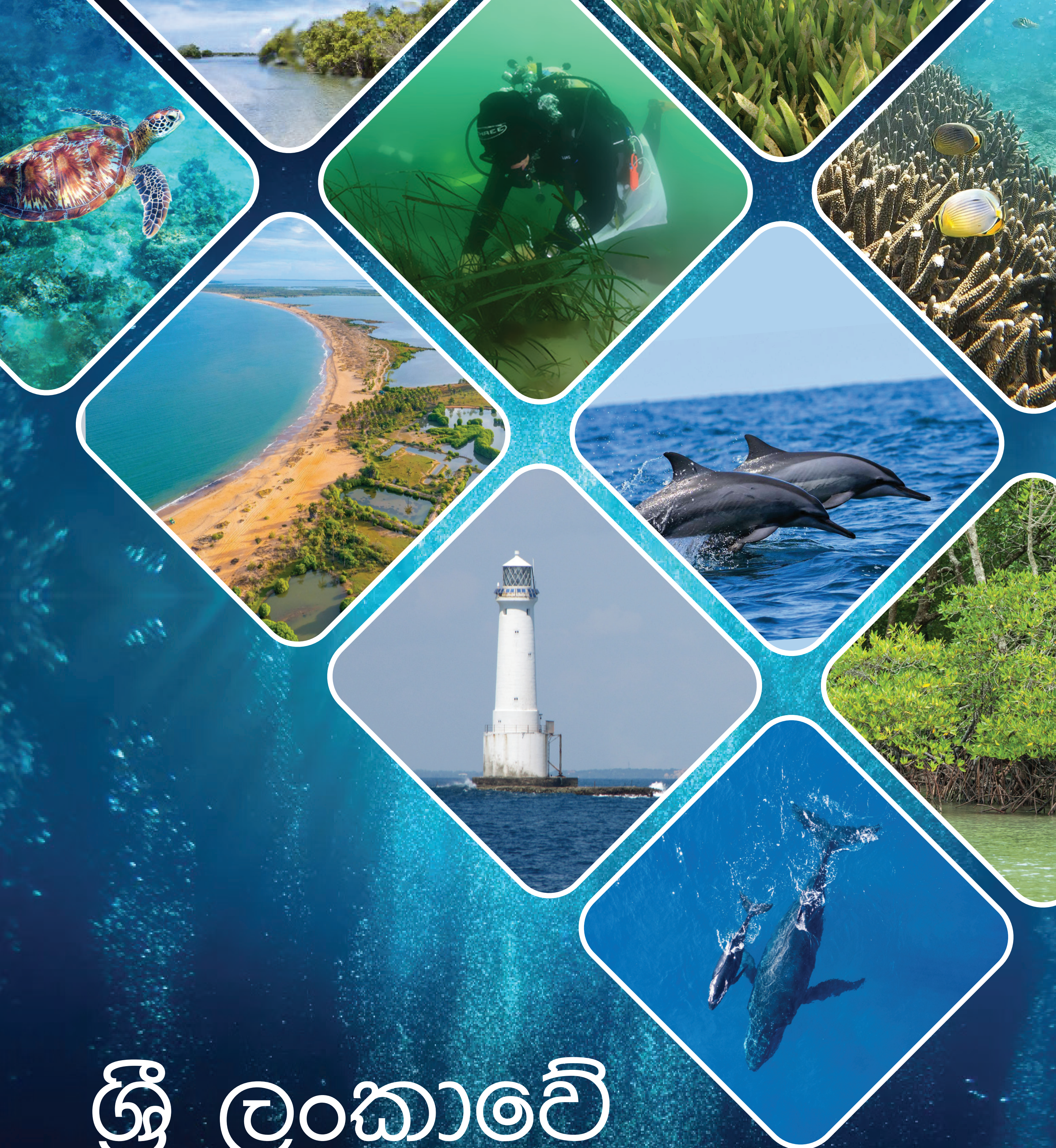

ශ්‍රී ලංකාවේ

සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ යහපත් පිළිවෙත් මෙවලම් කට්ටලය

සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන

UK International Development
Partnership | Progress | Prosperity

ජනවාරි 2025
වැඩි දුර තොරතුරු සඳහා කරුණාකර පහත ලිපිනය හා සම්බන්ධ වන්න
Joint Nature Conservation Committee
Quay House
2 East Station Road
Fletton Quays
Peterborough
PE2 8YY

https://jncc.gov.uk/our-work/ocean-country-partnership-prograMPA/
Communications@jncc.gov.uk

මෙම වාර්තාව මෙසේ හැඳින්විය යුතු යඃ
සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන. 2025. ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ යහපත් පිළිවෙත් මෙවලම් කට්ටලය

කතෘවරු
ජේමි ස්මෝල්, හොලී බෙයිජෙන්ට්, හැනා ලෝසන්, නිකී හැරිස්, ක්‍රිස්ටීනා වුඩ්.
සාක්ෂි තත්ත්ව සහතිකයඃ
මෙම වාර්තාව JNCC හි සාක්ෂි තත්ත්ව සහතික ප්‍රතිපත්තියට අනුකූල වේ
https://jncc.gov.ukabout-jncc/corporate-information/evidence-quality-assurance/

ස්තුතිය
අන්තර්ගතය සහ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් සඳහා තම දැනුම සහ අත්දැකීම් ලබා දුන් ශ්‍රී ලංකාවේ සහ එක්සත් රාජධානියේ අපගේ සගයන්ට අපි ස්තුති කිරීමට කැමැත්තෙමු. මෙයට වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ කාර්ය මණ්ඩලය, විශේෂයෙන් සංජීවනී රාජසිංහ මහත්මිය, චන්න සුරවීර මහතා, මොරතන මහතා, වයඹ විශ්ව විද්‍යාලයේ මහාචාර්ය සෙව්වන්දි ජයකොඩි සහ IUCN හි මේව් නයිටිංගේල් මහත්මිය ඇතුළත් වේ. අන්තර්ගතය සමාලෝචනය කිරීම සහ අදහස් දැක්වීම සම්බන්ධයෙන් OCPP සගයන් ගණනාවකගේ දායකත්වයට අපි ස්තුතිවන්ත වෙමු; ජේමි ජොන්සන් (MMO), එමිලි හාර්ඩ්මන් (MMO), එමා ඩෙෆ්‍රීස් (MMO), ජෝසප් පීටර්ස් (MMO), ලින්ඩ්සේ ග්‍රාන්ට් (JNCC).

අරමුදල් සඳහා ස්තුතියඃ
මෙම ව්‍යාපෘතිය සඳහා අරමුදල් සපයන ලද්දේ එක්සත් රාජධානි රජයේ එක්සත් රාජධානියේ ජාත්‍යන්තර සංවර්ධනයෙනි.

සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන
සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන (OCPP) යනු එක්සත් රාජධානියේ රජය විසින් මෙහෙයවනු ලබන වැඩසටහනක් වන අතර එය Overseas Development Assistance (ODA) හි Blue Planet Fund යටතේ සුදුසුකම් ලත් රටවලට ලබා දෙනු ලැබේ. මෙම වැඩසටහන හරහා, Cefas, JNCC සහ MMO සමුද්‍ර දූෂණය මැඩපැවැත්වීම, තිරසාර මුහුදු ආහාර භාවිතයන්ට සහාය වීම සහ නම් කරන ලද, හොඳින් කළමනාකරණය කරන ලද සහ බලාත්මක කරන ලද MPA ස්ථාපිත කිරීම සඳහා රටවලට සහාය වීම සඳහා තාක්ෂණික සහාය ලබා දෙයි.

© කිරීටයේ ප්‍රකාශන හිමිකම 2025
මෙම තොරතුරු විවෘත රාජ්‍ය බලපත්‍රය v3.0 යටතේ බලපත්‍ර ලබා ඇත. මෙම බලපත්‍රය බැලීමට, **www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/**වෙත පිවිසෙන්න.

පටුන

1.	**කෙටි යෙදුම්**	**01**
2.	**වචනාවලිය**	**02**
3.	**හැඳින්වීම සහ අරමුණ**	**04**
4.	**සන්දර්භය: ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති**	**04**
	4.1. ජෛව විවිධත්වය	05
	4.2. පරිසර පද්ධති සේවාවන්	06
	4.3. තර්ජන	07
	4.4. පාරිසරික ආරක්ෂාව	07
	4.4.1. නීති සම්පාදනය	07
	4.4.2. ශ්‍රී ලංකාවේ අදාළ රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තු	08
	4.4.3. ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ	09
5.	**පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම**	**11**
	5.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	11
	5.2. පාර්ශ්වකරුවන් සමග නියැලීම් සිදු කළ යුතු වන්නේ ඇයි?	11
	5.3. ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී සමානාත්මතාව සහ සමාජ අන්තර්කරණය (GESI)	12
	5.4. පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම් සැලැස්ම	13
	5.5. සිද්ධි අධ්‍යයනය- එක්සත් රාජධානියේ වේල්සයේ නව MPA නම් කිරීම	19
6.	**සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සහ ජාල**	**22**
	6.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	22
	6.2. MPA අර්ථ නිරූපණය	22
	6.3. MPA ජාල	23
	6.4. 30 by 30 මූලාරම්භය	23
	6.5. සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් පෙට්ටිය	24
7.	**MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය**	**25**
	7.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	25
	7.2. MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය යනු කුමක්ද?	25
	7.3. විභව්‍ය අභියෝග	26
8.	**MPA හඳුනාගැනීම සහ නම් කිරීම**	**27**
	8.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	27
	8.2. MPA ජාලයේ ප්‍රතිලාභ	27
	8.3. MPA ජාල මූලධර්ම	28
	8.3.1. පරිසර විද්‍යාත්මක මූලධර්ම	29
	8.3.2. සහය දක්වන මූලධර්ම	29
	8.4. MPA නීති	29
	8.5. ලද හැකි හොඳම සාක්ෂ්‍ය	30
	8.6. MPA අරමුණු	31
	8.6.1 SMART අරමුණු	32
	8.7. සිද්ධි අධ්‍යයනය- එක්සත් රාජධානියේ MPA ජාලය පුළුල් කිරීම - එංගලන්තයේ ඉහළ ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ (HPMA)	33
9.	**තර්ජන සහ බලපෑම්**	**35**
	9.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	35
	9.2. තර්ජන හඳුනාගැනීම	35
	9.2.1. සිද්ධි අධ්‍යයනය- එක්සත් රාජධානියේ සංවේදිතා මෙවලම්	36
	9.2.2. තර්ජන ප්‍රමුඛකරණය	37
10.	MPA **කළමනාකරණය**	**39**
	10.1.ඉගෙනුම් අරමුණු	39
	10.2.අප කළමනාකරණය කරන්නේ ඇයි?	39
	10.3.කළමනාකරණ මූලධර්ම	40
	10.3.1. පාරිසරික කළමනාකරණ මූලධර්ම	40
	10.3.2.සමාජ කළමනාකරණ මූලධර්ම	42
	10.4.කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග සහ මෙවලම්	42
	10.5.අනුකූලතාව සහ බලාත්මක කිරීම	43
	10.6.කළමනාකරණ සැලසුම්	44
	10.7.සිද්ධි අධ්‍යයනය - ඩෝගර් ඉවුරේ MPA කළමනාකරණය, එක්සත් රාජධානිය	45
	10.8.සිද්ධි අධ්‍යයනය - කළමනාකරණය කළ ප්‍රවේශය වැඩසටහන, බෙලීස්	47
11.	**MPA අධීක්ෂණය**	**49**
	11.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	49
	11.2.අධීක්ෂණය යනු කුමක් ද?	49
	11.3.අපි නිරීක්ෂණය කරන්නේ ඇයි?	49
	11.4.අධීක්ෂණ ප්‍රවේශයන්	50
	11.5.දර්ශක යනු මොනවා ද?	52
	11.6.දත්ත විශ්ලේෂණය සහ වාර්තා කිරීම	53
12.	**MPA ඇගයීම**	**54**
	12.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	54
	12.2.MPA ඇගයීම් යනු මොනවාද?	54
	12.3.MPA ඇගයුම් වර්ග	55
	12.3.1.සම්භාර ගණනය	55
	12.3.2. තත්ත්ව ඇගයීම	55
	12.3.3. ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණය	55
	12.3.4. ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශවල ඵලදායීතාව කළමනාකරණය කිරීමේ ගෝලීය ඇගයීම (MEPCA)	55
	12.4.PAME ඇගයීම්	56
	12.4.1. PAME ඇගයීම්වල ප්‍රතිලාභ	56
	12.4.2.PAME ඇගයීම්වල ගෝලීය වැදගත්කම	56
	12.4.3.PAME ඇගයීමකට ඇතුළත් වන්නේ කුමක්ද?	57
	12.4.4.පාර්ශ්වකරුවන්ගේ යෙදවුම්	59
	12.4.5.PAME ක්‍රමවේද	59
	12.4.6.කඩිනම් PAME ක්‍රමවේද	59
	12.4.7.සවිස්තරාත්මක PAME ක්‍රමවේද	60
	12.4.8.ජාල විහිදුම් PAME ක්‍රමවේදය	61
	12.5. සිද්ධි අධ්‍යයනය- OSPAR MPA ජාලය	61
	12.6. සිද්ධි අධ්‍යයනය - ශ්‍රී ලංකාව	64
13.	**MPA වාර්තාකරණය සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා**	**67**
	13.1. ඉගෙනුම් අරමුණු	67
	13.2. එය වැදගත් වන්නේ ඇයි?	67
	13.3. වාර්තාකරණ සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා වර්ග	67
	13.4. සිද්ධි අධ්‍යයනය - ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාස අධ්‍යාපන කට්ටල	68
	13.5. සිද්ධි අධ්‍යයනය - යහපත් තත්ත්වයේ පවතින ගල්පර මූලාරම්භ වාර්තා කාඩ්පත්	70
පරිශිෂ්ටය 1	**ශ්‍රී ලංකාවේ MPA පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණය**	**73**
පරිශිෂ්ටය 2	**ප්‍රයෝජනවත් සම්පත්**	**81**
ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ		**83**

01 කෙටි යෙදුම්

- CBD — ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ සම්මුතිය
- CC & CRM — වෙරළ සංරක්ෂණය සහ වෙරළ සම්පත් කළමනාකරණය
- DWC — වනජීවි සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව
- DFAR — ධීවර සහ ජලජ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව
- FeAST — විශේෂාංග, ක්‍රියාකාරකම්, සංවේදීතා මෙවලම
- FMA — ධීවර කළමනාකරණ ප්‍රදේශ
- GESI — ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී සමානාත්මතාව සහ සමාජ අන්තහ්කරණය
- HPMAs — අධිආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ
- IUCN — සොබාදහම සංරක්ෂණය සඳහා වන ජාත්‍යන්තර සංගමය
- JNCC — ඒකාබද්ධ පරිසර සංරක්ෂණ කමිටුව
- MarESA — සමුද්‍ර සාක්ෂ්‍ය පදනම් සංවේදිතා ඇගයීම
- MCZ — සමුද්‍ර සංරක්ෂණ කලාපය
- MEPA — සමුද්‍ර පරිසර ආරක්ෂණ අධිකාරිය
- MEPCA — ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශවල ඵලදායීතාව කළමනාකරණය
- METT — ඵලදායිතා කළමනාකරණ නිරීක්සුම් මෙවලම
- MPA — සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශය
- MSP — සමුද්‍ර අවකාශීය සැලසුම්කරණය
- NARA — ජාතික ජලජ සම්පත් පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන නියෝජිතායතනය
- NCPA — පරිසර සංරක්ෂණ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශය
- OCPP — සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන
- OECMs — වෙනත් ප්‍රදේශ පාදක සංරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග
- PA — ආරක්ෂිත ප්‍රදේශය
- PCA — ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශය
- PAME — ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ ඵලදායිතාව
- RAPPAM — ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ කඩිනම් ඇගයීම සහ ප්‍රමුඛකරණය
- SAC — සංරක්ෂණයේ විශේෂ ප්‍රදේශ
- SLTDA — ශ්‍රී ලංකා සංචාරක සංවර්ධන අධිකාරිය
- SMA — විශේෂ කළමනාකරණ ප්‍රදේශ
- SNCB — ව්‍යවස්ථාපිත පරිසර සංරක්ෂණ ආයතන
- SPA — විශේෂ ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ
- UNEP-WCMC — එක්සත් ජාතීන්ගේ පරිසර වැඩසටහන ලෝක සංරක්ෂණ අධීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය
- WPA — වනජීවි ආරක්ෂණ ප්‍රදේශය

02 වචනාවලිය

යෙදුම	විස්තරය
අනුවර්තීය කළමනාකරණය	නව තොරතුරු, දත්ත අධීක්ෂණය සහ වෙනස්වන තත්ත්වයන් මත පදනම්ව ගැළපුම් කිරීමට ඉඩ සලසන MPA කළමනාකරණය වෙත් නම්‍යශීලී එළඹුමක්
පාදම්රේඛා ඇගයීම	ඉදිරි අධීක්ෂණ සහ ඇගයීම් සඳහා යොමු ලක්ෂ්‍යයක් ස්ථාපිත කිරීම පිණිස MPA තත්ත්වය සහ සම්පත් පිළිබඳ මූලික ඇගයීමක්.
ජීව විද්‍යාත්මක අධීක්ෂණය	MPA හි තත්ත්වය සහ ඵලදායිතාව ඇගයීම සඳහා සමුද්‍ර විශේෂ, වාසස්ථාන සහ පරිසර පද්ධති පිළිබඳ දත්ත එකතුවක්
ධාරිතා වර්ධනය	MPA කළමනාකරුවන්ගේ, කාර්ය මණ්ඩලයේ සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ හැකියාවන් සහ දැනුම වැඩි දියුණු කිරීමට පුහුණු සහ සංවර්ධන මූලාරම්භ
අනුකූලතාව	පරිශීලකයන්, පාර්ශ්වකරුවන් සහ බලාත්මක කිරීමේ නියෝජිතායතන විසින් MPA රෙගුලාසි සහ මාර්ගෝපදේශයන්ට අනුකූලතාව දැක්වීම
MPA නම් කිරීම	MPA පිහිටුවීමේ ක්‍රියාවලිය
පාරිසරික දර්ශක	කාලයත් සමග සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතිවල සිදුවන වෙනස්කම් සහ MPA වල ජෛව විවිධත්වයේ වෙනස්කම් ඇගයීමේ ක්‍රියා මාර්ග
පරිසර පද්ධති පදනම් කළමනාකරණය	සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති සහ මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්වල අන්තර් සම්බන්ධිත බව සලකා බලමින් ප්‍රදේශ කළමනාකරණය කිරීම වෙත වන සාකල්‍ය එළඹුමක්.
පරිසර පද්ධති සේවාවන්	මිනිසුන් පරිසර පද්ධතිවලින් ලබා ගන්නා ප්‍රතිලාභ. උදාහරණයක් ලෙස ආහාර සහ අමු ද්‍රව්‍ය වැනි සේවාවන් ලබා ගැනීම; පාංශු ඛාදනය වැළැක්වීම සහ කාබන් ගබඩා කරගැනීම වැනි සේවා නියාමනය හෝ විනෝදාස්වාදය වැනි සංස්කෘතික සේවාවන්
බලාත්මක කිරීම	නීති විරෝධී ක්‍රියාකාරකම් වැළැක්වීමේ රෙගුලාසි සහ ක්‍රියාමාර්ග සක්‍රිය ලෙස අධීක්ෂණය, ආවේක්ෂණය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ MPA හි සුපිළිපන් බව පවත්වා ගැනීම
සමතාව	ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ පිළිබඳ සන්දර්භය තුළ ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ සම්මුතියේ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සම්මේලනයේ දී සමතාව යන්න මානයන් තුනකින් අර්ථ නිරූපණය කරන ලදී: පිළිගැනීම යනු අයිතිවාසිකම් දරන්නන්ගේ සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අනන්‍යතා, වටිනාකම්, දැනුම් පද්ධති සහ ආයතනවල අයිතිවාසිකම් සහ විවිධත්වය පිළිග ැනීම සහ ඒවාට ගරු කිරීමයි. ක්‍රියා පටිපාටිය යනු රීති සහ තීරණ ගැනීමේ ඇතුළත් කරගැනීමයි. බෙදා හැරීම යන්නෙන් ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇති වන පිරිවැය සහ ප්‍රතිලාභ විවිධ ක්‍රියාකරුවන් අතර සමානව බෙදා ගැනීමයි.
ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය සහ සමාජ අන්තර්කරණය	ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවය, ජාතිය, වයස, ආබාධිත බව හෝ වෙනත් ලක්ෂණ නොසලකා සියලු ම පුද්ගලයන් හට සමාන අයිතිවාසිකම්, අවස්ථා සහ සම්පත් සහ සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශය සහතික කිරීමේ එළඹුමකි.

කළමනාකරණය	MPA ඵලදායීව කළමනාකරණය කිරීමට යොදා ගන්නා ක්‍රියාකාරකම් සහ උපාය මාර්ග
සහභාගිත්ව කළමනාකරණය	තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සහ MPA කළමනාකරණ ක්‍රියාකාරකම් තුළ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාව, ස්වදේශික කණ්ඩායම් සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය
සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශය	දීර්ඝ කාලීන පරිසර සංරක්ෂණය සහ තිරසර භාවිතය සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා ස්ථාපිත කරන ලද සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන සමුද්‍ර පරිසරයේ භූගෝලීය ප්‍රදේශය
සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශය 'විශේෂාංගය'	MPA නම් කර ඇති විශේෂිත පාරිසරික අංග. උදාහරණයක් ලෙස, නිශ්චිත විශේෂයක් හෝ වාසස්ථානයක් MPA වටිනාකම් යන්නෙන්, පුද්ගලයන් MPA වෙත පවරනු ලබන අර්ථයන්, වැදගත්කම සහ ප්‍රතිලාභ අදහස් වේ. MPA වටිනාකම් පරිසර විද්‍යාත්මක, සමාජයීය, සංස්කෘතික සහ ආර්ථික දෘෂ්ටීන් ආවරණය විය හැකි ය. MPA එකක් සඳහා හඳුනාග නු ලබන වටිනාකම් MPA හි වැදගත්කම ආරක්ෂා කිරීම පිණිස ආරක්ෂා කරගත යුතු වේ.
සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශය 'වටිනාකම්'	MPA හි මූලික අරමුණ පරිසර සංරක්ෂණය විය යුතු අතර එබැවින් MPA එකකට අවම වශයෙන් එක් පාරිසරික වටිනාකමක්වත් තිබිය යුතු ය. ඉන්පසු වෙනත් වටිනාකම් පැවරීමට හැකි ය.
වෙනත් ප්‍රදේශ පදනම් සංරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග	ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ හරුණු කොට, ජෛව විවිධත්වය තිබෙන අයුරින් සංරක්ෂණය කිරීම සඳහා ධනාත්මක සහ තිරසර දීර්ඝ කාලීන ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කරගත හැකි ආකාරයෙන් පාලනය කෙරෙනු ලබන භූගෝලීයව නියම කෙරුණු ආශ්‍රිත පරිසර පද්ධති, කාර්යයන් සහ සේවාවන් සහ අදාළ වන කල්හි සංස්කෘතික, ආධ්‍යාත්මික, සමාජ ආර්ථික සහ වෙනත් ප්‍රාදේශීය වටිනාකම් සහිත ප්‍රදේශයකි.
දුරස්ථ සංවේදනය	MPA සීමාවන්, වාසස්ථාන වෙනස්වීම් සහ මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් අධීක්ෂණය සඳහා චන්ද්‍රිකා ඡායාරූප සහ වෙනත් තාක්ෂණයන් භාවිත කිරීම.
හිමිකම් දරන්නන්	හිමිකම් දරන්නන් යනු ජාතික නීතිවලට අනුකූලව ස්වභාවික සම්පත් සහ ඉඩම් සඳහා නෛතික හෝ චාරිත්‍රානුකූල අයිතිවාසිකම් ඇති ක්‍රියාකරුවන් වේ.
පාර්ශ්වකරුවන්	MPA නම් කිරීම, කළමනාකරණය සහ ප්‍රතිඵල ඇතුළුව ස්වභාවික සම්පත් කෙරෙහි උනන්දුවක් ඇති පුද්ගලයින්, කණ්ඩායම්, සංවිධාන හෝ ආයතන.
පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම	MPA කළමනාකරුවන් විසින් ගන්නා ලද ක්‍රියාවන්ගෙන් බලපෑම් ලත් හෝ ඒ සම්බන්ධයෙන් උනන්දුවක් දක්වන පුද්ගලයන්ගෙන් ආදාන සහ ප්‍රතිපෝෂණ ලබා ගැනීම පිණිස ඔවුන් සමග අන්තර්ක්‍රියා කිරීමේ ක්‍රියාවලිය. එය සම්බන්ධතා ගොඩනැගීමට, තොරතුරු දැනුවත් කිරීමට සහ තොරතුරු එක් කිරීමට භාවිත කළ හැකි ය.
තිරසර බව	අනාගත පරපුරට ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට ඇති හැකියාව අහිමි කිරීමකින් තොරව වර්තමාන අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ මූලධර්මය. එයට, ස්වභාවික සම්පත් සහ පරිසර පද්ධතීන්ගේ සුපිළිපන් බව සහ ඉදිරියේ දී ලද හැකි බව නඩත්තු කරගන්නා ආකාරයෙන් සහ සංරක්ෂණය වන ආකාරයෙන් සමාජ, ආර්ථික සහ පාරිසරික සලකා බැලීම් තුලනය කිරීම ඇතුළත් වේ.
සාම්ප්‍රදායික ක්‍රියාකාරකම්	සමාජ, ආධ්‍යාත්මික සහ සංස්කෘතික සම්බන්ධතා සහ වටිනාකම් ශක්තිමත් වන ආකාරයෙන් පුරවැසියන් විසින් සිදු කරන ක්‍රියාකාරකම්.
කලාපකරණය	නිශ්චිත රෙගුලාසි සහ අරමුණු සහිත වන ආකාරයකට MPA එක් එක් කළමනාකරණ කලාපවලට බෙදීම.

03 හැඳින්වීම සහ අරමුණ

සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයේ හොඳම පිළිවෙත් පිළිබඳ වැඩමුළුව 2023 අගෝස්තු ©DWC

ශ්‍රී ලංකා රජයේ වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DWC) විසින් සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන (OCPP) සමග එක්ව 2023 අගෝස්තු 1 සහ 2 යන දිනවල සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ (MPA හොඳම පිළිවෙත් පිළිබඳ දෙදින පුහුණු වැඩමුළුවක් සංවිධානය කරන ලදී. මෙම වැඩමුළුව අවධානය යොමු කළේ ශ්‍රී ලංකාව පුරා MPA වල සේවය කරන වනජීවී ආරක්ෂකයින් ඇතුළු වනජීවී සංරක්ෂණ නිලධාරීන්ගේ මෙන්ම අනෙකුත් රජයේ අමාත්‍යාංශ සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල (NGO) ප්‍රධාන නියෝජිතයින්ගේ දැනුම ගොඩනැගීම කෙරෙහි ය.

MPA හොඳම පිළිවෙත් වැඩමුළුවේ අරමුණු වූයේ

- MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ සියලුම අදියරයන් පිළිබඳ අවබෝධය වැඩි කිරීම
- 30 න් 30 මූලාරම්භය වෙත ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳීම හඳුනාගැනීම සහ එය සාක්ෂාත් කරගැනීමේ ඊළඟ පියවර අවබෝධ කරගැනීම.
- ශ්‍රී ලංකාවේ MPA කළමනාකරණය හා සම්බන්ධ විවිධ භූමිකා සහ දෙපාර්තමේන්තු පිළිබඳ අවබෝධය වැඩි කිරීම.
- ඵලදායීව කළමනාකරණය කළ MPA සඳහා උගත් හොඳම පිළිවෙත්, මෙවලම්, තාක්ෂණයන් සහ පාඩම් කෙරෙහි අවබෝධය ගොඩනැගීම.
- ශ්‍රී ලංකාවේ MPA සහ MPA ජාලය සඳහා බෙදාගත් දැක්මක් සඳහා එකඟ වීම

OCPP සහ ශ්‍රී ලාංකීය හවුල්කරුවන් විසින් වැඩමුළුව අතරතුර ඉදිරිපත් කරන ලද තොරතුරු දීර්ඝකාලීනව සහ පුළුල් ප්‍රජාවකට ලද හැකිවන බව තහවුරු කිරීම පිණිස වැඩමුළු වාර්තාවක් සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මෙවලම් කට්ටලයක් ලබා දෙන බවට OCPP, DWC සමග එකඟ විය.[1]

මෙම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මෙවලම් කට්ටලයේ අරමුණ වන්නේ වැඩමුළුව තුළ දී OCPP කණ්ඩායම් සාමාජිකයන් සහ ශ්‍රී ලාංකීය හවුල්කරුවන් ප්‍රවේශ විය හැකි සහ විස්තරාත්මක ආකෘතියකින් ඉදිරිපත් කළ අන්තර්ගතය සහ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් සැපයීමයි. මෙම මෙවලම් කට්ටලය, වැඩි දියුණු කළ දැනුම බෙදා ගැනීම සහ උගත් පාඩම් සඳහා සහය ලබා දීම සඳහා අතිරේක සිද්ධි අධ්‍යයනයන් සහ ජාත්‍යන්තර MPA හොඳම පිළිවෙත් වෙතින් වන මෙවලම් වෙත සබැඳි සපයයි.

ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මෙවලම් කට්ටලය ඉලක්ක කරගනු ලබන්නේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ MPA නම් කිරීම, කළමනාකරණය, අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම සමග සක්‍රියව සම්බන්ධ වී සිටින අය වන අතර එමගින් MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පුරාවට හොඳම පිළිවෙත සම්බන්ධයෙන් අවබෝධයක් ගොඩ නැගීමට අපේක්ෂා කෙරේ. මෙය සියලුම පාර්ශවයන්ට MPA චක්‍රයේ සෑම අංශයක් සමගම, ඒ හා සම්බන්ධ දේ පිළිබඳව සහ ශ්‍රී ලංකාවට සාක්ෂාත් කරගත හැකි දේ පිළිබඳව පොදු අවබෝධයක් ඇතිව කටයුතු කිරීමට දිරිගන්වනු ඇත. මෙම මෙවලම් කට්ටලය, ශ්‍රී ලංකාවේ අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි යොදාගත හැකි හෝ ගලපාගත හැකි සහ MPA නම් කිරීමේ සහ කළමනාකරණයේ එක් එක් අංගයන්ට එළඹුම ප්‍රමිතිකරණය සඳහා සහය දෙන විවිධ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් සහ මෙවලම් විස්තර කරයි.

04 සන්දර්භය: ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති

4.1 ජෛව විවිධත්වය

ශ්‍රී ලංකාවේ භූමි වපසරිය හෙක්ටයාර් 6,570,134 ක් වන අතර ඒකක ප්‍රදේශයකට වැඩි ම ජෛව විවිධත්වයක් සහිත ආසියානු රට ලෙස සැලකේ. එය ලොව ජෛව විවිධත්ව මර්මස්ථාන 36 න් එකක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇති අතර හෞමික මෙන්ම සමුද්‍ර පරිසරය පුරා ඒක දේශික, ආවේණික සහ තර්ජනයට ලක් වූ විශේෂයන්නිසා සුවිශේෂී අවධානයට පාත්‍ර වී ඇත. ශ්‍රී ලංකාවට කිලෝමීටර්1,620 ක සමුද්‍ර තීරයක් සහ වර්ග කිමී 21,500 ක පමණ ප්‍රදේශයක පැතිරුණු කොරල් පර, කඩොලාන, මුහුදු පැලෑටි, කරදිය වගුරු සහ වැලි කඳුවලින් ගහණ සුවිශේෂී ආර්ථික කලාපයක් (EEZ) ඇත. මෙම සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති ඉහළ මට්ටමේ ජෛව විවිධත්වයකට සහය ලබාදෙන අතර එයට දෘඪ කොරල් විශේෂ 208, සමුද්‍ර මොලුස්කාවන් විශේෂ 756, සමුද්‍ර මත්ස්‍යයන් විශේෂ 1,300 කට වැඩි ගණනක් සහ මුහුදු ඌරන් සහ නිල් තල්මසුන් ඇතුළු නේවාසික සමුද්‍ර ක්ෂිරපායින් ගණනාවක් ඇතුළත් වේ.[2]

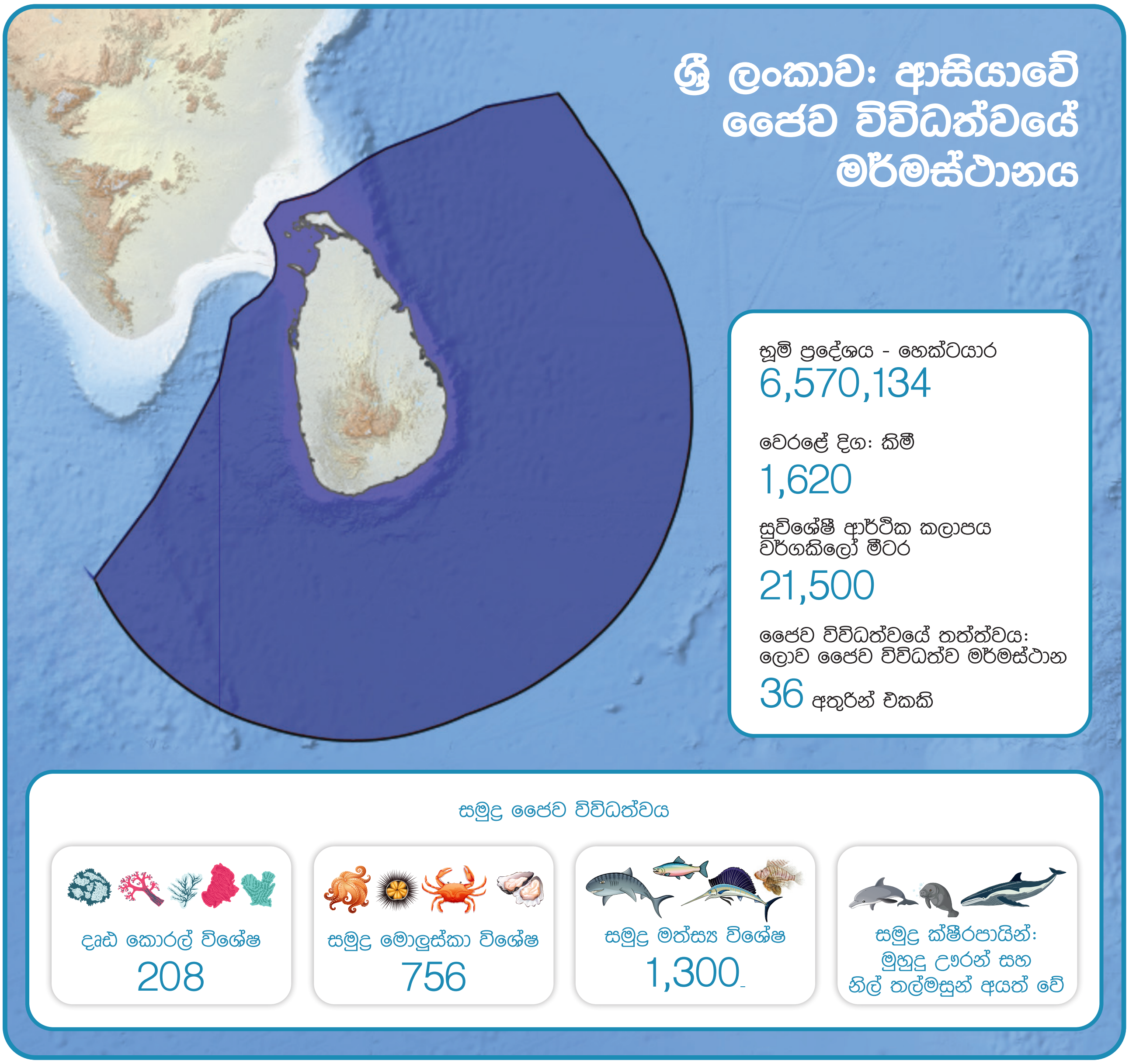

4.2 පරිසර පද්ධති සේවාවන්

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති සහ ඒ ආශ්‍රිත ජෛව විවිධත්වය, වෙරළ තීරයේ සිට කිලෝමීටර 50ක් ඇතුළත 33%කට[3] වඩා ජීවත් වන ශ්‍රී ලාංකික ජනගහනයට ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන තීරණාත්මක පරිසර පද්ධති සේවා රාශියක් සපයයි. ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර පරිසරය මගින් ලබා දෙන පරිසර පද්ධති සේවාවන් අතර ආහාර සුරක්ෂිතතාව, වෙළඳාම සහ නාවික කටයුතු, වෙරළාශ්‍රිත ජීවනෝපායයන්, සංචාරක ව්‍යාපාරය, වෙරළ ආරක්ෂාව සහ ජාතික ආරක්ෂාව ඇතුළත් වෙයි.

ධීවර අංශය පුද්ගලයන් 583,000 ක් පමණ වන ජනතාවකට සෘජු සහ වක්‍ර රැකියා අවස්ථා සපයන අතර වෙරළාශ්‍රිත ප්‍රජාවගෙන් පුද්ගලයන් මිලියන 2.7කට ජීවනෝපාය අවස්ථා සපයා දෙයි. එමෙන්ම 2019 වසරේදී මෙට්‍රික් ටොන් 505,830 ක මත්ස්‍ය නිෂ්පාදනයකින් රු.මි.113,386 ක දළ ජාතික ආදායමක් (දළ වශයෙන් යූරෝ මිලියන 289) ජනනය කෙරුණු අතර ඉන් 80%ක්ම සමුද්‍ර මත්ස්‍යයන්ගෙන් ලබා ගැණින. මීට අමතරව, ශ්‍රී ලංකාව ජනප්‍රිය සංචාරක ආකර්ෂණයක් වන අතර සෑම වසරකම මිලියන දෙකකට ආසන්න සංචාරකයන් ප්‍රමාණයක් මෙරටට පැමිණෙයි. එය කොවිඩ් වසංගතයට පෙර රු.මි. 646,362 ක ආදායමක් (යූරෝ මිලියන 3,333.9 පමණ) උපයා දීමට සමත් විය.[4]

රටේ වෙරළබඩ කලාපය කාර්මික නිෂ්පාදනයේ මධ්‍යස්ථානය ද වෙයි. කොළඹ ගාල්ල, ත්‍රිකුණාමලය, කන්කසන්තුරේ සහ හම්බන්තොට ප්‍රදේශවල ප්‍රධාන වරායන් පහක් පිහිටා ඇති අතර 2019 වසරේදී ඒවායේ යාත්‍රා 4,000ක් පමණ නැංගුරම් ලා තිබිණි.[5]

ශ්‍රී ලංකා ජනගහනයෙන්
33%ක් වෙරළේ සිට
කිමී 50ක් ඇතුළත ජීවත් වේ

පුද්ගලයන්
583,000ක් සෘජුව සහ
වක්‍රව ධීවර කර්මාන්තය තුළ
සේවා නියුක්තිය ලබා ඇත

මිලියන 2.7ක
වෙරළබඩ ප්‍රජා සාමාජිකයන්
තම ජීවනෝපාය ලෙස ධීවර
කර්මාන්තය මත රඳා පවතී.

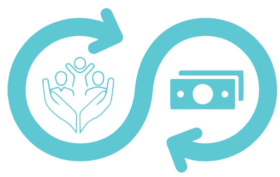

ප්‍රධාන වරායන් 5ක්
කොළඹ, ගාල්ල, ත්‍රිකුණාමලය,
කන්කසන්තුරේ, හම්බන්තොට

2019 වසරේදී ශ්‍රී ලංකාවේ
වරායන් තුළ යාත්‍රා
4000ක්
නවත්වා තිබිණි.

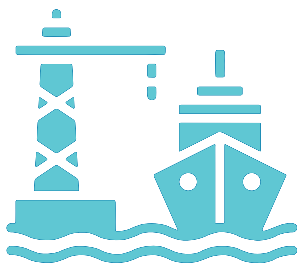

2019 වසරේ දී ධීවර
කර්මාන්තයෙන්
රු.මි.113,386
(යූරෝ මිලියන 289) (සමුද්‍ර ධීවර
කර්මාන්තයෙන් 80%)

2019 වසරේදී සමස්ත මත්ස්‍ය
නිෂ්පාදනයෙන්
මෙට්‍රික් ටොන්
505,830

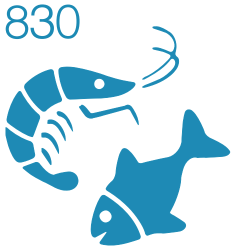

2019 වසරේ දී සංචාරකයෝ
මිලියන 2ක්
ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරය කළහ

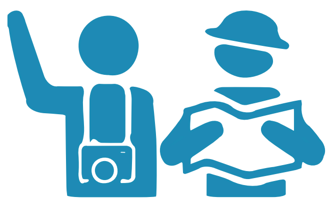

2019 වසර තුළ සංචාරක කර්මාන්තයෙන්
රු.මි. 646,362.3 ක ආදායමක්
(යූරෝ මිලියන 3,333,9)

4.3 තර්ජන

ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර පරිසරයන් තර්ජනයන් ගණනාවකට මුහුණ දෙයි. ඒ අතරට:

- සත්ව වාසභූමි හානිය සහ විනාශය, මසුන් ඇල්ලීම (වාණිජ සහ යැපුම්), ජලජීවී වගාව, ඉඩම් සඳහා වාසභූමි ඉවත් කිරීම (උදාහරණයක් ලෙස, ගොවිතැන සහ නාගරික සංවර්ධනය සඳහා) ඇතුළු මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් සම්පත් පරිහානිය සහ ජෛව විවිධත්වය අහිමි වීම.

- අපජලය, ඝන අපද්‍රව්‍ය, ප්ලාස්ටික්, නාගරික මධ්‍යස්ථාන, කර්මාන්ත සහ සංචාරක ව්‍යාපාරය යනාදියෙන් ජනනය වන කාර්මික අපද්‍රව්‍ය ඇතුළු ඒවාගෙන් සිදුවන දූෂණය

- කාලගුණ විපර්යාසය මුහුදු ජලයේ උෂ්ණත්වය වැඩිවීම, මුහුදු ජල මට්ටම වැඩිවීම, කුණාටු ඇතිවීමේ වාර ගණන වැඩිවීම සහ එල් නීනෝ සහ ලා නීනා කාලගුණ රටාවල වෙනස්කම් යනාදියට බලපෑම් කරයි.

- ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ, විශේෂ සහ වාසභූමි සාර්ථක ලෙස අධීක්ෂණය, කළමනාකරණය සහ වාර්තා කිරීම සහතික කිරීම සඳහා පිරිස්, අරමුදල් සහ උපකරණ ඇතුළු සීමිත සම්පත් ප්‍රමාණයක් තිබීම.

4.4 පාරිසරික ආරක්ෂාව

4.4.1 නීති සම්පාදනය

ලංකාවේ වටිනා පරිසර පද්ධති ආරක්ෂා කිරීමට ශ්‍රී ලංකා රජය අදළා පරිසර ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කර ඇති අතර ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර පාරිසරික බැඳීම්වල අත්සන්කරුවෙකු ද වෙයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සත්ත්වයින් සහ වෘක්ෂලතාදිය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග හඳුන්වා දීමට වනජීවි සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවට සහය දෙනු ලබන ප්‍රධානතම නීතිය සපයනු ලබන්නේ 1993 අංක 49 දරන සත්ව හා වෘක්ෂලතා ආරක්ෂක (සංශෝධන) පනත මගිනි. මෙම පනත සමුද්‍ර අභය භූමි, සමුද්‍ර සංරක්ෂිත සහ සමුද්‍ර ජාතික උද්‍යාන පිහිටුවීමට සහ අවසර පත්‍ර, බලපත්‍ර සහ තහනම් කිරීම් වැනි ආශ්‍රිත කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීමට බලය ලබා දෙයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ පාරිසරික නීති සම්පාදනය සහ කැපවීම සාරාංශගත කරන ප්‍රයෝජනවත් ලේඛන කිහිපයක් ඇති අතර එයට පරිසර අමාත්‍යාංශයේ ජාතික පාරිසරික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම 2022-2030[6] සහ Environmental Foundation (Guarantee) Ltd හි 2022 සිට සමුද්‍ර පාරිසරික නීතිය සහ ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචනය[7] ද ඇතුළත් වේ

කොළඹ වරාය

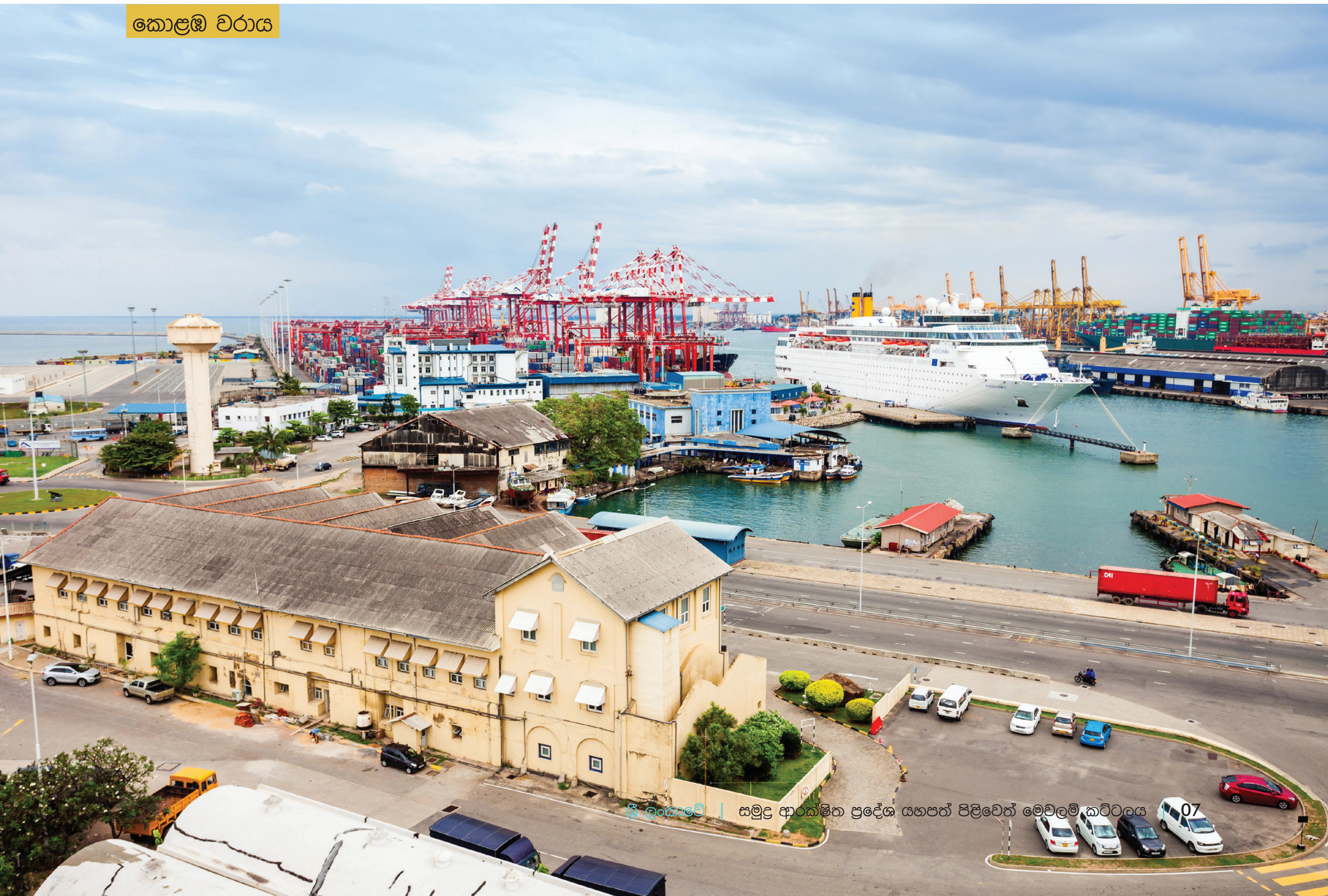

4.4.2 ශ්‍රී ලංකාවේ අදාළ රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තු

වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර කළමනාකරණය, සංරක්ෂණය සහ පර්යේෂණය සම්බන්ධ කටයුතුවලට අදාළ අමාත්‍යාංශ සහ දෙපාර්තමේන්තු කිහිපයක් ශ්‍රී ලංකා රජය තුළ ඇත. ප්‍රධාන අමාත්‍යාංශය සහ දෙපාර්තමේන්තු හා සමුද්‍ර පරිසරයට අදාළ ඔවුන්ගේ භූමිකාව වගුව 1 තුළ දක්වා ඇත.

වගුව 1 වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර පරිසරය සංරක්ෂණය කිරීම සහ කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන ප්‍රධාන රජයේ අමාත්‍යාංශ සහ දෙපාර්තමේන්තු.

රජයේ අමාත්‍යාංශය හෝ දෙපාර්තමේන්තුව	සමුද්‍ර පරිසරය සම්බන්ධ භූමිකාව
පරිසර අමාත්‍යාංශය	• :පරිසරය, වනජීවීන්, වන සම්පත් යන විෂයයට අදාළව ප්‍රතිපත්ති, උපාය මාර්ග, වැඩසටහන් සහ ව්‍යාපෘති සකස් කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම. • මෙයට පරිසර සංරක්ෂණය සහ කළමනාකරණය සඳහා වන ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම් හා පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වන ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව ඇතුළත් වේ.
වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DWC)	• භෞමික සහ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ නම් කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම. • සමුද්‍ර රක්ෂිත, සමුද්‍ර අභයභූමි සහ ජාතික වනෝද්‍යාන ඇතුළු ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ නම් කිරීම.
ධීවර සහ ජලජ සම්පත් දෙපාර්තමේන්තුව (DFAR)	• ධීවර අංශයේ සංවර්ධනය සහ කළමනාකරණය. • ධීවර කළමනාකරණ ක්ෂේත්‍ර (FMA නම් කිරීම.
වෙරළ සංරක්ෂණය සහ වෙරළබඩ සම්පත් කළමනාකරණය (CC & CRM)	• විශේෂ කළමනාකරණ ප්‍රදේශ (SMA නම් කිරීම සහ වෙරළබඩ කලාප කළමනාකරණ සැලැස්මක් සකස් කිරීම ඇතුළු වෙරළබඩ සමුද්‍ර පරිසරය කළමනාකරණය කිරීම සහ වැඩිදියුණු කිරීම
ජාතික ජලජ සම්පත් පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන නියෝජිතායතනය (NARA)	• ජලජ සම්පත් සම්බන්ධ පර්යේෂණ, සංවර්ධනය සහ කළමනාකරණ කටයුතු සිදු කිරීම සහ සම්බන්ධීකරණය කිරීම.
සමුද්‍රීය පරිසර ආරක්ෂණ අධිකාරිය (MEPA)	• සමුද්‍රීය පරිසරය තුළ සමුද්‍ර දූෂණය කළමනාකරණය සහ එයට ප්‍රතිචාර දැක්වීම.
වන සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව	• කඩොලාන ඇතුළු ජාතික වන සම්පත් සංරක්ෂණය කර සංවර්ධනය කිරීම.
මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA)	• පරිසර දූෂණය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් පරිසරයේ ගුණාත්මකභාවය නියාමනය කිරීම, නඩත්තු කිරීම සහ පාලනය කිරීම.
ශ්‍රී ලංකා සංචාරක සංවර්ධන අධිකාරිය	• ශ්‍රී ලංකාවේ සංචාරක ව්‍යාපාරය කළමනාකරණය සහ ප්‍රවර්ධනය.

4.4.3 ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ

ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ (MPA ප්‍රධාන වශයෙන්ම නම් කරනු ලබන්නේ සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන්නේ 1993 අංක 49 දරන සත්ත්ව සහ වෘක්ෂලතා ආරක්ෂණ (සංශෝධන) පනත යටතේ වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (DWC) විසිනි (වගුව 2). වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නම් කරන ලද සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ, පරිසර පද්ධති මට්ටමකින් එම ප්‍රදේශය ආරක්ෂා කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන අතර උදාහරණයක් ලෙස ආශ්‍රිත කොරල් පර මත්ස්‍යයන් සහ විශාල ක්ෂීරපායී සත්ත්වයන් ඇතුළුව කොරල් පර පරිසර පද්ධතියක් ආරක්ෂා කිරීම දැක්විය හැකි ය.

වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව මේ වන විට හෙක්ටයාර 558,309.4ක (ව.කි.මී 5,583) සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ 28ක් නම් කර ඇති අතර ඉන් හෙක්ටයාර 168,997.7 (ව.කි.මී 1,689.98) සමුද්‍ර පරිසරය ආවරණය කරයි (රූප සටහන 1). ශ්‍රී ලංකාවේ එක් එක් සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ පිළිබඳ විස්තර පරිශිෂ්ටය 1. ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශවල දළ විශ්ලේෂණය තුළ දක්වා ඇත.

එමෙන්ම විවිධ නීති සහ රජයේ දෙපාර්තමේන්තු යටතේ ස්ථාපිත අතිරේක ආකාරයේ සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ ද දැකිය හැකි අතර ඒවා වැඩි වශයෙන් ධීවර කර්මාන්තය හෝ වෙරළ කළමනාකරණය පිළිබඳ අවධානය යොමු කරයි.

ශ්‍රී ලංකා රජයට පවත්නා MPA කළමනාකරණය සහ අධීක්ෂණය අඛණ්ඩව වැඩිදියුණු කිරීමේ මෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර වාසභූමි සහ විශේෂ සඳහා ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ ජාලය පුළුල් කිරීම අභිලාෂයන් ඇත. කුන්මින්-මොන්ට්‍රියල් ගෝලීය ජෛව විවිධත්ව රාමුව යටතේ 2030 වන විට ගොඩබිම සහ සමුද්‍ර ප්‍රදේශවලින් 30% ක් ආරක්ෂා කිරීම ඇතුළු ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර කැපවීම් සපුරාලීමට මෙය ශ්‍රී ලංකාවට සහාය වනු ඇත.[8]

වගුව 2 ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂාවේ ප්‍රධාන ආකාරයන්

ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ වර්ගය	නිර්වචනය	කළමනාකරණ අධිකාරිය
(සමුද්‍ර) ජාතික උද්‍යානය	මුහුද සහ යාබද වෙරළ තීරය ඇතුළත් වන ප්‍රදේශයක් ලෙස නිර්වචනය කෙරේ. මෙම ස්ථාන ප්‍රධාන වශයෙන් කොරල් පර, මුහුදු තෘණ තණබිම් සහ අනෙකුත් වටිනා පරිසර පද්ධති වලින් සමන්විත වේ. වනෝද්‍යාන තුළ වනජීවීන් සහ ශාක දඩයම් කිරීම, මරා දැමීම හෝ ඉවත් කිරීම සහ හානි කිරීම තහනම් වන නමුත් ස්කූබා කිමිදීම සහ තල්මසුන් නැරඹීම වැනි නිරීක්ෂණ සඳහා ඇතුළුවීමට අවසර ඇත. ජාතික වනෝද්‍යානය ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට පෙර සිදු වූ සාම්ප්‍රදායික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ද අවසර ඇත. ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික වනෝද්‍යාන, ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සඳහා IUCN කාණ්ඩය II ට සමාන වේ.[9]	DWC
සමුද්‍ර අභය භූමිය	අනෙකුත් ප්‍රදේශ (ස්වභාවික හෝ සමුද්‍ර රක්ෂිතයක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කර නැති රජයේ ඉඩම්) අභය භූමියක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කළ හැකි ය. අභය භූමි තිරසාර මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ඉඩ දෙනු ලබන අතර විවිධ රෙගුලාසිවලට යටත් වේ	DWC
(සමුද්‍ර) ස්වභාවික රක්ෂිතය	අවසර රහිතව ස්වභාවික රක්ෂිතයකට ඇතුල් වීම හෝ කිසියම් හානිකර කටයුත්තක නිරත වීම තහනම් ය. ශ්‍රී ලංකාවේ ස්වභාවික රක්ෂිත ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සඳහා වන IUCN හි 1b කාණ්ඩයට සමාන වේ.	DWC
ධීවර කළමනාකරණ ප්‍රදේශ	2023 ධීවර සහ ජලජ සම්පත් (සංශෝධිත) පනත යටතේ DFAR විසින් නම් කර කළමනාකරණය කෙරෙනු ලැබේ. මේවා මත්ස්‍ය ගහණ කළමනාකරණය හෝ වැදගත් ධීවර ප්‍රදේශ (පැටවුන් සිටින ප්‍රදේශ වැනි) ආරක්ෂා කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි.	DFAR
විශේෂ කළමනාකරණ ප්‍රදේශ	වෙරළබඩ කලාපයේ නම් කරනු ලැබ 2011 අංක 49 දරන වෙරළ සංරක්ෂණ (සංශෝධිත) පනත යටතේ CC & CRM විසින් කළමනාකරණය කරනු ලැබේ.	CC & CRM

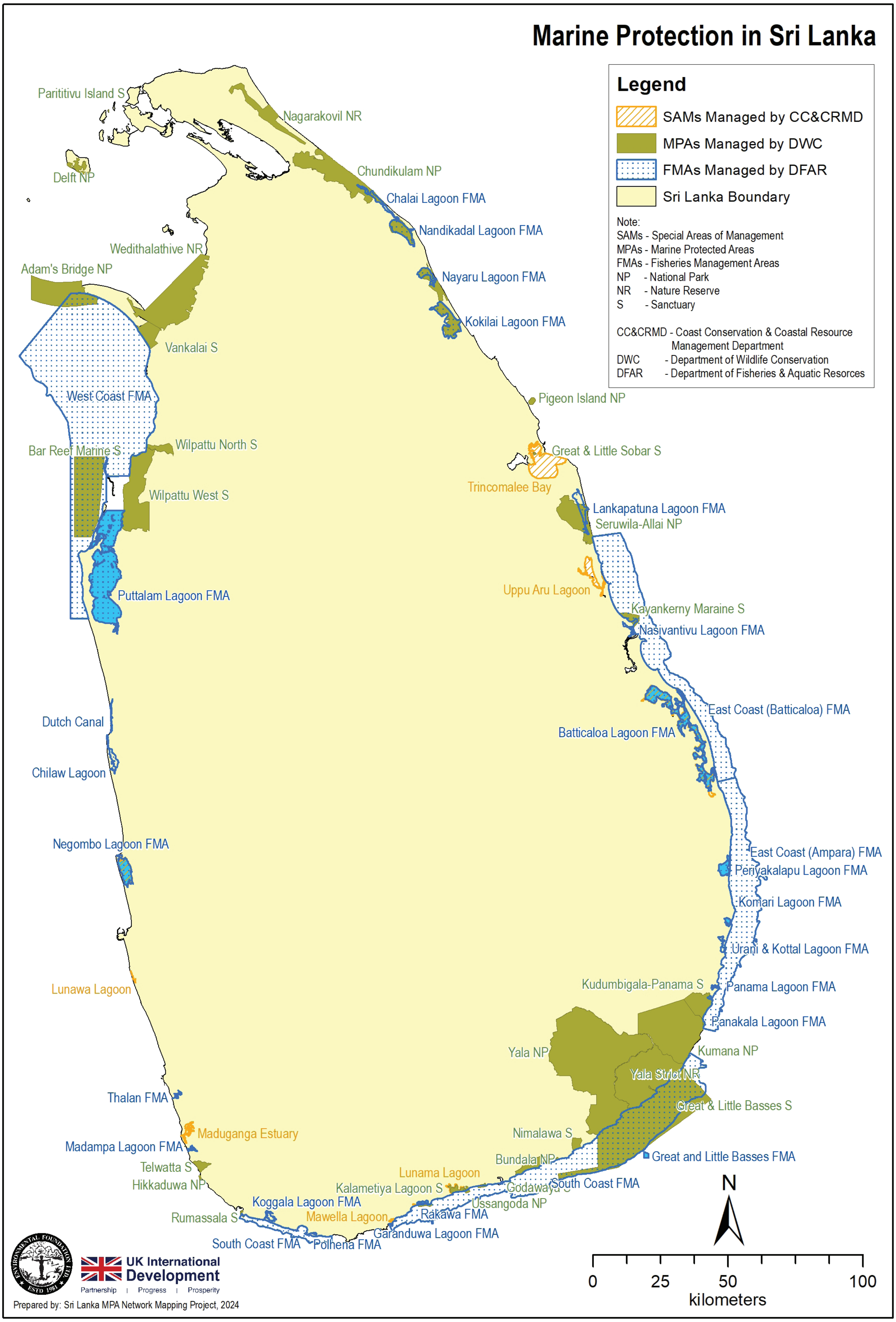

රූප සටහන 1 සියලු ම ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සහ ඒවායේ නම් කිරීම් සහිත ශ්‍රී ලංකා සිතියම[10]

05 පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම

5.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA නම් කිරීම සහ කළමනාකරණය සඳහා සහය වීමේ දී පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීමේ වැදගත්කම සහ ප්‍රතිලාභ අවබෝධ කරගැනීම.
- ඵලදායී පාර්ශ්වකරු නියැලීමක ප්‍රධාන මූලධර්ම ඉගෙනීම.
- පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම් සැලසුමක වැදගත්කම අවබෝධ කරගැනීම සහ නිශ්චිත අවශ්‍යතා සඳහා එවන් සැලසුමක් සංවර්ධනය කරන ආකාරය ඉගෙනීම
- ප්‍රධාන පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනා ගැනීමේ පාර්ශ්වකරු අනුරූපණ ශිල්ප ක්‍රම ඉගෙනීම
- විවිධ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා සැපිරීමට නියැලීම් ක්‍රම ගවේෂණය කිරීම.

5.2 පාර්ශ්වකරුවන් සමග නියැලීම් සිදු කළ යුතු වන්නේ ඇයි?

පාර්ශ්වකරුවන් යනු ව්‍යාපෘතිය, මූලාරම්භයක්, ප්‍රතිපත්තියක් හෝ සංවිධානයක් මගින් යහපත් හෝ අයහපත් බලපෑමකට ලක් වන පුද්ගලයන් හෝ කණ්ඩායම් ය.[11] MPA සම්බන්ධයෙන් ගත් කල සාමාන්‍යයෙන් නම් කිරීම හා කළමනාකරණය කිරීම ආශ්‍රිත පාර්ශ්වකරුවන්ට, මෙම ප්‍රදේශ කළමනාකරණය සහ සංරක්ෂණය සම්බන්ධව උනන්දුවක් දක්වන හෝ එමගින් බලපෑමට ලක් වන පුද්ගලයන් සහ විවිධ වූ පරාසයකට අයත් කණ්ඩායම් අයත් වේ. මෙයට හේතුව වන්නේ MPA මගින් ඇති විය හැකි පුළුල් සමාජ, පාරිසරික සහ ආර්ථික බලපෑම් ය. MPA මගින් බලපෑමට ලක්වන පාර්ශ්වකරුවන් ප්‍රවර්ගයන්ට රජයේ ආයතන, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, ධීවර සහ අනෙක් කර්මාන්ත සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් අයත් වේ (රූප සටහන 4).

2018 දී ලොව පුරා MPA 27 ක සමාලෝචනයක් මගින් නිරීක්ෂණය කරනු ලැබුවේ MPA හි සාර්ථකත්වයට බලපාන ඉතාම වැදගත් සාධකය වන්නේ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලිම බවත් අසාර්ථක වීමට බලපාන ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ එය නොමැතිකම බවත් ය.[12]

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ (7 වන කොටස) අදියරයන් පුරාම, MPA ලෙස නම්කරන්නේ කුමක් ද කොතැනද සලකා බැලීමේ සිට කළමනාකරණය සහ MPA සාර්ථකත්වය දක්වා ඵලදායී පාර්ශ්වකරු නියැලීම, පාර්ශ්වකරුවන්ට මෙන්ම MPA කළමනාකරණය කරන පුද්ගලයන්ට බොහෝ ප්‍රතිලාභ ගෙන එයි.

මෙයට පහත දේ ඇතුළත් වන නමුත් ඒවාට පමණක් සීමා නොවේ:

1. MPA පිළිබඳ දැනුවත් භාවය

නියැලීම මගින් MPA, එහි අරමුණ, රෙගුලාසි සහ MPA පාලනය සඳහා වන අවශ්‍යතාව අවබෝධ කරගැනිම සහ පොදු දැනුවත්භාවය වැඩි දියුණු වෙයි. අදාළ ප්‍රදේශය භාවිතා කරන්නන් සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාව අතර වැඩි දැනුවත්භාවයක් සහ අවබෝධයක් පැවතීම MPA සඳහා සහය ලබා ගැනීමට උපකාර විය හැකි ය.

2. තොරතුරු එක් රැස් කිරීම සහ බෙදා ගැනීම

දත්ත එක් රැස් කිරීම සහ දැනුම බෙදා ගැනීම, සාක්ෂ්‍ය පදනම් තීරණ ගැනීමට සහය වීම සඳහා වැදගත් වේ. පාර්ශ්වකරුවන්ට, භූමියකට බලපානු ලබන තර්ජන සහ බලපෑම් හඳුනාගැනීමට, කළමනාකරණය සංවර්ධනය කිරීමට, අධීක්ෂණය වෙත ආදාන සැපයීමට, සාක්ෂාත් කිරීමට අපේක්ෂා කරන දෙය කළමනාකාරීත්වය විසින් සිදුකරන්නේ ද යන්න සමාලෝචනය කිරීමට කළමනාකරුවන්ට සහය වීම සඳහා අදාළ ප්‍රදේශය සම්බන්ධ වටිනා දැනුම සැපයිය හැකි ය. කළමනාකරුවන් සහ පාර්ශ්වකරුවන් අතර දැනුම බෙදා ගැනීම විවිධ අදහස් සලකා බැලීම ප්‍රවර්ධනය කරයි. MPA සාක්ෂ්‍ය පිළිබඳ වැඩි දුර තොරතුරු 8.5 කොටසේ දක්වා ඇත.

3. හිමිකාරීත්වය පිළිබඳ හැඟීම සහ අනුකූලතාව වැඩි දියුණු වීම

ඵලදායී නියැලීම මගින් සියලු ම පාර්ශ්වකරුවන්ට තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට බලපෑම් කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් සැපයේ. මෙය MPA පිළිබඳ හිමිකාරීත්ව හැඟීමක් ජනිත කරවන අතර එතුළ ඇති කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ගවලට සහය වීමට අභිප්‍රේරණයක් ඇති කරයි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අනුකූලතාව වැඩි දියුණු වේ.

4. ගැටුම් අඩු කිරීම සහ විශ්වාසය ගොඩ නැගීම

පාර්ශ්වකරු නියැලිම තීරණ ගැනීමේ විනිවිදභාවය වැඩි දියුණු කරන අතර MPA කළමනාකරණ අධිකාරීන් තුළ විශ්වාසය ගොඩනැගීමට සහය වෙමින් ක්‍රියාවලියක් ආරම්භයේදි ම එකිනෙකට ගැටෙන අදහස් සාකච්ඡා කිරීමට ඉඩ විවර කරයි. එය දීර්ඝකාලීනව ඇති විය හැකි ගැටුම් අඩු කරයි.

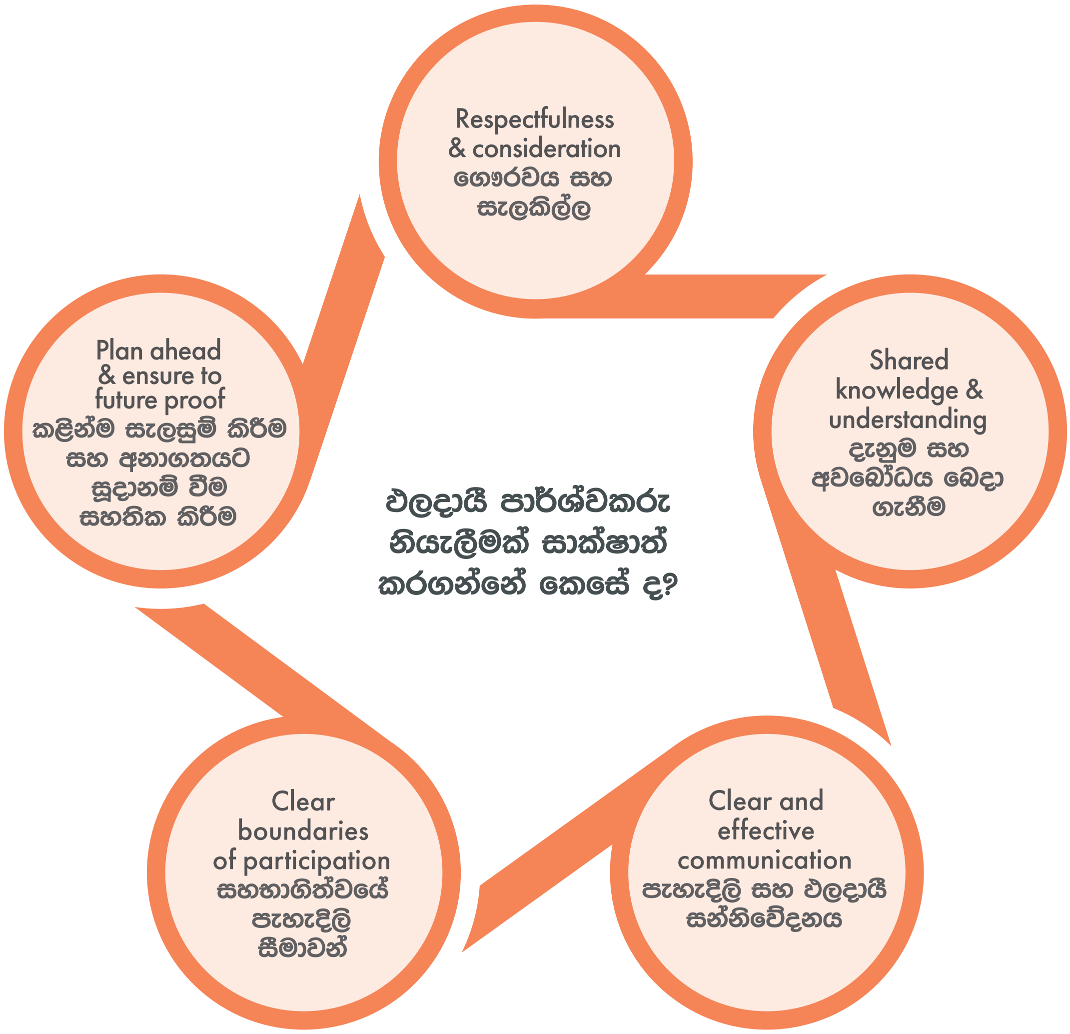

රූප සටහන 2: ඵලදායී පාර්ශ්වකරු නියැලීමක් සාක්ෂාත් කරගැනීමට අනුගමනය කළ යුතු මූලික මූලධර්ම

5. හැසිරීම් වෙනසට බලපෑම

MPA කළමනාකරණය කිරීම සාමාන්‍යයෙන්, සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතීන් ආරක්ෂා කිරීමේ අරමුණින් සමුද්‍ර සම්පත් භාවිතා කරන්නන් අතර හැසිරීම් වෙනසක් ඇති කිරීම කෙරෙහි බලපෑමක් ඇති කළ යුතු ය.

5.3 ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී සමානාත්මතාව සහ සමාජ අන්තර්කරණය (GESI)

ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී සමානාත්මතාව සහ සමාජ අන්තර්කරණය (GESI) යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ සියලු ම පුද්ගලයන්ට ඔවුන්ගේ ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය, ජාතිය, වයස, ආබාධිත බව හෝ වෙනත් ලක්ෂණයන් නොසලකා සමාන අයිතීන්, අවස්ථාවන් සහ සම්පත් හා සේවාවන් වෙත සමාන ප්‍රවේශය සහතික කිරීම අරමුණු කරගත් එළඹුමකි.[13] MPA වැනි සංරක්ෂණය සහ ස්වභාවික සම්පත් කළමනාකරණය ඇතුළු විවිධ සංවර්ධන සන්දර්භයන් තුළ තිරසර සහ සමතාවයෙන් යුතු ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කරගැනීමට අන්තර්කරණය ප්‍රවර්ධනය සහ අසමානතාවන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම GESI විසින් අවධාරණය කරයි.

පාර්ශ්වකරුවන් සමග නියැලෙන විට GESI හි සලකා බැලීම් මගින් වැඩි ප්‍රතිලාභයන් අත් වේ.

1. සමතාව සහ යුක්තිය

MPA වලට අදාළ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්හිදී කාන්තාවන්, ස්වදේශික ප්‍රජාවන් සහ ආන්තීකරණයට ලක් වූ කණ්ඩායම් ඇතුළු විවිධ ජනකොටස්වල හ[illegible] සහ විවිධ අදහස් ඉදිරියට ගෙන ඒම GESI විසින් සහතික කරයි. මෙය සංරක්ෂණ ව්‍යායාමයන්වල සමතාව සහ සමාජ සාධාරණත්වය ප්‍රවර්ධනය කරයි.

2. ඵලදායිතාව වැඩි වීම

GESI සලකා බැලීම් භාවිත කිරීමෙන් MPA සඳහා වඩා විස්තීර්ණ සහ ඵලදායී කළමනාකරණ උපාය මාර්ගවලට මග පෑදෙයි. නිශ්චිත අවශ්‍යතා, ගැටළු සහ විවිධ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ප්‍රමුඛතා හඳුනාගැනීම, සියල්ල ඇතුළත් තිරසර සංරක්ෂණ මූලාරම්භ සකසා ගැනීමට උපකාර කරයි.

3. දීර්ඝ කාලීන තිරසාරත්වය

GESI පාර්ශ්වකරුවන් සමග නියැලීම මගින් ශක්තිමත් ප්‍රජා සහයෝගයක් ලැබෙන අතර MPA රෙගුලාසි සමග අනුගත වීමක් සිදු වෙයි. එය සමුද්‍ර සම්පත්වල දිගු කාලීන භාරකාරත්වය සහ තිරසාර භාවිතය ප්‍රවර්ධනය කරයි.

GESI ප්‍රවේශයක් සමග පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය හොඳම පිළිවෙතයි. 5.4 කොටසේ විස්තර කර ඇති ක්‍රියාවලිය අනුගමනය කළ යුත්තේ සහභාගී වීමට හැකි වීමට විවිධ ප්‍රවේශයන් අවශ්‍ය විය හැකි ඕනෑම කණ්ඩායමක් හෝ පුද්ගලයෙක් පැහැදිලිව හඳුනා ගැනීමෙන් සහ සලකා බැලීමෙනි.

5.4 පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම් සැලැස්ම

ඕනෑම තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියකම ආරම්භයේ සිට ම සන්නිවේදනය විවෘත සහ විනිවිද බවකින් යුතුව පවත්වා ගනිමින් පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කරගැනීම යහපත් භාවිතාවකි. සියලු ම පාර්ශ්වකරුවන්ට සහ සියලු ම MPA කළමනාකරණ ක්‍රියාවලීන් සඳහා නිශ්චිත වූ එක් නියැලීම් ක්‍රමවේදයක් නොමැත.

නියැලීම් කටයුතු නිශ්චිත ප්‍රාදේශීය ස්ථානයකට ගැලපෙන පරිදි සකස් කරගැනීමට උපකාර ලෙස, පියවර හතක් අනුගමනය කරමින් නියැලීම් සැලැස්මක් සංවර්ධනය කරගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වේ (රූප සටහන 3). මෙම ක්‍රියාවලිය ඕනෑම MPA ව්‍යාපෘතියකට භාවිත කළ හැකි අතර එය ඔබේ නියැලීම් කටයුතුවලින් අපේක්ෂා කරන ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට ඉවහල් වෙයි. උදාහරණයක් ලෙස, නව MPA එකක් නම් කිරීම, කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග හෝ MPA දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහනක් සංවර්ධනය කිරීම.

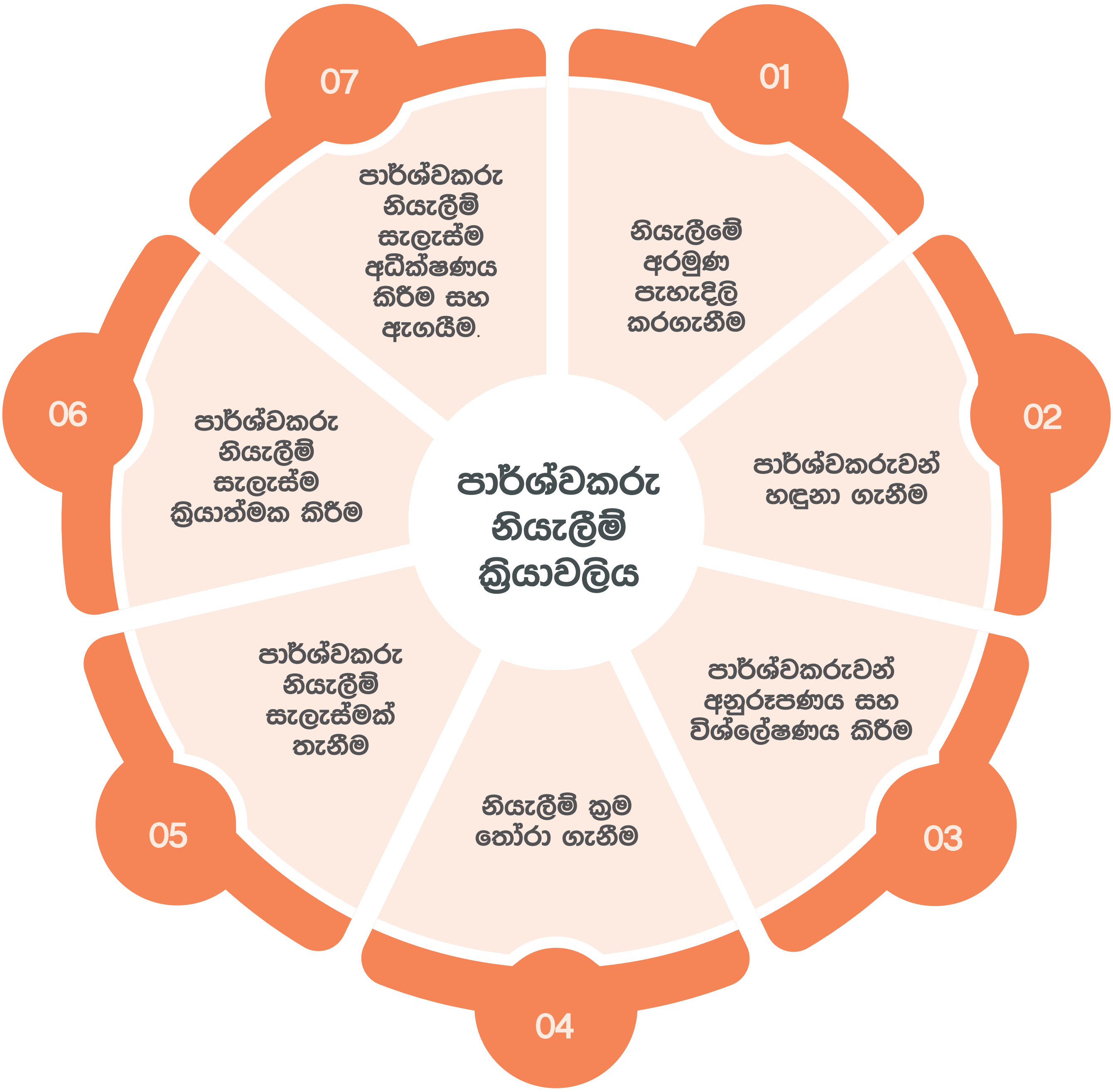

රූප සටහන 3: ඕනෑම MPA ආශ්‍රිත ව්‍යාපෘතියක් සඳහා පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාවලියක ප්‍රධාන පියවර හත

පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්මක් සංවර්ධනය කර භාවිත කිරීමෙන් පහත දේ සඳහා ඉඩ විවර වේ:

» අපේක්ෂිත මට්ටමේ නියැලීම පැහැදිලි කරගැනීම සහ එමගින් වඩාත් සුදුසු ක්‍රම මොනවාද යන්න හඳුනා ගැනීම

» සංවර්ධනය කළ යුතු ක්‍රියාකාරකම්වල අරමුණ පැහැදිලි කර ගැනීම,

» ඉලක්ක සහගත නියැලීම් කටයුතු.

» පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනාගැනීම සහ GESI සලකා බැලීම්

» පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්මක් සංවර්ධනය කර ගැනීම

» සැලසුම් කළ කටයුතු හා සම්බන්ධ විය හැකි පිරිවැය සහ සම්පත් සලකා බැලීම.

» සම්පත් සීමිත නම්, උදා: කාලය හෝ මුදල්, පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්මක් මඟින් වඩාත්ම වැදගත් සහ බලගතු පාර්ශ්වකරුවන් කෙරෙහි උත්සාහයන් යොමු කිරීමට උපකාරී වේ.

පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාවලියේ එක් එක් පියවර පිළිබඳ සාරාංශයක් පහත දැක්වේ.

පියවර 1: නියැලීමේ අරමුණ පැහැදිලි කරගැනීම

පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලසුමක් සංවර්ධනය කිරීමේ පළමු පියවර වන්නේ මෙම ක්‍රියාව අවශ්‍ය වන්නේ මන්ද, සාක්ෂාත් කරගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රතිඵල මොනවාද සහ නියැලීමේ විෂය පථය හා සන්දර්භය කුමක්ද යන්න හඳුනාගැනීමයි. නියැලීම සඳහා පැහැදිලි අරමුණක් සකසා ගත් පසු ආමන්ත්‍රණය කළ යුතු ගැටළු හඳුනා ගත යුතු අතර ලැබී ඇති කාලය සහ සම්පත් සලකා බලා යථාර්තවාදීව සාක්ෂාත් කරගත හැක්කේ කුමක්ද යන්න තීරණය කිරීම වැදගත් වේ.

පියවර 2- අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනා ගැනීම

MPA භාවිත කරන සහ ඒ මත රඳා පවතින කණ්ඩායම් සහ පුද්ගලයන් ගණනාවකට MPA බලපාන අතර ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් ඒ මත සෘජු හෝ වක්‍ර බලපෑමක් ඇති කරයි. මෙයට අනෙකුත් රජයේ දෙපාර්තමේන්තු, දේශපාලනඥයින්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, විශ්ව විද්‍යාල, පර්යේෂණ ආයතන, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජා සංවිධාන, ප්‍රාදේශීය ව්‍යාපාර සහ කර්මාන්ත මෙන්ම මහජනතාව ද ඇතුළත් විය හැකි ය (රූප සටහන 4).

නියැලීම් කටයුතු සැලසුම් කරන විට විවිධ අදහස් සහ දෘෂ්ටි කෝණයන් ආවරණය වන බව සහතික කිරීමට මෙම සියලු ම පාර්ශ්වකරුවන් සලකා බැලීම වැදගත් වේ. උදාහරණයක් ලෙස, MPA හට විරුද්ධ විය හැකි අය සහ ඒවාට අදළ කළමනාකාරීත්වය සහ ළඟා වීමට අපහසු හෝ සමාජය තුළ අඩුවෙන් නියෝජනය වන අය දැක්විය හැකි ය.

2024 ජනවාරි මසදී පැවැත්වුණු OCPP සහ DWC METT-4 පුහුණු වැඩමුළුව. © OCPP

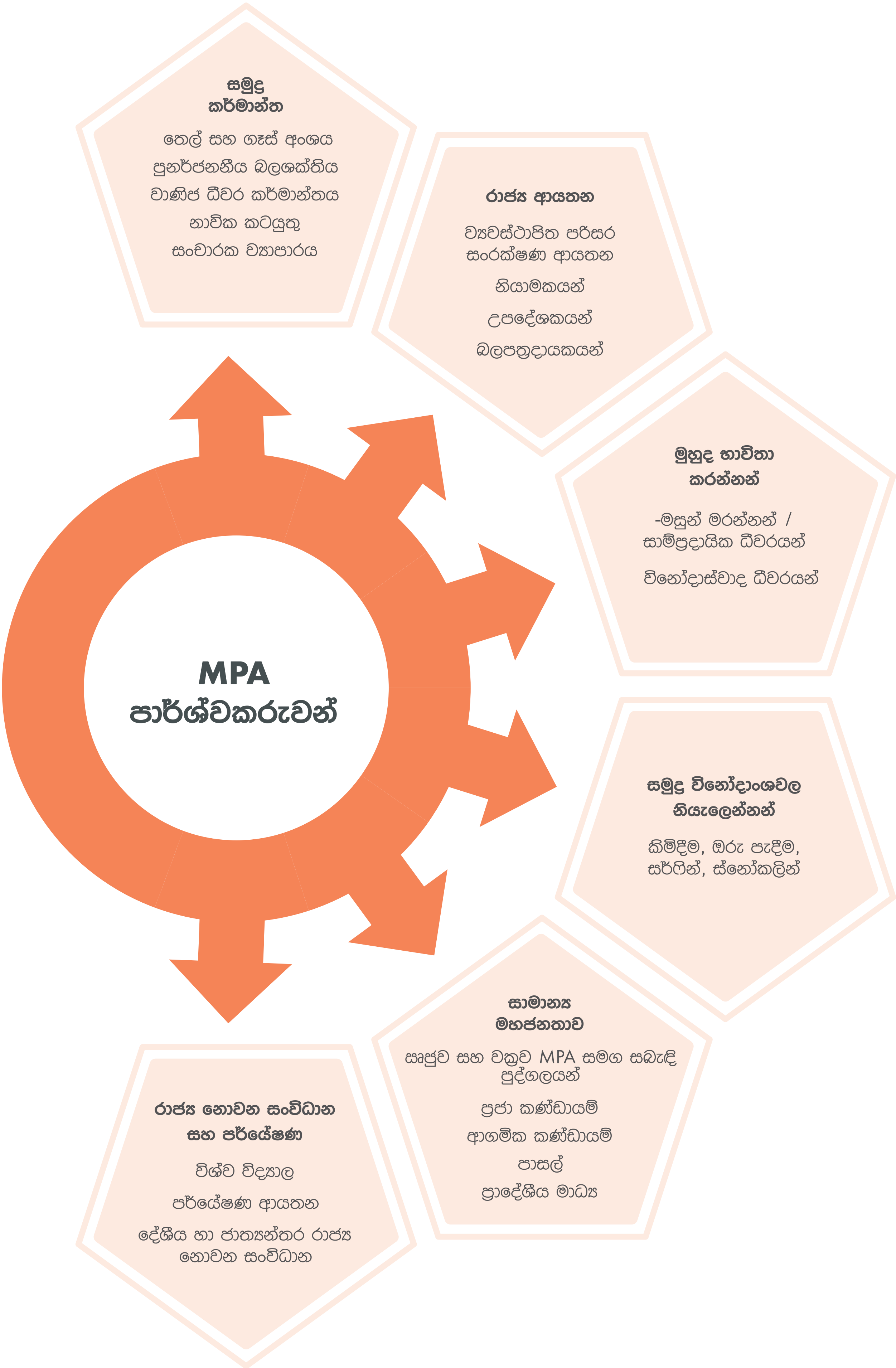

රූප සටහන 4: සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ හා සබැඳි විවිධ ආකාරයේ පාර්ශ්වකරුවන් පිළිබඳ උදාහරණ

පියවර 3: පාර්ශ්වකරුවන් අනුරූපණය (mapping) සහ විශ්ලේෂණය

පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනාගත් පසුව වඩාත්ම සුදුසු නියැලීමේ ක්‍රමය තීරණය කිරීම සඳහා එම ලැයිස්තුව විශ්ලේෂණය කළ යුතු ය. සෑම පාර්ශ්වකරුවෙකු සමගම සෑම විටම එකම ප්‍රමාණයෙන් නියැලීමට නොහැකි වන්නාක් මෙන්ම එය අවශ්‍ය වන්නේ ද නැත.නියැලීම සිදු කළ යුත්තේ කා සමග ද සහ කෙසේද යන්න තීරණය කරගැනීමට අනුරූපණය (mapping) භාවිත කළ හැකි ය. පාර්ශ්වකරුවන් අනුරූපණය සාමාන්‍යයෙන් සිදුවන්නේ පාර්ශ්වකරුවන් ව්‍යාපෘතියකට දක්වන උනන්දුවේ සහ බලපෑමේ මට්ටම් අනුව කණ්ඩායම් කිරීමෙනි. පාර්ශ්වකරුවන්, ඔවුන් මාතෘකාවට දක්වන වැඩි හෝ අඩු උනන්දුව සහ වැඩි හෝ අඩු බලපෑම අනුව ප්‍රස්තාරයක (රූප සටහන 5) සටහන් කරනු ලැබේ (උදා MPA කළමනාකරණ සැලසුමක් සංවර්ධනය කිරීම)

ප්‍රස්ථාරයේ ඇති සෑම කොටුවක්ම විවිධ කණ්ඩායම් සඳහා සකස් කළ යුතු පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීමේ මට්ටමක් හෝ වර්ගයක් නියෝජනය කරයි. නියැලීමේ මට්ටම් හතර නම්:

දැනුම් දීම - පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ මෙම මට්ටම, පාර්ශ්වකරුවන්ට වඩා දැනුම්වත්ව මතයකට පැමිණීම සඳහා ඔවුන් අවබෝධ කරගත යුතු තොරතුරු, ව්‍යාපෘතිය හෝ යෝජනාව සහ අනුගමනය කෙරෙන තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය යනාදිය සපයයි. එනමුත් මෙය සක්‍රිය පාර්ශ්වකරු නියැලීමක් සහ සහභාගීත්වයක් සඳහා අවස්ථාවක් සපයන්නේ නැත. මෙම මට්ටම සඳහා එක් උදාහරණයක් වන්නේ මාර්ගගතව පුවත් ලිපියක් බෙදා ගැනීමයි.

අදහස් විමසීම- පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ අදහස් විමසීම් හරහා පාර්ශ්වකරුවාට තීරණයක් වෙත ආදායනයක් ලබා දීමේ මූලික අවස්ථාවක් ලබා දෙයි. MPA කළමනාකරණ අධිකාරිය ව්‍යාපෘතිය හෝ යෝජනාව පිළිබඳව කෙටි පැහැදිලි කිරීමක් පාර්ශ්වකරුවන්ට සපයන අතර අවසන් තීරණය ගැනීමේදී සලකා බැලීම සඳහා ඔවුන්ගේ මතය විමසා සිටී. පාර්ශ්වකරුවන් යාවත්කාලීනව තබා ගැනීම සඳහා ඔවුන්ට ප්‍රමාණවත් තොරතුරු සහ අන්තර්ක්‍රියා අවස්ථා ලබා දිය යුතු ය. මේ මට්ටමේ නියැලීම සඳහා නිතර භාවිත කෙරෙන ක්‍රමයන් වන්නේ රැස්වීම්, ප්‍රශ්නාවලී හෝ විධිමත් ලෙස අදහස් විමසීමයි.

සම්බන්ධ කරගැනීම-පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ මෙම මට්ටම අදහස් විමවීමට වඩා පුළුල් වේ. ආරම්භයේ සිටම පාර්ශ්වකරුවන්ට ක්‍රියාවලියට සහභාගි වන ලෙස ඇරයුම් කෙරෙන අතර තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට තම ආදානයන් ලබා දීමට අවස්ථා ගණනාවක් ලබා දෙනු ලැබේ. කෙසේ වෙතත් ප්‍රධාන තීරණ ගන්නා ලෙස MPA කළමනාකරණ අධිකාරිය කටයුතු කරන අතර පාර්ශ්වකරුවන්ට තීරණය සම්බන්ධව කිසිදු ආකාරයක ඉහළ මට්ටමේ බලපෑමක් කළ නොහැකි ය. මෙවන් ආකාරයේ පාර්ශ්වකරු නියැලීමකට උදාහරණ ලෙස වැඩමුළුවක් දැක්විය හැකි ය.

සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීම- පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ අවසන් මට්ටම වන "සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීම" මගින් තීරණ ගැනීම සමග සෘජුව ම සම්බන්ධ වීමට පාර්ශ්වකරුවන්ට අවස්ථාව ලැබේ. MPA කළමනාකරණ අධිකාරියට අවසන් තීරණ ගැනීමේ බලය තිබෙන නමුත් ඔවුන් සියලු දෙනාට එකඟතාවයකට ළඟා වීමට සහයෝගීව ක්‍රියා කළ හැකි බලපෑම් කිරීමේ මට්ටමක් පාර්ශ්වකරුවන්ට ලබා දෙයි. අපේක්ෂාවන් කළමනාකරණය කිරීමේ පහසුව පිණිස, එකඟතාව අපේක්ෂා කරන මට්ටම කොතරම් ද යන්න සහ අවසන් තීරණය මත පාර්ශ්වකරුවන්ට කෙතරම් බලපෑමක් කළ හැකි ද යන්න තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය ආරම්භයේදී ම කළමනාකරණ අධිකාරිය පාර්ශ්වකරුවන්ට පැහැදිලි කර දීම වැදගත් වේ. මෙම නියැලීම් ක්‍රමයට MPA උපදේශන මණ්ඩලය උදාහරණයක් ලෙස දැක්විය හැකි ය.

METT-4 2024 ජනවාරි මස වැළි පර සමුද්‍ර අභය භූමිය සඳහා කල්පිටියේ පැවැත්වූ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ වැඩමුළුව © OCPP

වැඩි

බලපෑම

අඩු

සම්බන්ධ කරගැනීම • ප්‍රධාන තීරණ සම්බන්ධව නියැලීම සහ අදහස් විමසීම • ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා අවබෝධ කරගැනීම සහ තෘප්තිමත් කිරීම • ඵලදායීව සහ කාර්යක්ෂමව සන්නිවේදනය කිරීම	**සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීම** • ඍජුව සහ නිරන්තරව ප්‍රධාන පාර්ශ්වයන් නියැලීම • සම්පූර්ණයෙන් දැනුවත්ව සහ තෘප්තිමත්ව තබා ගැනීම
දැනුම් දීම • වරින් වර දැනුම් දීම • ව්‍යාපෘති ප්‍රගතිය සහ ගන්නා ලද ප්‍රධාන තීරණ සම්බන්ධයෙන් අවධානයෙන් සිටීම	**අදහස් විමසීම** • ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා පුරෝකථනය කිරීම සහ සපුරාලීම • නිරන්තරව සන්නිවේදනය කිරීම

උනන්දුව

අඩු → වැඩි

රූප සටහන 5 MPA නියැලීම් ක්‍රියාකාරකමක් සඳහා පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උනන්දු වීමේ සහ බලපෑම් කිරීමේ මට්ටම්වලට සාපේක්ෂව පාර්ශ්වකරු අනුරූපණ ප්‍රවර්ගයන්. රූප සටහන JNCC MPA ධීවර කළමනාකරණ මෙවලම් කට්ටලය 2020 වෙතින් සකසා ගැණින.

පියවර 4: නියැලීමේ ක්‍රම තෝරා ගැනීම

පාර්ශ්වකරුවන් අනුරූපණය කිරීමෙන් පසුව අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අවශ්‍යතාවලට සහ නියැලීමේ අරමුණට හොඳින්ම ගැලපෙන නියැලීමේ ක්‍රමය තෝරා ගත යුතු ය. භාවිත කළ හැකි ක්‍රම විශාල ගණනාවක් පවතින අතර ඒවාටම ආවේණික ශක්තීන් සහ දුර්වලතා ද වෙයි.නියැලීමේ අරමුණ මත රඳා පවතිමින් නියැලීමේ ක්‍රියාවලිය පුරාවට ක්‍රම කිහිපයක් යොදා ගැනීම සුදුසු විය හැකි ය. කිනම් ක්‍රමයක් තෝරාගනු ලැබුව ද අපේක්ෂාවන් කළමනාකරණය කිරීම පිණිස පාර්ශ්වකරුවන් සමග පැහැදිලිව සන්නිවේදනය කිරීම වැදගත් වේ. නියැලීම සම්පූර්ණ කිරීමට ඇති කාලය සහ සම්පත් ද යොදාගන්නා ක්‍රමයේ සුදුසු බවට බලපෑම් කරනු ඇත. වගුව 3 මගින් අප මින් පෙර සාකච්ඡා කළ විවිධ පාර්ශ්වකරු නියැලීම්වලට යොදාගත හැකි ක්‍රම සඳහා උදාහරණ සපයයි.

වගුව 3 පාර්ශ්වකරුවන්ගේ උනන්දු වීමේ සහ බලපෑම් කිරීමේ මට්ටම්වලට සාපේක්ෂව පාර්ශ්වකරුනියැලීමේ ක්‍රමවලට උදාහරණ

පාර්ශ්වකරු ප්‍රවර්ගයන්

සම්බන්ධ වීමේ ක්‍රමය

දැනුවත් කිරීම	අදහස් විමසීම	සම්බන්ධ කරගැනීම	සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීම
අවිධිමත් සාකච්ඡා සහ සංවාද	ප්‍රසිද්ධ රැස්වීම්	වැඩමුළු	වැඩමුළු
මුද්‍රිත තොරතුරු උදා දත්ත පත්‍රිකා, පුවත් පත්‍රිකා, දැන්වීම්	වැඩමුළු	බහු පාර්ශ්වකරු සංසද	කේන්ද්‍ර කණ්ඩායම්
වෙබ් අඩවි	සමීක්ෂණ/ප්‍රශ්නාවලී	කේන්ද්‍ර කණ්ඩායම්	උපදේශන මණ්ඩල
පුවත්පත් සහ මාධ්‍ය	අදහස් විමසීම්		එකඟතා ගොඩනැගීම
සමාජ මාධ්‍ය			කාර්ය සහ අවසන් කිරීමේ සමූහ
ප්‍රසිද්ධ ඉදිරිපත් කිරීම්			
ප්‍රජා උත්සව/ ප්‍රදර්ශන			

පියවර 5: පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ සැලැස්මක් තැනීම

නිසි පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රමයක් හඳුනාගැනීමෙන් පසුව නියැලීම් ක්‍රියාවලිය සැලසුම් කිරීම ආරම්භ කළ යුතු ය. සිදු කිරීමට සැලසුම් කර ඇති සියලු ක්‍රියාකාරකම් සමාලෝචනය කර ඒ ආශ්‍රිත පිරිවැය, අවශ්‍ය කාලය සහ අවශ්‍ය පිරිස පිළිබඳව සලකා බලන්න. එක් එක් නියැලීමේ ක්‍රියාකාරකම සඳහා වගකිවයුතු පුද්ගලයා සහ අතිරේක විශේෂඥ දැනුම අවශ්‍ය ද යන්න සටහන් කරගන්න. මෙම සියලු තොරතුරු පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම් සැලැස්මකට එකතු කිරීමෙන්, සැලසුම් කළ ක්‍රම යථාර්ථවාදී ද සහ අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබා දීම සඳහා සුදුසු ද යන්න සලකා බැලීමට ඉඩ සැලසෙන අතර, යෝජිත කාල නියමය මගින් පාර්ශ්වකරුවන්ට ක්‍රියාවලියට පහසුවෙන් සම්බන්ධ වීමට හැකි වේ.

පියවර 6: පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම

පාර්ශ්වකරු නියැලීමේ සැලැස්ම තැනීමෙන් පසුව එය සක්‍රියව භාවිත කිරීම සහ නියැලීම් ක්‍රියාවලිය පුරාම යාවත්කාලීනව තබා ගැනීම වැදගත් වේ. සැලැස්ම අවස්ථා ගණනාවකට භාවිත කළ හැකි ය. උදාහරණයක් ලෙස සෑම නියැලීමේ අවස්ථාවකට ම නිවැරදි පාර්ශවකරුවන් සහභාගී වන බව සහතික කිරීමට, කාර්ය මණ්ඩල කාලය සහ අයවැය සැලසුම් කිරීමට, නව කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් කාර්යයට සහ සම්බන්ධ වන විවිධ පාර්ශවකරුවන්ට හඳුන්වා දීමට හෝ වෙනත් අරමුණු සඳහා නියැලීමේ ක්‍රියාවලි සැලසුම් කිරීමට උදව් කිරීමට එය භාවිතා කළ හැකි ය.

පියවර 7: පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්ම අධීක්ෂණය කිරීම සහ ඇගයීම.

පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාවලියේ අවසන් පියවර වන්නේ, නිවැරදි පාර්ශ්වකරුවන් සමග නියැලුණේ ද සහ අදාළ අරමුණු සාක්ෂාත් කරගනු ලැබුවේ ද යන්න තීරනය කිරීම පිණිස පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාකාරකම්වල ඵලදායිතාව ඇගයීමයි. එබැවින්, අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම සිදු කරන කිනම් හෝ ආකාරයක් පාර්ශ්වකරු නියැලීම් සැලැස්මේ කොටසක් ලෙස සැලකිය යුතු ය. ඇගයීම් ප්‍රවේශය රඳා පවතින්නේ අරමුණ වන්නේ පාර්ශ්වකරුගේ නියැලීමේ (එනම් ක්‍රියාවලියේ) ඵලදායීතාවය සහ/හෝ පාර්ශ්වකරුගේ නියැලීමේ බලපෑම (එනම් ප්‍රතිඵලයේ) ඇගයීම ද යන්න මත ය. ඵලදායී පාර්ශ්වකරු නියැලීමක් සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ප්‍රගතිය මැනීමට සහ ඇගයීමට දර්ශක භාවිතය හැකියාව ලබා දෙනු ඇත. වගුව 4 මගින් පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාකාරකම්වල ඵලදායිතාව ඇගයීමට භාවිත කළ හැකි විභව දර්ශක කිහිපයක් පෙන්වා දෙයි.

දත්ත සන්සන්දය කිරීමට නියැලීමට පෙර සමහර පාදම් රේඛා දත්ත එක් රැස් කිරීමට අවශ්‍ය විය හැකි ය. නියැලීම මගින් පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අවබෝධයේ හෝ දැනුවත්භාවයේ වෙනසක් ඇති කර තිබේද යන්න තේරුම් ගැනීමට මෙය උපකාරී වනු ඇත.

වගුව 4 පාර්ශ්වකරු නියැලීම් ක්‍රියාකාරකම්වල ඵලදායිතාව ඇගයීමට භාවිත කළ හැකි විභව දර්ශක සඳහා උදාහරණ.

ඉහළ මට්ටමේ දර්ශකය	දර්ශක වර්ගය	නිශ්චිත දර්ශකවලට උදාහරණ	ඇගයීම සඳහා යෝජිත ක්‍රම
කළමනාකරණ කටයුතු තුළට ප්‍රජාවන් සහ පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කරගැනීම	ක්‍රියාවලිය	අදහස් විමසීම වෙත ලැබුණු ප්‍රතිචාර ගණන	පුද්ගලයන් සංඛ්‍යාව (පිරිමි/ගැහැණු) සහ ඔවුන්ගේ අනුබද්ධය සටහන් කරමින් අවිධිමත්/විධිමත් උපදේශන සඳහා ප්‍රතිචාර.
රීති රෙගුලාසි සම්බන්ධ ප්‍රාදේශීය දැනුම	ප්‍රතිඵලය	MPA රෙගුලාසි පිළිබඳව දැනුවත් ප්‍රතිචාර දක්වන්නන් ප්‍රතිශතය	පාර්ශ්වකරු ප්‍රශ්නාවලිය (ගෘහස්ථ/ප්‍රධාන තොරතුරු ලබා දෙන කණ්ඩායම්)

5.5 සිද්ධි අධ්‍යයනය: එක්සත් රාජධානියේ වේල්සයේ නව MPA නම් කිරීම

2016 වසරේ දී එක්සත් රාජධානියේ වේල්ස් රජය පවතින MPA ජාලයේ පරතරයන් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා නව බහු භාවිත MPA හෙවත් වේල්සයේ හඳුන්වන පරිදි සමුද්‍ර සංරක්ෂණ කලාප (MCZ) නම් කිරීම සඳහා වේල්සයේ ජල ප්‍රදේශ හඳුනාග ැනීමේ ක්‍රියාවලියක් ආරම්භ කරන ලදී. වේල්ස MPA ජාලයේ පරිසර විද්‍යාත්මක පරතරයන් හඳුනා ගැනීම පිණිස JNCC සහ ණටුරල් ¾□ tසොඋර්ජළුස් උඅලෙස් විසින් පළ කරන ලද වාර්තාවක් මෙයට සහය විය.[14]

මෙම ලිපිය ලියන අවස්ථාව වන විටත් ක්‍රියාත්මක වන MPA නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ සෑම අදියරකදීම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම ප්‍රවේශමෙන් සලකා බලා ඇත. ක්‍රියාවලිය ආරම්භයේදී, නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ අරමුණ සහ පියවර පැහැදිලිව ගෙනහැර දැක්වීම සඳහා පොදු ලේඛනයක් නිර්මාණය කරන ලදී. එය පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ආදානයේ වැදගත්කම පැහැදිලිව පිළිගනිමින් MPA යනු කුමක්ද, පවතින වේල්ස් MPA ජාලය සඳහා පෙර ගත් ක්‍රියාමාර්ග, ඊළඟ පියවර සහ පාර්ශ්වකරුවන්ට පසුබිම් තොරතුරු ලබා දුන්නේය.

රජය පහත දේ සඳහා ද බැඳී සිටී:

1. වේල්ස් ජාලය තුළ අතිරේක MPA සඳහා අවශ්‍යතාවය සියලුම පාර්ශවකරුවන් විසින් තේරුම් ගෙන ඇති බව සහතික කිරීම.
2. නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පැහැදිලි සහ විනිවිද පෙනෙන සුළු වීම
3. ක්‍රියාවලිය පුරාම ආදාන සැපයීමට පාර්ශ්වකරුවන්ට අවස්ථාව ලබා දීම.
4. MPA හි අරමුණු සහ ඒ ආශ්‍රිත කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග පාර්ශ්වකරුවන්ට හොඳින් අවබෝධ වන බව සහතික කිරීම.
5. ආශ්‍රිත වෙබ් අඩවි සහ සමාජ මාධ්‍ය ජරජා නිරන්තර යාවත්කාලීනයන් ලද හැකි බව සහතික කිරීම.
6. නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පුරාම වේල්ස් රජය සමග වැඩ කිරීම සඳහා විවිධ අංශවල නියෝජිතයින්ගෙන් සැදුම්ලත් කාර්යය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායමක් නිර්මාණය කිරීම.

අයර්ලන්ත මුහුද © Nick Fox

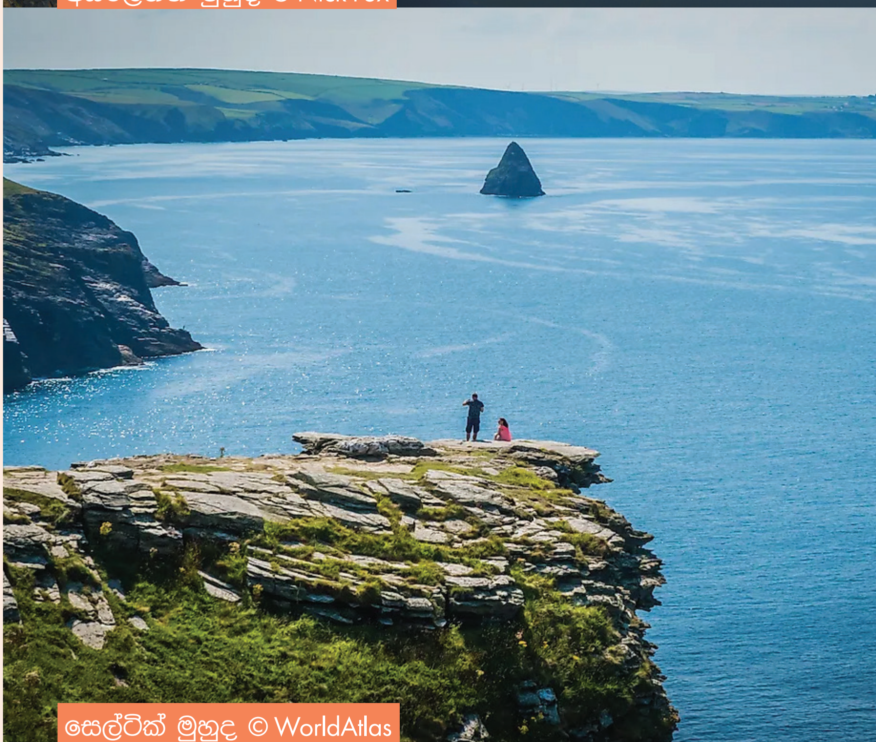
සෙල්ටික් මුහුද © WorldAtlas

බටහිර ඕඩයේ මුහුද © NASA Visible Earth

පාර්ශ්වකරුවා
දත්ත ඉල්ලා සිටී

MPA පැවතිය හැකි ප්‍රදේශ

කාර්ය සහ නිම
කිරීමේ කණ්ඩායම

MPA පැවතිය හැකි පිරිසිදු ප්‍රදේශ

හැකි MPA සීමාවන් සැකසීම

සති 12

පාර්ශ්වකරු අදහස් සඳහා අවස්ථාව

අතථ්‍ය සහ පුද්ගලමය ලෙස සහභාගි වන වැඩමුළු

සමාජ මාධ්‍ය

MPA පිළිබඳ විධිමත් අදහස් විමසීම

සාරාංශ කළ සහ ප්‍රසිද්ධියේ ලද හැකි ප්‍රතිචාර

ව්‍යවස්ථාපිත සංරක්ෂණ ආයතනවල ආදානය

ව්‍යවස්ථාපිත සංරක්ෂණ ආයතනවල ආදානය පුරාවට

රජය නම් කිරීමට තීරණය කිරීම

අදහස් විමසීමේ ප්‍රතිචාර මත පදනම්ව නම් කිරීම තහවුරු කිරීමට පෙර වැඩි දුර උපදෙස් සහ අදහස් විමසීම සිදු කිරීමට ඉඩ ඇත.

> නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය මේ මොහොතේ "සිදු කළ හැකි MPA සීමාවන් සැකසීම" අදියරේ ඇත. SNCB මගින් ස්ථාන මත පදනම්ව හඳුනාගත් එක් එක් විභව අඩවිය සඳහා සාක්ෂි පිළිබඳ විශ්වාසයේ මට්ටම, මානව ක්‍රියාකාරකම් වලින් අවදානම්, පාරිසරික වටිනාකම සහ සංරක්ෂණ අරමුණු සැලකිල්ලට ගනිමින්. විය හැකි MPA සීමාවන් සඳහා විකල්ප සංවර්ධනය කරයි. සිදු කළ හැකි MPA සීමාවන් නිර්ණය කිරීමෙන් පසු කාර්ය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායමට සමාලෝචනය කිරීමට සහ ආදානය සමාලෝචනය කිරීමට හැකි වේ.

රූප සටහන 6 මගින් පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීමේ ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර මත පදනම් වූ වේල්ස් MPA නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ සරල කළ අනුවාදයක් පෙන්වයි

MPA විභව ලෙස ස්ථානගත කළ හැකි ප්‍රදේශ හඳුනාගැනීමට ව්‍යවස්ථාපිත පරිසර සංරක්ෂණ ආයතන (SNCB) මඟින් විශේෂඥ උපදෙස් ලැබිනි. මේ සමඟම, උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වයන්ට ප්‍රදේශවල යෝග්‍යතාවය පිළිබඳ සාක්ෂි ඇතුළත් කිරීමට ඉඩ සැලසීම සඳහා සාක්ෂි සඳහා මහජන කැඳවීමක් පවත්වන ලදී. මෙම සාක්ෂි සමාලෝචනය කර විභව ස්ථාන පැහැදිලි කරගැනීම කාර්ය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායම විසින් මෙහෙයවන ලද ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් කරන ලදී.

නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය මේ වන විට "සිදු කළ හැකි MPA සීමාවන් සැකසීම" අදියරේ ඇත. SNCB විසින් පැහැදිලි කරගත් ස්ථාන මත පදනම්ව, එක් එක් විභව හඳුනාගත් අඩවිය සඳහා සාක්ෂි, මානව ක්‍රියාකාරකම් වලින් ලැබෙන අවදානම්, පාරිසරික වටිනාකම සහ සංරක්ෂණ අරමුණු පිළිබඳ විශ්වාසනීය මට්ටම සැලකිල්ලට ගනිමින්, හැකි MPA සීමාවන් සඳහා විකල්ප සංවර්ධනය කරමින් සිටී. සිදු කළ හැකි MPA සීමාවන් නිර්වචනය කළ පසු, කාර්ය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායමට සමාලෝචනය කිරීමට සහ ආදානය කිරීමට අවස්ථාවක් ලැබෙනු ඇත.

වේල්ස් රජය විභව MPA සඳහා ලබා දී ඇති සාක්ෂි සහ උපදෙස් පිළිබඳව සෑහීමකට පත්වේ නම්, අවම වශයෙන් සති 12 ක් සඳහා විධිමත් මහජන උපදේශනයක් පවත්වනු ලැබේ. උපදේශන පැකේජයට පහත දේ ඇතුළත් වේ:

- සිදු කළ හැකි MPA සහ ආරක්ෂා කළ යුතු විශේෂාංග පිළිබඳ තොරතුරු.ද
- විභව කළමනාකරණ විකල්ප පිළිබඳ මූලික උපදෙස්.
- අපේක්ෂිත පිරිවැය සහ ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ බලපෑම් තක්සේරුවක්.

මෙම අදහස් විමසීම මඟින් යෝජිත MPA පිළිබඳව තම මතය ප්‍රකාශ කිරීමට සහ වේල්ස් රජයට අමතර සාක්ෂි සැපයීමට පාර්ශ්වකරුවන්ට තවත් අවස්ථාවක් ලැබෙනු ඇත. විභව MPA වලට ආසන්න ස්ථානවල පැවැත්වෙන පුද්ගල වැඩමුළු, අතථ්‍ය අවස්ථා, විධිමත් උපදේශන පැකේජය සහ සමාජ මාධ්‍ය ඇතුළු ක්‍රම හරහා පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සම්බන්ධ වීමට කටයුතු කෙරෙනු ඇත. මෙම තොරතුරු කාර්ය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායමේ ජාල තුළ වඩාත් පුළුල් ලෙස බෙදා ගනු ඇත.

උපදේශනයෙන් පසුව, සියලුම ප්‍රතිචාර විශ්ලේෂණය කර පොදු වාර්තාවක සාරාංශ කරනු ලැබේ. ඉන්පසු වේල්ස් රජය විසින් වැඩිදුර සාක්ෂි/උපදේශන අවශ්‍යද නැතහොත් MPA නම් කිරීමට ඔවුන් කැමති ද යන්න තීරණය කරනු ඇත.

> මෙම අදහස් විමසීම මඟින් යෝජිත MPA පිළිබඳව තම මතය ප්‍රකාශ කිරීමට සහ වේල්ස් රජයට අමතර සාක්ෂි සැපයීමට පාර්ශ්වකරුවන්ට තවත් අවස්ථාවක් ලැබෙනු ඇත. විභව MPA වලට ආසන්න ස්ථානවල පැවැත්වෙන පුද්ගල වැඩමුළු, අතථ්‍ය අවස්ථා, විධිමත් උපදේශන පැකේජය සහ සමාජ මාධ්‍ය ඇතුළු ක්‍රම හරහා පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සම්බන්ධ වීමට කටයුතු කෙරෙනු ඇත. මෙම තොරතුරු කාර්ය සහ නිම කිරීමේ කණ්ඩායමේ ජාල තුළ වඩාත් පුළුල් ලෙස බෙදා ගනු ඇත.

එක්සත් රාජධානියේ වේල්ස රජයේ මූලස්ථානය © report.az

06 සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සහ ජාල

6.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA සහ MPA ජාලයක අර්ථ නිරූපණය නැවත අවධාරණය කිරීම
- MPA නම් කිරීම, විශේෂයෙන් 30 න් 30 මූලාරම්භය මෙහෙයවන ගෝලීය සන්දර්භය ආවරණය කිරීම.
- සමුද්‍ර පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ඇති විවිධ සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් සහ ඒවා එකිනෙක සමග ක්‍රියා කරන ආකාරය හඳුනා ගැනීම.

6.2 MPA අර්ථ නිරූපණය

MPA යනු පරිසර පද්ධති සංරක්ෂණය සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් කළමනාකරණය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන මෙවලම් ය. MPA යනු සමුද්‍ර රක්ෂිත, සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ, තහනම් කලාප, සමුද්‍ර අභයභූමි, සාගර අභයභූමි, සමුද්‍ර උද්‍යාන, දේශීයව කළමනාකරණය කරන ලද සමුද්‍ර ප්‍රදේශ සහ ජාතික උද්‍යාන ඇතුළු විවිධ නම් කිරීම් සඳහා පොදුවේ යොදා ගනු ලබන යෙදුමකි. ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයේ සීමාවන් තුළ අවසර දී ඇති ක්‍රියාකාරකම් වර්ග අනුව MPA හි ආකාරය වෙනස් වේ.

MPA පිළිබඳව බොහෝ විට භාවිතා වන IUCN නිර්වචනය වන්නේ ලආශ්‍රිත පරිසර පද්ධති සේවා සහ සංස්කෘතික වටිනාකම් සමග සොබාදහමේ දිගුකාලීන සංරක්ෂණය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා නීතිමය හෝ වෙනත් ඵලදායී ක්‍රම හරහා හඳුනාගත්, කැප කොට ඇති සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන පැහැදිලිව මායිම් නියම කරන ලද භූගෝලීය අවකාශයකිල යන්නයි.

කෙසේ වෙතත්, තවත් බොහෝ අර්ථ දැක්වීම් භාවිතයේ තිබෙනු දැකිය හැකි ය. MPA වර්ගීකරණය කිරීමට සහ නිර්වචනය කිරීමට උපකාර වන මෙවලම් කිහිපයක් ඇති අතර ඒවාට MPA මාර්ගෝපදේශය[15] සහ සමුද්‍ර ආරක්ෂණ පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාව[16] ඇතුළත් වේ.

MPA පිළිබඳව බොහෝ විට භාවිතා වන IUCN නිර්වචනය වන්නේ ලආශ්‍රිත පරිසර පද්ධති සේවා සහ සංස්කෘතික වටිනාකම් සමග සොබාදහමේ දිගුකාලීන සංරක්ෂණය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා නීතිමය හෝ වෙනත් ඵලදායී ක්‍රම හරහා හඳුනාගත්, කැප කොට ඇති සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන පැහැදිලිව මායිම් නියම කරන ලද භූගෝලීය අවකාශයකිල යන්නයි.

සියලු ම MPA නම් කිරීම් තුළ දැකිය හැකි ප්‍රධාන ලක්ෂණ කිහිපයක් පහත දැක්වේ:

- සංරක්ෂණ අරමුණ - සියලුම MPA සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති, ජෛව විවිධත්වය සහ/හෝ වාසස්ථාන සංරක්ෂණය කිරීමේ මූලික අරමුණ ඇතිව ස්ථාපිත කර ඇත. ඒවා සමුද්‍ර සම්පත් සහ ස්වාභාවික ක්‍රියාවලීන්හි දිගුකාලීන ආරක්ෂාව සහතික කිරීම සඳහා මානව ක්‍රියාකාරකම් කළමනාකරණය කරන ක්ෂේත්‍ර ලෙස සේවය කරයි.

- අවකාශීය නම් කිරීම - MPA නිශ්චිත භූගෝලීය සීමාවන් මගින් අර්ථ දක්වා ඇති අතර, ඒවා අවට සාගර ප්‍රදේශවලින් වෙන්කර හඳුනා ගනී. මෙම සීමාවන් විද්‍යාත්මක නිර්ණායක, පාරිසරික වැදගත්කම හෝ සමාජ-ආර්ථික සලකා බැලීම් මත පදනම් විය හැකි ය.

- සක්‍රිය කළමනාකරණය - ඒවා සාගර සම්පත් සහ ස්වාභාවික ක්‍රියාවලීන්හි දිගුකාලීන ආරක්ෂාව සහතික කිරීම සඳහා මානව ක්‍රියාකාරකම් කළමනාකරණය කරන ක්ෂේත්‍ර ලෙස සේවය කරයි.

- තිරසර භාවිතය - සමහර MPA වල දැඩි තහනම් කලාප තිබිය හැකි වුවද, බොහෝ ඒවා තිරසාර භාවිතයට ඉඩ සැලසෙන පරිදි නිර්මාණය කර ඇත. මෙයට ධීවර කර්මාන්තය, සංචාරක ව්‍යාපාරය, පර්යේෂණ සහ විනෝදාත්මක කටයුතු වැනි පාලිත මානව ක්‍රියාකාරකම් සමග සංරක්ෂණ ඉලක්ක සමතුලිත කිරීම ඇතුළත් වේ.

- අරමුණු - MPA අරමුණු සාමාන්‍යයෙන් ඉලක්ක සහ පරමාර්ථ සැකසීමට භාවිතා කරයි. මේවා පාරිසරික, ආර්ථික හෝ සමාජීය හා සංස්කෘතික විය හැකි ය.

- නීතිමය රාමුව - සමහර MPA නීතිමය හෝ නියාමන රාමුවක් යටතේ නම් කර කළමනාකරණය කරනු ලැබේ. මෙය බොහෝ විට MPA සඳහා තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියට නායකත්වය දෙන රටක රජයක් වන අතර, විවිධ මට්ටමේ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය ද ඇත. කෙසේ වෙතත්, MPA සඳහා නීතිමය රාමුවක් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම තිබිය යුතු නැති අතර දේශීය ප්‍රජාවන් හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන විසින් ස්වේච්ඡා පදනමක් මත නම් කර කළමනාකරණය කළ හැකි ය. MPA සඳහා පොදු පාලනයට රජය විසින් මෙහෙයවනු ලබන, ප්‍රජාව විසින් මෙහෙයවනු ලබන සහ සම-කළමනාකරණය කරන ලද ඒවා ඇතුළත් වේ.

- ගෝලීය වැදගත්කම - බොහෝ MPA, ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ සම්මුතිය (CBD) හෝ ස්වභාවධර්ම සංරක්ෂණය සඳහා වූ ජාත්‍යන්තර සංගමය (IUCN) වැනි ජාත්‍යන්තර සංරක්ෂණ ඉලක්ක සඳහා දායක වේ.

6.3 MPA ජාල

MPA ජාලයක් යනු ලතනි ප්‍රදේශවලට සාක්ෂාත් කරගත හැකි ප්‍රමාණයට වඩා ඵලදායී ලෙස සහ පුළුල් ලෙස පාරිසරික අරමුණු ඉටු කර ගැනීම සඳහා විවිධ අවකාශීය පරිමාණයන්හි සහ විවිධ ආරක්ෂණ මට්ටම් පරාසයක් සමග එක්ව ක්‍රියාත්මක වන තනි MPA එකතුවක්ල ලෙස අර්ථ දැක්වේ.[17] කාලයත් සමග, පරිසර පද්ධති යථා තත්ත්වයට පත් වන විට, ජාලය සමාජයීය හා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ද පෙන්වනු ඇත.

6.4 30 by 30 මූලාරම්භය

ලෝක සාගරවල ආරක්ෂාව වැඩි කිරීම සඳහා ප්‍රධාන ධාවකයක් ලෙස කටයුතු කරන්නේ 30 බයි 30 මුලපිරීමයි.

2022 දෙසැම්බර් මාසයේදී, ශ්‍රී ලංකාව ඇතුළු රටවල් 196ක් කුන්මිං-මොන්ට්‍රියල් ගෝලීය ජෛව විවිධත්ව රාමුව සම්මත කර ගත්හ.[18] ගෝලීය ජෛව විවිධත්ව රාමුව (GBF) 2030 වන විට ජෛව විවිධත්ව හානිය නැවැත්වීම සහ ආපසු හැරවීමේ මෙහෙවරක් වටා කේන්ද්‍රගත වී ඇති අතර එයට 2050 අභිලාෂකාමී ඉලක්ක හතරක් සහ 2030 ක්‍රියාකාරී ඉලක්ක විසිතුනක් ඇතුළත් වේ.

මෙම මුලපිරීමේ ප්‍රධාන ඉලක්කය වන්නේ 2030 වසර වන විට ගෝලීය වශයෙන් ගොඩබිම් සහ මුහුදු ප්‍රදේශවලින් අවම වශයෙන් සියයට 30ක් ආරක්ෂා කර ඇති බව සහතික කිරීමයි. මෙය සාක්ෂාත් කරගත යුත්තේ සාධාරණ ලෙස කළමනාකරණය කරන ලද, පාරිසරික වශයෙන් නියෝජනය කරන සහ හොඳින් සම්බන්ධිත ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ පද්ධති ස්ථාපිත කිරීමෙනි. GBF හි 3 වන ඉලක්කය ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශ (PCA) නම් කිරීම පමණක් නොව 'ඵලදායී ලෙස සංරක්ෂණය කර කළමනාකරණය කිරීමේ' අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරයි.

ජෛව විවිධත්වය සඳහා විශේෂ වැදගත්කමක් ඇති ක්ෂේත්‍ර සහ එය ජනතාවට දක්වන දායකත්වය කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කෙරේ. මෙයට ආරක්ෂිත ප්‍රදේශවලින් වෙන් වූ නව සංරක්ෂණ ප්‍රවේශයක් වන අනෙකුත් ප්‍රදේශ පාදක සංරක්ෂණ ක්‍රියාමාර්ග (ඩෙකම්) ඇතුළත් වේ. මෙහිදී සංරක්ෂණය සාක්ෂාත් කරගනු ලබන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන් අනෙකුත් කළමනාකරණයේ අතුරු ඵලයක් ලෙසය. උදා: ඉහළ ජෛව විවිධත්ව වටිනාකමක් ඇති පූජනීය ස්වාභාවික ස්ථානයක් එහි සංස්කෘතික හෝ ආගමික වැදගත්කම නිසා සංරක්ෂණය කළ හැකි ය.

6.5 සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් පෙට්ටිය

රූප සටහන 7 හි දැක්වෙන සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් පෙට්ටිය, විවිධ සමුද්‍ර සංරක්ෂණ ක්‍රම පුළුල් මෙවලම් කාණ්ඩ තුනකට කාණ්ඩගත කළ හැකි ආකාරය නිරූපණය කරයි:

: විශේෂයන් ආරක්ෂා කිරීම

: ස්ථාන ආරක්ෂාව

: පුළුල් ප්‍රතිපත්ති සහ පියවර

විවිධ සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් එක් කාණ්ඩයකට, දෙකකට හෝ තුනට ම පවා ගැලපේ.

උදාහරණයක් ලෙස, MPA ස්ථාන ආරක්ෂාව සහ විශේෂයන් ආරක්ෂා කිරීම යටතේ පැමිණේ. මත්ස්‍ය අභින කළමනාකරණ පියවර (උදා: ඍතුමය වසා දැමීම්), විශේෂයන් ආරක්ෂා කිරීමට අයත් වේ. ගොඩබිමෙන් සමුද්‍ර පරිසරයට දූෂක ද්‍රව්‍ය මුදා හැරීම පාලනය කිරීම සඳහා ගෙන එන ලද රෙගුලාසි සහ නීති පුළුල් ප්‍රතිපත්ති සහ පියවර යටතේ පවතී.

බොහෝ රටවලට MPA වලින් පිටත සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති සහ විශේෂයන් මත ඇති කරන පීඩනය අඩු කිරීම සඳහා වන පුළුල් අභිලාෂයන් ඇත. ලොව පුරා මෙය සාක්ෂාත් කරගනු ලබන්නේ සාගර සැලසුම් සංවර්ධනය කිරීම හෝ සමහර අවස්ථාවල වඩාත් සවිස්තරාත්මක සමුද්‍ර අවකාශීය සැලසුම් (MSP) මගිනි.

සමාජ, ආර්ථික සහ පාරිසරික අරමුණු අතර සමතුලිතතාවයක් ඇති බව හඳුනා ගනිමින්, MSP කුමන ක්‍රියාකාරකම් සිදුවිය හැකි ද යන්න හඳුනා ගනී. MSP, සමුද්‍ර පරිසරය තුළ නිවැරදි ක්‍රියාකාරකම් නිවැරදි ස්ථානයේ, නිවැරදි වේලාවට සහ නිවැරදි ආකාරයෙන් සිදුවන බවට වග බලා ගනී, සියලු තීරණවල කේන්ද්‍රස්ථානය වන්නේ තිරසාර සංවර්ධනයයි.

MPA වැනි අවකාශීය නම් කිරීම්, MSP සහ සාගර සැලසුම්වල අනිවාර්ය අංගයකි. තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන් තුළ ඒවා සලකා බැලීම සහ සමුද්‍ර ක්‍රියාකාරකම් වලින් සිදුවන අහිතකර පාරිසරික බලපෑම් වළක්වා ගැනීමට හෝ අවම කිරීමට උත්සාහ කිරීම සහතික කිරීම මගින් මෙම සැලසුම් ස්වභාව සංරක්ෂණ අරමුණු සඳහා සහාය වෙයි.

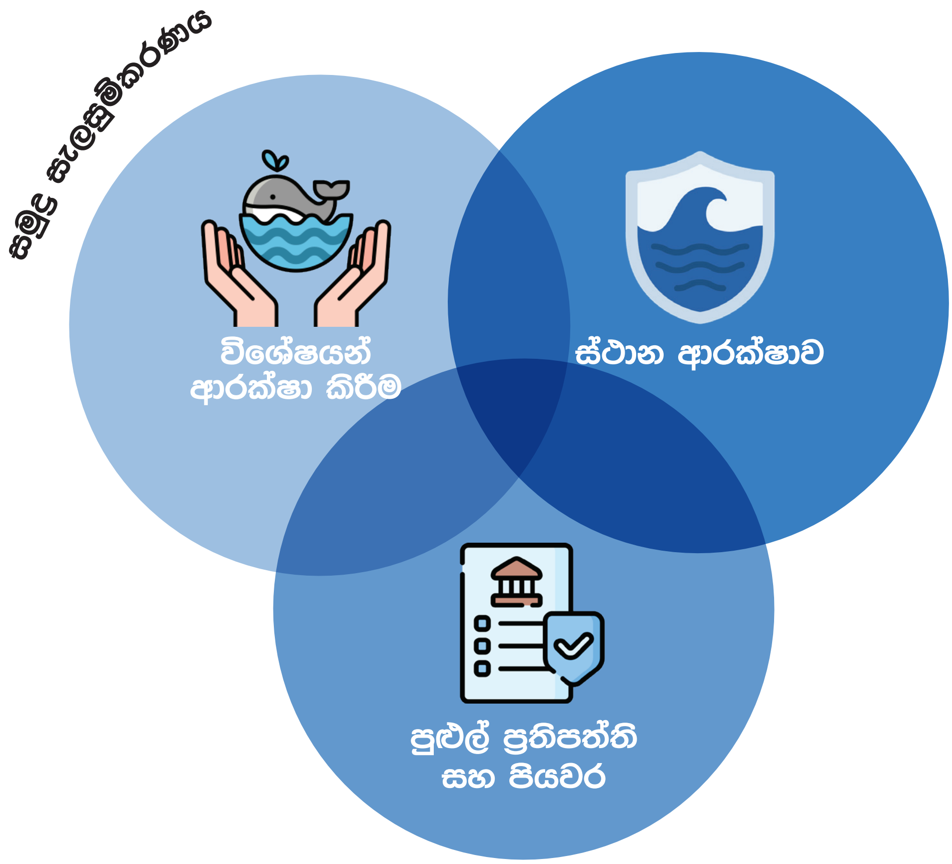

රූප සටහන 7 සමුද්‍ර සංරක්ෂණ මෙවලම් පෙට්ටිය

07 MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය

7.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය යනු කුමක්ද, එහි විවිධ අංග සහ එය අනුවර්තී MPA කළමනාකරණයට සහාය වන ආකාරය ඉගෙන ගැනීම
- MPA කළමනාකරණයේ සාර්ථකත්වයට බලපෑම් කළ හැකි විභව සීමාවන් තේරුම් ගැනීම.

7.2 MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය යනු කුමක්ද?

MPA සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම චක්‍රීය ක්‍රියාවලියක් ලෙස දැකිය හැකි අතර, සෑම අදියරක්ම ඊළඟ අදියර පෝෂණය කරයි (රූප සටහන 8). MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයට ප්‍රධාන අදියර පහක් ඇතුළත් වේ:

- MPA හඳුනා ගැනීම සහ නම් කිරීම (8 වන කොටස).
- තර්ජන සහ බලපෑම් (9 වන කොටස).
- MPA කළමනාකරණය (10 වන කොටස).
- MPA අධීක්ෂණය (11 වන කොටස).
- MPA ඇගයීම සහ වාර්තාකරණය (12 වන වගන්තිය සහ 13 වන වගන්තිය).

සම්පූර්ණ වූ පසු, MPA තවමත් එහි අරමුණු සාර්ථකව සපුරාලන බව සහතික කිරීම සඳහා අදියර චක්‍රය නැවත නැවතත් කළ යුතු අතර ඕනෑම නව තොරතුරක් (දත්ත, නීති සම්පාදනය, පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අදහස් වැනි) සලකා බලනු ලැබේ. පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය (5 වන කොටස) සහ සම්පත් සපයා ගැනීම (පිරිස්, අයවැය, යටිතල පහසුකම් සහ උපකරණ) වැනි ඇතැම් අංග චක්‍රයේ සියලු අදියරයන් පුරාම සලකා බැලිය යුතු ය.

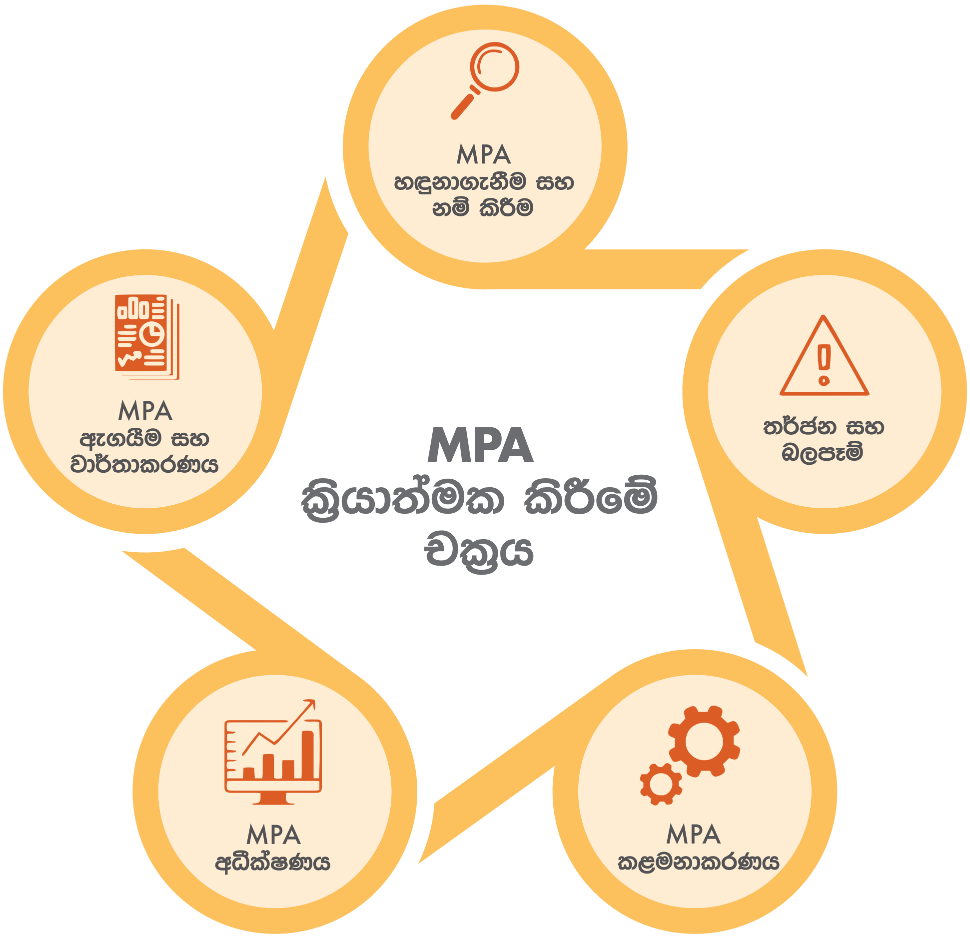

රූප සටහන 8 MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය

7.3 විභව්‍ය අභියෝග

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ අදියර ඇතුළුව සමුද්‍ර සංරක්ෂණ ක්‍රියාවලීන් බොහෝ විට අභියෝගවලට මුහුණ දෙන අතර සාර්ථකත්වය සහතික කිරීමට ඒවා සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කළ යුතු වෙයි. ප්‍රධාන අභියෝගවලට ඇතුළත් වන්නේ:

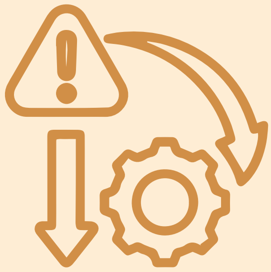

සම්පත් සීමාවන්

සම්පත් සපයාගැනීමට පිරිස්, අයවැය, යටිතල පහසුකම් සහ උපකරණ ඇතුළත් වේ. MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ සියලු අංග සම්පූර්ණ කිරීමට ප්‍රමාණවත් සම්පත් සපයා ගැනීම බොහෝ අවස්ථාවන්වල දී අභියෝගාත්මක විය හැකි ය. චක්‍රයේ සියලුම අදියරයන් සැලසුම් කිරීමේදී වත්මන් සම්පත් වෙන් කිරීම සහ අනාගතය සඳහා අවශ්‍ය සම්පත් මොනවාද යන්න සලකා බැලීම සැමවිටම වැදගත් වේ. අධීක්ෂණය, කළමනාකරණය, බලාත්මක කිරීම සහ නියැලීම, ලබාගත හැකි සම්පත්වලට වඩාත් හොඳින් ගැලපෙන ලෙස සකසා ගත යුතු වීමට සිදු විය හැකි ය. MPA අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා සලකා බැලිය යුතු වැදගත් මෙවලමක් වන්නේ පාර්ශ්වකරුවන් අතර විභව සහයෝගීතාව සලකා බැලීමයි.

අවිනිශ්චිතතාවය

MPA තීරණ ගැනීමේ දී වඩාත්ම ඵලදායී කළමනාකරණ පියවර කුමක්ද වැනි වූ පිළිතුරු දීමට අපහසු ප්‍රශ්න සැමවිටම පවතිනු ඇත. මෙය, යහපත් පාර්ශ්වකරු නියැලීමක් සහතික කිරීමේ, ක්‍රියාමාර්ග අධීක්ෂණය කිරීමේ සහ අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියක් ලෙස MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ අදියරයන් නැවත සලකා බැලීමේ වැදගත්කම ඉස්මතු කරයි.

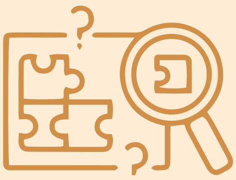

සාක්ෂ්‍යවල පරතරයන්

ප්‍රමාණවත් දැනුමක් නොමැතිකම, දත්තවල පරතරයන් සහ පවතින සාක්ෂිවල සීමාවන් තීරණ ගැනීමේ සහ අනුවර්තන කළමනාකරණ උත්සාහයන්ට බාධාවක් විය හැකි ය. බොහෝ විට සියලු තොරතුරු රැස් කිරීමට ඇති සම්පත් හෝ කාලය නොමැති වන බැවින් හොඳම සාක්ෂි භාවිතා කරන්නේ කෙසේද යන්න තේරුම් ගැනීම වැදගත් වේ.

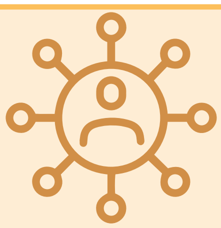

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ආකල්ප

MPA මූලාරම්භයන්ගේ සාර්ථකත්වයට පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහයෝගය ප්‍රබල ලෙස බලපෑ හැකි අතර, විරෝධතා සාර්ථක MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමට විභව බාධක නිර්මාණය කරයි. එය MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පුරාම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වයේ වැදගත්කම ඉස්මතු කරයි.

සමාජ-ආර්ථික සාධක

සංරක්ෂණ ඉලක්ක සහ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් අතර ඇති ප්‍රතිපත්ති හෝ තරගකාරී බැඳියාවන් වැනි ගැටුම්කාරී තත්ත්වයන් සම්බන්ධයෙන් රජයන් සහ අදාළ බලධාරීන් ප්‍රවේශමෙන් කටයුතු කළ යුතු ය.

08 MPA හඳුනාගැනීම සහ නම් කිරීම

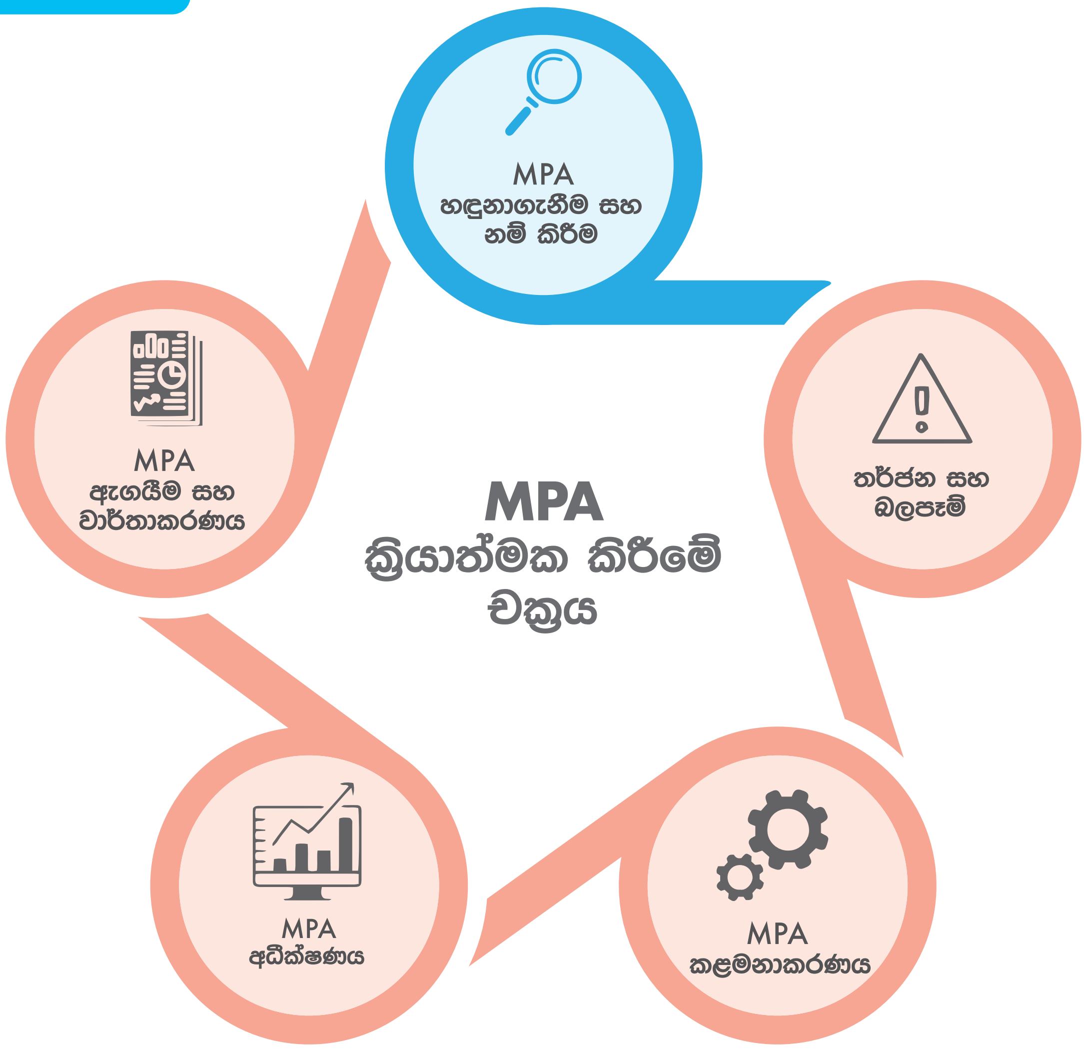

8.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- සාර්ථක MPA ජාලයක ප්‍රතිලාභ තේරුම් ගැනීම
- සාර්ථක, පාරිසරික වශයෙන් යහපත් ජාලයක් නම් කිරීමට සහාය වන MPA ජාල මූලධර්ම ගවේෂණය කිරීම
- නීති සම්පාදනය සහ සාක්ෂි ඇතුළු අවශ්‍ය වන සහායක මූලධර්ම තේරුම් ගන්න
- MPA හෝ MPA ජාලය සඳහා SMART අරමුණු සංවර්ධනය කරන්නේ කෙසේදැයි ඉගෙන ගන්න.

8.2 MPA ජාලයේ ප්‍රතිලාභ

තනි MPA වල ශක්තීන් ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් සහ ඒවායේ සාමූහික බලපෑම උපයෝගී කර ගැනීමෙන්, MPA ජාලයක් සමුද්‍ර සංරක්ෂණය සහ සමුද්‍ර සම්පත් තිරසාර ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා වඩාත් පුළුල් හා ඵලදායී ප්‍රවේශයක් ලබා දෙයි.

වාසිවලට ඇතුළත් වන්නේ:

වැඩි දියුණු වූ සංරක්ෂණ බලපෑම

ජාලයක් තුළ MPA ගණනාවක සමුච්චිත බලපෑම සමුද්‍ර ජෛව විවිධත්වය වඩා වැඩි වශයෙන් සංරක්ෂණය වීමට හේතු වේ. උදාහරණයක් ලෙස ඵලදායී MPA ජාලයක, වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති විශේෂ / වාසභූමි මෙන්ම ඉහළ ජංගම සංක්‍රමණික විශේෂ, උදා: පක්ෂීන් හෝ සමුද්‍ර ක්ෂීරපායින් සංරක්ෂණය කිරීමේ අවස්ථා වැඩි දියුණු කිරීමට උපකාරී වෙමින් තීරණාත්මක අභිජනන භූමි, සංක්‍රමණ මාර්ග සහ පෝෂණ ප්‍රදේශ ආරක්ෂා කිරීමේ හැකියාව ඇත.

පාරිසරික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව

විශේෂීන්ගේ සංචරණය, ජාන හුවමාරුව සහ පෝෂ්‍ය පදාර්ථ ප්‍රවාහය සඳහා පහසුකම් සැපයීමෙන් MPA අඩවි අතර සම්බන්ධතාවයපරිසර පද්ධති ක්‍රියාකාරීත්වය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු කරයි. විවිධ ආකාරයේ තර්ජන සහ ආතතීන් හමුවේ MPA කිහිපයක ඒකාබද්ධ බලපෑම මගින් ප්‍රාදේශීය හානි කිරීම් අවම කළ හැකි අතර විශේෂයන් සහ වාසභූමි වෙත රක්ෂණය සැලසිය හැකි ය. ඒවා වෙනස් වන තත්ත්වයන් තුළ විශේෂයන්ගේ දියුණු වීමේ පියවරයන් ලෙස කටයුතු කළ හැකි ය.

සහයෝගීතාවය සහ දැනුම බෙදාගැනීම

MPA ජාලයක් රජයේ ආයතන, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්, විද්‍යාඥයින් සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඇතුළු විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් අතර සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කරයි. MPA කළමනාකරණය සහ සංරක්ෂණය පිළිබඳ දැනුම සහ හොඳම භාවිතයන් බෙදා ගැනීම සඳහා ජාලය වේදිකාවක් සපයයි.

එය විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ හුවමාරු කර ගැනීමට, දත්ත නිරීක්ෂණය කිරීමට සහ කළමනාකරණ උපාය මාර්ග හුවමාරු කර ගැනීමටත්, තීරණ ගැනීමේ සහ අනුවර්තන කළමනාකරණ ප්‍රවේශයන් වැඩිදියුණු කිරීමටත් ඉඩ සලසයි.

සමාජ හා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ

MPA ජාලයකට දේශීය ප්‍රජාවන්ට සමාජීය හා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ලබා දිය හැකි ය. එයට තිරසාර ධීවර කර්මාන්තය, පරිසර සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ විනෝදාත්මක ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සහාය විය හැකි අතර, ජීවනෝපාය අවස්ථා ලබා දෙමින් ආර්ථික සංවර්ධනය ප්‍රවර්ධනය කළ හැකි ය. ජාලයකට ප්‍රජාවන් අතර සංස්කෘතික වටිනාකම සහ භාරකාරත්වය පිළිබඳ හැඟීම වැඩි දියුණු කළ හැකි අතර, සමුද්‍ර සංරක්ෂණ ප්‍රයත්නයන් තුළ අභිමානය සහ සහභාගීත්වය ද පෝෂණය කළ හැකි ය.

8.3 MPA ජාල මූලධර්ම

ඵලදායී MPA ජාලයක් නිර්මාණය කිරීමට එහි ක්‍රියාකාරීත්වය සහ සාර්ථකත්වය සහතික කිරීම සඳහා ප්‍රධාන මූලධර්ම කිහිපයක් සලකා බැලීම ඇතුළත් වේ. මේවා පාරිසරික මූලධර්ම (8.3.1 වගන්තිය) ලෙස බෙදිය හැකි අතර, ඒවා සුදුසු නීති (8.3.2 වගන්තිය), හොඳම ලබා ගත හැකි සාක්ෂි (8.5 වගන්තිය) සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය (5 වගන්තිය) (රූප සටහන 9) මගින් සහය ලබයි.

පවතින MPA ජාලයක් තුළ නව MPA යෝජනා කරන විට එක් එක් මූලධර්මය සාර්ථකව සලකා බැලීම හි අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගන්නා, හොඳින් කළමනාකරණය කරන සහ පාර්ශවකරුවන්ගේ සහාය ලබන පාරිසරික වශයෙන් සුසංයෝගී ජාලයක් නිර්මාණය කිරීමට උපකාරී වේ.

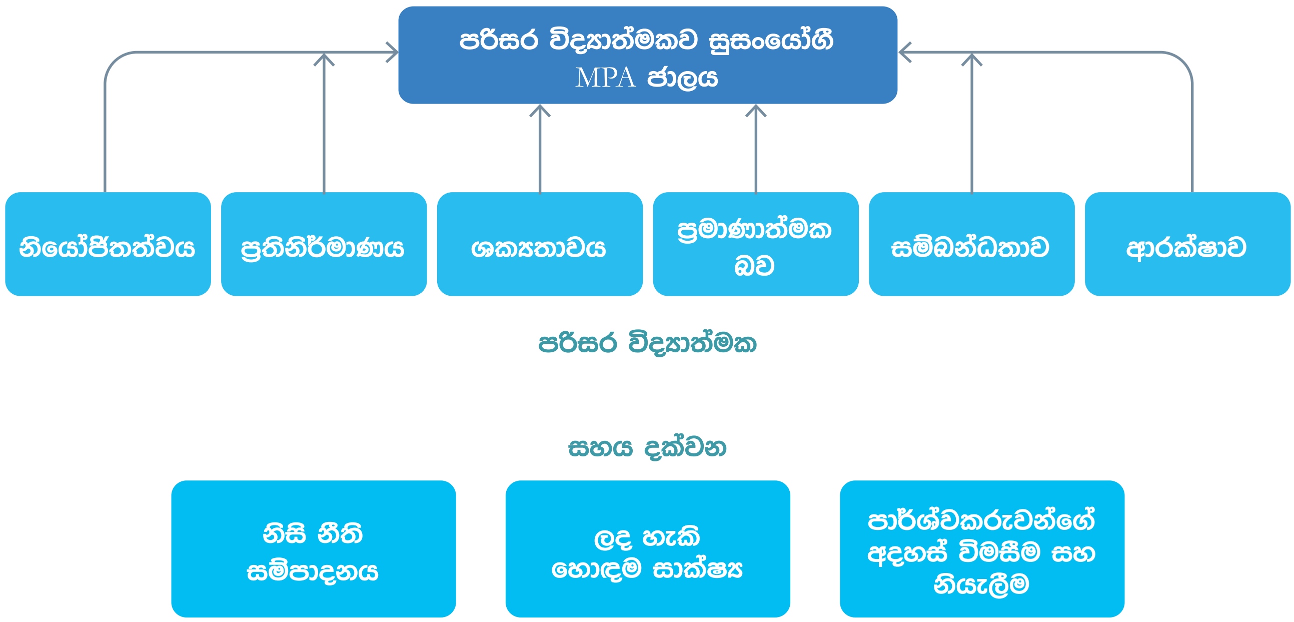

රූප සටහන 9 පරිසර විද්‍යාත්මකව සුසංයෝගී MPA ජාලයක් සංවර්ධනය කිරීමේ දී සිදු කළ යුතු සලකා බැලීම්

8.3.1 පරිසර විද්‍යාත්මක මූලධර්ම

පහත පාරිසරික මූලධර්ම සලකා බලා MPA ජාල සංවර්ධනය කළ යුතු ය. පවතින MPA ජාලයක් තුළ නව MPA යෝජනා කරන්නේ නම්, නව MPA මගින් පිරවිය හැකි පවතින ජාලයේ පරතරයන් තිබේදැයි හඳුනා ගැනීමට මෙම මූලධර්ම සලකා බැලිය යුතු ය. උදාහරණයක් ලෙස, සමුද්‍ර ජීවී වාසස්ථානයක් හෝ විශේෂයක් දැනට යහපත් මට්ටමෙන් සිටීමට ප්‍රමාණවත් ලෙස ආරක්ෂා කර නොමැති නම්.

නියෝජිතත්වය

MPA ජාලය සමුද්‍ර වාසභූමි සහ විශේෂ පරාසය නියෝජනය කළ යුතුය. සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ පවතින සියලුම ප්‍රධාන වාසභූමි වර්ග සහ ඒ ආශ්‍රිත ජීව විද්‍යාත්මක ප්‍රජාවන් ආරක්ෂා කිරීමෙන් මෙය සාක්ෂාත් කරගත හැකිය.

ප්‍රතිනිර්මාණය

සියලුම ප්‍රධාන වාසභූමි ප්‍රතිනිර්මාණය කර ජාලය පුරා බෙදා හැරිය යුතු ය. ප්‍රතිනිර්මාණයේ ප්‍රමාණය සමුද්‍ර ප්‍රදේශය තුළ ලක්ෂණවල ප්‍රමාණය සහ ව්‍යාප්තිය මත රඳා පවතී.

ශක්‍යතාව

ස්වභාවික විචල්‍ය චක්‍ර හරහා විශේෂ සහ වාසභූමිවල අඛණ්ඩ පැවැත්ම සහතික කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රමාණයේ ස්වයංපෝෂිත, භූගෝලීය වශයෙන් විසිරී ඇති සංරචක අඩවි MPA ජාලයට ඇතුළත් කළ යුතු ය.

ප්‍රමාණාත්මක බව

MPA ජාලය එහි පාරිසරික අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට සහ ගහනය, විශේෂයන් සහ ප්‍රජාවන්ගේ දිගුකාලීන ආරක්ෂාව සහ/හෝ ප්‍රකෘතිමත් වීම සහතික කිරීමට ප්‍රමාණවත් ප්‍රමාණයකින් යුක්ත විය යුතු ය.

සම්බන්ධතාව

ලබා ගත හැකි හොඳම විද්‍යාව භාවිතා කරමින් තනි MPA අතර සම්බන්ධතා උපරිම කිරීමට සහ වැඩි දියුණු කිරීමට MPA ජාලය උත්සාහ කළ යුතු ය. ඇතැම් විශේෂ සඳහා මෙමගින් ඔවුන්ගේ ජීවන චක්‍රවල විවිධ අවස්ථා වලදී ආරක්ෂාව සහතික කිරීම සඳහා භූමිය භාවිත වීම අදහස් විය හැකි ය. උදා: අභිජනනය, පෝෂණය සහ පැටවුන් වැඩෙන බිම්.

ආරක්ෂාව

MPA ජාලයට ආරක්ෂණ මට්ටම් පරාසයක් ඇතුළත් වීමට ඉඩ ඇත. කිසිදු ආකාරයක නිස්සාරණයක් හෝ හානියක් සඳහා ඉඩ නොදෙන අධි ආරක්ෂිත බිම් හෝ බිම් කොටස්වල සිට ගුණාංගයන් ආරක්ෂා කිරීමට අවශ්‍ය අවම සීමාවන් පනවා ඇති ප්‍රදේශ දක්වා මෙය විහිදේ.

8.3.2 සහය දක්වන මූලධර්ම

නිසි නීති සම්පාදනය

MPA ස්ථාපිත කිරීම, කළමනාකරණය සහ දිගුකාලීන තිරසාරභාවය සඳහා ශක්තිමත් පදනමක් සැපයීම සඳහා පුළුල් නීතිමය රාමුවක් අත්‍යවශ්‍ය වේ. එනිසා නීති සම්පාදනය MPA වල ක්‍රියාකාරීත්වය සහ ඵලදායිතාවය සහතික කිරීමේ දී තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. 8.4 කොටසේ ආවරණය කළ යුතු නීති සම්පාදනය පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු දක්වා ඇත.

ලද හැකි හොඳම සාක්ෂ්‍ය

ජාල නිර්මාණය දැනට පවතින හොඳම සාක්ෂි මත පදනම් විය යුතු අතර, සම්පූර්ණ විද්‍යාත්මක නිශ්චිතභාවයක් නොමැතිකම ස්ථාන තේරීම පිළිබඳ සමානුපාතික තීරණ කල් දැමීමට හේතුවක් නොවිය යුතුය. වැඩිදුර තොරතුරු 8.5 වගන්තියේ දක්වා ඇත.

පාර්ශ්වකරු නියැලීම

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම, MPA ජාලය තක්සේරු කිරීම, සැලසුම් කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වයන් සම්බන්ධ කර ගැනීමේ අඛණ්ඩ ක්‍රියාවලියකි. සැලසුම් ක්‍රියාවලියේ සෑම අදියරකදීම පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කර ගැනීමෙන් ඔවුන්ගේ දැක්ම, දැනුම සහ සහාය ඇතුළත් වන බව සහතික කෙරේ.

වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා 5 වන කොටස බලන්න.

8.4 MPA නීති

MPA ජාලයක දිගුකාලීන තිරසාරභාවය සඳහා පුළුල් නීතිමය රාමුවක් අත්‍යවශ්‍ය වේ. MPA ස්ථාපිත කිරීම සහ කළමනාකරණය සඳහා සාමාන්‍යයෙන් අවශ්‍ය වන ප්‍රධාන නීතිමය අංග කිහිපයක් පහත දැක්වේ:

MPA නම් කිරීම

නීති සම්පාදනය මගින් MPA නම් කිරීමට සහ ස්ථාපිත කිරීමට නීතිමය බලය ලබා දිය යුතු ය. පාරිසරික නිර්ණායක, විද්‍යාත්මක සාක්ෂි සහ පාර්ශවකරුවන්ගේ අදහස් මත පදනම්ව ප්‍රදේශ MPA ලෙස හඳුනා ගැනීම සහ නම් කිරීම සඳහා වන ක්‍රියාවලිය නියම කළ යුතු ය.

MPA අරමුණු සහ පරමාර්ථය

නීති සම්පාදනය මගින් MPAස් විසින් සාක්ෂාත් කර ගැනීමට අදහස් කරන නිශ්චිත ඉලක්ක, අරමුණු සහ ප්‍රතිඵල පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කළ යුතු අතර, ඒවාට ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය, වාසභූමි ආරක්ෂාව හෝ තිරසාර ධීවර කටයුතු ඇතුළත් විය හැකි ය.

MPA කලාපකරණය සහ රෙගුලාසි

අවශ්‍ය නම්, නීති සම්පාදනය මගින් MPA තුළ නිශ්චිත කලාප නිර්මාණය කිරීමට අවසර දිය යුතු අතර, ඒ සෑම එකක්ම තමන්ගේම රෙගුලාසි සහ සීමාවන් සහිතව නිර්මාණය කළ යුතුය. මෙම රෙගුලාසිවලට ධීවර සීමා කිරීම්, නිස්සාරණ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සීමාවන් හෝ විනෝදාත්මක ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මාර්ගෝපදේශ ඇතුළත් විය හැකිය. නීති සම්පාදනය මගින් එක් එක් කලාපයේ සීමාවන් සහ ලක්ෂණ නිර්වචනය කළ යුතු අතර, පාරිසරික සලකා බැලීම් සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ගේ අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගත යුතු ය.

බලාත්මක කිරීම සහ අනුකූලතාවය

MPA රෙගුලාසි වලට අනුකූල වීම සහතික කිරීම සඳහා බලාත්මක කිරීම සහ දඬුවම් සඳහා නීති සම්පාදනය කළ යුතුය. බලාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අධිකරණ බලය ඇත්තේ කුමන ආයතනවලටද සහ නඩු පැවරීමේ අධිකාරිය ඇත්තේ කාටද යන්න, මූලික නෛතික බලතල (උදා: සෝදිසි කිරීම සහ ඇතුල් වීම, අල්ලා ගැනීම, යාත්‍රා රඳවා තබා ගැනීම, අත්අඩංගුවට ගැනීම ආදිය), පිළිගත හැකි සාක්ෂි, වැරදි / උල්ලංඝනය කිරීම් සහ දඬුවම් (දඩ ඇතුළුව) අර්ථ දැක්වීම්, අධීක්ෂණය, ආවේක්ෂණය සහ තාක්ෂණයන් භාවිතය (VMS සහ දුරස්ථ සංවේදනය වැනි) සඳහා විධිවිධාන යන්න එමගින් නිශ්චිතව දැක්විය යුතු ය.

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම සහ සහභාගීත්වය

5 වන වගන්තියේ හඳුනාගෙන ඇති පරිදි, නීති සම්පාදනය අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම සහ සහභාගීත්වයට පහසුකම් සැලසිය යුතුය. එය MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ සෑම අදියරකදීම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අදහස් විමසීම, නියෝජනය සහ සහභාගීත්වය සඳහා යාන්ත්‍රණ සැපයිය යුතුය. ආන්තීකරණයට ලක් වූ කණ්ඩායම් සහ පුද්ගලයින් සලකා බැලීම සහතික කිරීම සඳහා නීති සම්පාදනයේ දී GESI ප්‍රවේශය අනුගමනය කළ යුතු ය.

අරමුදල් සැපයීම සහ සම්පත්

නීති සම්පාදනය මගින් MPA නම් කිරීම, කළමනාකරණය සහ අධීක්ෂණය සඳහා අරමුදල් සැපයීම සඳහා මූල්‍ය සම්පත් සහ යාන්ත්‍රණයන් වෙන් කිරීම සලකා බැලිය යුතුය. පරිපූර්ණ මට්ටමක් සඳහා MPA හි දිගුකාලීන තිරසාර මූල්‍යකරණය සඳහා සලකා බැලීම සිදුවිය යුතු ය. අවම වශයෙන්, නීති සම්පාදනය මගින් අවසර දීම සහ/හෝ බලපත්‍ර ලබා දීම සහ සුදුසු නම්, කළමනාකරණය, සංරක්ෂණය හෝ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට සහාය වීම සඳහා ඒවා භාවිතා කළ හැකි ආකාරය නියම කළ යුතු ය.

අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම

නීති සම්පාදනයේදී MPA වල අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමේදී ඒවායේ කාර්යක්ෂමතාව තක්සේරු කිරීම සඳහා නිතිපතා අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම අවශ්‍ය විය යුතුය. විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ සහ අධීක්ෂණ ප්‍රතිඵල මත පදනම් වූ අනුවර්තන කළමනාකරණය සඳහා වාර්තාකරණ අවශ්‍යතා, නිරීක්ෂණ අවශ්‍යතා, දත්ත රැස් කිරීමේ ප්‍රොටෝකෝල සහ යාන්ත්‍රණයන් එහි දක්වා තිබිය යුතු ය.

8.5 ලද හැකි හොඳම සාක්ෂ්‍ය

ලද හැකි සියලුම අදාළ සාක්ෂි එකතු කිරීම, ආරක්ෂා කිරීමට අවශ්‍ය දේ සහ කොතැනද යන්න හඳුනා ගැනීමට, MPA සඳහා පැහැදිලි අරමුණු සංවර්ධනය කිරීමට සහ ප්‍රදේශය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ගත යුතු අධීක්ෂණය සහ කළමනාකරණයට සහාය වනු ඇත. ආරක්ෂාව සඳහා සලකා බලනු ලබන ප්‍රදේශ සඳහා පමණක් නොව, MPA මගින් බලපෑම් කළ හැකි හෝ බලපෑමට ලක්විය හැකි අවට ප්‍රදේශය සඳහා සාක්ෂි එකතු කළ යුතු ය.

ධීවර වරාය © සුසන්ත උඩගෙදර

යෝජිත MPA සඳහා සාක්ෂි ලබා ගැනීමේ හැකියාව ඉතා සීමිත සිට මැත කාලීන, නිතිපතා අධීක්ෂණ සහ පර්යේෂණ දත්වා වෙනස් වේ. සීමිත සහ අදාළ දත්ත රාශියක් සමග MPA හඳුනාගත හැකි නමුත්, තීරණ ගැනීමේදී ලබා ගත හැකි හොඳම දත්තවලට සැමවිටම ප්‍රමුඛතාවය දිය යුතුය. සාක්ෂි වල පරතරයන් හඳුනා ගැනීම ද වැදගත් වේ.

සාක්ෂි රැස් කළ යුතු කරුණු

- වාසභූමි, විශේෂයන්, පරිසර පද්ධති ව්‍යාප්තිය, ක්‍රියාකාරීත්වය සහ තත්ත්වය.
- වාසභූමි, විශේෂයන් සහ පරිසර පද්ධති මුහුණ දෙන තර්ජන සහ පීඩන.
- එම ප්‍රදේශය සපයන පරිසර පද්ධති සේවා ඇතුළුව ප්‍රදේශය දැනට භාවිතා කරන ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් සහ වාණිජ පරිශීලකයින් පිළිබඳ සමාජ-ආර්ථික සහ සංස්කෘතික තොරතුරු,.
- ප්‍රදේශයට අදාළ වන රජයේ ප්‍රතිපත්තිය සහ නීති සම්පාදනය සහ ක්‍රියාත්මක වන ඕනෑම කළමනාකරණ හෝ ආරක්ෂණ පියවරයන්.
- ක්‍රියාවලියේ නිරත විය යුතු පාර්ශ්වකරුවන්.
- සලකා බැලිය යුතු සාක්ෂ්‍ය වර්ග:
- පර්යේෂණ සහ විද්‍යාත්මක පත්‍රිකා
- ප්‍රදේශයේ පාරිසරික ව්‍යාපෘති සහ වැඩසටහන් වෙතින් ඇතුළුව ලැබෙන වාර්තා
- ප්‍රාදේශීය පාර්ශ්වකරුවන් සහ ප්‍රජා නිරීක්ෂණ, දැනුම සහ අදහස්.
- වාසස්ථාන, විශේෂ සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ අවකාශීය දත්ත.
- සමුද්‍ර පරිසරය සහ එයට මුහුණ දීමට සිදුවන තර්ජන පිළිබඳ අවබෝධයට සහාය විය හැකි වක්‍ර දත්ත. උදාහරණයක් ලෙස, දූෂණය අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා පවත්වන ලද ජල තත්ත්ව සාම්පල.

8.6 MPA අරමුණු

MPA සැලසුම් කිරීම, කළමනාකරණය කිරීම, අධීක්ෂණය කිරීම සහ ඇගයීම සඳහා මග පෙන්වීම සඳහා පැහැදිලි අරමුණු සංවර්ධනය කළ යුතු ය. MPA නම් කිරීමේදී හෝ නම් කිරීමට ආසන්න කාලයේ දී අරමුණු සංවර්ධනය කළ යුතු ය.

පැහැදිලි, හොඳින් අර්ථ දක්වා ඇති MPA අරමුණු තිබීමේ ප්‍රතිලාභවලට පහත දේ ඇතුළත් වේ:

ජෛව විවිධත්ව සංරක්ෂණය

පාරිසරික අරමුණු මගින් MPA සැලසුම් කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීම මෙහෙයවිය හැකි අතර, කුමන ප්‍රධාන සමුද්‍ර සත්ව විශේෂ, වාසභූමි සහ පාරිසරික ක්‍රියාවලීන් ආරක්ෂා කළ යුතුද යන්න පිළිබඳව පැහැදිලි අවධානයක් යොමු කරයි.

පරිසර පද්ධති ක්‍රියාකාරිත්වය

හොඳින් අර්ථ දක්වා ඇති පාරිසරික අරමුණු සහිත MPA පරිසර පද්ධති, සාගර ජීවීන්ට සහ මානව ප්‍රජාවන්ට ප්‍රතිලාභ ලබා දෙමින් පෝෂක චක්‍රය, කාබන් වෙන් කිරීම සහ වෙරළබඩ ආරක්ෂාව වැනි ක්‍රියාකාරිත්වයන් සහ සේවාවන් නඩත්තු කිරීමට දායක වේ.

තර්ජන අවම කිරීම සහ කළමනාකරණය

පාරිසරික අරමුණු මගින් අධික ලෙස මසුන් ඇල්ලීම, වාසභූමි හායනය, දූෂණය සහ දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම් වැනි තර්ජන අවම කිරීම සඳහා රාමුවක් සපයයි. පාරිසරික අරමුණු උපයෝගී කර ගන්නා කළමනාකරණ උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම මෙම ආතති සාධකවල බලපෑම අඩු කිරීමට සහ පරිසර පද්ධති ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට උපකාරී වේ.

තිරසාර සම්පත් භාවිතය

MPA වල පාරිසරික අරමුණු අතරට බොහෝ විට ඇතුළත් වන්නේ ඉලක්කයක් ලෙස තිරසාර සම්පත් භාවිතය, දේශීය ප්‍රජාවන්ගේ ජීවනෝපායන්ට සහාය වීම සහ සාගර සම්පත්වල දිගුකාලීන ශක්‍යතාව සහතික කිරීමයි.

අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම

පාරිසරික ප්‍රතිඵල පැහැදිලිව නිර්වචනය කිරීමෙන්, ප්‍රගතිය තක්සේරු කිරීමට සහ MPA එකක ඵලදායීතාවය අධීක්ෂණය කිරීමට සහ ඇගයීමට පදනමක් සැපයීමට අදාළ දර්ශක අරමුණු මගින් තීරණය කෙරේ. කාලයත් සමග මෙයට අනුවර්තන කළමනාකරණ උපාය මාර්ග සක්‍රීය කිරීමට සහ සංරක්ෂණ ප්‍රතිඵල වැඩිදියුණු කිරීමට හැකි වේ.

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය සහ සන්නිවේදනය සඳහා මෙවලමක් ලෙස පාරිසරික අරමුණු ක්‍රියා කරයි. පැහැදිලි අරමුණු, MPAහි පරමාර්ථය සහ වටිනාකම විවිධ පාර්ශ්වකරුවන්ට සන්නිවේදනය කිරීමට උපකාර කරයි. මෙය, විශේෂයෙන් එම අරමුණු වෙත පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහයෝගයෙන් එකඟත්වය ලබා ඇත්නම්, අර්ථාන්විත සහභාගිත්වය, සහයෝගීතාව සහ MPA මූලාරම්භයන්ගේ සහය සඳහා පහසුකම් සලසයි.

8.6.1 SMART අරමුණු

MPA අරමුණු සැකසීමේදී, SMART ලෙස සිතීම වැදගත් වේ. මෙය නිශ්චිත, මැනිය හැකි, සාක්ෂාත් කරගත හැකි, අදාළ සහ කාල-පාදක යන අර්ථයන් දක්වයි (රූප සටහන 10).

MPA සඳහා SMART අරමුණු භාවිතා කිරීමේ වටිනාකම රඳා පවතින්නේ සැලසුම් කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ඇගයීමේ ක්‍රියාවලීන් මෙහෙයවීමේදී ඒවායේ කාර්යක්ෂමතාව ළඟා කරදෙන බැවිනි:

SPECIFIC

නිශ්චිත

MPA ස්ථාපිත කිරීමේ අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලය නිර්වචනය කිරීමේදී නිශ්චිත අරමුණු මගින් එහි පැහැදිලි බව සහ නිරවද්‍යතාවය ලබා දෙයි. ඒවා නිශ්චිත වාසභූමියක් හෝ විශේෂයක් ආරක්ෂා කිරීම හෝ නිශ්චිත පාරිසරික හෝ සමාජ-ආර්ථික ඉලක්කයක් සපුරා ගැනීම වැනි නිශ්චිත සංරක්ෂණ ඉලක්ක හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වේ.

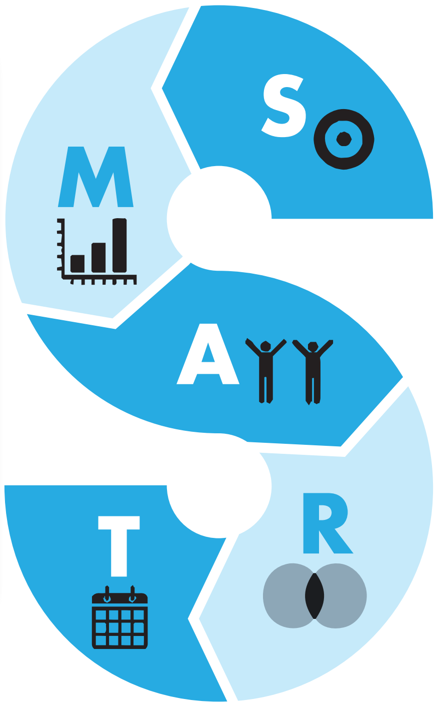

TIME BASED

කාල-පාදක

කාල පාදක අරමුණු, අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා පැහැදිලි කාල රේඛාවක් සකසයි. ඒවා නියමිත කාලසීමාවන් සහ සන්ධිස්ථාන ස්ථාපිත කරමින්, වගවීම ප්‍රවර්ධනය කරන අතර ඵලදායී අධීක්ෂණයක් සක්‍රිය කරයි. කාලානුරූපී අරමුණු හදිසි බවක් ලබා දෙන අතර අවධානය පවත්වා ගැනීමට උපකාරී වේ.

SMART

MEASURABLE

මැනිය හැක

මැනිය හැකි අරමුණු මගින් ප්‍රගතිය සහ සාර්ථකත්වය තක්සේරු කිරීම සඳහා ප්‍රමාණාත්මක දර්ශක සහ ප්‍රමිතික භාවිතා කිරීමට ඉඩ සලසයි. වාසභූමි ආරක්ෂණ ප්‍රතිශතය හෝ ජනගහන ප්‍රතිසාධන අනුපාත වැනි මැනිය හැකි ඉලක්ක ස්ථාපිත කිරීමෙන්, කාලයත් සමඟ MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කාර්යක්ෂමතාව නිරීක්ෂණය කිරීම සහ ඇගයීම පහසු වේ.

ATTAINABLE

සාක්ෂාත් කරගත හැකි

MPA ස්ථාපිත කිරීම සඳහා සකසා ඇති ඉලක්ක සහ සංරක්ෂණ අරමුණු යථාර්ථවාදී සහ අත් කරගත හැකි බව සහතික කිරීමට සාක්ෂාත් කරගත හැකි අරමුණු උපකාරී වේ. ඔවුන් පවතින සම්පත්, විද්‍යාත්මක දැනුම සහ සමාජ ආර්ථික සීමාවන් සලකා බලයි. යථාර්ථවාදී අරමුණු සාර්ථක MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සම්භාවිතාව සහ පාර්ශවකරුවන්ගේ සහාය වැඩි කරයි.

RELEVANT

අදාළ

අදාළ අරමුණු මගින් MPA හි සංරක්ෂණ අරමුණු පුළුල් සංරක්ෂණ උපාය මාර්ග, ප්‍රතිපත්ති සහ ප්‍රමුඛතා සමඟ සමපාත වන බව සහතික කෙරේ. ඒවා පාරිසරික වැදගත්කම, ඉලක්කගත විශේෂ හෝ වාසස්ථානවල අවශ්‍යතා සහ දේශීය ප්‍රජාවන්ට ඇති විය හැකි ප්‍රතිලාභ සැලකිල්ලට ගනී. MPA ස්ථාපිත කිරීම සඳහා ශක්තිමත් තාර්කිකත්වයක් නිර්මාණය කිරීමට සහ එහි සමස්ත වටිනාකම වැඩි දියුණු කිරීමට ද ඒවා උපකාරී වේ.

රූප සටහන 10 SMART අරමුණු

8.7 සිද්ධි අධ්‍යයනය: එක්සත් රාජධානියේ MPA ජාලය පුළුල් කිරීම - එංගලන්තයේ ඉහළ ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ (HPMA)

- එක්සත් රාජධානියේ MPA ජාලය තුළ විශේෂ ආරක්ෂණ ප්‍රදේශ (SPA, විශේෂ සංරක්ෂණ ප්‍රදේශ (SAC), සමුද්‍ර සංරක්ෂණ කලාප (MCZ), සහ ස්වභාව සංරක්ෂණ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ (NCMPA) ඇතුළු බහු විධ MPA පරාසයක් ඇත. එක්සත් රාජධානිය එහි MPA තුළ ආරක්ෂිත ලක්ෂණ 'හිතකර තත්ත්වයේ' පවතින බව සහතික කිරීමට කැපවී සිටී.[19] කෙසේ වෙතත්, 2019 දී එක්සත් රාජධානියේ තත්ත්ව වාර්තාවෙන් පෙන්නුම් කළේ සමුද්‍රීය තත්ත්ව දර්ශක 15 න් 11 ක් "යහපත් පාරිසරික තත්ත්වය" යන ඉලක්කය කරා ළඟා වීමට අසමත් වූ බවයි.[20] බෙන්යොන් සමාලෝචනයෙන්[21] ඉදිරිපත් කරන ලද නිර්දේශ අනුගමනය කරමින්, UK MPA ජාලය එහි අරමුණු සපුරාලීම ආරම්භ කරන බව සහතික කිරීම සඳහා ඉංග්‍රීසි ජල ප්‍රදේශයේ ඉහළ ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශ (HPMA) ගණනාවක් හඳුනාගෙන නම් කිරීමට එක්සත් රාජධානියේ රජය කැපවී සිටියේ ය.

ඉංග්‍රීසි සන්දර්භය තුළ, HPMA යනු නිශ්චිත සමුද්‍ර ලක්ෂණ වලට වඩා සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති ආරක්ෂා කිරීමට සහ යථා තත්ත්වයට පත් කිරීමට ඉඩ සලසන මුහුදේ ප්‍රදේශ වේ. එක්සත් රාජධානියේ පවතින MPA වලින් ඇති ප්‍රධාන වෙනස්කම් නම්:

- HPMA සම්පූර්ණ ස්ථාන ප්‍රවේශයක්' ගනිමින්, ජල තීරුව ඇතුළුව සීමාව තුළ ඇති සියලුම විශේෂ සහ වාසභූමි සංරක්ෂණය කරයි, එමගින් පරිසර පද්ධති ප්‍රතිසාධනය සඳහා විභවය උපරිම කරයි. එක්සත් රාජධානියේ අනෙකුත් වර්ගවල MPA නම් කර ඇත්තේ පරිසර පද්ධති මට්ටමින් ප්‍රදේශය ආරක්ෂා කිරීමට වඩා සීතල ජල කොරල්පර හෝ මඩැති වාසභූමි වැනි නිශ්චිත ලක්ෂණ ආරක්ෂා කිරීමට ය.
- HPMA නිස්සාරණමය සහ විනාශකාරී භාවිතාවන් තහනම් කරන අතර අනෙක් ක්‍රියාකාරකම්වල හානි නොකරන මට්ටම් සඳහා පමණක් ඉඩ දෙයි. වෙනත් ඔබ MPA වර්ග තුළ, මහජන අදහස් විමසීමකින් පසු කළමනාකාරීත්වයක් පත් කරන තුරු බලපත්‍ර ලද හැකි මානව ක්‍රියාකාරකම් (මසුන් මැරීම සහ පුනර්ජනනීය බලශක්තිය වැනි) පමණක් ආරක්ෂිත ප්‍රදේශය තුළ සිදු කළ හැකි ය.
- HPMA විසින් MPA අධීක්ෂණය වෙත ප්‍රමුඛතා සහිත එළඹුමක් ඇති යථා තත්ත්වයට පත්වන කාල පරිමාණයන් සහ හානිකර මානව ක්‍රියාකාරකම් නොමැති විට පරිසර පද්ධති පවතින ආකාරය පිළිබඳ අපගේ අවබෝධය වැඩි කරමින් සොබාදහමට සම්පූර්ණයෙන් යථා තත්ත්වයට පත් වීමට ඉඩ සලසයි.

පාරිසරික වැදගත්කම, ස්වාභාවිකත්වය, සංවේදීතාව සහ යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ විභවය තක්සේරු කිරීම සඳහා මෙන්ම නිල් කාබන් වාසභූමි වැනි පරිසර පද්ධති සේවා සැපයීම සඳහා නිශ්චිත නිර්ණායක භාවිතා කරමින් විභව්‍ය HPMA අඩවි පහක් (රූප සටහන 11) හඳුනා ගන්නා ලදී[22] (වගුව 5).

වගුව 5 එංගලන්තයේ HPMA සඳහා තේරීම් නිර්ණායක

පාරිසරික මූලධර්මය	තේරීම් නිර්ණායකය
1.පාරිසරික වැදගත්කම	1a. මෙම ස්ථානයේ සාපේක්ෂව ඉහළ ජෛව විවිධත්වයක් ඇත, නැතහොත් තිබී ඇත 1b. මෙම ස්ථානයේ ජාතික, කලාපීය හෝ ගෝලීය වැදගත්කමක් ඇති හෝ කලාපීය වශයෙන් සුවිශේෂීත්වයක් ඇති බහු විශේෂ සහ/හෝ වාසභූමි ඇති බව දැනගෙන තිබීම. 1C. සමුද්‍ර විශේෂවල ප්‍රධාන ජීවන චක්‍ර අවධීන් සහ/හෝ හැසිරීම් සඳහා මෙම ස්ථානය වැදගත් වේ.
2. ස්වභාවිකත්වය, සංවේදීතාවය සහ යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ විභවය	2a. ස්ථානය සාපේක්ෂව ස්වාභාවික පරිසර පද්ධතියක් නියෝජනය කරයි. 2b. ස්ථානය සාපේක්ෂව හායනය වූ පරිසර පද්ධතියක් නියෝජනය කරයි.
3. පරිසර පද්ධති සේවා	3a. කාබන් දිගු කාලීනව ගබඩා කිරීම සඳහා වැදගත්කමක් ඇති බව සැලකෙන වාසභූමි මෙම ස්ථානයට ඇතුළත් වේ. 3b. වාණිජමය වශයෙන් වැදගත් සමුද්‍ර සත්ව විශේෂවල ප්‍රධාන ජීවන චක්‍ර අවධීන් සඳහා මෙම ස්ථානය වැදගත් වේ. 3c. ගංවතුර/ඛාදන ආරක්ෂාව සැපයීමේදී වැදගත් වන වාසස්ථාන මෙම ස්ථානයට ඇතුළත් වේ, නැතහොත් ඒවාට සහාය වේ.

විභව HPMA අඩවි පහම ඇතුළත් කරමින් සිදු කළ විස්තීර්ණ පාර්ශ්වකරු අදහස් විමසීමකින් පසුව 2023 ජූලි මාසයේ දී නම් කිරීම සඳහා HPMA තුනක් තෝරා ගන්නා ලදී. වෙරළබඩ බිමක්,ඇලන්බි බේ සහ වෙරළෙන් ෆාර්න්ස් ඩීප් සහ ඩොල්ෆින් හෙඩ් හි ඊසාන දෙසින් පිහිටි මුහුදු වෙරළේ නාවික සැතපුම් 12 කට වඩා දුරින් පිහිටි ස්ථාන දෙකක් (රූප සටහන 11)

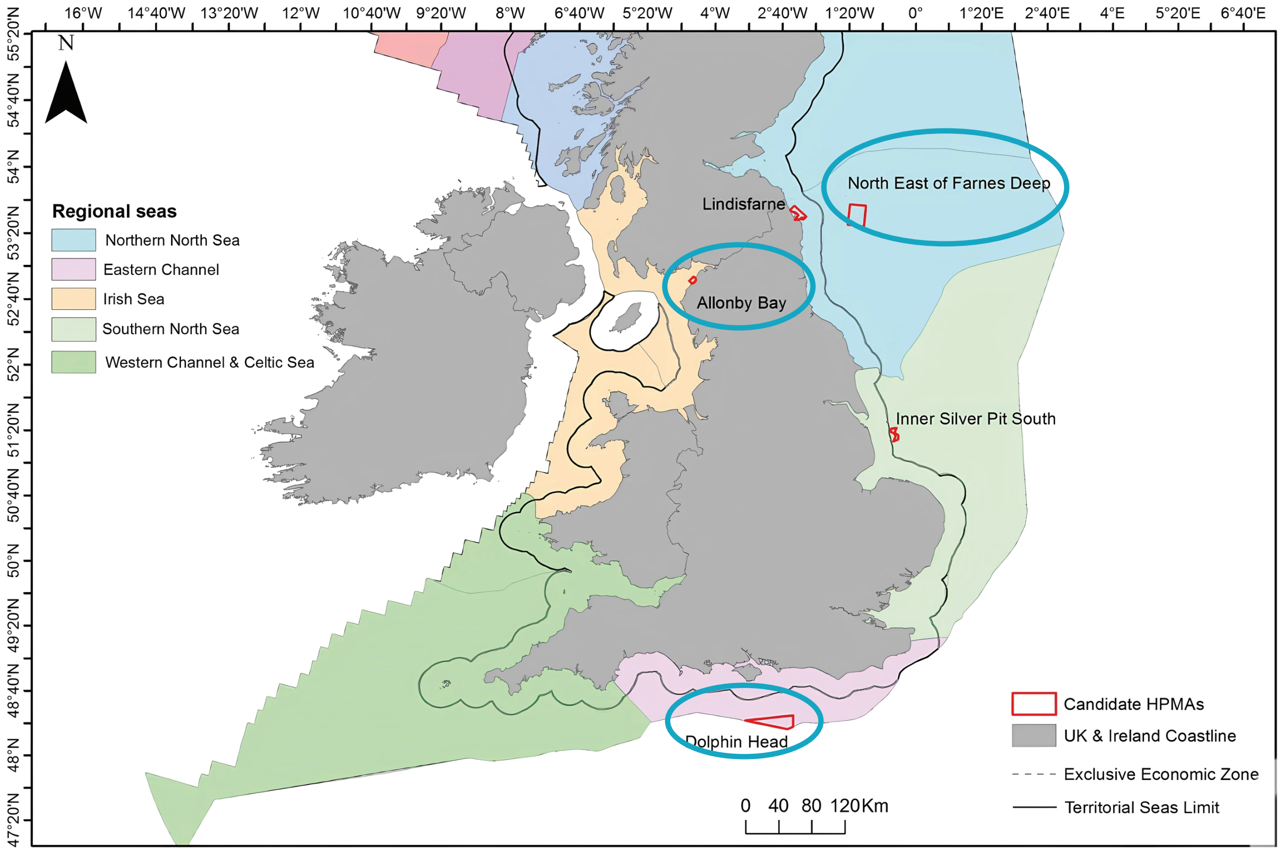

© JNCC 2022. Contains public sector information, licensed under the Open Government Licence v3.0, from the United Kingdom Hydrographic Office. Bathymetry © British Crown Copyright 2016.
Regional Seas: Contains JNCC data © copyright and database right 2004 derived in part from bathymetry © GEBCO Digital Atlas, British Oceanographic Data Centre on behalf of IOC and IHO 1994 & 1997.
Projection: WGS 1984 UTM Zone 31N, Inset map projection: BNG.

JNCC

රූප සටහන 11 2022 වසරේදී අදහස් විමසන ලද HPMA අපේක්ෂකයින් පහක් සහ නම් කිරීම සඳහා සලකා බලන අවසන් අඩවි නිල් පැහැයෙන් රවුම් කර ඇත.

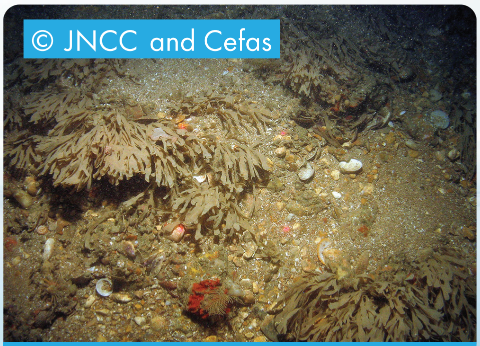

© JNCC and Cefas

ඩොල්ෆින් හිසැති HPMA

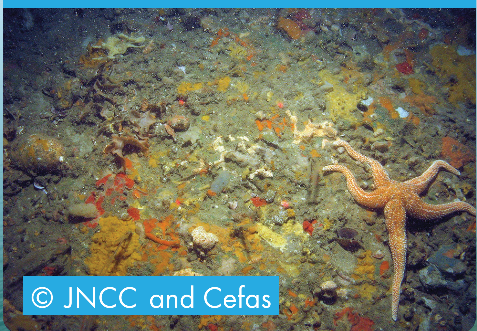

© JNCC and Cefas

වයඹ එංගලන්තයේ ඇලොන්බි බොක්ක අධි ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශය පිහිටා ඇති ඇලොන්බි බොක්ක ඉතා ආරක්ෂිත සමුද්‍ර ප්‍රදේශය © MNStudio

09 තර්ජන සහ බලපෑම්

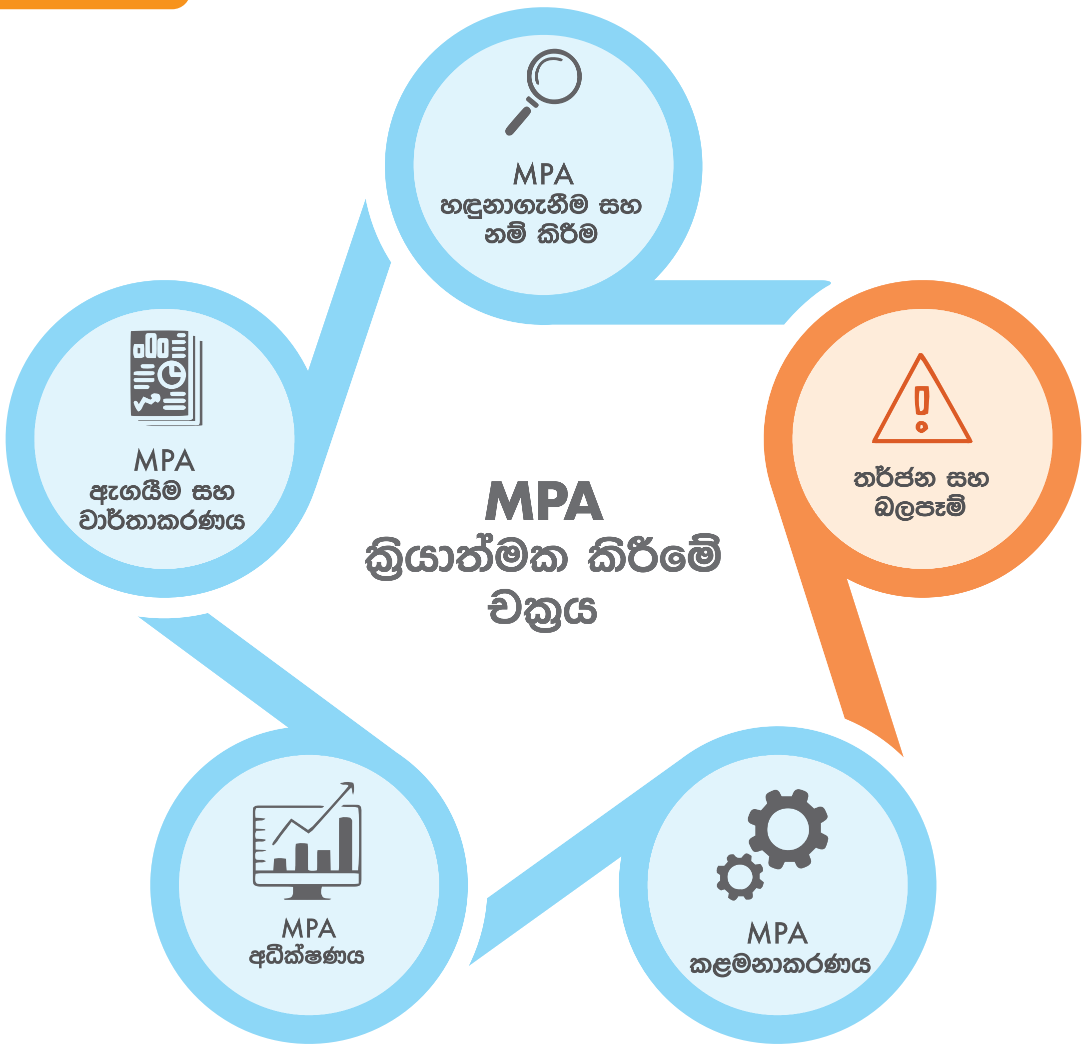

9.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA වෙත බලපෑමට ඉඩ ඇතැයි සලකා බැලෙන විවිධ ආකාරයේ තර්ජන ගවේෂණය කිරීම.
- තර්ජන හඳුනා ගැනීමේ සහ කළමනාකරණය කිරීමේ ප්‍රධාන පියවර තුන ඉගෙන ගැනීම.
- අවදානම් අනුකෘතියක් භාවිත කරමින් තර්ජන ප්‍රමුඛකරණය කිරීමේ අභ්‍යාසයක් සිදු කරන ආකාරය ඉගෙනීම.

9.2 තර්ජන හඳුනාගැනීම

MPA හඳුනා ගැනීමට සමගාමීව, සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතිවලට පවතින සහ විභව තර්ජන සහ ඒවා MPA, සහ MPA තුළ ඇති වාසස්ථාන සහ විශේෂවලට බලපාන ආකාරය සහ MPA නම් කිරීම පදනම් කරගත් අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට තර්ජනය කරන ආකාරය සලකා බැලීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

ලොව පුරා සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති බහු මානව ජනක ආතතීන්ගෙන් වැඩි වැඩියෙන් තර්ජනයට ලක්ව ඇත. මේවා පරිසර පද්ධතිවලට බලපාන මානව ක්‍රියාකාරකම් වන අතර ඒවා ස්වභාවයෙන් භෞතික, රසායනික හෝ ජීව විද්‍යාත්මක විය හැකි ය. බලපෑම් අතර වාසභූමි අහිමි වීම, දූෂණය සහ දේශගුණික විපර්යාස ඇතුළත් වන අතර එමගින් ජෛව විවිධත්වය සහ අත්‍යවශ්‍ය පරිසර පද්ධති සේවා සැපයීම බරපතල ලෙස අඩු වේ.

MPA වෙත ඇති තර්ජන හෝ පීඩනයන් මානව විද්‍යාත්මක හෝ ස්වාභාවික සිදුවීම්වල ප්‍රතිඵලයක් විය හැකි ය. මානව ක්‍රියාකාරකම් වලින් ලැබෙන තර්ජන අතරට ජනගහන වර්ධනය සහ ජනාවාස, යාත්‍රා ගමනාගමනය, අධික මසුන් ඇල්ලීම, ස්වාභාවික සම්පත් ඉවත් කිරීම, ප්‍රදේශයට ආගන්තුකයන්ගේ පැමිණීම, ආක්‍රමණශීලී විශේෂ සහ දූෂණය ඇතුළත්

වේ. සාගර ආම්ලිකකරණය, මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම, වැඩි වූ සහ වඩාත් දරුණු කුණාටු සිදුවීම් වැනි දේශගුණික විපර්යාස ආශ්‍රිත පීඩන ද මානව විද්‍යාත්මක තර්ජනවලට අයත් වේ. ස්වාභාවික සිදුවීම් වලින් ලැබෙන තර්ජන අතරට භූමිකම්පා සහ ගිනිකඳු ක්‍රියාකාරීත්වය ඇතුළත් වේ.

යෝජිත හෝ නම් කරන ලද MPA ට ආසන්නව සිදුවන, MPA තුළ ද බලපෑමක් ඇති කළ හැකි තර්ජන සලකා බැලීම යහපත් භාවිතාවක් වේ. උදාහරණයක් ලෙස, MPA එකක් තුළ ජල ගුණාත්මක භාවයට බලපෑම් කළ හැකි ගොඩබිම සිට මුහුද දක්වා දූෂණය දැක්විය හැකි ය. අතිරේකව, MPA හෝ MPA ජාලයේ අනාගතයට බලපෑම් කළ හැකි තර්ජන හඳුනා ගෙන හැකි සෑම තැනකම ඇගයීමට ලක් කළ යුතු ය. උදාහරණයක් ලෙස, නව ක්‍රියාකාරකමක බලපෑම් සලකා බැලීම සහ දේශගුණික විපර්යාසවල MPA මත ඇති විය හැකි හෝ අඛණ්ඩ බලපෑම සලකා බැලීම.[23,24]

තර්ජන බොහෝ විට හුදකලාව සිදු නොවන අතර, MPA හෝ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතියට බහුවිධ තර්ජනවල සමුච්චිත බලපෑම සලකා බැලීම වැදගත් වේ.

තර්ජන හඳුනා ගැනීමේ සහ කළමනාකරණය කිරීමේ ක්‍රියාවලිය පියවර තුනක ප්‍රවේශයක් අනුගමනය කරයි. පියවර පුනරාවර්තනය වන අතර, MPA හි අඛණ්ඩ සහ අනුවර්තන කළමනාකරණයේ කොටසක් ලෙස තර්ජන පිළිබඳව නිතිපතා සමාලෝචනයක් සිදු කළ යුතු ය.

1. තොරතුරු රැස් කිරීම:

MPA හඳුනාගැනීමේ සහ නම් කිරීමේ අදියරේදී (8.5 කොටස) සාකච්ඡා කරන ලද පුළුල් සාක්ෂි සංයෝජනයට MPA වෙත ඇති විය හැකි තර්ජන පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුළත් වීමට ඉඩ ඇත.

2. නියැලීම:

ප්‍රදේශයේ වර්තමාන භාවිතය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්, රාජ්‍ය ආයතන, විද්‍යාඥයින්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ විනෝදාත්මක පරිශීලකයින් ඇතුළු විවිධ පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සම්බන්ධ විය යුතු ය. වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම පිළිබඳ 5 වන කොටස බලන්න.

3. ඇගයීම:

වත්මන් තත්ත්වය වඩා හොඳින් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා තවදුරටත් ඇගයීම් සිදු කළ යුතු ය:

අ. සංවේදීතාව ඇගයීම

i. සංවේදීතාව යනු බාහිර සාධකයකින් (එනම් පීඩනයකින්) සිදුවන හානියට විශේෂයක් හෝ වාසභූමියක් දක්වන දරා නොසිටීමේ ප්‍රතිචාරය සහ පසුව යථා තත්ත්වයට පත්වීමට ගතවන කාලය ලෙස අර්ථ දැක්විය හැක.[25]

ii. සංවේදීතා ඇගයීම් MPA සංරක්ෂණ උපදෙස් සඳහා, ජාතික සහ කලාපීය දර්ශක සංවර්ධනය කිරීම සහ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා සහ අවදානම් ඇගයීම සඳහා බහුලව භාවිතා වේ.

ආ. අවදානම් තක්සේරුව

iii. අවදානම් තක්සේරුව මගින් නිශ්චිත මානව ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් නිශ්චිත විශේෂයකට හෝ වාසස්ථානයකට ඇතිවන අවදානම ඇගයුම් කෙරේ. ඒවාට විශේෂයක හෝ වාසභූමියක සංවේදීතා ඇගයීම සහ උනන්දුවක් දක්වන ප්‍රදේශයක් තුළ සිදුවන ක්‍රියාකාරකමක භෞතික ප්‍රමාණය (පිය සටහන්), කාල සීමාව සහ සිදුවන වාර ගණන වැනි අමතර තොරතුරු ඇතුළත් වේ.

iv. මෙම ආකාරයේ ඇගයීමක් භාවිතා කර ඇතැම් ක්‍රියාකාරකම් ආරක්ෂිත වාසභූමි හෝ විශේෂ කෙරෙහි බලපෑමක් ඇති කරයිද යන්න සහ කුමන මට්ටමේ කළමනාකරණයක් සුදුසු දැයි හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වේ.

9.2.1 සිද්ධි අධ්‍යයනය: එක්සත් රාජධානියේ සංවේදිතා මෙවලම්

එක්සත් රාජධානිය තුළ සංවේදිතාව ඇගයීමට ප්‍රධාන මෙවලම් දෙකක් ඇත:

1. සමුද්‍ර සාක්ෂ්‍ය පදනම් සංවේදිතා ඇගයීම (MarESA)[26]

වාසභූමි සහ ජෛවස්ථානවල සංවේදීතාව තක්සේරු කිරීම සඳහා සමුද්‍ර සාක්ෂ්‍ය පදනම් සංවේදීතා ඇගයීම (MarESA) එක්සත් රාජධානිය පුරා භාවිතා කෙරෙනු ලැබේ. ජෛවස්ථානව මත පීඩනයේ බලපෑම් පිළිබඳව ලද හැකි සාක්ෂ්‍ය සහ සම්මත පීඩන ලැයිස්තුවකට සාපේක්ෂව සංවේදීතාවේ පසුකාලීන ලකුණු කිරීම සහ ඒවායේ බලපෑම් මට්ටම් පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක සමාලෝචනයක් මත පදනම්ව ඇගයීම සිදු කෙරේ.

සම්පූර්ණ MarESA ක්‍රමය MarESA මාර්ගෝපදේශය තුළ විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.[27]

2. විශේෂාංග, ක්‍රියාකාරකම්, සංවේදීතා මෙවලම (FeAST)

විශේෂාංග, ක්‍රියාකාරකම්, සංවේදීතා මෙවලම (FeAST)[28] යනු වෙබ් පාදක යෙදුමක් වන අතර එය පරිශීලකයින්ට ස්කොට්ලන්තයේ මුහුදේ සාගර ලක්ෂණ (වාසභූමි, විශේෂයන්, භූ විද්‍යාව සහ භූමි ආකෘති) මිනිස් ක්‍රියාකාරකම් නිසා ඇතිවන පීඩනවලට

දක්වන සංවේදීතාව විමර්ශනය කිරීමට ඉඩ සලසයි. සමුද්‍ර ලක්ෂණ කෙරෙහි ඇති විය හැකි බලපෑම් පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන ඕනෑම අයෙකුට, උදාහරණයක් ලෙස: සංරක්ෂණ උපදේශකයින්, සංවර්ධකයින්, සැලසුම්කරුවන් සහ සමුද්‍ර කර්මාන්තවල සේවය කරන පුද්ගලයින් හට, උදා: ධීවර කර්මාන්තය, ජලජීවී වගාව, සමුද්‍ර සංචාරක ව්‍යාපාරය සහ නාවික කටයුතු වැනි, විවිධ ආකාරවලින් භාවිතා කිරීමට FeAST මෙවලමක් ලෙස නිර්මාණය කර ඇත.

9.2.2 තර්ජන ප්‍රමුඛකරණය

තර්ජන හඳුනාගත් පසු ඊළඟ පියවර වන්නේ මෙම තර්ජන අඩු කිරීම සඳහා කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග හෝ මැදිහත්වීම් සංවර්ධනය කිරීමයි.

තර්ජන ප්‍රමුඛකරණය කිරීම, අදාළ අඩවියට විශාලතම අවදානම ඇති කරන තර්ජන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම කෙරෙහි යොමු වීමට උපකාර වෙයි. මෙම ක්‍රියාවලිය විශේෂයෙන් සීමිත සම්පත් ඇති අඩවි සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වන අතර ඇතැම් කළමනාකරණ ක්‍රියාකාරකම් ක්‍රියාත්මක කරන්නේ කුමක් නිසාද යන්න පිළිබඳව වාර්තාවක් සපයයි.

අඩු තර්ජන සහිත කුඩා MPA සඳහා, තර්ජන සඳහා ප්‍රමුඛතාවය දීම MPA කළමනාකරුවන්ගේ විශේෂඥ මතය මත හෝ පාර්ශවකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය හරහා අඩවියේ දේශීය දැනුම මත පදනම් විය හැකි ය. බහු මානව ක්‍රියාකාරකම් සහිත හෝ වඩාත් ලබා ගත හැකි සාක්ෂි සහිත (පර්යේෂණ සහ අධීක්ෂණය හරහා) විශාල MPA සඳහා, අනුකෘතියක් භාවිතා කළ හැකිය (උදාහරණයක් ලෙස රූප සටහන 12).

තර්ජන ප්‍රමුඛ කිරීමට සහ අනුකෘතියක් සම්පූර්ණ කිරීමට විවිධ ක්‍රම තිබේ. එක් යෝජනාවක් නම්, එක් එක් තර්ජනයේ සම්භාවිතාව සහ ප්‍රතිවිපාක ලකුණු පහේ පරිමාණයන්[29] මත සලකා බැලීමයි (වගුව 6, වගුව 7). තර්ජන ප්‍රමුඛකරණය පාඨකයාට තොරතුරු වඩාත් පහසුවෙන් දෘශ්‍යමාන කිරීමට ඉඩ සලසන ග්‍රැෆික් එකක් ලෙස ප්‍රදර්ශනය කළ හැකි ය. රූපය 11 හි උදාහරණයක් දක්වා ඇත.

වගුව 6 උදාහරණ හව්‍යතා පරිමාණය

හව්‍යතාව	තර්ජනය සිදුවන වාර ගණන
නිශ්චිත බවට ආසන්න	වසරක් පුරාවට අඩු වැඩි වශයෙන් අඛණ්ඩව සිදුවනු ඇති බවට අපේක්ෂිතය
සිදු වීමේ වැඩි ඉඩක් ඇති	අඛණ්ඩව සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකෙරේ, නමුත් වසරකට එක් වරක් හෝ වැඩි වාරයක් සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.
විය හැකි	වාර්ෂිකව සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකෙරේ, නමුත් වසර 10 ක කාලයක් තුළ සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.
සිදු වීමට ඇති ඉඩ අඩු ය	වසර 10ක කාලයක් තුළ සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකෙරේ, නමුත් වසර 100ක කාලයක් තුළ සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.
කලාතුරකින්	ඉදිරි වසර 100 තුළ සිදුවනු ඇතැයි අපේක්ෂා නොකෙරේ.

වගුව 7 උදාහරණ ප්‍රතිවිපාක පරිමාණය

ප්‍රතිවිපාකය	බලපෑම පිළිබඳ විස්තරය
ව්‍යසනකාරී	බලපෑම පැහැදිලිවම පුළුල් ප්‍රදේශයක් පුරා පරිසර පද්ධතියේ ස්වභාවයට බලපායි නැතහොත් බලපානු ඇත. වසර 20 කට වඩා වැඩි යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ කාලයක් තිබිය හැකි ය.
බලවත්	බලපෑම අතිශයින් බරපතල වන හෝ විය හැකි අතර සංවේදී ජනගහනයකට හෝ ප්‍රජාවකට ආපසු හැරවිය නොහැකි විය හැකි ය. යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ කාලය අවුරුදු 10 සිට 20 දක්වා විය හැකි ය.
මැදහත්	බලපෑම බරපතල වන හෝ විය හැකි අතර කුඩා ප්‍රදේශයක් තුළ ආපසු හැරවීමට නොහැකි විය හැකි ය. යථා තත්ත්වයට පත්වීමේ කාලය අවුරුදු 10 සිට 20 දක්වා විය හැකි ය.
සුළු	ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සංවේදී ජනගහනයකට හෝ ප්‍රජාවකට සැලකිය යුතු බලපෑමක් සිදු වේ හෝ විය හැකි ය.
නොගිණිය හැකි	බලපෑමක් නැත; නැතහොත් බලපෑම තිබේ නම් හෝ පවතිනු ඇත්තේ නම්, එය පරිසර පද්ධතියේ සමස්ත තත්ත්වය කෙරෙහි පැහැදිලි බලපෑමක් ඇති කරයි.

ප්‍රතිවිපාකය \ භව්‍යතාව	කලාතුරකින්	සිදු වීමට ඇති ඉඩ අඩු ය	විය හැකි	සිදු වීමේ වැඩි ඉඩක් ඇති	නිශ්චිත බවට ආසන්න
ව්‍යසනකාරී					• මුහුදේ උෂ්ණත්වය වැඩි වීම • සමුද්‍ර ආම්ලීකරණය • මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම
බලවත්		■ විශාල තෙල්/රසායනික විසිරීම්		• මසුන් මැරීම	• IUU මසුන් ඇල්ලීම • වෙනස් කරන ලද වෙරළබඩ වාසභූමි • අවසාදිත ධාවනය
මැදහත්				• බෝට්ටු ගමනාගමනය • සංවර්ධනය • සංචාරක ක්‍රියාකාරකම්	• පර විශුහයට සිදුවන භෞතික හානිය • සමුද්‍ර අපද්‍රව්‍ය
සුළු					• කුඩා පරිමාණ තෙල්/රසායනික විසිරීම්
නොගිණිය හැකි					

අඩු අවදානම | මධ්‍යම අවදානම | ඉහළ අවදානම | අධි අවදානම

රූප සටහන 12 MPA තර්ජනයකට ඇති විය හැකි භව්‍යතාව සහ ප්‍රතිවිපාක මත පදනම්ව, තර්ජන හඳුනා ගැනීමට සහ ප්‍රමුඛතාවය දීමට භාවිතා කළ හැකි අවදානම් අනුකෘතියක උදාහරණයක්. තැඹිලි සහ රතු කොටු වල ක්‍රියාකාරකම් යනු සම්පත් සීමිත නම් කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග අවධානය යොමු කළ යුතු තර්ජන වේ.

10 MPA කළමනාකරණය

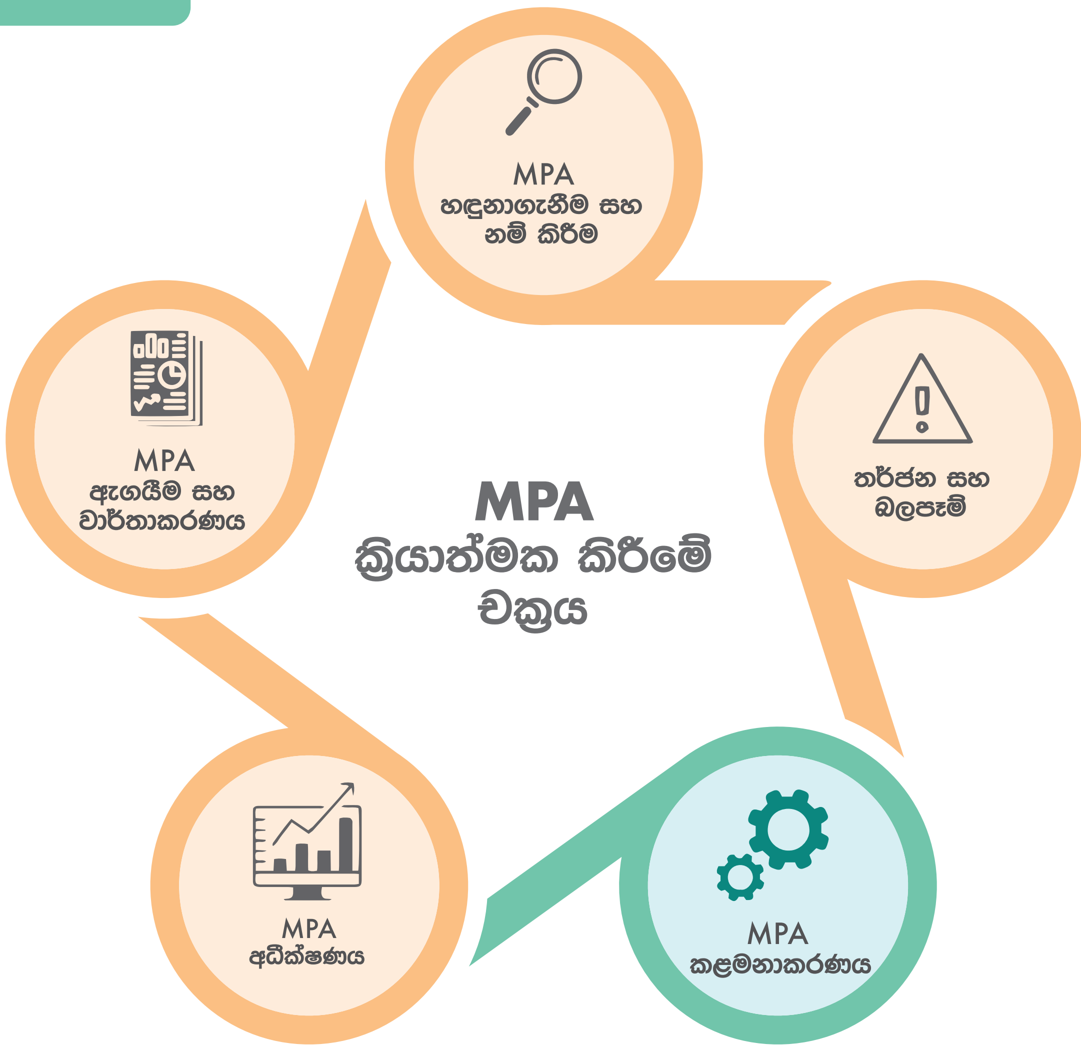

10.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA කළමනාකරණය යනු කුමක්ද, මන්ද සහ කෙසේද යන්න ඉගෙනීම.
- යහපත් කළමනාකරණ සැලසුම්කරණයේ වැදගත්කම සහ කළමනාකරණ සැලසුම්වල කාර්යභාරය තේරුම් ගැනීම
- ලබා ගත හැකි විවිධ කළමනාකරණ පියවරයන් සහ ඒවා සමුද්‍ර පරිසරයේ තිරසාර භාවිතයන් සමග සමතුලිත කළ හැකි ආකාරය ගවේෂණය කිරීම.
- අනුකූලතාවයේ වැදගත්කම සහ බලාත්මක කිරීම යහපත් කළමනාකරණයට සහාය විය හැකි ආකාරය තේරුම් ගැනීම.

10.2 අප කළමනාකරණය කරන්නේ ඇයි?

MPA එකක පාරිසරික, සමාජීය සහ ආර්ථික අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට සහ සමුද්‍ර සම්පත් තිරසාර ලෙස භාවිතා කිරීම සහතික කිරීමට කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අවශ්‍ය විය හැකිය. MPA කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග MPA එකක් සඳහා ප්‍රමාණවත් සම්පත් ඇති බව සහතික කිරීමට සහ කාර්ය සාධනය නිරීක්ෂණය කිරීමට අධීක්ෂණයට ඉඩ සලසයි.

තර්ජන හඳුනාගෙන ප්‍රමුඛකරණය කළ පසු (9 කොටස), ඊළඟ අදියර වන්නේ තර්ජන අඩු කිරීමට හෝ ඉවත් කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග හඳුනා ගැනීමයි. MPA මට්ටමින් පාලනය කළ නොහැකි සමහර තර්ජන තිබේ, උදාහරණයක් ලෙස, ස්වාභාවික තර්ජන හෝ දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම් (කොරල් විරංජනය හෝ කුණාටු වැඩි වීම) දැක්විය හැකි ය.

එමනිසා, කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග බොහෝ විට අවධානය යොමු කරන්නේ බලපෑම් කිරීමට සහ පාලනය කිරීමට පහසු මානව ක්‍රියාකාරකම් කෙරෙහි ය. මෙම මානව ක්‍රියාකාරකම් කළමනාකරණය කිරීමෙන් සහ ඒවායේ බලපෑම් අඩු කිරීමෙන්, ආරක්ෂිත සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති, වාසභූමි සහ විශේෂවල තර්ජන සහ පාලනය කළ නොහැකි බලපෑම් වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි කරයි.

සුදුසු වන්නේ කිනම් කළමනාකරණ පියවරද යන්න තේරුම් ගැනීමට පහත දේ සඳහා අවධානය යොමු කළ යුතු ය:

- MPA හි පාරිසරික, සමාජීය සහ ආර්ථික අරමුණු.
- MPA වලට බලපාන තර්ජන සහ පීඩන.
- MPA සඳහා ක්‍රියාත්මක වන පාලන ව්‍යුහය සහ කළමනාකරණය කිරීමට සහ බලාත්මක කිරීමට ඇති සම්පත් (පුද්ගලයින්, අරමුදල් සහ උපකරණ වැනි).
- MPA සහ පුළුල් සමුද්‍ර පරිසරයේ දේශීය පාර්ශවකරුවන්ගේ භාවිතය.
- කළමනාකරණයට සහාය වීම සඳහා ක්‍රියාත්මක වන නීති සම්පාදනය සහ ප්‍රතිපත්ති.

10.3 කළමනාකරණ මූලධර්ම

හොඳින් කළමනාකරණය කරන ලද MPA එකක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා පාරිසරික, ජීව විද්‍යාත්මක, සමාජීය සහ ආර්ථික සලකා බැලීම් ඒකාබද්ධ කරන සාකල්‍ය ප්‍රවේශයක් අවශ්‍ය වේ. නිසි නීති සම්පාදනය, ක්‍රියාකාරී ආයතනික රාමුවක්, ප්‍රමාණවත් ධාරිතාව, මූල්‍ය සම්පත්, ඵලදායී සාක්ෂි පදනම සහ ප්‍රවේශයට සහාය වන පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ක්‍රියාකාරී නියැලීම නොමැතිව මෙම ප්‍රවේශය සාර්ථක කර ගත නොහැක.

කළමනාකරණ මූලධර්ම MPA කළමනාකරණය කරන ආකාරය වෙත මඟ පෙන්වීමට උපකාරී වේ. මෙම මූලධර්ම MPA කළමනාකරණ අධිකාරිය විසින් තිරසාර සංවර්ධනයට සහාය වීම සඳහා තීරණ ගැනීමේ දී සහ බලධාරීන් සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් අතර සහයෝගීතාවය ගොඩ නැගීමේ දී භාවිතා කළ හැකිය. කළමනාකරණ මූලධර්ම බොහෝ දුරට උප කාණ්ඩ දෙකකට බෙදිය හැකිය - පාරිසරික මූලධර්ම සහ සමාජ මූලධර්ම වශයෙනි. ඒවා නිශ්චිත, සුදුසු සහ සියලුම පාර්ශවකරුවන් විසින් ඉතා මැනවින් එකඟ වන බව සහතික කිරීම සඳහා කළමනාකරණ සැලසුම් ක්‍රියාවලියේ කොටසක් ලෙස සංවර්ධනය කළ යුතු ය.

10.3.1 පාරිසරික කළමනාකරණ මූලධර්ම

පහත මූලධර්ම උදාහරණයක් ලෙස සපයා ඇති අතර OCPP[30] විසින් සහාය දක්වන ලද කළමනාකරණ සැලසුම් ක්‍රියාවලියේ කොටසක් ලෙස මාලදිවයින් රජය සඳහා සංවර්ධනය කරන ලදී.

පරිසර පද්ධති ප්‍රවේශය

CBD විසින් පරිසර පද්ධති ප්‍රවේශයක් අර්ථ දක්වා ඇත්තේ "සාධාරණ ආකාරයකින් සංරක්ෂණය සහ තිරසාර භාවිතය ප්‍රවර්ධනය කරන ඉඩම්, ජලය සහ ජීවන සම්පත් ඒකාබද්ධ කළමනාකරණය සඳහා වූ උපාය මාර්ගයක්" ලෙසය.[31] පරිසර පද්ධති ප්‍රවේශය තුළ සම්පත් කළමනාකරණය තනි විශේෂවලට වඩා පුළුල් පරිසර පද්ධතිවලට යෙදිය යුතු බවත් ඒවායේ කළමනාකරණය අවම සුදුසු මට්ටමට විමධ්‍යගත කළ යුතු බවත්ය. පරිසර පද්ධති ප්‍රවේශය මඟින් පරිසර පද්ධතියේ සංරචක මූලද්‍රව්‍ය (උදා: කඩොලාන, මුහුදු තෘණ සහ කොරල් පර) අතර සම්බන්ධතා සහ සම්බන්ධතාවය පවත්වා ගැනීමේ වැදගත්කම ද හඳුනා ගනී. මෙම මූලධර්මයේ යෙදීමෙන් අදහස් වන්නේ, උදාහරණයක් ලෙස, අනෙකුත් ගල්පර සහ ඒ ආශ්‍රිත වාසස්ථාන ද ආරක්ෂා නොකළහොත්, තනි ගල්පරයක් ආරක්ෂා කිරීම ඵලදායී නොවන බවයි.

අනුවර්තී සහ සාක්ෂ්‍ය පදනම් කළමනාකරණය

අනුවර්තී සහ සාක්ෂ්‍ය පදනම් කළමනාකරණය යනු කළමනාකරණය සඳහා සහභාගීත්ව ප්‍රවේශයක් වන අතර එය පරිසර පද්ධතියට හෝ ක්‍රියාකාරකම්වලට අදාළ බහු අවිනිශ්චිතතාවයන් හෝ සාක්ෂි පරතරයන් ඇති විට විශේෂයෙන් ප්‍රයෝජනවත් වන රාමුවකි. එය ගැටලුවක් හෝ කළමනාකරණ අභියෝගයක් හඳුනා ගැනීමෙන් ආරම්භ වන චක්‍රීය ක්‍රියාවලියකි. ඉන්පසු කළමනාකරණය සැලසුම් කරනු ලබන්නේ පවතින සාක්ෂි මත පදනම්ව වන අතර, බොහෝ විට පාර්ශ්වකරුවන් විසින් මෙහෙයවනු ලබන සහභාගීත්ව ප්‍රවේශයක් භාවිතා කරයි. කළමනාකාරීත්වය එකඟ වී ක්‍රියාත්මක කළ පසු, සාක්ෂි මත පදනම් වූ ප්‍රවේශයක් හරහා එහි කාර්ය සාධනය නිරීක්ෂණය කරනු ලබන අතර, එහි සාර්ථකත්වය ඇගයීමට ලක් කෙරේ. එවිට ඇගයීමේ ප්‍රතිඵල මගින් තාක්ෂණික ඉගෙනුම මත පදනම් වූ තීරණ ගලපා ගනිමින් කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග නැවත සැලසුම් කළ හැකි ය.

බටර්ෆ්ලයි මත්ස්‍යයා © Jamie Small

මුහුදු පැලෑටි © Susantha Udagedara

කඩොලාන © Jagath Kanahararachchi

පූර්වාරක්ෂාව පිළිබඳ මූලධර්මය

ප්‍රතිපත්ති හෝ තීරණ ගන්නන් සඳහා අවදානම කළමනාකරණය කිරීමෙන් ස්වාභාවික සම්පත් තිරසාර ලෙස භාවිතා කිරීම සහ පාරිසරික සමතුලිතතාවය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා තීරණාත්මක ආරක්ෂාවක් මෙමගින් සපයයි. කිසියම් ක්‍රියාකාරකමක් පරිසරයට කිසියම් හෝ ආකාරයක හානියක් කරන බවට සාධාරණ හේතුවක් ඇත්නම් විද්‍යාත්මක සාක්ෂ්‍ය ප්‍රමාණවත් නොවූවත් හෝ අවිනිශ්චිත වුවත් එය වළක්වනක්‍රියා මාර්ග ගන්නා බවට එය වග බලා ගනී. එබැවින් විද්‍යාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති අවස්ථාවන්හිදී ක්‍රියාකාරකම් සීමා කිරීමට තීරණය කිරීමේ විකල්පය ප්‍රතිපත්ති / තීරණ ගන්නන්ට එය ලබා දෙයි. පූර්වාරක්ෂාව පිළිබඳ මූලධර්මය පාරිසරික අවදානම් තක්සේරුවකට ව්‍යුහගත ප්‍රවේශයක කොටසක් ලෙස සැලකිය යුතු ය. ක්‍රියාකාරකම් වලින් පාරිසරික බලපෑමේ පිළිගත හැකි අවදානමක් ඇති සහ විද්‍යාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති තත්වයන් තක්සේරු කිරීම සඳහා රාමුවක් එය සපයයි.[32]

කාලගුණ විපර්යාසය පිළිබඳව දැනුවත්භාවය

MPA සැලසුම් කිරීම සහ කළමනාකරණය කිරීමේදී දේශගුණික විපර්යාස සලකා බැලීම් ඒකාබද්ධ කිරීම වඩාත් වැදගත් වේ. දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම් (උදා: සාගරය උණුසුම් වීම, ආම්ලිකකරණය, මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම, වෙරළබඩ කුණාටු වල වාර ගණන වැඩි වීම) නැවැත්වීමට MPA වලට නොහැකි නමුත් දේශගුණික විපර්යාසයන්ට ප්‍රතිචාර වශයෙන් සමුද්‍ර ජෛව විවිධත්වය කළමනාකරණය කිරීමට සහ දේශගුණික කම්පන වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි කිරීමට ඒවා අවම කිරීමේ සහ අනුවර්තනය වීමේ මෙවලමක් ලෙස භාවිතා කළ හැකි ය. කාබන් හුදෙකලා කිරීම වැඩි කිරීම සහ ස්වාභාවික වෙරළබඩ ආරක්ෂාව වැනි දේශගුණික විපර්යාසයන්ට මුහුණ දීමට උපකාරී වන විසඳුම්, සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ ඉහළ ආරක්ෂිත MPA තුළ වැඩිදියුණු කළ හැකි බව පර්යේෂණවලින් පෙන්වා දී ඇත.[33] භූමි නම් කිරීම දේශගුණික විපර්යාස අවම කිරීම (උදා: නිල් කාබන් පරිසර පද්ධති ආරක්ෂා කිරීම) සහ අනුවර්තන යාන්ත්‍රණ (උදා: දේශගුණික විපර්යාස ආරක්ෂා කිරීම, MPA අතර සම්බන්ධතාවය වැඩි කිරීම හෝ ස්වාරක්ෂක කලාප ක්‍රියාත්මක කිරීම, අනෙකුත් ආතතිකාරක අඩු කිරීම සහ අනුවර්තන කළමනාකරණය සහතික කිරීම) සලකා බැලිය යුතුය. MPA වල දේශගුණික විපර්යාස සලකා බලන ආකාරය සඳහා සහාය වීමට මෙවලම් පරාසයක් තිබේ (උපග්‍රන්ථය 2 ප්‍රයෝජනවත් සම්පත් බලන්න.)

නිල් කාබන් පරිසර පද්ධති

10.3.2 සමාජ කළමනාකරණ මූලධර්ම

තිරසාර සංවර්ධනය

MPA තුළ සිදුවන ඕනෑම ක්‍රියාකාරකමක් සාගර ජෛව විවිධත්වය, වාසස්ථාන සහ පරිසර පද්ධති කෙරෙහි අවම බලපෑමක් ඇති කළ යුතු අතර ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට සාධාරණ ධනාත්මක ප්‍රතිලාභ ගෙන දිය යුතු ය. කළමනාකරණය සඳහා වූ සාකල්‍ය ප්‍රවේශයක්, බහු ක්‍රියාකාරකම් සලකා බැලිය යුතු අතර, පාරිසරික, සමාජ ආර්ථික සහ සංස්කෘතික අරමුණු සමතුලිත කරමින් පරිසර පද්ධති පාදක කළමනාකරණයේ මූලධර්ම යෙදිය යුතු ය. අනාගත පරම්පරාවන්ට තමන්ගේම අවශ්‍යතා සපුරාලීමේ හැකියාවට හානි නොකර, MPA තුළ ක්‍රියාකාරකම් වර්තමාන අවශ්‍යතා සපුරාලන බව මෙමගින් සහතික කෙරෙනු ඇත.

පාර්ශ්වකරු සහ සහයෝගී නියැලීම

MPA නම් කිරීම සහ කළමනාකරණ ක්‍රියාවලීන් පුරාවටම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය අත්‍යවශ්‍ය වේ. සහභාගීත්වය සහ ධාරිතා ගොඩනැගීමේ මුලපිරීම්පාර්ශවකරුවන් බල ගැන්වීමට, සහයෝගීතාව ප්‍රවර්ධනය කිරීමට, සමුද්‍ර භාරකාරත්වයේ සංස්කෘතියක් නිර්මාණය කිරීමට සහ විකල්ප සහ තිරසාර ජීවනෝපායන් දිරිමත් කිරීමට විභවයක් ඇත.[34] කළමනාකරණ බලධාරීන් තම කොටස්කරුවන් සමඟ සම්බන්ධ වන ආකාරය එක් එක් අඩවිය සඳහා වෙනස් විය හැකිය, සාමාන්‍යයෙන් මහජන රැස්වීම්, වැඩමුළු, උපදේශන, තොරතුරු පත්‍රිකා, තනි සම්මුඛ සාකච්ඡා, සමීක්ෂණ සහ අඩවි උපදේශක කමිටු වල එකතුවක් භාවිතා කරනු ලැබේ. අන්තර්කරණය සහ සමතාවය සඳහා තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය තුළ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කර ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

සාධාරණ කළමනාකරණය

MPA මගින් දේශීය ප්‍රජාවන්ට සහ පාර්ශ්වකරුවන්ට වැඩි මත්ස්‍ය අස්වැන්නක්, තිරසාර ජීවනෝපායන් සහ පරිසර පද්ධති සේවා ඇතුළුව ප්‍රතිලාභ ප්‍රවාහයක් ජනනය කළ හැකි ය. කෙසේ වෙතත්, විශේෂයෙන් කෙටි කාලීනව කළමනාකරණය මුලින් ක්‍රියාත්මක කරන විට, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට ද පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවිය හැකි ය.[35] කළමනාකරණය සැලසුම් කිරීමේ දී මෙම බලපෑම් (ධනාත්මක සහ සෘණාත්මක යන දෙකම) සලකා බැලීම වැදගත් වේ. කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග මගින් ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට අනවශ්‍ය ලෙස බලපෑම් ඇති නොවන බවත්, MPA ප්‍රතිලාභ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් සහ පාර්ශ්වකරුවන් අතර සාධාරණව සහ සමතාවයෙන් යුතුව බෙදී යන බවත් මෙයින් සහතික කෙරේ.

10.4 කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග සහ මෙවලම්

කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග මගින් MPA අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිණිස ප්‍රගතියක් ලබා ගැනීම සඳහා ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග විස්තර කෙරේ. ඉදිරියට ගෙන යා යුතු නිවැරදි කළමනාකරණ පියවර තීරණය කිරීම සඳහා MPA අරමුණු, ප්‍රමුඛතා තර්ජන, කළමනාකරණ මූලධර්ම (හඳුනා ගන්නේ නම්), විභව්‍ය සීමාවන් (සම්පත් වැනි) සහ කළමනාකරණයට ඇති විය හැකි බලපෑම් (පාරිසරික හා සමාජ-ආර්ථික) සලකා බැලීම අවශ්‍ය ය.

- යෝජිත ක්‍රියාමාර්ග අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමට දායක වේද යන්න.
- හඳුනාගනු ලැබූ සීමාවන් සහ කාල රාමුව තුළ ක්‍රියාමාර්ග යථාර්ථවාදීද යන්න (කාර්ය මණ්ඩල කාලය සහ සම්පත් සැලකිල්ලට ගනිමින්).
- එක් එක් ක්‍රියාවෙහි කළමනාකරණ ඇඟවුම්.
- දේශපාලනඥයින්ට සහ මහජනතාවට විකල්ප කෙතරම් පිළිගත හැකි ද යන්න සලකා බැලීම වැදගත් ය.

කළමනාකරුවන්ට ඔවුන්ගේ MPA තුළ මානව බලපෑම් කළමනාකරණය කිරීමට භාවිතා කළ හැකි, සාමාන්‍යයෙන් ඒකාබද්ධව භාවිතා කරන කළමනාකරණ මෙවලම් පරාසයක් ඇත (වගුව 8). එවැනි එලැඹුම් ප්‍රවේශය නියාමනය කිරීමට සහ ඇතැම් ක්‍රියාකාරකම් (විනෝදය, සංචාරක, ධීවර හෝ නාවික කටයුතු වැනි) හා සම්බන්ධ බලපෑම් වළක්වා ගැනීමට හෝ අවම කිරීමට හෝ (අධික ලෙස මසුන් ඇල්ලීම හෝ සංවේදී සාගර විශේෂවලට බාධා කිරීම වැනි) පීඩන ආමන්ත්‍රණය කිරීමට භාවිතා කරනු ලැබේ. විවිධ මෙවලම් විවිධ ස්ථාන සඳහා සුදුසු විය හැකි අතර අවශ්‍ය කළමනාකරණ මට්ටම MPA අරමුණු සහ දරනු ලබන ආරක්ෂණ මට්ටම මත රඳා පවතී. උදා: බහු භාවිතය හෝ යථා තත්ත්වයට පත් කිරීමේ අරමුණු සඳහා දැඩි ලෙස 'නොගැනීම' වැනි. කළමනාකරණ මෙවලම් (වගන්තිය 10.5) සමඟ අනුකූල වීම දිරිමත් කිරීම සහ සහතික කිරීම සඳහා නිතිපතා මුර සංචාර සහ දුරස්ථ අධීක්ෂණ (යාත්‍රාවල වීඩියෝ කළමනාකරණ පද්ධති භාවිතා කිරීම වැනි) නිතිපතා සිදු කළ යුතු ය.

වගුව 8 MPA අරමුණු සඳහා සහය වීමට භාවිත කළ හැකි කළමනාකරණ මෙවලම් පිළිබඳ උදාහරණ

මෙවලම	අරමුණ
කලාපකරණය	• මධ්‍ය කලාපයක් හෝ විශාල බහුභාවිත MPA හි කොටසක් ලෙස කලාපවල දැඩි ආරක්ෂාව සහතික කිරීම • අඩු සංවේදී ප්‍රදේශවල තිරසාර මානව ක්‍රියාකාරකම් සබල කරන අතර තර්ජනයට ලක් වූ විශේෂ සහ වාසභූමි සඳහා ආරක්ෂාව සැපයීම. • සැලසුම් පියවරේදී එකඟ වෙනු ලැබේ. සීමාවන් පැහැදිලි ලෙස බෙදා වෙන් කිරීමක් සිදු විය යුතු ය. කලාප නීති සම්පාදනයට ඇතුළත් කිරීමට හෝ ස්වේච්ඡා පදනමෙන් සිදු විය හැකි ය. එක් එක් කලාපය සඳහා ප්‍රධාන අරමුණු හඳුනා ගැනීමට කලාපකරණ සැලසුමක් සංවර්ධනය කළ යුතු අතර එතුළ සිදු කිරීමට ඉඩ දෙනු ලබන ක්‍රියාකාරකම් මගින් එය නිර්වචනය කෙරේ.
අවසර පත්‍ර/බලපත්‍ර *ක්‍රියාකාරකම් වර්ගය පරිශීලකයින් සංඛ්‍යාව ක්‍රියාකාරකම් සිදුවිය හැකි ස්ථානය/කවදාද යන්න සඳහන් කරන්න ක්‍රියාකාරකම් සඳහා කොන්දේසි*	• ඒවා MPA එකක් තුළ අවසර දී ඇති ක්‍රියාකාරකම් වර්ග නියාමනය කරන අතර MPA එකක් තුළ ක්‍රියාකාරකමක් ක්‍රියාත්මක විය හැකි ආකාරය පිළිබඳ විධිමත් නීති රීති නියම කරයි. • ඒවා සීමිත කාලයක් සඳහා නිකුත් කළ හැකිය හෝ අලුත් කිරීමට යටත් විය හැකි ය. • අයදුම්පත්‍රය පිළිබඳ තීරණයක් ගැනීමට පෙර පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරුවක් අවශ්‍ය විය හැකි ය. • MPA එකක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන විවිධ ක්‍රියාකාරකම්වල සමුච්චිත බලපෑම් සලකා බලයි. • කොන්දේසි වලට අනුකූල නොවීමක් තිබේ නම් සහ ක්‍රියාකාරකම නිසා කිසියම් පාරිසරික බලපෑමක් ඇති වුවහොත් අවලංගු කළ හැකි ය. • යම් ආකාරයක වාර්තාකරණයක් සඳහා අවශ්‍යතාවයක් ඇතුළත් කළ හැකි අතර කාලයත් සමග MPA තුළ ඵලදායී කළමනාකරණයට සහාය වීම සඳහා භාවිතා කළ හැකි මානව භාවිත රටා පිළිබඳ වටිනා දත්ත සැපයිය හැකි ය.
ස්වේච්ඡා ක්‍රියාමාර්ග *චර්යා ධර්ම සංග්‍රහය/ හොඳම පරිචයන් සඳහා මාර්ගෝපදේශය*	• වගකීම් සහගත හැසිරීමක් ප්‍රවර්ධනය කරයි. • පරිශීලකයන්ට වගකීම් සහගත හැඟීමක් සපයයි.
අධ්‍යාපනය සහ දැනුවත් කිරීම *සම්බන්ධක ක්‍රියාමාර්ග සංඥා සහ සන්නිවේදන ද්‍රව්‍ය*	• වගකීම් සහගත හැසිරීමක් ප්‍රවර්ධනය කරයි. • පාර්ශ්වකරුවන් පරාසයක් ඇතුළත් වේ. • MPA හි සහයෝගය සහ හිමිකාරිත්වය දිරිමත් කරයි.

10.5 අනුකූලතාව සහ බලාත්මක කිරීම

අනුකූලතා කළමනාකරණය ඵලදායී MPA කළමනාකරණයේ තවත් තීරණාත්මක කොටසක් වන අතර, MPA සමග අන්තර් ක්‍රියා කරන ඕනෑම පුද්ගලයෙකු හෝ පරිශීලකයෙකු නීති, රෙගුලාසි, අවසර පත්‍ර කොන්දේසි හෝ නීත්‍යානුකූල උපදෙස් වලට අනුකූලව එසේ කරන බවට වග බලා ගනී. MPA තුළ ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රමාණවත් නොවන බලාත්මක කිරීම් සහ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇති වන නීති විරෝධී ක්‍රියාකාරකම් MPA කාර්යක්ෂමතාව මඳ වීමට ප්‍රධාන හේතුවක් බව බොහෝ සමාලෝචනවලින්[36,37,38] සොයාගෙන ඇත.

හොඳින් බලාත්මක කරන ලද MPAs බොහෝ විශාල සංරක්ෂණ ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන නමුදු, සමහර විට MPA ඒවායේ දුරස්ථ පිහිටීම හෝ දැඩි කළමනාකරණය හේතුවෙන් අනුකූලතාවය සහ බලාත්මක කිරීම සඳහා සැබෑ අභියෝගයන් එල්ල කරන අතර එය අධීක්ෂණය සහ නිරීක්ෂණ දුෂ්කර හා ඉතා මිල අධික වීමට මග පාදයි.

සියලුම පරිශීලකයින් විසින් අඩවි නීති, රෙගුලාසි හෝ අවසර පත්‍ර කොන්දේසි වලට අනුකූල වන බව සහතික කිරීම සඳහා කුමන අනුකූලතා පියවරයන් ක්‍රියාත්මක කරන්නේද යන්න නිර්වචනය කර සකස් කිරීම වැදගත් වේ.

අනුකූලතාවය සහතික කිරීම සඳහා විවිධ ප්‍රවේශයන් සලකා බැලිය යුතුය. උදාහරණයක් ලෙස:

- පාර්ශවකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය සහ අධ්‍යාපන වැඩසටහන් හරහා ස්වේච්ඡා අනුකූලතාව දිරිමත් කිරීම.
- බලාත්මක කිරීමේ නිලධාරීන්ගේ නිතිපතා මුර සංචාර සහ බලාත්මක කිරීම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා තාක්ෂණය භාවිතා කිරීම ඇතුළුව ක්‍රියාකාරී අධීක්ෂණය සහ ආවේක්ෂණය. උදාහරණයක් ලෙස, යාත්‍රා යා නොයුතු තැන්වල තිබෙන්නේ දැයි හඳුනා ගැනීමට දුරස්ථ සංවේදක රූප සහාය කරගත හැකි ද යන්න තක්සේරු කිරීම.
- අධ්‍යාපනයේ සිට අනතුරු ඇඟවීම් දක්වා සහ පසුව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග දක්වා ක්‍රමානුකූල බලාත්මක කිරීමේ ප්‍රතිචාරයක්.
- කළමනාකරණ පියවරයන් පිළිබඳව පාර්ශ්වකරුවන් සහ ප්‍රජාවන් දැනුවත් බව සහතික කිරීම සඳහා පහත සඳහන් තොරතුරු සැමටම ලබාගත හැකි විය යුතු ය, උදා: MPA කළමනාකරණ සැලැස්මට ඇතුළත් කළ හැකි ය:
- අනුකූලතාවය සහ බලාත්මක කිරීම සඳහා වගකිව යුතු සංවිධාන මොනවාද, ඔවුන් අන්තර් ක්‍රියා කරන ආකාරය සහ ඔවුන්ට ඇති බලාත්මක කිරීමේ බලතල මොනවාද යන්න පිළිබඳ තොරතුරු.
- ක්‍රමානුකූල බලාත්මක කිරීමේ ප්‍රවේශයක් භාවිතා කරන්නේ නම් වැරදි සඳහා ඇඟවුම්.
- අදාළ නීති
- ගනු ලබන බලාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳ තොරතුරු වාර්තා කරන ආකාරය

10.6 කළමනාකරණ සැලසුම්

කළමනාකරණ සැලසුම්, MPA හි ප්‍රධාන ලක්ෂණ හෝ වටිනාකම් හඳුනා ගන්නා, සපුරා ගත යුතු කළමනාකරණ අරමුණු පැහැදිලිව ස්ථාපිත කරන සහ ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ක්‍රියාමාර්ග දක්වන සංක්ෂිප්ත ලේඛන විය යුතුය. සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ඇතිවිය හැකි අනපේක්ෂිත සිදුවීම් සඳහාද ඒවා නම්‍යශීලී විය යුතු ය.[39] කාර්ය මණ්ඩලයේ සහ ප්‍රදේශවාසීන්ගේ සහයෝගය ඇතිව සකස් කරන යහපත් කළමනාකරණ සැලසුම් ක්‍රියාවලියක් MPA සහ එහි යහපත් කළමනාකරණය මත විශ්වාසය තබන අයට පහත පරිදි වූ බොහෝ ප්‍රතිලාභ ලබා දෙයි:

- MPA, එහි අරමුණ සහ ඒ හා සම්බන්ධ වැදගත් සම්පත් සහ වටිනාකම් පිළිබඳ පැහැදිලි අවබෝධයක් මත කළමනාකරණ තීරණ පදනම් වන වඩාත් ඵලදායී කළමනාකරණය.
- එදිනෙදා මෙහෙයුම් සහ අඩවියේ දිගුකාලීන කළමනාකරණය සඳහා මග පෙන්වීම සඳහා රාමුවක්.
- නව කාර්ය මණ්ඩලයට සහ කොටස්කරුවන්ට MPA හි දැක්ම තේරුම් ගැනීමට සහ කළමනාකරණයේ දිශාව පවත්වා ගැනීමට ප්‍රයෝජනවත් ලේඛනයක්.
- කළමනාකරණය ඵලදායීද නැතහොත් කළමනාකරණයේ වෙනස්කම් අවශ්‍යද යන්න තීරණය කිරීමට උපකාරී වන නිශ්චිත සහ මැනිය හැකි අරමුණු.
- කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ගවලට ප්‍රමුඛත්වය දීමෙන් වැඩි දියුණු වූ මූල්‍ය හා කාර්ය මණ්ඩල සම්පත් භාවිතය
- MPA කළමනාකරුවන්, කොටස්කරුවන් සහ ප්‍රජාවන් අතර වැඩි දියුණු වූ සන්නිවේදනය.
- MPA කළමනාකරණය කරන්නේ කෙසේද සහ කවුරුන් විසින්ද යන්න පිළිබඳ වගවීම වැඩි කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක්.
- සෑම කළමනාකරණ සැලැස්මක්ම අද්විතීය වන අතර
- අඩවියේ තනි අවශ්‍යතා පිළිබිඹු කළ යුතුය, කෙසේ වෙතත්, කළමනාකරණ සැලැස්මක සාමාන්‍යයෙන් ඇතුළත් වන සමහර ප්‍රධාන සංරචක ප්‍රමාණයක් ඇත.

හැඳින්වීම සහ පසුබිම

MPA, නම් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය, සම්බන්ධ වන සංවිධාන හෝ පාර්ශවකරුවන් සහ නීතිමය සහ ප්‍රතිපත්ති සන්දර්භය පිළිබඳ කෙටි දළ විශ්ලේෂණයක් සපයයි. මෙම කොටස කළමනාකරණ සැලැස්මේ අරමුණ සහ විෂය පථය ද ඉස්මතු කරයි.

අඩවියේ විස්තරය

» MPA හි භෞතික, ජීව විද්‍යාත්මක සහ සංස්කෘතික ලක්ෂණ, භූමි ආකෘතිය, දේශගුණය, වාසස්ථාන, විශේෂ, පාරිසරික ක්‍රියාවලීන් සහ ඒ ආශ්‍රිත තර්ජන, ඓතිහාසික හා ආගමික ලක්ෂණ ඇතුළුව පුළුල් විස්තරයක් ඉදිරිපත් කරයි

» MPA තුළ සහ ඒ අසල පවතින භාවිතයන් සාරාංශ කරයි.

MPA හි ප්‍රධාන වටිනාකම්

ස්වභාවික සංරක්ෂණය සහ ඒ ආශ්‍රිත පරිසර පද්ධති සේවා සහ සංස්කෘතික වටිනාකම් සඳහා වන ප්‍රධාන වටිනාකම් පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක් සපයයි. MPA ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ට සහ අපගේ පුළුල් සමාජයට වැදගත් වන්නේ මන්ද වැනි.

සීමාවන්, අවස්ථා, තර්ජන

කළමනාකරණයේ සීමාවන් මෙන්ම අඩවියේ වටිනාකම්වලට ඇති ඕනෑම ප්‍රධාන තර්ජනයක් හඳුනාගත යුතු ය.

දැක්ම, ඉලක්ක සහ අරමුණු

MPA හි අපේක්ෂිත අනාගත තත්ත්වය විස්තර කරන දැක්ම ප්‍රකාශයක් නිර්වචනය කරයි. දැක්ම, සංරක්ෂණය, තිරසාර භාවිතය, පාර්ශවකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය සහ අනෙකුත් අදාළ අංශ සමග සමපාත වන නිශ්චිත ඉලක්ක සහ අරමුණු ස්ථාපිත කරයි.

පාලනය

අදාළ නීති සම්පාදනය සහ ප්‍රතිපත්ති හඳුනා ගනියි. වගකිව යුත්තේ කවුරුන්ද යන්න ඇතුළුව කළමනාකරණය සඳහා වගකිව යුතු අදාළ සංවිධාන නිර්වචනය කරයි.

කළමනාකරණ පියවර සහ ක්‍රියාමාර්ග

ප්‍රකාශිත ඉලක්ක සහ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය නිශ්චිත කළමනාකරණ පියවර සහ ක්‍රියාමාර්ග ගෙනහැර දක්වයි. මෙයට රෙගුලාසි, බලාත්මක කිරීමේ උපාය මාර්ග, ධීවර කළමනාකරණය, දූෂණ පාලනය, වාසස්ථාන ප්‍රතිසංස්කරණය, පර්යේෂණ වැඩසටහන් සහ අධ්‍යාපනික මූලාරම්භ ඇතුළත් විය හැකිය. පියවර සහ ක්‍රියාමාර්ග සංරක්ෂණ අරමුණු සමග සමපාත විය යුතු අතර ප්‍රායෝගික, ශක්‍ය සහ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි (අදාළ නම්) විය යුතු ය.

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියැලීම සහ සහභාගීත්වය

MPA කළමනාකරණ ක්‍රියාවලිය පුරාවට අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් සම්බන්ධ කර ගැනීම සහ ඔවුන් සම්බන්ධ කර ගැනීම සඳහා උපාය මාර්ග විස්තර කරයි. මෙයට දේශීය ප්‍රජාවන්, ස්වදේශික කණ්ඩායම්, ධීවරයින්, විද්‍යාඥයින්, රාජ්‍ය ආයතන, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ සංචාරක ක්‍රියාකරුවන් ඇතුළත් වේ. ඵලදායී සහ-කළමනාකරණය පෝෂණය කිරීම සඳහා උපදේශනය, සහයෝගීතාවය සහ හවුල්කාරිත්වයන් ගොඩනැගීම සඳහා යාන්ත්‍රණයන් ආමන්ත්‍රණය කරයි.

සන්නිවේදනය සහ අධ්‍යාපනය

පාර්ශවකරුවන්ට MPA වල අරමුණු සහ ප්‍රතිලාභ සන්නිවේදනය කිරීමට ගත යුතු පියවර සලකා බලයි. මෙයට පාරිසරික ප්‍රතිලාභ පමණක් නොව සමාජ-ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ද ඇතුළත් වේ.

අනුකූලතාවය සහ බලාත්මක කිරීම

MPA රෙගුලාසි සහ කළමනාකරණ පියවරයන්ට අනුකූල වීම සහතික කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණයන් නිර්වචනය කරයි. වගකිවයුතු බලධාරීන්, බලාත්මක කිරීමේ උපාය මාර්ග සහ අධීක්ෂණ වැඩසටහන් හඳුනා ගනී. බලාත්මක කිරීමේ ආයතනවල ධාරිතා ගොඩනැගීමේ අවශ්‍යතා සහ MPA හි භාරකරුවන් ලෙස ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන්ගේ සහභාගීත්වය සලකා බලයි.

අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම

අනුවර්තන කළමනාකරණ රාමුවක් සක්‍රිය කරන අධීක්ෂණ සහ ඇගයීම් රාමුවක් ස්ථාපිත කරයි. මෙය කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ගවල කාර්යක්ෂමතාව තක්සේරු කිරීමට සහ සංරක්ෂණ අරමුණු කරා ප්‍රගතිය සඳහා ඉඩ සලසයි. ප්‍රධාන දර්ශක, දත්ත රැස් කිරීමේ ක්‍රම, වාර්තා කිරීමේ යාන්ත්‍රණ සහ සමාලෝචන චක්‍ර හඳුනා ගනී.

සම්පත්

කළමනාකරණ සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය හා පිරිස් සම්පත්, යටිතල පහසුකම් සහ උපකරණ හඳුනා ගනී.

ක්‍රියාත්මක කිරීමේ කාලරේඛාව සහ වගකීම්

ක්‍රියාමාර්ග සහ ප්‍රධාන සන්ධිස්ථාන අනුපිළිවෙල ඇතුළුව කළමනාකරණ සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා කාලරේඛාවක් සකස් කරයි. MPA කළමනාකරණයට සම්බන්ධ අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ, ආයතනවල සහ සංවිධානවල භූමිකාවන් සහ වගකීම් පැහැදිලිව නිර්වචනය කරයි.

10.7 සිද්ධි අධ්‍යයනය - ඩෝගර් ඉවුරේ MPA කළමනාකරණය, එක්සත් රාජධානිය

ඩෝගර් ඉවුර MPA එක්සත් රාජධානියේ දකුණු උතුරු මුහුදේ පිහිටා ඇති අතර, එය ලන්දේසි සහ ජර්මානු ජලප්‍රදේශ දෙකටම විහිදෙන එක්සත් රාජධානියේ ජලයේ විශාලතම වැලි ඉවුර ආරක්ෂා කරයි. මෙම MPA කිලෝමීටර 12,331 ක ප්‍රදේශයක් ආවරණය කරන අතර ජල ගැඹුර මුහුදු මට්ටමේ සිට මීටර් 13 සිට මීටර් 58 දක්වා පරාසයක පවතී. වැලි ඉවුර කොඩ්, ප්ලේස්, මඩු සහ ඒන්ජල් මෝරා වැනි මත්ස්‍ය විශේෂ සඳහා වාසභූමි සපයයි. එය මුහුදු පක්ෂීන් සහ සමුද්‍ර ක්ෂීරපායින් සඳහා අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ප්‍රභවයක් වන සැන්ඩෙල් සඳහා වැදගත් ස්ථානයකි. තෙල් හා ගෑස් සංවර්ධනයන් සහ පුනර්ජනනීය අක්වෙරළ සුළං ගොවිපල වර්ධයින සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් MPA සමග අතිච්ඡාදනය වන අතර එය වාණිජ ධීවර කටයුතු සඳහා වැදගත් ප්‍රදේශයකි.

වැලි ඉවුරේ තත්ත්වය තක්සේරු කරන ලද අතර එය අහිතකර තත්ත්වයේ පවතින බව සොයා ගන්නා ලදී. වැලි ඉවුර තත්ත්වයට පත් කිරීම MPA සංරක්ෂණ අරමුණකි.

වැලි ඉවුර ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට ඇති තර්ජන තක්සේරු කිරීම සඳහා, ගොඩබෑමේ වාර්තා, යාත්‍රා නිරීක්ෂණ පද්ධති (VMS) සහ ධීවර නිරීක්ෂණ දත්ත භාවිතා කරමින් MPA හි ධීවර කටයුතු පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක ඇගයීමක් සිදු කරන ලදී. විශ්ලේෂණයෙන් නිගමනය වූයේ ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්න MPA සංරක්ෂණ අරමුණ සමග නොගැලපෙන බවයි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, කළමනාකරණ විකල්ප කිහිපයක් සංවර්ධනය කරන ලදී.

යෝජිත කළමනාකරණ විකල්ප පිළිබඳව පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අදහස් ලබා ගැනීම පිණිස සාක්ෂි සඳහා මහජන කැඳවීමක් පවත්වන ලදී. පාර්ශ්වකරුවන්ට සමාලෝචනය සඳහා අමතර දත්ත ද ඉදිරිපත් කළ හැකිය. සලකා බැලූ කළමනාකරණ විකල්ප තුන වූයේ:

1. ධීවර සීමාවන් නොමැත
2. ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්නවලින් එල්ල වෙන පීඩනය අඩු කිරීම/සීමා කිරීම (උදා: කලාපීය කළමනාකරණ ප්‍රවේශය හඳුන්වා දීම)
3. සම්පූර්ණ අඩවි තහනමක් මගින් ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්නවලින් එල්ල වෙන පීඩන ඉවත් කිරීම/වැළැක්වීම.

සියලුම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ප්‍රතිචාර සමාලෝචනය කරන ලද අතර මසුන් ඇල්ලීමේ තක්සේරුව යාවත්කාලීන කිරීම සඳහා සාක්ෂි භාවිතා කරන ලදී. අවසාන ඇගයීම වූයේ 3 වන විකල්පය (සම්පූර්ණ අඩවි තහනමක් මගින් ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්නවලින් එල්ල වෙන පීඩන ඉවත් කිරීම/වැළැක්වීම) වඩාත් කැමති විකල්පය බවයි.

සති 8 ක් පුරා සම්පූර්ණ ස්ථාන තහනමක් මත පදනම්ව විධිමත් අදහස් විමසුමක් පවත්වන ලදී (රූපය13). සියලුම සාක්ෂි සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අදහස් සලකා බලමින්, එක්සත් රාජධානියේ රජය විසින් ගන්නා ලද අවසාන තීරණය වූයේ, 2022 ජූනි මාසයේදී ක්‍රියාත්මක කරන ලද මුළු MPA පුරාම ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්න තහනම් කිරීමයි.[40]

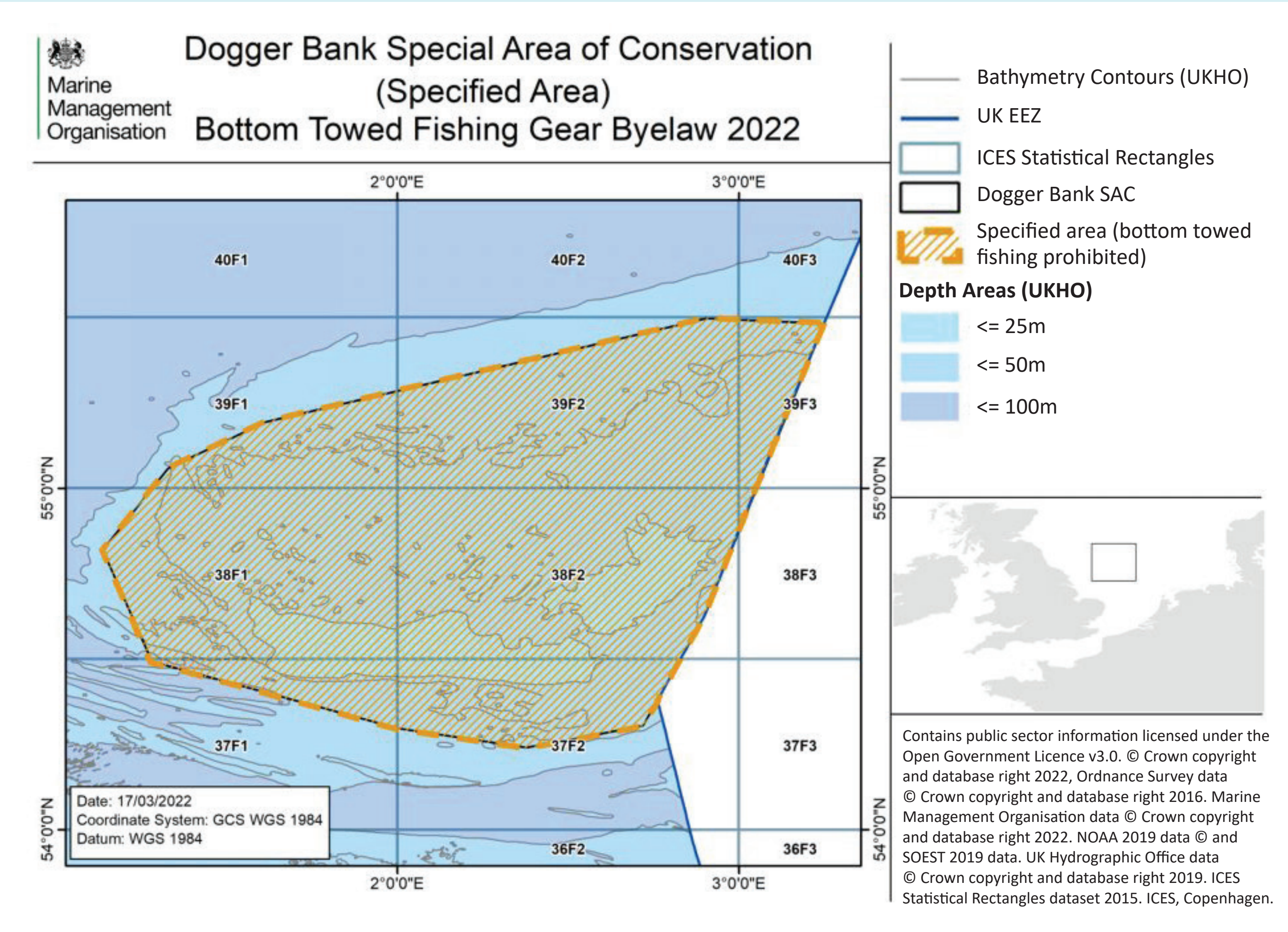

රූප සටහන 13 2022 එක්සත් රාජධානි රජය විසින් විමසන ලද පරිදි ඩොගර් ඉවුර MPA හි ධීවර කටයුතු කළමනාකරණ යෝජනාව

10.8 සිද්ධි අධ්‍යයනය - කළමනාකරණය කළ ප්‍රවේශය වැඩසටහන, බෙලීස්

බෙලීස් හි කළමනාකරණ ප්‍රවේශ වැඩසටහන අද්විතීය වන්නේ එය බෙලීස්හි සමස්ත භෞමික ජල තීරයටම අදාළ වන බහු විශේෂ ධීවර අයිතිවාසිකම් පද්ධතියක් වන බැවිනි (රූප සටහන 14).[41]

එය MPA තුළ සහ පිටත ජලයේ වෙරළබඩ මසුන් ඇල්ලීමේ ප්‍රවේශය නියාමනය කරන අයිතිවාසිකම් මත පදනම් වූ වැඩසටහනකි. බෙලීස් හි සමුද්‍ර රක්ෂිතවලට කලාපීය ප්‍රවේශයක් ඇත (වගුව 9), ඒ සෑම එකක්ම බහු අර්ථ දක්වා ඇති කලාප (සාමාන්‍යයෙන් සංරක්ෂණය /නැවත පිරවීම, සංරක්ෂණය, සාමාන්‍ය භාවිතය සහ, එක් අවස්ථාවක, විශේෂ කළමනාකරණ කලාප) වලින් සමන්විත වේ. ආරක්ෂණ කලාප තුළ නිස්සාරණයන් සිදු කළ නොහැකි අතර, සංරක්ෂණ කලාප ක්‍රීඩා සහ විනෝදාත්මක මසුන් ඇල්ලීමට මෙන්ම අනෙකුත් විනෝදාත්මක භාවිතයන්ට ද ඉඩ සලසයි. සාමාන්‍ය භාවිත කලාප, කළමනාකරණ ප්‍රවේශ වැඩසටහන යටතේ සම්ප්‍රදායික භාවිත ප්‍රදේශය මත පදනම්ව සාම්ප්‍රදායික මසුන් ඇල්ලීමේ ක්‍රම භාවිතා කරන බලපත්‍රලාභී වාණිජ ධීවරයින් සඳහා විවෘතය.

බලපත්‍ර ක්‍රමයක් මගින් ධීවරයින්ට මසුන් ඇල්ලිය හැකි ප්‍රදේශ සීමා කරන අතර පොකිරිස්සන්, හක්ගෙඩි, සමහර වරල් මාළු සහ මෑතකදී මුහුදු කැකිරි (හොලොතූරියන්) ඇතුළු වාණිජ විශේෂ සඳහා ඇල්ලීමේ සීමාවන් ස්ථාපිත කරයි. වැඩසටහනේ කාර්යක්ෂමතාව මනිනු ලබන්නේ කෙටි කාලීනව බලපත්‍රලාභී ධීවරයින්ගෙන් මත්ස්‍ය අස්වැන්න පිළිබඳ දත්ත එකතු කිරීම හා විශ්ලේෂණය කිරීම සහ දිගු කාලීනව ජීව විද්‍යාත්මක ප්‍රතිචාරය සහ ආර්ථික ප්‍රතිඵල මගිනි.

බෙලීස් නිල් බැඳුම්කරය[42] යටතේ බෙලීස් රජය කළමනාකරණය කළ ප්‍රවේශ වැඩසටහන ස්ථාපිත කළ දා සිට එහි කාර්යක්ෂමතාව නැවත ඇගයීම සඳහා ස්වාධීන සමාලෝචනයක් සිදු කිරීමට කැපවී සිටී. OCPP විසින් බෙලීස් රජය වෙනුවෙන් මෙම සමාලෝචනය සිදු කරනු ලබන අතර, ධීවරයින් සහ ක්‍රියාත්මක කරන රජයේ බලධාරීන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින්, සාක්ෂි සහ අදහස් රැස් කිරීම සඳහා විවිධ පාර්ශවකරුවන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. අනාගතය සඳහා වැඩසටහනේ කාර්යක්ෂමතාව සහ තිරසාරභාවය වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා නිර්දේශ බෙලීස් රජයට ලබා දෙනු ඇත.

වගුව 9 බෙලීස් හි සමුද්‍ර රක්ෂිතය තුළ ඇති කලාප

කලාපය	සාමාන්‍ය භාවිතය
සාමාන්‍ය භාවිත	ශිල්පීය / වාණිජමය මසුන් ඇල්ලීමට අවසර ඇත. බෙලීස්හි භෞමික ජලය හරහා ජලය යටින් ඇදගෙන යන ධීවර ආම්පන්න සහ කරමල දැල් භාවිතය තහනම් කර ඇත. ශිල්පීය / වාණිජ්‍ය SCUBA හෝ හෙල්ල තුවක්කු භාවිතයෙන් මසුන් මැරීම සඳහා ඉඩ නොදේ.
සංරක්ෂණ	ක්‍රීඩාවක් ලෙස මසුන් ඇල්ලීම සහ SCUBA ඇතුළු නිස්සාරණ නොවන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පමණක් අවසර ඇත.
සෘතුමය වසා දැමීම්	බිත්තර දැමීමේ ස්ථාන ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ධීවර කටයුතු සිදු නොකිරීමට සෘතුමය වසා දැමීම.
සංරක්ෂණ/නැවත පිරවුම්	නිස්සාරණයන් කළ නොහැක.

බෙලීස් නිල් බැඳුම්කරය © D KL Chan

Belize Fishing Areas
බෙලීස් ධීවර ප්‍රදේශ

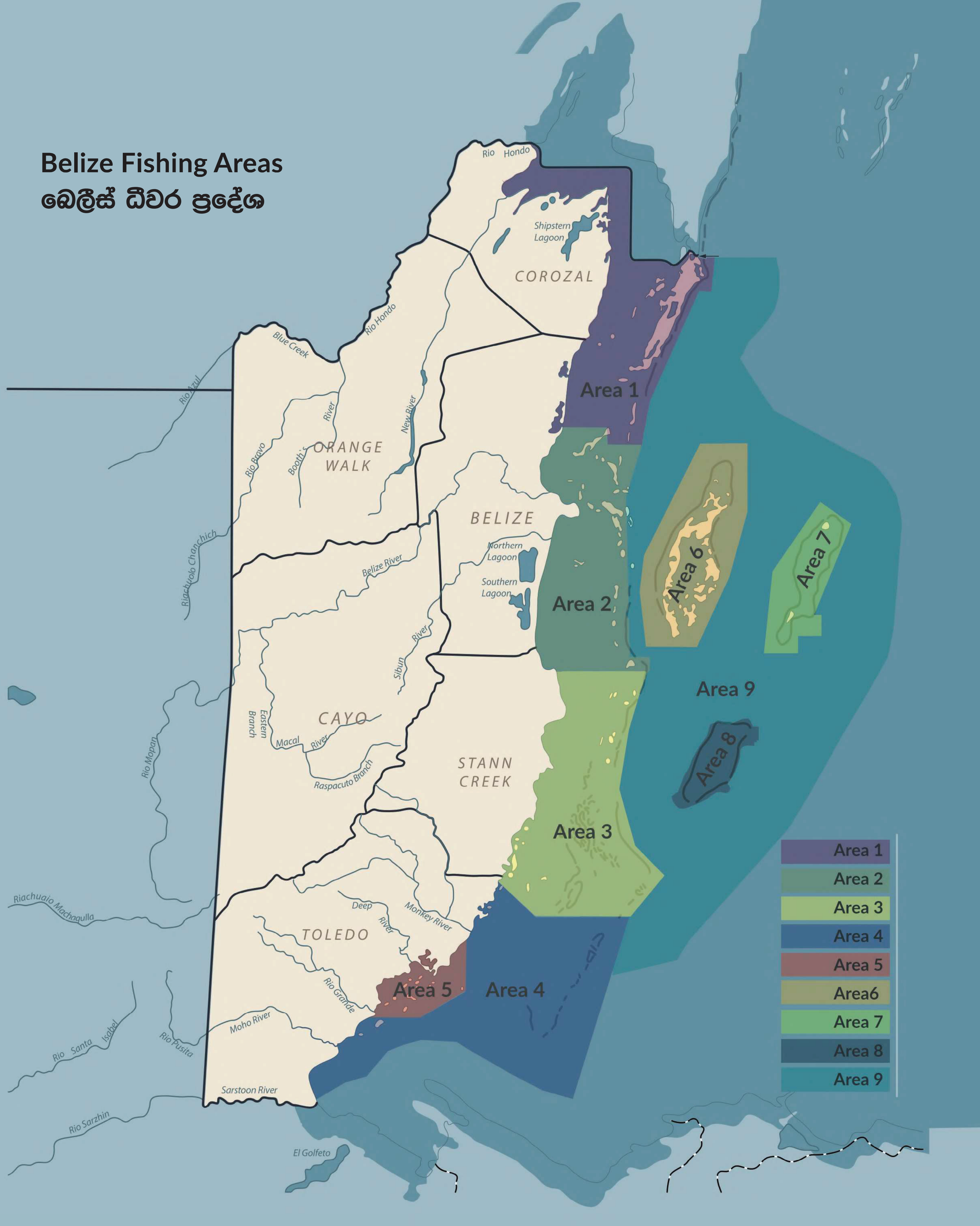

රූප සටහන 14 බෙලීස් හි කළමනාකරණය කළ ප්‍රවේශ ප්‍රදේශ. කළමනාකරණ ප්‍රවේශ ධීවර යෝජනා ක්‍රමය යටතේ 2016 දී ක්‍රියාත්මක කරන ලද ධීවර කලාපවල සිතියම. වාණිජ ධීවරයින්ට තමන්ගේම අභිමතය පරිදි තෝරාගත් කලාප දෙකකට ප්‍රවේශය ලබා දී ඇත.[43]

11 MPA අධීක්ෂණය

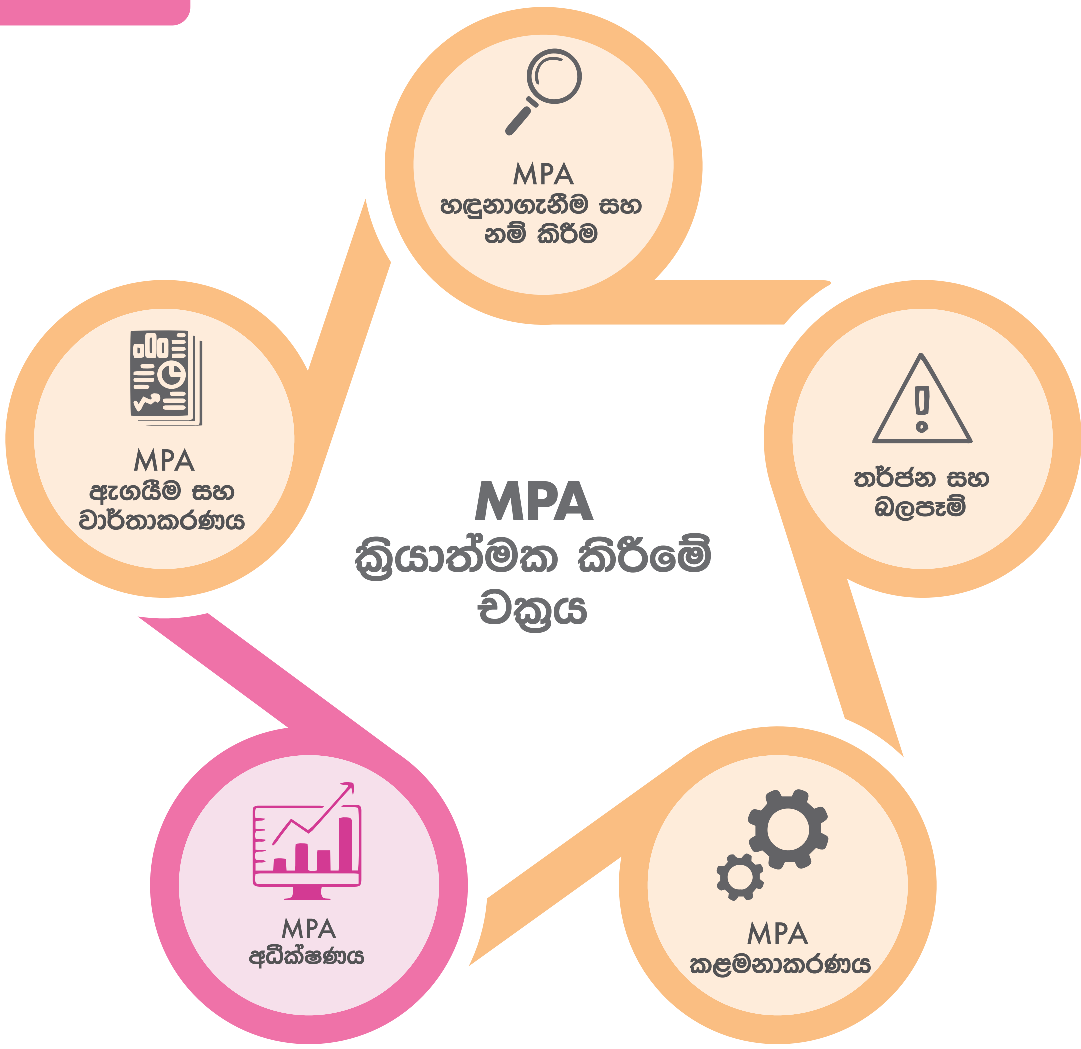

11.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- අධීක්ෂණය කරන්නේ කුමක් ද, මන්ද සහ කෙසේ ද
- අධීක්ෂණය සඳහා විවිධ වර්ග සහ ප්‍රවේශයන්.
- අධීක්ෂණය හා සම්බන්ධ අභියෝග.
- දර්ශක භාවිතය.

11.2 අධීක්ෂණය යනු කුමක් ද?

MPA අධීක්ෂණය යනු මෙම නම් කරන ලද ප්‍රදේශවල තත්ත්වය සහ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම සඳහා ක්‍රමානුකූලව දත්ත රැස් කිරීම සහ විශ්ලේෂණය කිරීමයි. පාරිසරික, සමාජ ආර්ථික සහ කළමනාකරණ ආශ්‍රිත සාක්ෂි සහ දර්ශක මැනීම සහ නිරීක්ෂණය කිරීම මෙයට ඇතුළත් වේ.

11.3 අපි නිරීක්ෂණය කරන්නේ ඇයි?

පාරිසරික වෙනස්කම්, මානව ක්‍රියාකාරකම් බලපෑම් සහ කාලයත් සමග MPA කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා දීමෙන් MPA අධීක්ෂණය MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි.

අධීක්ෂණය පහත දේ සඳහා උපකාරී වේ:

සංරක්ෂණ අරමුණු ඇගයීම:

- සංරක්ෂණ ඉලක්ක සහ අරමුණු සපුරා ගන්නේද යන්න හෝ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ප්‍රගතිය කුමක්ද යන්න ඇගයීමට උපකාරී වේ, අනුවර්තන කළමනාකරණ උපාය මාර්ග දැනුම් දෙයි, MPA තුළ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති සහ ජෛව විවිධත්වයේ තිරසාර ආරක්ෂාව සහතික කරයි.
- කළමනාකරණ උපාය මාර්ග සහ අරමුණු සඳහා අවශ්‍ය ගැලපීම් හඳුනා ගැනීමෙන්

MPA හි අනුවර්තන කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රතිපෝෂණ සපයයි.

පාරිසරික සෞඛ්‍යය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ඇගයීම:

- ප්‍රධාන පාරිසරික දර්ශකවල තත්ත්වය ඇගයීම (11.7 කොටසේ විස්තර කර ඇත).
- වෙනස්කම් නිරීක්ෂණය කිරීම මගින් සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති මත දිගුකාලීන ප්‍රවණතා සහ විභව තර්ජන හෝ පීඩන හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වීම
- ප්‍රතිපෝෂණ සහ දත්ත ඇතුළත් කිරීම හරහා වඩාත් ඵලදායී සංරක්ෂණ සහ කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ගවලට මග පාදයි.

සමාජ ආර්ථික ප්‍රතිලාභ සහ පිරිවැය මැනීම:

- දේශීය ප්‍රජාවන් සහ ආර්ථිකයන් කෙරෙහි MPA වල අන්තර්ක්‍රියා සහ බලපෑම් තේරුම් ගැනීමට උපකාරී වේ.
- පිරිවැය/ප්‍රතිලාභ විශ්ලේෂණයක්, පරිසර පද්ධති සේවා තක්සේරුවක් හෝ පාර්ශ්වකරුවෙකු සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජා සහභාගීත්වයක් ඇතුළත් විය හැකි ය.
- සමබර ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම සඳහා MPA සැලසුම් කිරීම සහ කළමනාකරණයට පෝෂණය සපයයි:
- පාරිසරික සංරක්ෂණය, ආර්ථිකතිරසාරභාවය සහ සමාජ යහපැවැත්ම.
- සියල්ල ඇතුළත් තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන් ප්‍රවර්ධනය කරයි සහ සහයෝගය ශක්තිමත් කරයි.

කළමනාකරණය සහ ප්‍රතිපත්ති තීරණ වැඩිදියුණු කිරීම:

- සාක්ෂි මත පදනම් වූ තීරණ ගැනීම සහ ප්‍රතිපත්ති සංවර්ධනය සඳහා සහාය වේ.
- නිශ්චිත කළමනාකරණ උපාය මාර්ගවල සාර්ථකත්වය හෝ අසාර්ථකත්වය ඉස්මතු කළ හැකි ය.
- අනුවර්තන කළමනාකරණය.
- කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව අධීක්ෂණය කරයි.

11.4 අධීක්ෂණ ප්‍රවේශයන්

MPA නිරීක්ෂණයට සංරක්ෂණ උත්සාහයන්හි කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීමට සහ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතිවල තිරසාර කළමනාකරණය සහතික කිරීමට නිර්මාණය කර ඇති විවිධ ප්‍රවේශයන් ඇතුළත් වේ.

නිවැරදි අධීක්ෂණ ප්‍රවේශය MPA හි සංරක්ෂණ අරමුණු, පවතින සම්පත් සහ අනෙකුත් දර්ශක හා මෙවලම් තිබේද යන්න මත රඳා පවතී.

අධීක්ෂණ ප්‍රවේශයන් තෝරා ගැනීමේදී පහත සඳහන් කරුණු සලකා බැලිය යුතු ය:

- ඔබ අධීක්ෂණය කිරීමට උත්සාහ කරන්නේ කුමක්ද?
- එයට කාලය හා අවකාශය තුළ විචල්‍ය ව්‍යාප්තියක් තිබේද? එය ස්ථිතික හෝ ජංගමද?
- ඔබට දැනටමත් ඇති සාක්ෂි/දත්ත මොනවාද?
- තර්ජන හෝ පීඩන මොනවාද?
- ඔබට යොමු අඩවියක් තිබේද?
- කළමනාකරණය දැනටමත් ක්‍රියාත්මකද?
- එහි ඇති සම්පත් සහ කාල නිරෝධයන් මොනවාද?
- අනුගමනය කළ යුතු සම්මත ක්‍රම හෝ ප්‍රොටෝකෝල තිබේද?

විවිධ ක්‍රම භාවිතා කිරීම මගින් සාක්ෂි එකතු කිරීම සහ MPA අනුවර්තනීය ලෙස කළමනාකරණය කිරීමේ හැකියාව වැඩි දියුණු වන අතර සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතිවල දිගුකාලීන තිරසාරභාවය සහතික කරයි. වගුව 10 ප්‍රධාන අධීක්ෂණ වර්ග පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණයක් සපයයි.

මුහුදු පැලෑටි © Susantha Udagedara

පරෙවි දූපත ජාතික උද්‍යානයේ කොරල් පරය © Jamie Small

වගුව 10 පොදු අධීක්ෂණ ප්‍රවේශයන් සහ ඒවායේ විභව්‍ය භාවිතයන් හා ප්‍රතිලාභ.

අධීක්ෂණ ආකාරය	විස්තරය	ප්‍රතිලාභ	භාවිතයන්
ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ සහ නියැදිකරණය	සෘජු නිරීක්ෂණ, දිය යට සමීක්ෂණ සහ ජෛව විවිධත්ව ඇගයීම් සිදු කිරීම.	විශේෂ සංයුතිය, බහුලත්වය සහ ව්‍යාප්තිය පිළිබඳ සවිස්තර තොරතුරු සපයයි. කොරල් ආවරණය, මුහුදු තෘණ ප්‍රමාණය සහ කඩොලානවල තත්ත්වය ඇතුළු වාසභූමිවල ගුණාත්මකභාවය තක්සේරු කිරීමට ඉඩ සලසයි.	ප්‍රධාන විශේෂ, වාසස්ථාන සහ පරිසර පද්ධති ආරක්ෂා කිරීමේදී සංරක්ෂණ පියවරවල ඵලදායීතාවය ඇගයීම. කාලයත් සමඟ ජෛව විවිධත්වයේ සිදුවන වෙනස්කම් නිරීක්ෂණය කිරීම සහ පරිසර පද්ධතියේ සමස්ත තත්ත්වය ඇගයීම
දුරස්ථ සංවේදන තාක්ෂණය	ප්‍රදේශයේ MPA වල භෞතික හා ජීව විද්‍යාත්මක ලක්ෂණ සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ දත්ත රැස් කිරීම සඳහා චන්ද්‍රිකා රූප සහ අනෙකුත් දුරස්ථ සංවේදක මෙවලම් භාවිතා කරයි.	විශාල සාගර ප්‍රදේශවල මහා පරිමාණ සහ නිරන්තර න අධීක්ෂණයට හැකියාව ලබා දෙයි. මුහුදු මතුපිට උෂ්ණත්වය, හරිතප්‍රද සාන්ද්‍රණය සහ අනෙකුත් පාරිසරික පරාමිතීන් පිළිබඳ දත්ත සපයයි. ප්‍රදේශයේ මානව ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ දත්ත සපයයි (පවතින යාත්‍රා)	සාගර විද්‍යාත්මක තත්ත්වයන්හි වෙනස්කම් හඳුනා ගැනීම සහ කොරල් විරංජනය හෝ හානිකර ඇල්ගී පිපෙන ප්‍රදේශ හඳුනා ගැනීම. සමුද්‍ර වාසස්ථානවල අවකාශීය ප්‍රමාණය සහ තත්ත්වය තක්සේරු කිරීම. මානව ක්‍රියාකාරකම්වල පැවැත්ම සහ ව්‍යාප්තිය ඇගයීමට සහාය විය හැකි ය.
පුරවැසි විද්‍යා සහ පාර්ශ්වකරු නියැලීම	දත්ත රැස් කිරීම සහ ක්‍රියාකාරකම් අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා දේශීය ප්‍රජාවන්, ධීවරයින්, කර්මාන්ත සහ අනෙකුත් පාර්ශවකරුවන් සම්බන්ධ කර ගැනීම.	MPA අධීක්ෂණයේ ප්‍රජා සහභාගීත්වය සහ හිමිකාරිත්වය වැඩි දියුණු කරයි. එකතු කරන ලද දත්ත ප්‍රමාණය වැඩි කරන අතර බොහෝ විට අවම පිරිවැයකින් අවකාශීය ආවරණය පුළුල් කරයි.	සාම්ප්‍රදායික පාරිසරික දැනුම එක්රැස් කිරීම සහ අධීක්ෂණ උත්සාහයන් සඳහා දේශීය දෘෂ්ටිකෝණ ඇතුළත් කිරීම. MPA හි සංස්කෘතික, සමාජීය සහ ආර්ථික වටිනාකම් කෙරෙහි කළමනාකරණයේ බලපෑම් සහ ප්‍රගතිය ඇතුළුව MPA වල සමාජ ආර්ථික අංශ නිරීක්ෂණය කිරීමට ඉඩ සලසයි.
ජානමය සහ අණුක තාක්ෂණ	DNA විශ්ලේෂණය සහ ජාන සලකුණු වැනි අණුක මෙවලම්	සාගර විශේෂවල ජානමය විවිධත්වය, සම්බන්ධතාවය සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව පිළිබඳ අවබෝධයක් ලබා දෙයි. අවදානමට ලක්ව ඇති විශේෂ හෝ ජනගහනය හඳුනා ගැනීමට සහ මානව ක්‍රියාකාරකම්වල බලපෑම තක්සේරු කිරීමට උපකාරී වේ.	ජනගහන ගතිකය අවබෝධ කර ගැනීම සහ ඵලදායී MPA ජාල නිර්මාණය කිරීම වැනි සංරක්ෂණ උපාය මාර්ග පිළිබඳව දැනුවත් කිරීම ජානමය විවිධත්වය ආරක්ෂා කිරීමේදී සහ අධික ලෙස මසුන් ඇල්ලීම වැළැක්වීමේදී MPA කලාපකරණය සහ කළමනාකරණ උපාය මාර්ගවල කාර්යක්ෂමතාව විමර්ශනය කිරීම.
පවතින දත්ත සමාලෝචන (Desk-based Reviews) සහ විශ්ලේෂණය	ලබා ගත හැකි සාක්ෂි සහ සැකසුම් නොකළ සාක්ෂි (raw evidence) විශ්ලේෂණය පිළිබඳ සමාලෝචන.	සැකසුම් නොකළ අධීක්ෂණ දත්ත භාවිතා කළ හැකි ප්‍රවණතා සහ සංඛ්‍යා බවට පරිවර්තනය කරයි. වත්මන් ක්‍රියාවලීන් දැනුම් දීමට පෙර සාක්ෂි එකතු කිරීමට ඉඩ සලසන අතර වත්මන් අධීක්ෂණ අවශ්‍යතා අඩු කළ හැකිය.	පාරිසරික නිරීක්ෂණ ඇතුළුව MPA අධීක්ෂණ මෙන්ම සමාජ ආර්ථික අධීක්ෂණ සඳහා ද භාවිතා කළ හැක.

11.5 දර්ශක යනු මොනවා ද?

MPA සන්දර්භය තුළ, දර්ශක යනු පාරිසරික වෙනස්කම් මැනීමට සහ නිරීක්ෂණය කිරීමට භාවිතා කරන නිශ්චිත මිතික හෝ පරාමිතීන් ය (වගුව 11). මෙම මිතික MPA සම්බන්ධ විවිධ ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු සැපයීම සඳහා වටිනා මෙවලමක් ලෙස සේවය කරයි. දර්ශක භාවිතා කිරීමෙන් අධීක්ෂණ උත්සාහයන් විධිමත් කළ හැකි ය.

දර්ශක භාවිතා කිරීමෙන්, MPA හි පාරිසරික ගතිකත්වය පිළිබඳ පුළුල් අවබෝධයකට දායක වෙමින් MPA කළමනාකරුවන්ට වාසභූමි, විශේෂ සහ පරිසර පද්ධතිවල තත්ත්වය ඇගයීමට, කාලය හා අවකාශය හරහා විශේෂ ව්‍යාප්තිය විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ මානව ක්‍රියාකාරකම්වල බලපෑම මැන බැලීමට හැකි ය.

රූප සටහන 15 මගින් මුහුදු තෘණ හිතකර තත්ත්වයක පවත්වා ගැනීම සංරක්ෂණ අරමුණ වන MPA සඳහා දර්ශක, මිනුම් සහ ඒ ආශ්‍රිත අධීක්ෂණ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා උදාහරණයක් පෙන්නුම් කෙරේ.

වගුව 11 ජෛව විවිධත්වය, වාසස්ථාන සහ මානව ක්‍රියාකාරකම් දර්ශක සඳහා උදාහරණ.

දර්ශක තේමාව	දර්ශක වර්ගය
ජෛව විවිධත්ව දර්ශක	විශේෂයන්ගේ පොහොසත්කම, විවිධත්ව දර්ශක, ජනගහන බහුලත්වය
	කේන්ද්‍ර විශේෂයන්ගේ පැවැත්ම සහ තත්ත්වය
	පරිසර විද්‍යාත්මක ප්‍රජාවන් සැකසුමේ වෙනස්කම්
වාසභූමි දර්ශක	වාසභූමි සාදන විශේෂයක ආවරණය, ප්‍රමාණය හෝ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය (කොරල් ආවරණය, මුහුදු තෘණ ප්‍රමාණය, කඩොලාන වල සෞඛ්‍ය තත්ත්වය)
	භෞතික ලක්ෂණ (උපස්ථර සංකීර්ණතාව, ...)
	අවසාදිත අනුපාතය සහ ජල විනිවිදභාවය
මානව ක්‍රියාකාරකම් සහ පීඩන	මසුන් ඇල්ලීමේ උත්සාහයන්, මත්ස්‍ය අස්වැන්නේ සංයුතිය
	දූෂණ මට්ටම් (උදා - පෝෂක අපද්‍රව්‍ය, තෙල් කාන්දුවීම්, ...)
	සංචාරක ව්‍යාපාරය, විනෝද කටයුතු

කොරල් පර © Jagath Kanahararachchi

කොරල් පර © Jamie Small

කඩොලාන © Susantha Udagedara

මසුන් ඇල්ලීම © Ruwan Walpola

මසුන් ඇල්ලීම © Ruwan Walpola

දර්ශකය මුහුදු තෘණ රෝපණයේ ප්‍රමාණය		දර්ශකය ZOSTERA MARINA විශේෂයේ ලක්ෂණ විස්තර ගණත්වය
ස්ථාපිත පාදක ප්‍රමාණයකින් අඩුවීමක් නැත, ස්වාභාවික වෙනසකට යටත් වේ.	**TARGET** **ඉලක්කය**	සාමාන්‍ය අංකුර ඝනත්වය ස්වාභාවික වෙනසකට යටත්ව ස්ථාපිත මූලික රේඛාවකින් සැලකිය යුතු ලෙස අපගමනය නොවිය යුතුය.
වාර්තාකරණ චක්‍රය තුළ උච්ච වර්ධන කාලය අතරතුර මනින ලද මුහුදු තෘණවල ප්‍රමාණය/හෙක්ටයාර	**METRIC** **මිතිකය**	වාර්තාකරණ චක්‍රය තුළ ගිම්හානයේදී මනින ලද වර්ග මීටරයකට අංකුර ගණන
ගුවන් ඡායාරූප භාවිතයෙන් මුහුදු තෘණ පතුලෙහි ප්‍රමාණය අනුරූපණය කිරීම.	**MONITORING ACTIVITY** **අධීක්ෂණ ක්‍රියාකාරකම**	ක්ෂේත්‍රයේ ඇති Zostera Marina හි සාමාන්‍ය රිකිලි ඝනත්වය මැනීම.

රූප සටහන 15 මුහුදු තෘණ වාසභූමි අධීක්ෂණය සඳහා වන දර්ශක උදාහරණය

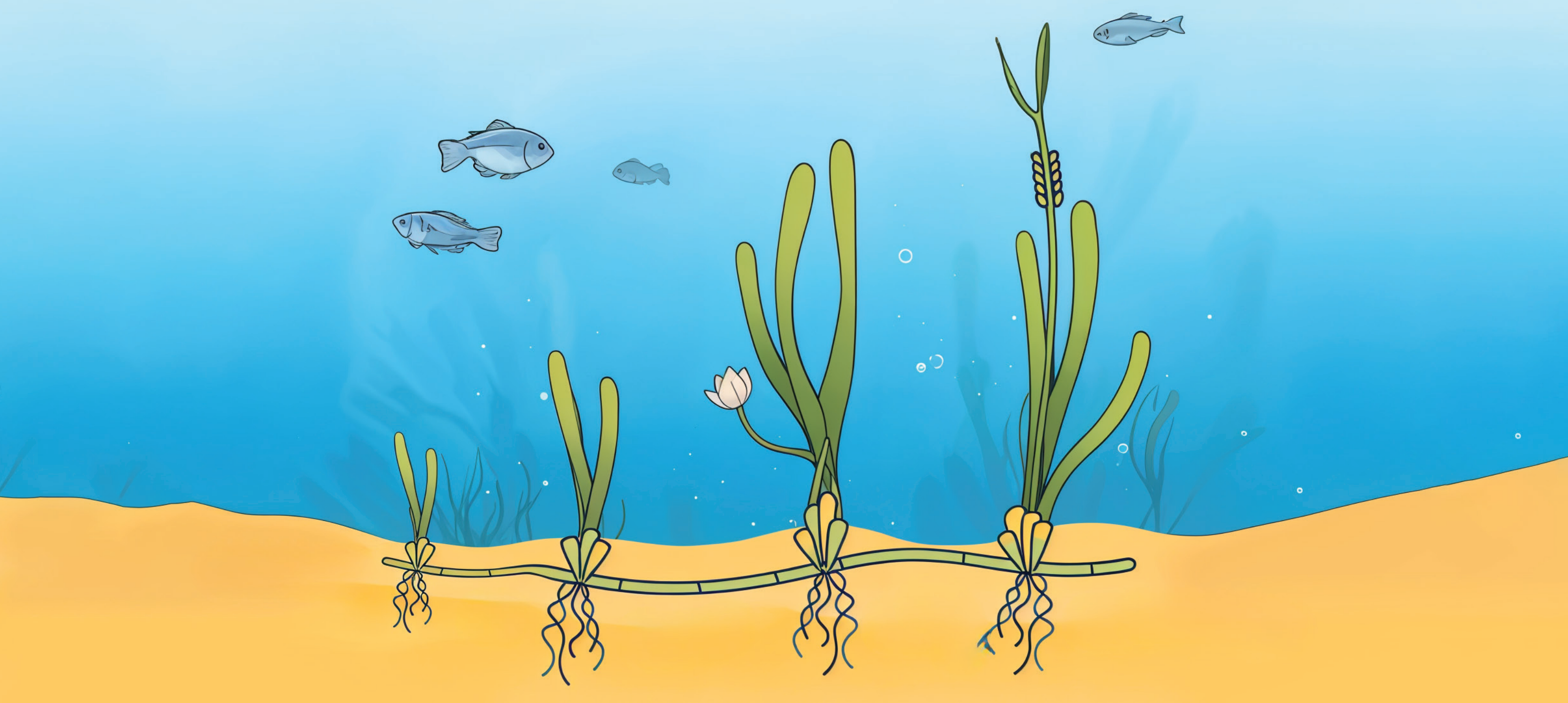

11.6 දත්ත විශ්ලේෂණය සහ වාර්තා කිරීම

දත්ත විශ්ලේෂණය සහ වාර්තා කිරීම අධීක්ෂණ ක්‍රියාවලිය පුරා රැස් කරන ලද සංකීර්ණ දත්ත අදාළ පාර්ශවකරුවන්ට තේරුම් ගත හැකි ආකාරයකින් සම්ප්‍රේෂණය කිරීමේදී තීරණාත්මක කාර්යභාරයක් ඉටු කරන බැවින් එය MPA අධීක්ෂණයේ තීරණාත්මක අංගයක් වේ. මෙම නිරීක්ෂණ අදියර අර්ථවත් අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට, ප්‍රවණතා හඳුනා ගැනීමට, රටා හඳුනා ගැනීමට සහ MPA සඳහා ඇති විය හැකි තර්ජන හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වේ. දත්ත විශ්ලේෂණය සහ වාර්තා කිරීම සාක්ෂි මත පදනම් වූ තීරණ ගැනීම සහ අනුවර්තන කළමනාකරණයට ද පහසුකම් සපයයි.

අධීක්ෂණ ප්‍රතිඵල අදාළ පාර්ශ්වකරුවන්ට ඵලදායී ලෙස සන්නිවේදනය කිරීම, සංරක්ෂණ ප්‍රයත්නයන් සඳහා හොඳින් දැනුවත් සහ සහයෝගී ප්‍රවේශයක් සහතික කිරීම සහ MPA සඳහා දැනුවත්භාවය සහ සහයෝගය වැඩි කිරීම වැදගත් වේ (13 කොටස බලන්න).

12 MPA ඇගයීම

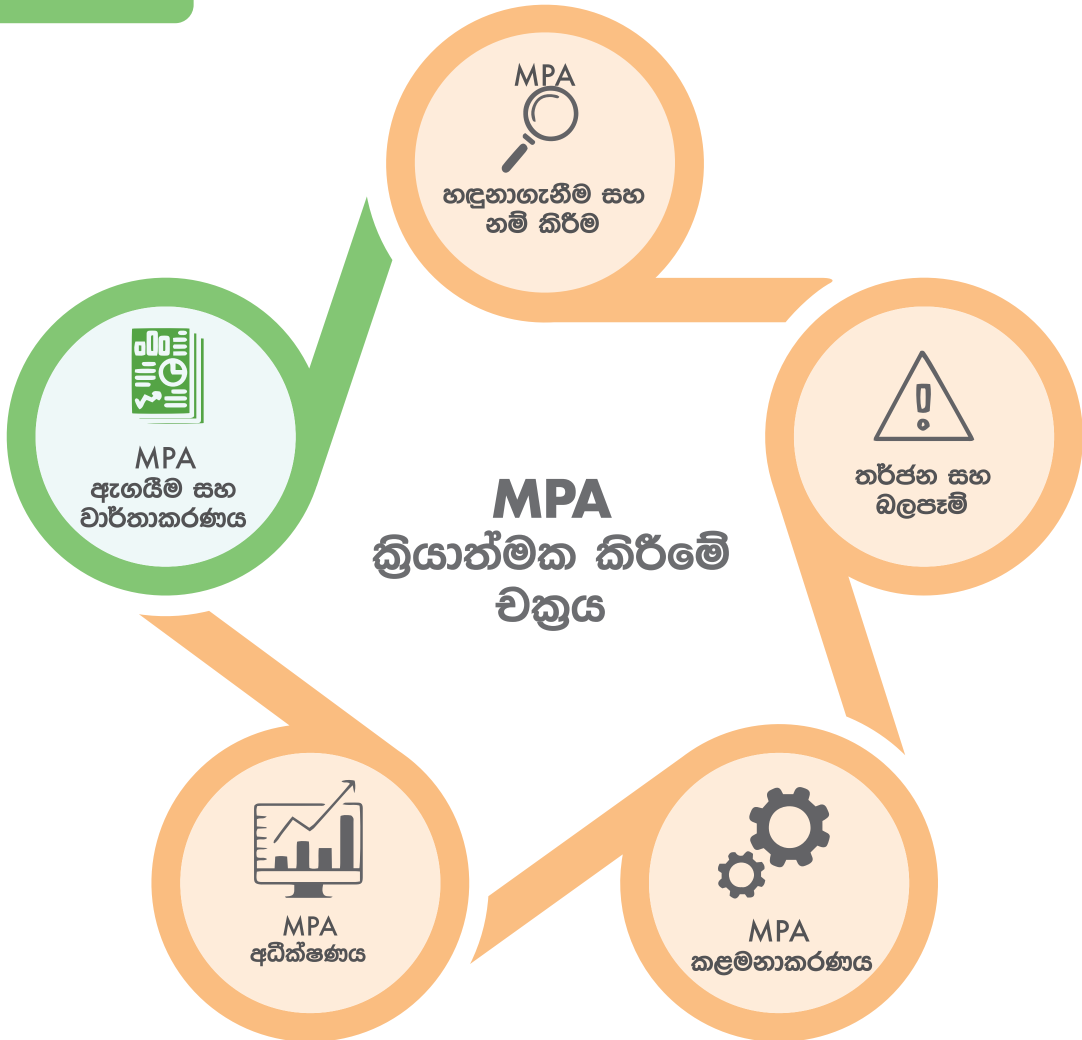

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ අවසාන අදියර 'MPA ඇගයීම සහ වාර්තාකරණය' කොටස් දෙකකට බෙදා ඇත. වාර්තාකරණය පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා කරුණාකර 13 කොටස බලන්න.

12.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- MPA තක්සේරු කිරීම් මොනවාද සහ ඒවා වැදගත් වන්නේ මන්දැයි තේරුම් ගැනීම.
- විවිධ ආකාරයේ ඇගයීම් සහ ඒවායේ භාවිතයන් ගවේෂණය කිරීම.
- ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ ඵලදායීතාවය (PAME)ට අදාළ ඇගයීම් මොනවාද, ඒවායේ ප්‍රතිලාභ සහ විවිධ ක්‍රම ඉගෙන ගැනීම.
- වෙනත් රටවලින් ලබාගත් සිද්ධි අධ්‍යයන හරහා PAME ඇගයීම් පිළිබඳ අවබෝධය වැඩි දියුණු කර ගැනීම.

12.2 MPA ඇගයීම් යනු මොනවාද?

ඇගයීම, MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය තුළ ඉතා වැදගත් පියවරකි. කළමනාකරණය ඵලදායීද යන්න සහ MPA ඒවායේ අරමුණු සපුරාලීම කරා ගමන් කරන්නේ ද යන්න තේරුම් ගැනීමට උපකාර කිරීම සඳහා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය පුරා එකතු කරන ලද මානව පීඩන සහ ජීව විද්‍යාත්මක දත්ත පිළිබඳ සාක්ෂි ඒවා උපරිම ලෙස භාවිතා කරයි. එය විවිධ පරිමාණයන්ගෙන්, අඩවි මට්ටමේ සිට සම්පූර්ණ ජාල දක්වා සිදුවිය හැකිය.

ඇගයීම් විවිධ අරමුණු සඳහා භාවිතා කළ හැකි ය. එයට පහත ඇගයීම් ද ඇතුළත් විය හැකි ය.

- MPA හි ආරක්ෂිත ලක්ෂණවල තත්ත්වය ඇගයීම උදා: වාසභූමි, විශේෂ හෝ සම්පූර්ණ පරිසර පද්ධති.
- MPA තුළ සහ ඉන් පිටත සිදුවන ප්‍රවණතා ඇගයීම, එනම් ජෛව විවිධත්වය යථා තත්ත්වයට පත්වෙමින් තිබේද, ස්ථිතික වන්නේද නැතහොත් අඩුවෙමින් තිබේද? යනා දී ලෙස.

- MPA මත මිනිස් ක්‍රියාකාරකම්වල බලපෑම් සහ මානව පීඩනවල සිදුවන ඕනෑම වෙනස්කමක් ඇගයීම.
- MPA හි අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා කළමනාකරණ පියවරවල සමස්ත කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම.

සමුද්‍ර ආරක්ෂාව සඳහා වන ජාතික, කලාපීය සහ ගෝලීය අභිලාෂයන් ඇගයීමට සහාය වීම සඳහා MPA ඇගයීමේ ප්‍රතිඵල වඩ වඩාත් වැදගත් වෙමින් පවතී.

12.3 MPA ඇගයුම් වර්ග

MPA හෝ MPA ජාලයේ විවිධ අංග ඇගයීමට උපකාරී වන විවිධාකාර ඇගයීම් ශිල්පීය ක්‍රම සහ මෙවලම් තිබේ. ඇගයීම් වර්ගය තක්සේරුවේ අපේක්ෂිත ප්‍රතිදාන සහ භාවිතයන් සහ ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් කිරීමට ඇති සාක්ෂි මත පදනම් වේ. ඇගයීම් උදාහරණ කිහිපයක් පහත දක්වා ඇත.

12.3.1 සම්භාර ගණනය

සම්භාර ගණනය යනු ආරක්ෂා කරන්නේ කුමක්ද සහ කෙසේද යන්න පිළිබඳ අවබෝධය වැඩිදියුණු කිරීමට මෙන්ම MPA ජාලය තුළ ඇති පරතරයන් සහ අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීමට උපකාර කිරීම සඳහා MPA පිළිබඳ තොරතුරු සම්භාරයක් නිර්මාණය කිරීමයි. උදාහරණයක් ලෙස, සම්භාර ගණනය මගින් ජාලය පුළුල් කිරීමට හෝ කළමනාකරණය අවශ්‍ය විය හැකි ස්ථාන හඳුනා ගැනීමට සහය ලැබේ. MPA හරහා ආරක්ෂා කර ඇති දේ සහ ඒවා IUCN රතු ලැයිස්තු විශේෂ වැනි ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර කැපවීම්වලට සම්බන්ධ වන්නේ කෙසේද යන්න එකතු කළ තොරතුරුවලට ඇතුළත් විය හැකි ය. නැතහොත් කළමනාකරණය ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ආකාරය වඩා හොඳින් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා MPA තුළ සහ ඉන් පිටත පවතින මානව ක්‍රියාකාරකම් දත්ත එකතු කිරීම ඇතුළත් විය හැකි ය.

12.3.2 තත්ත්ව ඇගයීම

තත්ව ඇගයිම හරහා පාරිසරික නිරීක්ෂණ සහ පර්යේෂණ ක්‍රියාකාරකම් වලින් ලබා ගත හැකි සියලුම සාක්ෂි එකට එකතු කර ගනිමින් MPA ආරක්ෂා කිරීම සඳහා නම් කර ඇති විශේෂයක්, වාසභූමියක් හෝ පරිසර පද්ධතියක් වැනි 'ලක්ෂණයක' තත්ත්වය තීරණය කරයි. මෙම වර්ගයේ ඇගයීම,'ලක්ෂණයක්' හොඳ තත්ත්වයේ තිබේද නැතහොත් හොඳ තත්ත්වයට ළඟා වීමට එය යථා තත්ත්වයට පත් කළ යුතුද යන්න හඳුනා ගැනීමට උපකාරී වේ. ස්ථාන තේරීමේ ක්‍රියාවලියට සහාය වීම සහ මූලික දත්ත එකතු කිරීම සඳහා MPA නම් කිරීමට පෙර තත්ත්ව ඇගයීමක් ද භාවිතා කළ හැකි ය.

තත්ත්ව ඇගයීම සිදු කරනු ලබන වාර ගණන MPA 'විශේෂාංගය' මත රඳා පවතින අතර වාර්ෂික තක්සේරුකරණයේ සිට අවම වශයෙන් සෑම වසර පහකට වරක් දක්වා පරාසයක පැවතිය හැකිය. ඉන්පසු තක්සේරු ප්‍රතිඵල කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීමට සහ කළමනාකරණ සැලසුම් සමාලෝචනය කිරීමට සහාය වීමට භාවිතා කරනු ලැබේ.

12.3.3 ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණය

ඵලදායිතාව ඇගයීම්

ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව (PAME) ඇගයීම යනු ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයක් කොතරම් හොඳින් කළමනාකරණය කරන්නේද යන්න, ප්‍රධාන වශයෙන් කළමනාකරණය, වටිනාකම් ආරක්ෂා කරන ප්‍රමාණය සහ ඉලක්ක සහ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම පිළිබඳ ඇගයීමකි.[44]

MPA එකක් නම් කර කළමනාකරණ සැලැස්මක් සකස් කළ පසු, සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක වන්නේ ද යන්න සහ නියමිත අරමුණු සාක්ෂාත් කරගන්නේද යන්න තේරුම් ගැනීම වැදගත් වේ.

PAME ප්‍රධාන තේමාවන් තුනක් ඇගයීමට ලක් කරයි:

1. MPA නිර්මාණය
2. කළමනාකරණ පද්ධති සහ ක්‍රියාවලීන්හි යෝග්‍යතාවය - ඒවා ක්‍රියාත්මක වන්නේ ද සහ යහපත් වන්නේ ද?
3. වටිනාකම් සංරක්ෂණය ඇතුළු MPA අරමුණු සාක්ෂාත් කරගැනීම - ආරක්ෂා කරනු ලබන දේ, සාමාන්‍යයෙන් ස්වාභාවික ඒවා වන නමුත්, උදා: විශේෂ සහ වාසභූමි, එයට සංස්කෘතික, සමාජීය සහ ආර්ථික වටිනාකම් ද ඇතුළත් විය හැකි ය.

PAME ඇගයීම් පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු 12.4 වගන්තියෙන් සොයාගත හැකි ය.

12.3.4 ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශවල ඵලදායීතාව කළමනාකරණය කිරීමේ ගෝලීය ඇගයීම (MEPCA)

MEPCA, සංරක්ෂණ ප්‍රතිඵල සාක්ෂාත් කර ගැනීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන අතර පවතින ඵලදායීතා තක්සේරු භාවිතා කිරීම සඳහා නිර්මාණය කර ඇත. එය දැනට පවතින ගුණාත්මක OSPAR[45] කළමනාකරණ තත්ව හතරේ ප්‍රශ්න ප්‍රවේශය (OSPAR ඊසානදිග අත්ලාන්තික් කලාපයේ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ (MPA වල කළමනාකරණ තත්ත්වය තක්සේරු කරන ක්‍රමයකි) මත පදනම්ව සංවර්ධනය කර ඇත. ප්‍රවේශය මගින් කළමනාකරණ තොරතුරු ලේඛනගත කර තිබේ ද, කළමනාකරණ පියවර ක්‍රියාත්මක වේ ද, අධීක්ෂණය ක්‍රියාත්මක වේ ද සහ අඩවිය එහි සංරක්ෂණ ප්‍රතිඵල අත්කර ගන්නේ ද යන්න සලකා බලයි.

එහි ගෝලීය අදාළත්වය තක්සේරු කිරීමට සහ එහි වැඩිදුර සංවර්ධනයට සහාය වීමට මෙම දර්ශකය රටවල් 9 ක PCA 549 ක් මත අත්හදා බලා ඇති අතර MEPCA දර්ශකය දැන් කුම්ං-මොන්ට්‍රියල් ගෝලීය ජෛව විවිධත්ව අධීක්ෂණ රාමුවේ ඉලක්ක 3 යටතේ අනුපූරක දර්ශකයක් ලෙස ලැයිස්තුගත කර ඇත.[46]

MEPCA දර්ශකයේ ප්‍රධාන ලක්ෂණ අතරට:

1. **ප්‍රමාණාත්මක ඇගයීම:** මෙම මෙවලම PCA වල කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම සඳහා මැනිය හැකි ප්‍රතිදානයන් සපයයි.
2. **ගෝලීය අදාළත්වය:** එය සමුද්‍ර, මිරිදිය සහ භූමිෂ්ඨ ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සඳහා මෙන්ම අනෙකුත් ඵලදායී ප්‍රදේශ පදනම් කරගත් සංරක්ෂණ මිනුම් (OECM) සඳහා භාවිතා කළ හැක.
3. **නම්‍යශීලී බව:** දර්ශකයට එහි ඇගයීම සඳහා පවතින PAME ඇගයීම් හෝ ඍජු සාක්ෂි භාවිතා කළ හැක.
4. **ප්‍රවේශ්‍යතාව:** පැතුරුම්පත් ආකෘතියකින් ලබා ගත හැකි මෙම මෙවලම එක් එක් අගයන ලද ප්‍රදේශය සඳහා සරල 'සමත්' හෝ 'ප්‍රමාණවත් නොවේ' යන ප්‍රතිඵල නිපදවයි.

12.4 PAME ඇගයීම්

12.4.1 PAME ඇගයීම්වල ප්‍රතිලාභ

PAME ඇගයීම්වලට බහුවිධ භාවිතයන් සහ ප්‍රතිලාභ තිබිය හැකි අතර එය අනුවර්තීය සහ ප්‍රතිචාරාත්මක කළමනාකරණයට සහාය වීම සඳහා MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ ඇති වැදගත් මෙවලමකි.

උදාහරණයක් ලෙස:

MPA කළමනාකරණය සැලසුම් කළ පරිදි හොඳින් ක්‍රියාත්මක නොවන්නේ නම්, PAME ඇගයීමක් පහත සඳහන් දේට උපකාරී විය හැකිය:

- කළමනාකරණ ක්‍රියාමාර්ග සකස් කිරීම.
- නව ප්‍රමුඛතා සැකසීම.
- සම්පත් වැඩි දියුණු කිරීම.
- වැඩිම බලපෑමක් ඇති කරන ක්‍රියාකාරකම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමෙන් කාර්ය මණ්ඩලය සහ අයවැය ඵලදායී ලෙස භාවිතා කිරීම.

MPA කළමනාකරණය හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන්නේ නම්, PAME ඇගයීමක් පහත දේ සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වෙයි:

- දේශීයව සහ ජාත්‍යන්තරව සාර්ථකත්වයන් ඉස්මතු කිරීමට.
- 30 by 30 මූලාරම්භය වැනි ජාත්‍යන්තර කැපවීම් සඳහා වාර්තා කිරීමට සහාය වීම.
- MPA සහ සමුද්‍ර සංරක්ෂණය සහ කළමනාකරණයට සම්බන්ධ අනෙකුත් අය සමග දැනුම, කුසලතා සහ අත්දැකීම් බෙදා ගැනීමට උපකාර කිරීම.
- යෝජනා සඳහා තොරතුරු ලබා දීමෙන් සහ වියදම් සඳහා වගවීම ස්ථාපිත කිරීමෙන් MPA සඳහා අරමුදල් ලබා ගැනීමට උදව් කිරීම.

PAME ඇගයීමක් ද ඉතා හොඳ මෙවලමක් වන අතර එය පහත සඳහන් දෑ සඳහා උපකාරී වේ:

- MPA කළමනාකරණය කිරීම සඳහා කරනු ලබන දේ පිළිබඳ තොරතුරු බෙදා ගැනීමෙන් පාර්ශ්වකරුවන් සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාව සමග සහයෝගය සහ විශ්වාසය ගොඩනඟා ගැනීම.
- MPA සහ එහි වටිනාකම් සහ අරමුණු පිළිබඳ දැනුවත්භාවය ඇති කිරීම.
- MPA කළමනාකරණ කණ්ඩායම සහ ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාව අතර වගවීම සහ විනිවිදභාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීම.

මෙවලම භාවිතා කිරීම සඳහා ප්‍රධාන ධාවක කුමක් වුවත්, කාලයත් සමග වැඩිදියුණු කිරීම් නිරීක්ෂණය කිරීම සඳහා PAME, MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයට ඒකාබද්ධ කළ යුතු ය. එය එක් වරක් පමණක් සිදුවන්නක් නොව වෙනස්කම් වෙත කළමනාකරණ කණ්ඩායමට ඵලදායී ලෙස ප්‍රතිචාර දැක්වීමට ඉඩ සැලසීම සඳහා එය MPA හි එදිනෙදා කළමනාකරණයේ සාමාන්‍ය කොටසක් විය යුතු ය.

12.4.2 PAME ඇගයීම්වල ගෝලීය වැදගත්කම

MEPA ඇගයීම් සියලු වර්ගවල PCA සඳහා ගෝලීයව භාවිතා වන අතර ජාත්‍යන්තර හොඳම පරිචයේ කොටසකි. UNEP-WCMC විසින් මෙහෙයවනු ලබන GD-MEPA[47] නමින් හැඳින්වෙන ගෝලීය දත්ත සමුදායක්, රටවල් විසින් ඔවුන්ගේ සම්පූර්ණ කරන ලද ඇගයීම් පිළිබඳ විස්තර ඉදිරිපත් කිරීමට ලබා ගත හැකිය. ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාවයේ ගෝලීය ප්‍රගතිය මැනීම සඳහා කුන්මිං-මොන්ට්‍රියල් ගෝලීය ජෛව විවිධත්ව ඉලක්කයේ 3 වන ඉලක්කය වාර්තා කිරීම සඳහා මෙම දත්ත සමුදාය භාවිතා කරනු ලැබේ.

PAME ඇගයීම් වාර්තා කිරීම සඳහා කලාපීය දත්ත සමුදායන් ද පවතින අතර, සෑම රටකටම තමන්ගෙ ම ජාතික වාර්තාකරණ ආකාරයක් තිබීමට නිර්දේශ කෙරේ.

IUCN හරිත ලැයිස්තු ප්‍රමිතිය හරහා ඵලදායී හා සාධාරණ MPA සඳහා ගෝලීය වශයෙන් පිළිගත් මිණුම් ලකුණ සපුරාලීමට PAME යනු PA අවශ්‍යතාවයක් ද වේ.[48] මෙම ප්‍රමිතිය වැඩිදියුණු කළ කාර්ය සාධනය සහ සංරක්ෂණ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා සංරචක

4ක් (යහපාලනය, ශබ්ද නිර්මාණය සහ සැලසුම් කිරීම, ඵලදායී කළමනාකරණය, සාර්ථක සංරක්ෂණ ප්‍රතිඵල) සහ නිර්ණායක 50ක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. හරිත ලැයිස්තු තත්ත්වය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ආරක්ෂිත ප්‍රදේශය PAME ඇගයීම් සිදු කළ යුතු ය.

12.4.3 PAME ඇගයීමකට ඇතුළත් වන්නේ කුමක්ද?

යහපත් MPA කළමනාකරණය වෙනස් අදියර හයක් හෝ අංග හයක් සහිත ක්‍රියාවලියක් අනුගමනය කරන බවට වන අදහස මත පදනම්ව PAME ඇගයීම් මගින් MPA කළමනාකරණ චක්‍රය පුරා නිර්ණායක තක්සේරු කරනු ලබයි (රූප සටහන 16).[49]

PAME ඇගයීමක් සම්පූර්ණ කළ පසු ප්‍රතිඵල අනුවර්තී කළමනාකරණය දැනුම් දීමට භාවිතා කළ යුතු ය. සියලු සාක්ෂි සහ ක්‍රියා ග්‍රහණය කර යාවත්කාලීන කර ඇති බව සහතික කිරීමට වත්මන් MPA කළමනාකරණ සැලැස්ම හෝ වෙනත් ලියකියවිලි (මෙහෙයුම් සැලැස්මක්, අයවැය, සම්බන්ධීකරණ සැලසුම් වැනි) නැවත සලකා බැලීම සඳහා PAME ඇගයීමේ දී හඳුනාගෙන ඇති තොරතුරු සහ ක්‍රියාමාර්ග භාවිතා කිරීම උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකි ය.

PAME ඇගයීම එකවර සිදු වන්නක් ලෙස නොදැකිය යුතු අතර (තෝරාගත් ක්‍රමය මත රඳා පවතී) MPA කාර්යක්ෂමතාව අඛණ්ඩව තක්සේරු කිරීම සහතික කිරීම සඳහා නිතිපතා කාල පරතරයන්හි දී සිදු කළ යුතුය.

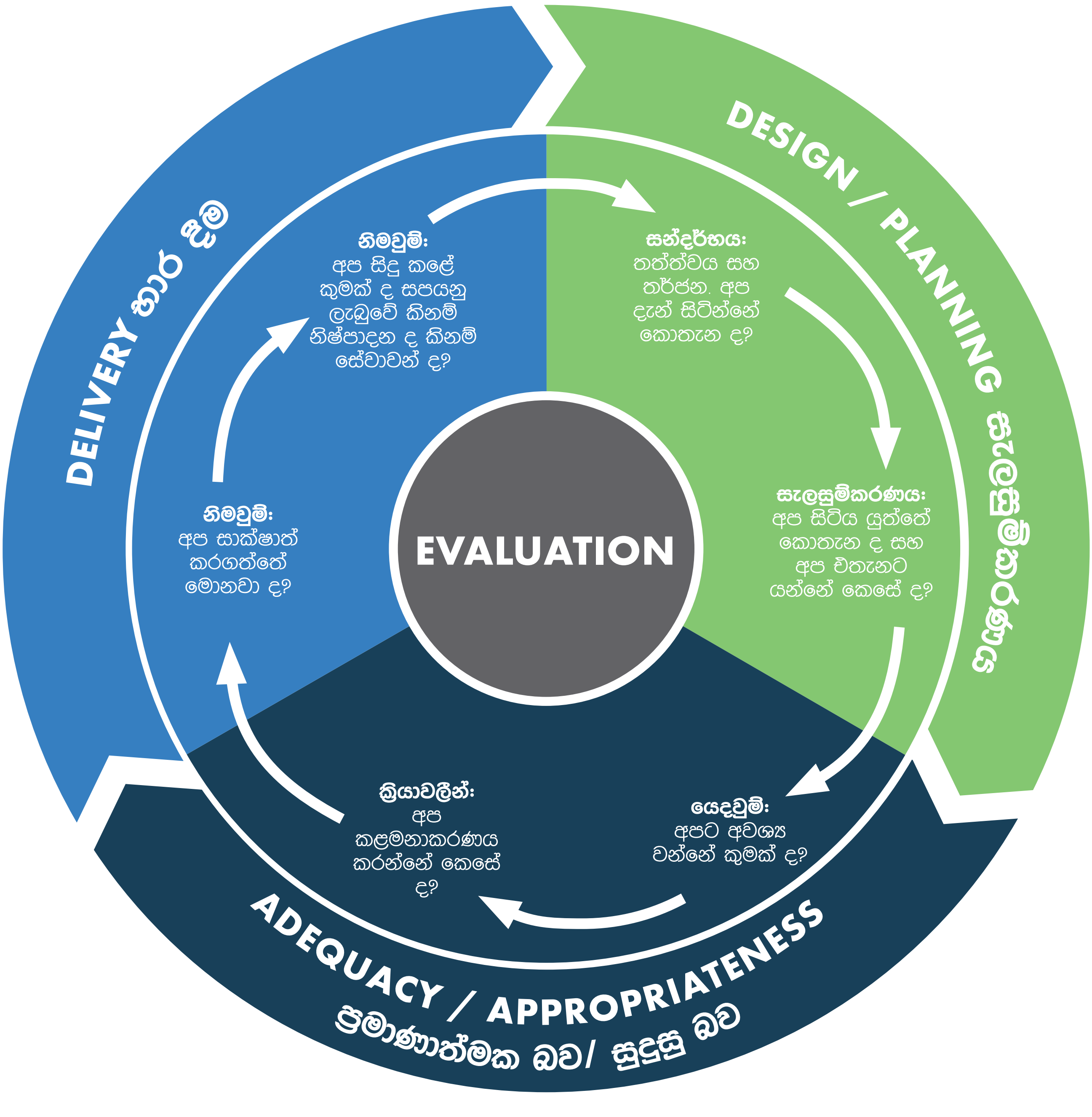

රූප සටහන 16 කළමනාකරණ ඵලදායිතාව ඇගයීම සඳහා වන රාමුව[44]

1. සන්දර්භය - අප දැන් සිටින්නේ කොතැන ද?

මෙම අංගය කළමනාකරණය සැලසුම් කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය අදාළ පසුබිම් තොරතුරු සපයන අතර කළමනාකරණයේ වැදගත්ම අංශ කෙරෙහි ඇගයීම් අවධානය යොමු කරයි. එය පහත දේ සලකා බලයි.

- පාරිසරික, සමාජීය සහ සංස්කෘතික දෘෂ්ටිකෝණයකින් MPA හි වටිනාකම් සහ වැදගත්කම.
- MPA සඳහා ඇති තර්ජන.
- ආර්ථික තත්ත්වය, ප්‍රතිපත්තිමය පරිසරය සහ දේශපාලනික ස්ථාවරත්වය වැනි බාහිර බලපෑම්
- ප්‍රධාන පාර්ශ්වකරුවන් කවුරුන් ද යන්න.

සමහර සන්දර්භ අංග තරමක් නියත වීමට ඉඩ ඇත, නමුත් අනෙක් ඒවා කාලයත් සමඟ වෙනස් වනු ඇත. උදාහරණයක් ලෙස, නව පීඩන මතුවන අතරතුර සමහර තර්ජන අඩු විය හැකි අතර මෙය කළමනාකරණයට ප්‍රධාන ඇඟවුම් ඇති කරයි.

2. සැලසුම්කරණය - අප සිටිය යුත්තේ කොතැන ද සහ අප එතැනට යන්නේ කෙසේ ද?

මෙම සංරචකය MPA හි සැලසුම් ලක්ෂණය සලකා බලයි. එයට, එහි කළමනාකරණය සාපේක්ෂ වශයෙන් සරලද සංකීර්ණද යන්න තීරණය කරන භෞතික, නෛතික සහ ආයතනික සාධක ඇතුළත් වේ.

මූලික සැලසුම් දෝෂ වලින් පෙළෙන MPA එකක් ඵලදායී වීමට ඉඩක් නැත. කළමනාකරණ සංවිධානය කෙතරම් කාර්යක්ෂමව ක්‍රියාත්මක වන්නේද, එසේම සැලසුම්කරණයේ ගුණාත්මක බව නිරන්තර ඇගයුමට ලක් කිරීම එහි ප්‍රතිඵලවලට බලපායි.

3. යෙදවුම් - අපට අවශ්‍ය වන්නේ කුමක්ද?

මෙම අංගය මානව ධාරිතාව, පහසුකම්, තොරතුරු, උපකරණ සහ ඵලදායී කළමනාකරණය සඳහා අයවැය වැනි සම්පත්වල ප්‍රමාණවත් බව විමර්ශනය කරයි. එය පහත දේ සලකා බලයි:

- අවශ්‍ය සම්පත් මට්ටම.
- මෙම සම්පත් කොතෙක් දුරට ලබා ගත හැකිද යන්න.
- සම්පත් හොඳම ආකාරයෙන් භාවිතා කර යොදන්නේද යන්න.

කළමනාකරණය සඳහා ඇති සම්පත් මට්ටම ඵලදායිතාවයට ප්‍රධාන බලපෑමක් ඇති කළ හැකි ය. එබැවින්, ඇගයීම් මගින් ලබා ගත හැකි යෙදවුම් පිළිබඳ පැහැදිලි සහ අපක්ෂපාතී චිත්‍රයක් වර්ධනය කර ගත යුතු අතර පරතරයන් සහ අඩුපාඩු හඳුනා ගත යුතු ය.

4.ක්‍රියාවලීන් - අප කළමනාකරණය කරන්නේ කෙසේ ද?

කළමනාකරණ ක්‍රියාවලීන් ඇගයීම, MPA පද්ධතියක් හෝ අඩවියක් තුළ කළමනාකරණ ප්‍රමිතිය කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. එයට අවශ්‍ය වන්නේ:

- පිළිගත හැකි පද්ධති සහ ප්‍රමිතීන් මොනවාද සහ 'හොඳම පිළිවෙත්' මොනවාද යන්න පිළිබඳ අර්ථ දැක්වීමක්.
- පද්ධති ක්‍රියාත්මක කරන්නේද සහ ප්‍රමිතීන් සපුරාලන්නේද යන්න විමර්ශනය කිරීම.
- පද්ධති සහ ප්‍රමිතීන් සුදුසු ද නැතහොත් වැඩිදියුණු කළ හැකි ද යන්න පිළිබඳ නිර්දේශ.

හොඳම කළමනාකරණ ක්‍රියාවලීන් සහ පද්ධති අනුගමනය කිරීම යහපත් කළමනාකරණය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. එවැනි පද්ධති නිතිපතා විගණනය කිරීම වඩා හොඳ කළමනාකරණ ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට උපකාරී වේ.

5. නිමැවුම් - ප්‍රතිඵල මොනවාද?

MPA කළමනාකරුවන් සහ අනෙකුත් පාර්ශවකරුවන් ඔවුන් කිරීමට අදහස් කළ දේ සාක්ෂාත් කර ගෙන තිබේ ද යන්න ප්‍රතිදාන මගින් තීරණය වේ. පෙර පැවති සැලසුම්, ඉලක්ක හෝ ප්‍රමිතීන් ස්ථාපිත කර ඇති විට, මෙම ආකාරයේ තොරතුරු ජයග්‍රහණ මැනිය හැකි ඇගයීම් අරමුණු සඳහා වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වේ. පරිපූර්ණ අවස්ථාවක දී සාර්ථක හෝ අසාර්ථක වූ පැහැදිලි ඉලක්ක සමූහයක් සහිත කළමනාකරණ සැලැස්මක් හෝ වාර්ෂික මෙහෙයුම් සැලැස්මක් ඇත.

නිමැවුම් ඇගයීමේ දී පහත සඳහන් කරුණු සලකා බලයි:

- ලබා දෙන නිෂ්පාදන සහ සේවා සංඛ්‍යාව හෝ මට්ටම. උදාහරණයක් ලෙස, පුහුණුව ලැබූ පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාව, ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් සමඟ පැවැත්වූ රැස්වීම් හෝ සිදු කරන ලද ධීවර මුර සංචාර ගණන.
- සඳහන් කළ ක්‍රියාමාර්ග, කාර්යයන් සහ උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කළ ප්‍රමාණය.

6. ප්‍රතිඵල - අප අත්කර ගත්තේ මොනවා ද ?

කළමනාකරණ ක්‍රියාවන්හි සැබෑ බලපෑම් මනිනු ලබන බැවින් කළමනාකරණයේ ප්‍රතිඵල ඇගයීම අතිශයින් වැදගත් වේ.

ප්‍රතිඵල සංරචකය පහත කරුණු දෙස බලයි:

- ජෛව විවිධත්වය, සමාජ-ආර්ථික සහ සංස්කෘතික තත්වයන් ඇතුළු අගයන්හි තත්ත්වය කාලයත් සමග වෙනස් වී තිබේද යන්න.
- තර්ජනයක් අඩු වී ඇති ප්‍රමාණය.
- කළමනාකරණයේ අනෙකුත් අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගෙන ඇති ප්‍රමාණය.

වටිනාකම්වල තත්ත්වය පිළිබඳ තොරතුරු ගුණාත්මක නිරීක්ෂණ හෝ විශේෂඥයින්ගේ අදහස් මෙන්ම දේශීය දැනුමෙන් හෝ දිගුකාලීන අධීක්ෂණ වැඩසටහන් වලින් සවිස්තරාත්මක විද්‍යාත්මක දත්ත වලින් තීරණය කළ හැකි ය.

12.4.4 පාර්ශ්වකරුවන්ගේ යෙදවුම්

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ සියලුම සංරචකයන් මෙන්ම MEPA ඇගයීම් වඩාත් හොඳින් සාක්ෂාත් කරගනු ලබන්නේ, පාර්ශ්වකරුවන්ට ක්‍රියාවලියට යෙදවුම් සැපයීමට අවස්ථාවක් ලබා දී ඇති විට ය. පරිපූර්ණ තත්ත්වයක් යටතේ දී, විවිධ සංවිධාන මට්ටම්වල කළමනාකරුවන් සහ උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නියෝජිතයින් (උදා: ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් සහ ආදිවාසී ජනතාව, අසල්වැසියන්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, සංචාරක ක්‍රියාකරුවන්, පර්යේෂකයින්) සියල්ලන්ම ඇගයීමේ ක්‍රියාවලියට සහභාගී විය යුතු ය.

කෙසේ වෙතත්, සමහර තත්වයන් යටතේ, පුළුල් පාර්ශ්වකරුවන්ගේ කණ්ඩායමක් සහභාගී කර ගැනීම කළ නොහැක. උදාහරණයක් ලෙස, විශාල, පද්ධතිය පුරා ඇගයීමක් සිදු කරන්නේ නම්, ප්‍රාදේශීය පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය සෑමවිටම ප්‍රායෝගික නොවනු ඇත.

ඇගයීමක් සම්පූර්ණ කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා සාමාන්‍යයෙන් MPA කළමනාකරණ කණ්ඩායම සහ පාර්ශ්වකරුවන් සමග පහසුකම් සපයන වැඩමුළු හෝ රැස්වීම් පවත්වනු ලැබේ. එකඟ වූ අරමුණු හෝ ප්‍රමිතීන් භාවිතා කරමින්, ස්ථාපිත නිර්ණායක, දර්ශක හෝ ප්‍රශ්න පිළිබඳව සහභාගිවන්නන් ස්වයං තක්සේරුවක් සිදු කරයි. සහභාගිවන්නන්ට එක් එක් අරමුණ කරා ළඟා වීමට සහ කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග හඳුනා ගැනීමට ද සහාය විය හැකි ය.

12.4.5 MEPA ක්‍රමවේද

සෑම රටක්ම සහ සහ සෑම ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයක්ම සුවිශේෂී වන බැවින් හා විවිධ ඉලක්ක/අරමුණු, සංස්කෘතික සැකසුම් සහ කළමනාකරණ තන්ත්‍රයන් ඇති නිසා ලොව පුරා භාවිතා වන විවිධ MEPA ක්‍රමවේද 70 කට වඩා තිබේ. එම ක්‍රම ගෝලීය, කලාපීය, ජාතික විය හැකි ය. නැතහොත් ප්‍රජා සහභාගීත්වය හෝ අරමුණු කරා ප්‍රගතිය වැනි නිශ්චිත අරමුණු තක්සේරු කිරීමට උපකාරී වේ.

ක්‍රමයන්, අවශ්‍ය විස්තර වර්ග සහ මට්ටම්, භාවිත වාර ගණන, සම්පූර්ණ කිරීමට ගතවන කාලය (වේගවත් හා සවිස්තරාත්මක), පිරිවැය සහ සම්පත් අනුව වෙනස් වේ. ක්‍රමයක් තෝරාගැනීමේ දී පහත සඳහන් කරුණු සලකා බැලිය යුතුය:

- MEPA ඇගයීමේ අරමුණ කුමක්ද? ඔබට විස්තර අවශ්‍යද?
- ලබා ගත හැකි දත්ත මොනවාද?
- ඇගයීම සම්පූර්ණ කිරීමට ඇති සම්පත කුමක්ද?
- හොඳම ශ්‍රේණිගත කිරීම හෝ ලකුණු ලබා දීමේ ක්‍රමය කුමක්ද?

12.4.6 කඩිනම් MEPA ක්‍රමවේද

කඩිනම් ඇගයුම් ක්‍රමවල ප්‍රධාන වාසි වන්නේ:

- සම්පූර්ණ කිරීමට සරල වීම හා අවම පිරිවැයක් තිබීම.
- ඉක්මන් වීම - සමහරක් පැය කිහිපයකින් සම්පූර්ණ කළ හැකි අතර අනෙක් ඒවාට දින කිහිපයක් ගත වේ.
- වේගවත් ඇගයුම්වල ප්‍රශ්න බොහෝ විට අමතර පර්යේෂණ අවශ්‍යතාවයකින් තොරව සම්පූර්ණ කළ හැකි නමුත්, හැකි සෑම විටම ප්‍රමාණාත්මක දත්ත තක්සේරුවට සහාය වීම සඳහා භාවිතා කළ යුතු ය.
- කාලයත් සමඟ ප්‍රගතිය නිරීක්ෂණය කිරීමට සහ ගැටළු හඳුනා ගැනීමට සහ අමතර අවශ්‍යතා හඳුනා ගැනීමට ඒවා MPA කළමනාකරුවන්ට යාන්ත්‍රණයක් සපයයි.

කඩිනම් ඇගයුම් ක්‍රමවල ප්‍රධාන අවාසි අතරට පහත ඒවා ද ඇතුළත් වේ:

- කඩිනම් ඇගයුම් ක්‍රම පිළිබඳ ප්‍රධාන විවේචනය වන්නේ ඒවා ප්‍රතිඵල පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක ඇගයීමකට ඉඩ ලබා දීමට නොහැකි වන තරම් සීමිත වීම වන අතර එබැවින් අනුවර්තන කළමනාකරණය සඳහා එකම පදනම ලෙස භාවිතා නොකළයුතු වේ..
- ඒවා ස්වයං ඇගයුම් මෙවලමක් වන අතර ප්‍රතිඵල ප්‍රධාන වශයෙන් ගුණාත්මක බැවින්, එය පක්ෂග්‍රාහී බවට විවේචන ලැබිය හැකි ය.
- හැකි සෑම විටම ප්‍රමාණාත්මක දත්ත භාවිතා කිරීමෙන් සහ MPA කාර්ය මණ්ඩලය සහ සමුද්‍ර සම්පත් භාවිතා කරන්නන් ඇතුළු ප්‍රධාන පාර්ශවකරුවන් සම්බන්ධ වන වැඩමුළු සැකසුමක ඇගයීම් සම්පූර්ණ කිරීමෙන් පක්ෂග්‍රාහීත්වය සම්බන්ධ විවේචනවලට ආමන්ත්‍රණය කළ හැකි ය, නැතහොත් අපක්ෂපාතී වන බාහිර පහසුකම් සපයන්නන් සම්බන්ධ කර ගැනීම ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි ය.

කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව නිරීක්සුම් මෙවලම (METT)

- ගෝලීය වශයෙන් වඩාත් ප්‍රසිද්ධ සහ බහුලව භාවිතා වන ක්‍රමවලින් එකකි.
- රටවල් 170 කට අධික සංඛ්‍යාවක ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ 5,000 කට අධික සංඛ්‍යාවක කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීමට එය භාවිතා කර ඇත.
- METT තුළ කළමනාකරණ රාමුවේ සංරචක හය ම ඇතුළත් වේ.
- ඇංජඑල් පදනම් කරගත් ආකෘතියකින් සරල ලෙස නිර්මාණය කර ඇත.
- එක් එක් ලකුණු 0-3 ක් වන ප්‍රශ්න 38 ක්.
- MPA කළමනාකරුවන් සඳහා නිර්මාණය කර ඇත.
- අමතර පර්යේෂණ අවශ්‍ය නොවේ.
- නවතම අනුවාදය වන්නේ 2021 දී දියත් කරන ලද METT-4 ය.

මධ්‍යධරණී MPA ලකුණු කාඩ්පත

- මධ්‍යධරණී ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ ජාලය (එඑඩ්එඇණ්) විසින් භාවිතා කරනු ලැබේ.
- METT මත පදනම් වූ නමුත් MPA විශේෂිත වේ.
- කළමනාකරණ රාමුවේ සංරචක හය ම ආවරණය කරයි.
- දර්ශක 18ක් මත පදනම් වූ ප්‍රශ්න මාලාවක්.
- ලකුණු මත පදනම් වූ ප්‍රතිචාර 0-3 දක්වා ශ්‍රේණිගත කර ඇත.
- ලබා ගත හැකි තොරතුරු භාවිතා කරයි.
- MPA කාර්ය මණ්ඩලය සහ පාර්ශ්වකරුවන් විසින් භාවිතා කරනු ලැබේ.
- කෙටි කාලයක් තුළ සම්පූර්ණ කළ හැක, උදා: වැඩමුළු හෝ කාර්ය මණ්ඩල රැස්වීම්.

මාලිමා මෙවලම

- මුලින් ප්‍රංශ ගෝලීය පරිසර පහසුකම විසින් සංවර්ධනය කර භාවිතා කරන ලදී.
- WWF විසින් විශේෂයෙන් එක්සත් රාජධානිය සඳහා අනුවර්තනය කරන ලදී.
- ප්‍රශ්නාවලි ආකෘතිය.
- MPA ස්ථාපිත කිරීමේ අදියර තුනක් ඇගයුම් කරයි:
- නිර්මාණ අවධිය
- පුරෝගාමී අවධිය
- ස්වයංපෝෂිතභාවය
- නිර්ණායක 38ක්.
- 0-3 අතර ලකුණු
- පාර්ශවකරුවන් ප්‍රශ්නාවලිය සම්පූර්ණ කරයි.

12.4.7 සවිස්තරාත්මක MEPA ක්‍රමවේද

සවිස්තරාත්මක ඇගයීම්වල ප්‍රධාන වාසි වන්නේ:

- සවිස්තරාත්මක ඇගයීම් ක්‍රම මගින් MPA කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ ශක්තිමත් සහ ඉතා පුළුල් දැක්මක් ලබා දේ.
- ඒවා ප්‍රතිඵල පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක ඇගයුමක් සඳහා ඉඩ සලසන අතර එමගින් MPA හි තත්ත්වය සහ කාලයත් සමඟ එය වෙනස් වී ඇති ආකාරය පිළිබඳ මනා අවබෝධයක් ලබා දේ.
- මෙයින් අදහස් කරන්නේ ඇගයීමේ ප්‍රතිඵල අනුවර්තන කළමනාකරණය දැනුවත් කිරීම සඳහා ඵලදායී ලෙස භාවිතා කළ හැකි බවයි.

සවිස්තරාත්මක ඇගයීම්වල ප්‍රධාන අවාසි නම්:

- මෙම ඇගයීම්වල අවාසිය නම් ඒවාට සැලකිය යුතු කාලයක් සහ මූල්‍ය සම්පත් අවශ්‍ය වීමයි.
- විශේෂඥ යෙදවුමකින් ඒවා සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා ඉහළ මට්ටමේ තාක්ෂණික ධාරිතාවක් අවශ්‍ය වේ.
- ක්ෂේත්‍ර චාරිකා ඇතුළුව විශාල දත්ත රැස් කිරීමක් අවශ්‍ය වේ.

සමහර සවිස්තරාත්මක තක්සේරු කිරීම් සම්පූර්ණ කිරීමට වසරක් ගත විය හැකි ය.

මහා බාධක පරයේ ඉදිරි දැක්ම වාර්තාව

- කොරල් පරවල තත්ත්වය සහ කළමනාකරණය තක්සේරු කිරීම.
- ස්වාධීන ඇගයුම්කරුවන් විසින් සෑම වසර පහකට වරක් සිදු කරනු ලැබේ.
- ස්ඕර්් හි පරිසර පද්ධතියේ සහ උරුම වටිනාකම්වල විවිධ සංරචක 87 ක් පමණ සහ අනෙකුත් පාරිසරික, සමාජීය සහ ආර්ථික වටිනාකම් සමග ඒවායේ සම්බන්ධතා අගයයි..
- කළමනාකරණ රාමුවේ සංරචක හයම සලකා බලයි.
- දර්ශක 49 ට ලකුණු හතරක ශ්‍රේණිගත කිරීමේ පරිමාණයක් භාවිතා කරයි.
- වසර 5 ක කාලය තුළ සාක්ෂි විශාල ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වේ.
- පාර්ශවකරුවන් සමඟ සම්මුඛ සාකච්ඡා.
- කළමනාකරුවන් සමඟ සාකච්ඡා කර ශ්‍රේණිගත කිරීම් සුදුසු පරිදි සකස් කළ හැකි ය.

ඔබේ MPA කටයුතු කෙසේද?

- IUCN, WWF සහ ණ්ධඇඇ විසින් නිර්මාණය කරන ලදී.
- MPA කළමනාකරුවන් සඳහා නිර්මාණය කර ඇත.
- විවිධ වර්ගයේ MPA වලට අනුවර්තනය වීමට නම්‍යශීලී ප්‍රවේශයක් ඉදිරිපත් කරයි.
- දර්ශක 42ක් මත පදනම්ව කළමනාකරණ රාමුවේ ප්‍රතිදාන සහ ප්‍රතිඵල අංග කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි.
- නිර්දේශිත MPA කළමනාකරුවන් සහ කාර්ය මණ්ඩලය සාගර ජීව විද්‍යාඥයින් සහ සමාජ විද්‍යාඥයින් සමඟ ඇගයීම සම්පූර්ණ කරයි.
- ඇගයීම් ක්‍රියාවලිය සම්පූර්ණ කිරීමට මාස 8-12ක් ගතවේ

12.4.8 ජාල විනිදුම් MEME ක්‍රමවේදය

ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ කඩිනම් ඇගයීම සහ ප්‍රමුඛකරණය (RAPPAM)

MEPA ඇගයීම් ජාල මට්ටමින් ද භාවිතා කළ හැකි ය. RAPPAM (ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණයේ කඩිනම් ඇගයීම සහ ප්‍රමුඛකරණය) යනු ප්‍රශ්න මාලාවක් මත පදනම්ව බොහෝ ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ හරහා පුළුල් මට්ටමේ සැසඳීම් සපයන එවැනි ක්‍රමවේදයකි. RAPPAM කළමනාකරුවන්ට සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට ලබා දී ඇති ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ පද්ධතියක හෝ ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කණ්ඩායම්වල කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ආමන්ත්‍රණය කළ යුතු ප්‍රධාන ප්‍රවණතා සහ ගැටළු හඳුනා ගැනීමට, සාපේක්ෂව ඉක්මන් සහ පහසු ක්‍රමයක් සපයයි. එය ප්‍රමුඛතා සැකසීම සහ කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා පද්ධතිය පුරා සම්පත් වෙන් කිරීම පිළිබඳ තීරණවලට සහාය වන මෙවලමකි.

12.5 සිද්ධි අධ්‍යයනය - OSPAR MPA ජාලය

ඕස්පාර් (ඊසානදිග අත්ලාන්තික් සාගරයේ සමුද්‍ර පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වූ සම්මුතිය) යනු, ඊසානදිග අත්ලාන්තික් සාගරයේ සමුද්‍ර ප්‍රදේශය (ආක්ටික්, උතුරු මුහුද, සෙල්ටික් මුහුද, බිස්කේ බොක්ක, පුළුල් අත්ලාන්තික් සාගරය) ආරක්ෂා කිරීම සහ සංරක්ෂණය කිරීම සඳහා එක්සත් රාජධානිය ඇතුළු යුරෝපය පුරා රටවල් 15 ක් විසින් පිහිටුවන ලද සම්මුතියකි. MPA 580 කට වැඩි පුළුල් ජාලයක් ස්ථාපිත කර ඇත (රූප සටහන 17).

Atlantic © Envato Elements

Bay of Biscay © LPeak

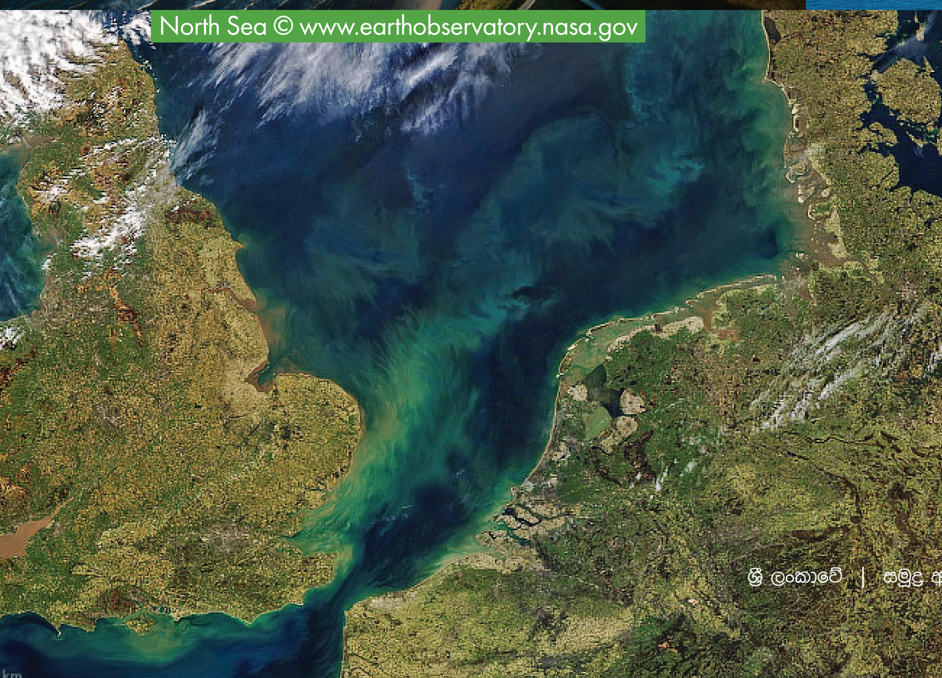
North Sea © www.earthobservatory.nasa.gov

Arctic © Wirestock

Celtic Seas © www.earthobservatory.nasa.gov

OSPAR MPA හොඳින් කළමනාකරණය කර ඇති බවට සැලකෙන මට්ටම ඇගයීම සඳහා, කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම සඳහා ප්‍රශ්නාවලියක් පදනම් කරගත් මෙවලමක් 2016 දී සංවර්ධනය කරන ලදී. මෙම මෙවලම සෑම කොන්ත්‍රාත් පාර්ශවයක්ම වසර දෙකක චක්‍රයක් මත ඔවුන්ගේ ජාතික MPA ජාලය ඇගයීමට භාවිතා කරයි. ප්‍රතිඵල පසුව කලාපීය ඇගයීමක් ලබා ගැනීම සඳහා සමස්ත OSPAR ජාලය පුරා ඒකාබද්ධ කෙරේ.

ප්‍රශ්නාවලිය ප්‍රශ්න හතරකින් සමන්විත වේ:

- කළමනාකරණය ලේඛනගත කර තිබේ ද?
- කළමනාකරණය ක්‍රියාත්මක වෙමින් පවතී ද?
- අධීක්ෂණය ක්‍රියාත්මක වේ ද? මෙයට පාරිසරික සහ අනුකූලතා අධීක්ෂණය ඇතුළත් වේ.
- MPA එහි සංරක්ෂණ අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගන්නේ ද?

2023 වාර්තාව සහ OSPAR MPA ජාලයේ තත්ත්වය ඇගයීම OSPAR ඇගයීම් ද්වාරය 49 (රූප සටහන 18) හි නැරඹිය හැකිය.

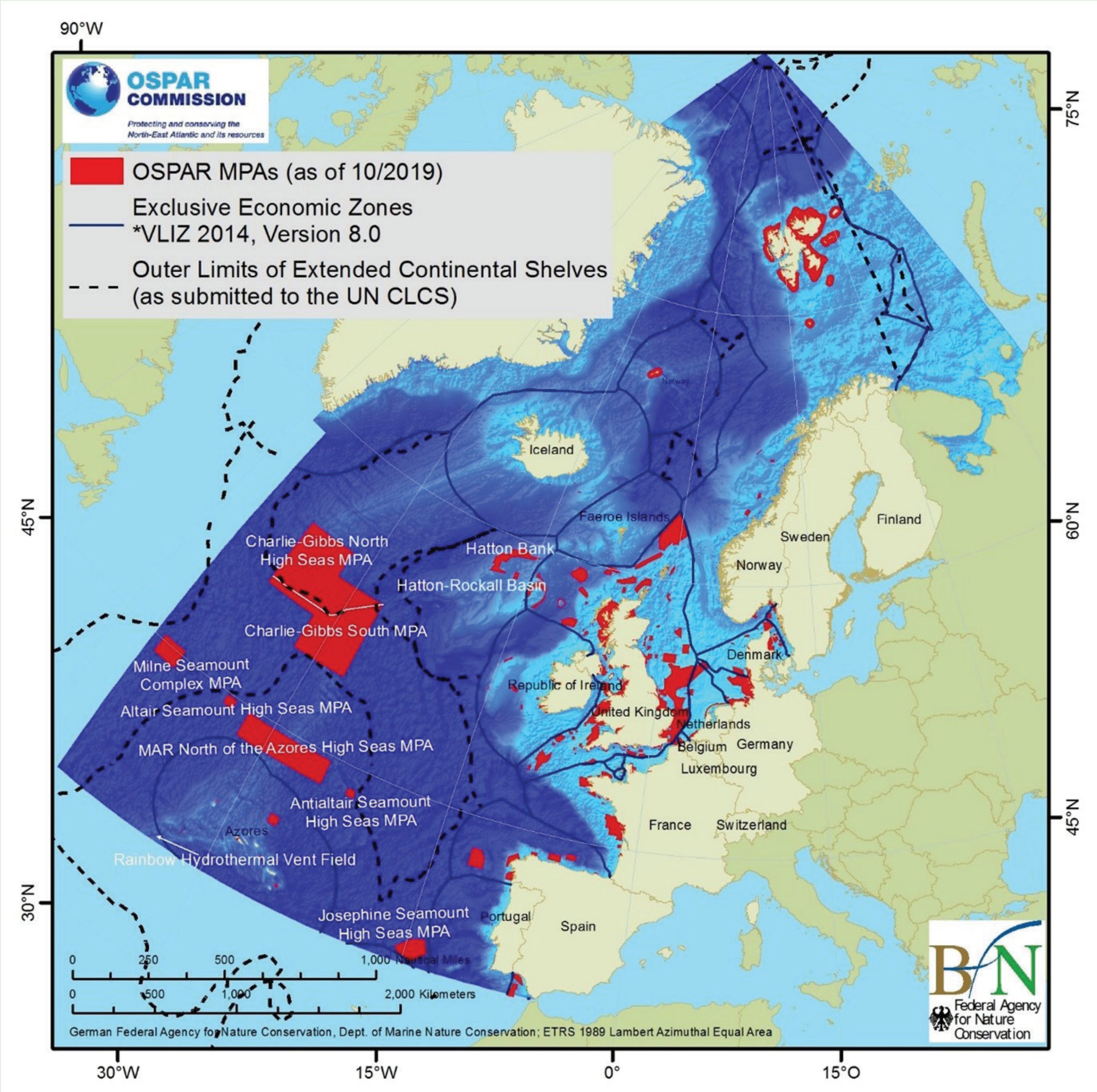

රූප සටහන 17- 2019 වසරේ සිට OSPAR MPA ජාල සිතියම

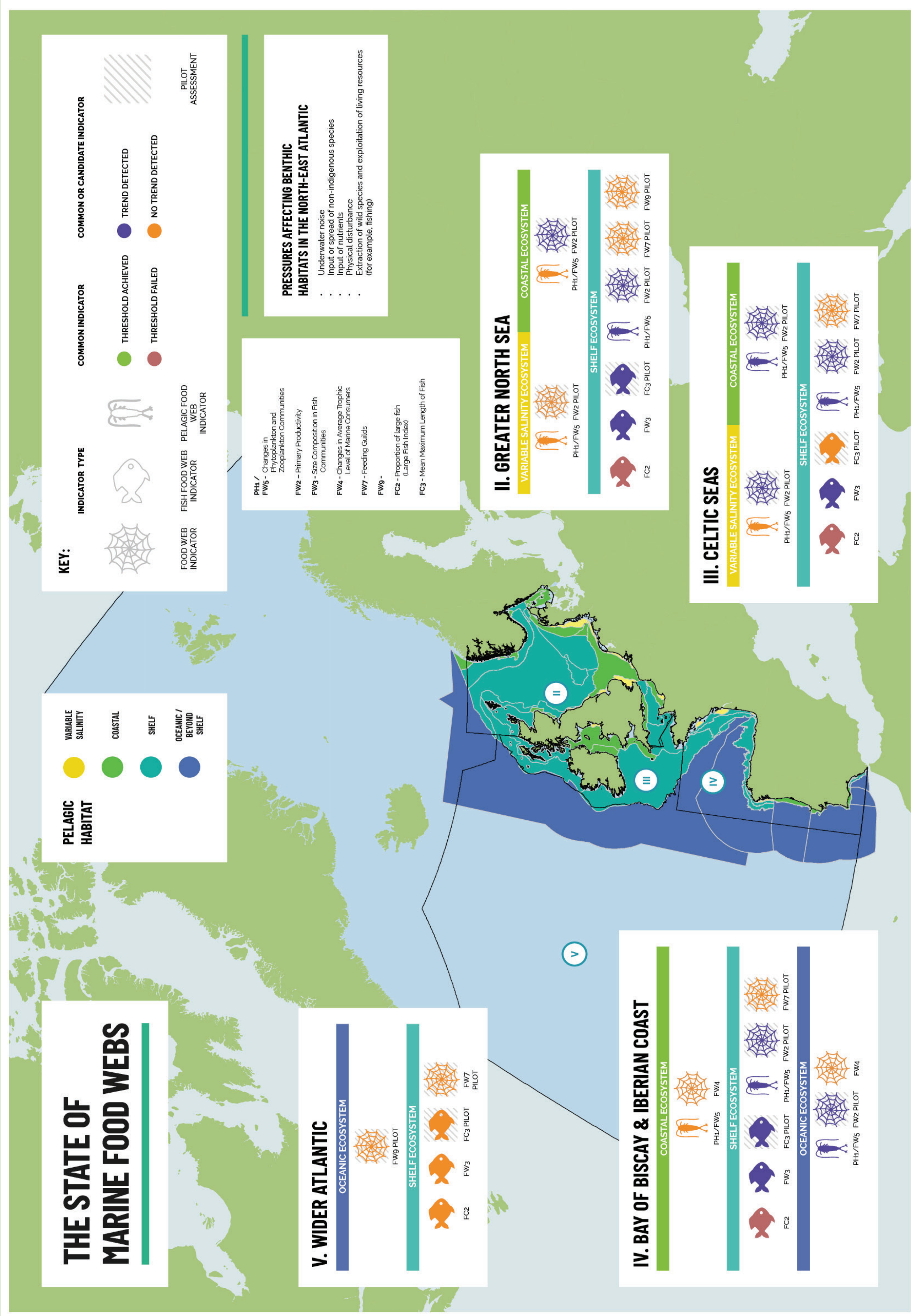

රූප සටහන 18 2023 තත්ත්ව වාර්තාවෙන් ලබාගත්, OSPAR කලාපයේ සමුද්‍ර ආහාර ජාල වල තත්ත්වය.

12.6 සිද්ධි අධ්‍යයනය - ශ්‍රී ලංකාව METT-4 ඇගයීම්

2023 සහ 2024 අතර කාලය තුළ OCPP සහ DWC විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ MPA පහක කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීමට ලක් කරන ලදී. MPA ක්‍රියා කරන ආකාරය පිළිබඳ අවබෝධය වැඩි කිරීම, ඒවා කෙතරම් හොඳින් කළමනාකරණය කරන්නේද යන්න තීරණය කිරීම, ප්‍රධාන සාර්ථක ක්ෂේත්‍ර ඉස්මතු කිරීම සහ කළමනාකරණ වැඩිදියුණු කිරීම් පිළිබඳ නිර්දේශ ලබා දීම මෙහි අරමුණ විය.

1. ආදම්ගේ පාලම ජාතික වනෝද්‍යානය

මුහුදු පක්ෂීන් සඳහා වැදගත් අභිජනන භූමි සපයන මුහුදු තෘණ සහ වැලි තීරු ඇතුළුව අද්විතීය වෙරළබඩ සහ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධති සමූහයක් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 2015 දී නම් කරන ලද්දකි.

2. මහා රාවණා සහ කුඩා රාවණා කොටුව සමුද්‍ර අභයභූමිය

වැලි ගල් සහ හුණුගල් ගල්පර දෙකක් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 2019 දී නම් කරන ලදී. ගල්පර විවිධ කොරල් සහ ගල්පර මත්ස්‍යයන්ගෙන් සමන්විත වන අතර, එම ප්‍රදේශය එහි ඓතිහාසික ලක්ෂණ නිසා සංස්කෘතික වශයෙන් ද වැදගත් වේ.

3. කල්පිටිය බාධක පරය සමුද්‍ර අභයභූමිය

නොගැඹුරු ගල්පර ඇතුළු විවිධ සමුද්‍ර පරිසර පද්ධතියක් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 1992 දී නම් කරන ලදී. මෙම ප්‍රදේශය සමුද්‍ර ක්ෂීරපායීන් සඳහා ද වැදගත් වන අතර තල්මසුන් නැරඹීම හරහා දේශීය ජීවනෝපායන් සඳහා සහාය වේ.

4. කායන්කර්නි සමුද්‍ර අභයභූමිය

මුහුදු තෘණ තණබිම්, කොරල් පර සහ ඒ ආශ්‍රිත ජෛව විවිධත්වය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 2019 දී නම් කරන ලදී.

5. පරෙවි දූපත ජාතික වනෝද්‍යානය

කොරල් පර සහ දූපත් දෙකක් (පරෙවි දූපත සහ කපුටු දූපත)ආරක්ෂා කිරීම සඳහා 2003 දී නම් කරන ලදී. කොරල් පර පරිසර පද්ධතිය ශ්‍රී ලංකාවේ සෞඛ්‍ය සම්පන්නම එකක් වන අතර එය වැදගත් සංචාරක ගමනාන්තයකි.

ආදම්ගේ පාලම ජාතික වනෝද්‍යානය © Mamic

මහා රාවණා සහ කුඩා රාවණා කොටුව සමුද්‍ර අභයභූමිය © Jagath Kanahara-Arachchi

කල්පිටිය බාධක පරය සමුද්‍ර අභයභූමිය © Trabantos

කායන්කර්නි සමුද්‍ර අභයභූමිය © 2025 Blue Resources Trust

පරෙවි දූපත ජාතික වනෝද්‍යානය © JNCC

කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව ඇගයීම සඳහා METT-4 භාවිතා කරන ලදී. ආදම්ගේ පාලම සමුද්‍ර අභය භූමිය සහ මහා රාවණා සහ කුඩා රාවණා සඳහා ඇගයීම්, DWC අඩවි නිලධාරීන් සඳහා METT-4 භාවිතා කරන ආකාරය ඉගෙන ගැනීම පිණිස වූ පුහුණු මුලපිරීමක කොටසක් ලෙස සම්පූර්ණ කරන ලදී. මෙම ඇගයීම් අඩවි නිලධාරීන්ගේ විශේෂඥ දැනුම සහ ප්‍රකාශිත පර්යේෂණ ලිපි භාවිතයෙන් රජයේ මට්ටමින් සම්පූර්ණ කරන ලදී.

ඉතිරි ඇගයීම් තුන වැඩමුළු සහ රැස්වීම් හරහා ප්‍රකාශිත පර්යේෂණ සහ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ දැනුම භාවිතා කරමින් සම්පූර්ණ කරන ලදී. 19 වන රූපයේ දක්වා ඇති පරිදි ඇගයීම් ක්‍රියාවලිය ප්‍රධාන පියවර තුනක් අනුගමනය කළේය. පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය ඇගයීමේ ක්‍රියාවලියේ ප්‍රධාන පියවරක් විය. රජයේ සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සිට දේශීය සංචාරක සහ ධීවර කර්මාන්ත නියෝජිතයින් දක්වා 80 කට අධික පාර්ශ්වකරුවන් ගණනක් MPA ඇගයීම් සඳහා දායක විය.

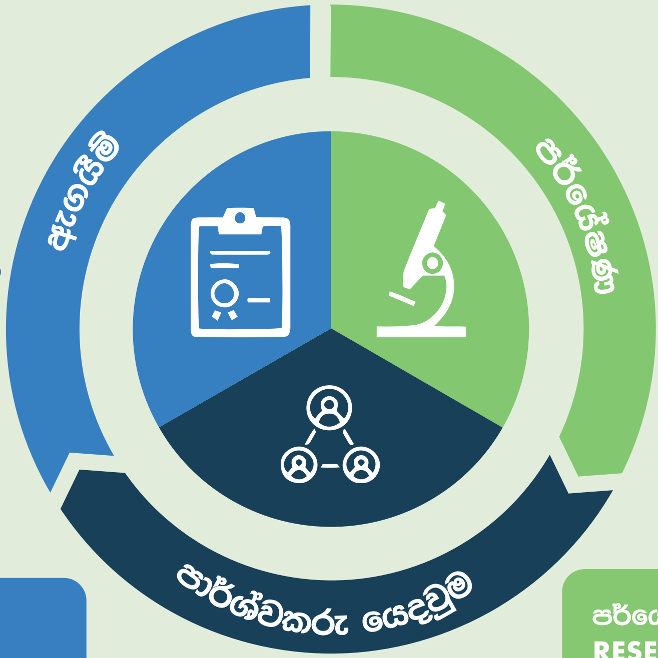

ඇගයීම්
EVALUATIONS

- OCPP කාර්ය මණ්ඩලය ඇගයීම් සිදු කළහ.
- ක්‍රියාවලිය සම්පූර්ණ කිරීමට දින 2ක් ගත විය
- ඇගයීම අතරතුර පරතරයන් සටහන් කර කේන්ද්‍රගත ප්‍රශ්න නිර්මාණය කරන ලදී
- DWC සමාලෝචනය කර පරතරයන් ආමන්ත්‍රණය කරන ලදී
- ඇගයීම් අවසන් කරන ලදී

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ යෙදවුම
STAKEHOLDER INPUT

- පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනාගැනීම සඳහා පාර්ශ්වකරු අනුරූපණය
- METT-4 අවශ්‍යතා මත පදනම්ව ඉහළ මට්ටමේ ප්‍රශ්න සංවර්ධනය කරන ලදී.
- නිල් සම්පත් භාරයේ පහසුකම් සැපයීමේ සහාය ඇතිව සෑම MPA සඳහාම දේශීය වැඩමුළු පවත්වන ලදී.

පර්යේෂණ
RESEARCH

- සෑම අඩවියකම මූලික මාර්ගගත සමාලෝචනය
- අවධානය යොමු කළ පර්යේෂණ සඳහා පදනමක් ලෙස භාවිතා කරන METT-4 ප්‍රශ්න
- තොරතුරු මූලාශ්‍ර වාර්තාගත කර ඇති අතර ආශ්‍රිත පර්යේෂණ ලිපි පුස්තකාලය නිර්මාණය කර ඇත
- ප්‍රසිද්ධියේ ලබා ගත හැකි තොරතුරු වල පරතරයන් හඳුනා ගන්නා ලදී. MPA කළමනාකරුවන් සඳහා කේන්ද්‍රගත ප්‍රශ්න නිර්මාණය කරන ලදී

රූප සටහන 19 2024 දී ශ්‍රී ලංකාවේ MPA තුනක් සඳහා METT-4 ඇගයීම් සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා අනුගමනය කරන ලද ප්‍රධාන පියවර

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ විවිධ අංශ හරහා කළමනාකරණ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම පිණිස ක්‍රියාමාර්ග ප්‍රමුඛතාවය දීමට DWC විසින් METT-4 ඇගයීම් භාවිතා කරනු ඇත. එක් එක් MPA හා සම්බන්ධ සමුද්‍ර සංරක්ෂණ වැඩසටහන්වල කටයුතු කරන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමඟ ද ප්‍රතිඵල බෙදාගෙන ඇති අතර, ඔවුන්ගේ වැඩසටහන්වලට ක්‍රියාමාර්ග ඇතුළත් කර ඇත.

ඇගයීමේ ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් කළ පාර්ශවකරුවන්ට ඔවුන්ගේ දායකත්වයේ ප්‍රතිඵල පිළිබඳව දැනුම් දීම සහතික කිරීම සඳහා එක් එක් MPA සඳහා ප්‍රධාන ප්‍රතිඵල සාරාංශ කරන පෝස්ටර් එක් එක් MPA හි ප්‍රාදේශීය ප්‍රජාවන් තුළ ද බෙදාගෙන ඇත (රූප සටහන 19).

රූප සටහන 20: පරෙවි දූපත් ජාතික වනෝද්‍යානයේ METT-4 තක්සේරුවේ සාරාංශ ප්‍රතිඵල පෙන්වන පෝස්ටරය.

13 MPA වාර්තාකරණය සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා

13.1 ඉගෙනුම් අරමුණු

- කළමනාකරණ ප්‍රතිඵල ඇතුළුව MPA තොරතුරු වාර්තා කිරීම වැදගත් වන්නේ මන්ද
- සියලුම පාර්ශවකරුවන්ට තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ විය හැකි බව සහතික කිරීම සඳහා ඔබට පුළුල් පරාසයක නිමැවුම් භාවිතා කළ හැක්කේ කෙසේද?

13.2 එය වැදගත් වන්නේ ඇයි?

MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රය පුරාම පුළුල් පරාසයක පාර්ශ්වකරුවන්ට ඵලදායී MPA වාර්තාකරණය සහ තොරතුරු බෙදාගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය පිළිබඳ 5 වන කොටස මගින් අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනාගෙන සාර්ථකව සම්බන්ධ කර ගන්නේ කෙසේද යන්න විස්තරාත්මකව ආවරණය කරයි.

මෙම කොටස MPA වාර්තාකරණ සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා වර්ග පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු සපයයි.

ඵලදායී MPA වාර්තාකරණය සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා:

සබඳතා සහ විශ්වාසය ගොඩනගයි

MPA පිළිබඳ වාර්තා කිරීම, පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සබඳතා සහ විශ්වාසය ගොඩනගා ගැනීම සඳහා විවෘත හා විනිවිද පෙනෙන සන්නිවේදන මාර්ග පෝෂණය කිරීමට උපකාරී වේ.

පැහැදිලි පණිවිඩ සහ තොරතුරු බෙදාගැනීම

ඵලදායී වාර්තාකරණය මගින් නිවැරදි තොරතුරු නිවැරදි පාර්ශ්වකරුවන් වෙත ළඟා වන බව සහතික කරන අතර, තොරතුරු සන්දර්භයෙන් ඉවතට නොගැනීම හෝ වැරදි ලෙස අර්ථකථනය නොකිරීම සහතික කරයි.

ප්‍රතිලාභ, පිරිවැය සහ වැදගත්කම ඉස්මතු කිරීම

වාර්තා කිරීම සහ ප්‍රජාව සම්බන්ධ කර ගැනීම මගින් MPA වල ප්‍රතිලාභ, පිරිවැය සහ වැදගත්කම පාර්ශ්වකරුවන්ට සන්නිවේදනය කරයි, දේශීය ප්‍රජාවන්ට, ජීවනෝපායන්ට සහ ජීවන තත්ත්වය කෙරෙහි MPA වල ධනාත්මක බලපෑම හඳුනාගෙන සන්නිවේදනය කිරීම සහතික කරයි. MPA එකක ප්‍රජාවන්ට ඇති විය හැකි ඍණාත්මක බලපෑම් සහ පිරිවැය අවංකව පිළිගැනීම සහ සන්නිවේදනය කිරීම ද වැදගත් වේ.

අවස්ථා

පාර්ශවකරුවන්ගේ MPA පිළිබඳ දැනුවත්භාවය සහ ඒවායේ තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීමෙන්, සහයෝග යෙන් කටයුතු කිරීමේ අවස්ථාවන්ට පහසුකම් සැලසිය හැකිය. මෙයට දත්ත හුවමාරු කර ගැනීම සහ නව පර්යේෂණ ක්ෂේත්‍ර, බෙදාගත් ගැටළු සඳහා ස්වභාවධර්මය පදනම් කරගත් විසඳුම් හඳුන්වාදීම සහ තිරසාර ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ඉස්මතු කිරීම ඇතුළත් විය හැකිය.

ධාරිතා වර්ධනය

ඵලදායී වාර්තාකරණය සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා මගින් MPA ක්‍රියාකාරකම් සහ තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන්ට සහාය වීමට සහ ක්‍රියාකාරීව සම්බන්ධ වීමට දේශීය ප්‍රජාවන්ගේ ධාරිතාව ශක්තිමත් කළ හැකිය.

ඇගයීම සහ ප්‍රතිපෝෂණය

පාර්ශවකරුවන්ගෙන් ලැබෙන විවෘත සන්නිවේදනය සහ ප්‍රතිපෝෂණය MPA කළමනාකරණය, අධීක්ෂණය සහ වාර්තාකරණය වැඩිදියුණු කිරීමට සහාය විය හැකිය.

13.3 වාර්තාකරණ සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා වර්ග

වාර්තාකරණය සහ ප්‍රජා සම්බන්ධතා, MPA ක්‍රියාත්මක කිරීමේ චක්‍රයේ සියලුම අදියර සඳහා ඉතා වැදගත් වේ. උදාහරණයක් ලෙස, , MPA හි අරමුණු සමඟ අනුකූල වන හැසිරීම් දිරිමත් කරමින් එයට සාමාන්‍ය පාරිසරික දැනුවත්භාවය වැඩිදියුණු කළ හැකි අතර අතර තීරණ ගැනීමේදී ඵලදායී මහජන සහභාගීත්වයක් සබල කළ හැකි ය.

MPA පිළිබඳ වාර්තාකරණය වෙබ් අඩවි, වාර්තා, පර්යේෂණ පත්‍රිකා, පෝස්ටර්, සමාජ මාධ්‍ය සටහන්, මාධ්‍ය ව්‍යාපාර (සමාජ මාධ්‍ය, පුවත්පත්, රූපවාහිනිය, ගුවන්විදුලිය ආදිය) සහ අධ්‍යාපනික වැඩසටහන් ඇතුළුව විවිධ ආකාරවලින් පැමිණිය හැකිය.

MPA අරමුණු, ආරක්ෂිත විශේෂාංග, රෙගුලාසි සහ සමුද්‍ර සංරක්ෂණයේ වැදගත්කම පිළිබඳව තොරතුරු බෙදා ගැනීම හොඳම පිළිවෙතයි. එසේම, දේශීය දැනුම, සාම්ප්‍රදායික භාවිතයන්, සංස්කෘතික වටිනාකම් සහ සමාජ-ආර්ථික තොරතුරු ඇතුළත් කිරීම ද වැදගත් වේ.

MPA වාර්තා හෝ ප්‍රචාරණ කටයුතු සංවර්ධනය කිරීමේදී, ප්‍රේක්ෂකයින් ගැන සිතීම වැදගත් වේ. වාර්තා සහ ප්‍රචාරණ ද්‍රව්‍ය භාෂාව, විධිමත්භාවය සහ අන්තර්ගතය සැලකිල්ලට ගනිමින්, දේශීය ප්‍රජාවන් සහ සමුද්‍ර සම්පත් පරිශීලක කණ්ඩායම් වැනි එක් එක් පාර්ශ්වකරු කණ්ඩායමට ගැලපෙන පරිදි සකස් කළ යුතු ය.

13.4 සිද්ධි අධ්‍යයනය - ශ්‍රී ලංකාවේ දේශගුණික විපර්යාස අධ්‍යාපන කට්ටල

පාසල් විෂය මාලාව තුළ දේශගුණික විපර්යාස සහ සමුද්‍ර පරිසරය ඉගැන්වීමට සහාය වීම සඳහා OCPP, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය (CEA) පරිසර අමාත්‍යාංශය සහ ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය සමඟ හවුල්කාරිත්වයෙන් අධ්‍යාපන කට්ටල සකස් කර ඇත.

මෙම කට්ටල පාඩම් හතරකින් සමන්විත වන අතර, ඒ සෑම පාඩමක්ම තොරතුරු සහිත කෙටි වීඩියෝවක් සහ සිසුන්ට වැඩ කිරීම සඳහා වඩාත් සවිස්තරාත්මක වැඩපොතක් සමඟින් ඉදිරිපත් කෙරේ. ද්විතීයික පාසල් පැකේජය වඩාත් උසස් අන්තර්ගතයන් සහ සිසුන්ගේ ඉගෙනීම පරීක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රශ්නාවලිය සහ අත්හදා බැලීම් මාලාවක් සපයයි. සෑම වීඩියෝවක්ම සහ පොත් පිංචක්ම ඉංග්‍රීසි, දෙමළ සහ සිංහල භාෂාවෙන් නිර්මාණය කර ඇත.

පාඩම් වල තේමාවන්:

1. දේශගුණික විපර්යාස යනු කුමක්ද?
2. දේශගුණික විපර්යාස සහ මිනිසුන්
3. දේශගුණික විපර්යාස සහ සමුද්‍ර පරිසරය
4. දේශගුණික විපර්යාස විසඳුම්

පාසල් ළමුන් සඳහා ආකර්ශනීය ඉගෙනුම් මෙවලමක් සැපයීමට අමතරව, දේශගුණික විපර්යාස සහ සමුද්‍ර පරිසරයට සහ ශ්‍රී ලංකාවේ ජනතාවට එහි බලපෑම් පිළිබඳව වැඩි අවබෝධයක් ගොඩනැගීම සඳහා මහජනතාවට ද මේ වෙත ප්‍රවේශ විය හැකිය.

දේශගුණික විපර්යාස වීඩියෝ මාලාවට ප්‍රවේශ වීමට, පහත සබැඳි භාවිතා කරන්න:

ප්‍රාථමික පාසල් දේශගුණික විපර්යාස පාඩම්

ද්විතියික පාසල් දේශගුණික විපර්යාස පාඩම්

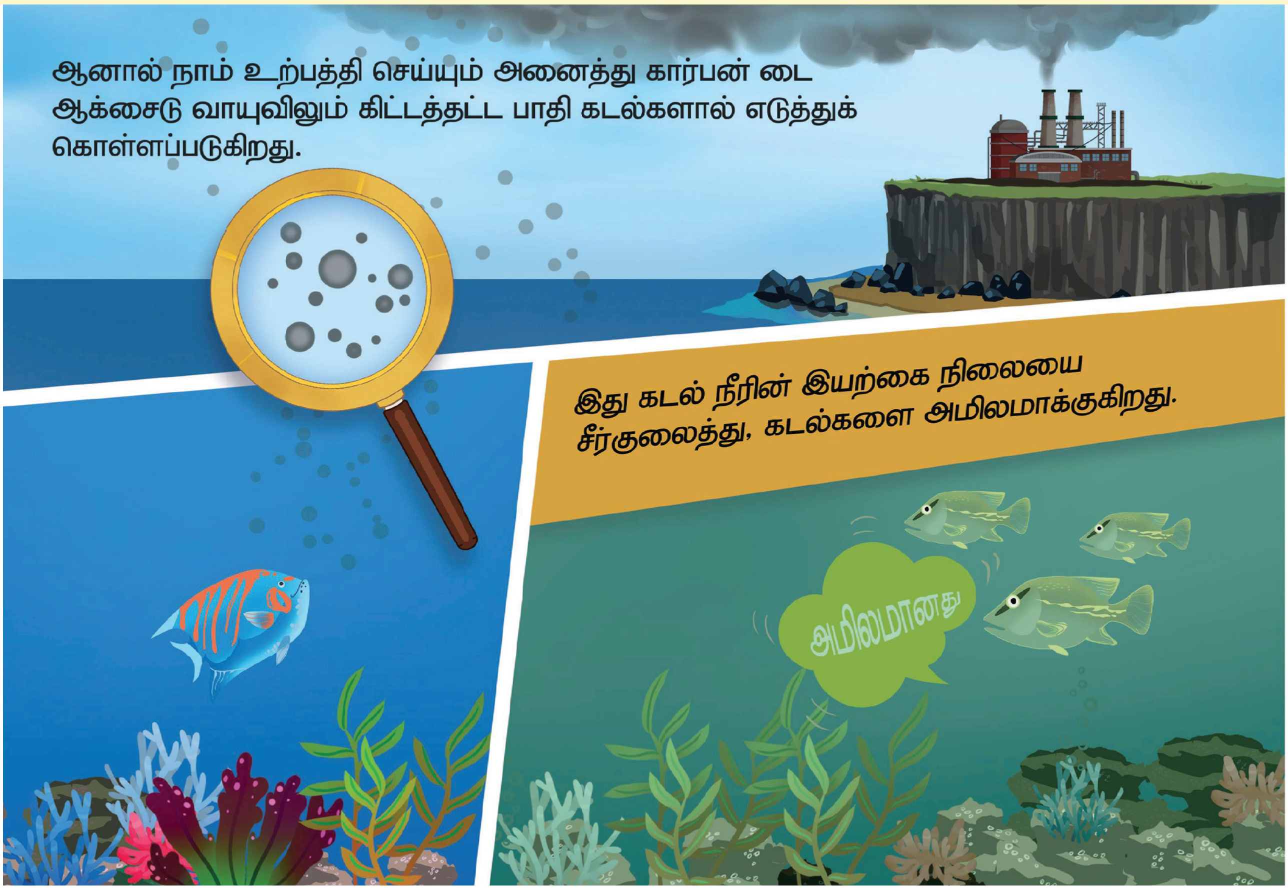

රූප සටහන 21 ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය, පරිසර අමාත්‍යාංශය, OCPP සහ මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය විසින් සංවර්ධනය කරන ලද දේශගුණික විපර්යාස අධ්‍යාපන කට්ටලයේ පළමු පාඩමේ වැඩපොත් පිටුවක උදාහරණයක්. වැඩපොත් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් නිර්මාණය කර ඇත. මෙම උදාහරණය දෙමළ අනුවාදය පෙන්වයි.

දේශගුණික විපර්යාස අවම කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව කුමක් සිදුකරයි ද?

ලෝකයේ වෙනත් රටවල් මෙන් ම ශ්‍රී ලංකාව ද දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා වැදගත් පියවර ගනිමින් සිටියි. ගැටලුව විසඳීමේ හදිසි අවශ්‍යතාවය පිළිබඳ වැඩෙන දැනුවත්භාවයත් සමග, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් හරිතාගාර වායු විමෝචනය අඩු කිරීම, තිරසාර සංවර්ධනය දිරිගැන්වීම සහ දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම්වලට හැඩගැසීමේ හැකියාව ඉලක්ක කරගත් පියවර මාලාවක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා මුල පුරා ඇත. දේශගුණික විපර්යාසයන්ට එරෙහිව සටන් කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව විසින් ගනු ලබන ප්‍රධාන ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

පැරිස් ගිවිසුම සඳහා ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳීම

පැරිස් ගිවිසුම යටතේ සිය වගකීම් ඉටු කිරීමට සහ දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම්වලට විසඳුම් සෙවීම සඳහා දැඩි ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාව බැඳී සිටියි.

පැරිස් ගිවිසුම යටතේ එහි බැඳීම්වල කොටසක් ලෙස, ශ්‍රී ලංකාව සිය ජාතික වශයෙන් නිර්ණය කළ දායකත්ව (NDC) ඉදිරිපත් කරමින් 2030 වර්ෂය වන විට හරිතාගාර වායු විමෝචනය 4%කින් අඩු කිරීමට ප්‍රතිඥා දී ඇත. *[9]*

දේශගුණික විපර්යාස සම්බන්ධ ප්‍රතිපත්ති සහ වැඩසටහන් සම්බන්ධීකරණය කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පරිසර අමාත්‍යාංශය යටතේ ජාතික දේශගුණික විපර්යාස ලේකම් කාර්යාලයක් ද රට තුළ ස්ථාපිත කර ඇත. බලශක්ති කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කරමින් සහ තිරසාර ප්‍රවාහනය දිරිගන්වමින් රටේ බලශක්ති මිශ්‍රණයේ පුනර්ජනනීය බලශක්තියේ කොටස වැඩි කිරීම සඳහා රජය විවිධ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කරයි.

18

රූපය 22 ශ්‍රී ලංකාවේ අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය, පරිසර අධිකාරිය, OCPP සහ පරිසර අමාත්‍යාංශය විසින් සංවර්ධනය කරන ලද දේශගුණික විපර්යාස අධ්‍යාපන කට්ටලවල හතරවන පාඩමේ වැඩපොත් පිටුවක උදාහරණයක්. වැඩපොත් සිංහල, දෙමළ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් නිර්මාණය කර ඇත. මෙම උදාහරණය සිංහල අනුවාදය පෙන්වයි.

දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ මුලපිරීම්

1 පුනර්ජනනීය බලශක්තිය දිරිගැන්වීම: ශ්‍රී ලංකාව 2030 වසර වන විට රටේ විදුලි බලයෙන් 70%ක් පුනර්ජනනීය බලශක්ති ප්‍රභවයන්ගෙන් උත්පාදනය කර ගැනීමේ ඉලක්කයක් තබා ගෙන සිටියි. *[10]* මෙම ඉලක්කය සපුරා ගැනීම සඳහා සූර්ය ශක්තිය, සුළං, ජල හා අනෙකුත් පුනර්ජනනීය බලශක්ති ප්‍රභවයන් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා රජය දිරිගැන්වීම් සිදු කරයි.

2 වනරෝපණය සහ ප්‍රති වනරෝපණය: කාබන් විමෝචනය අඩු කිරීමට සහ දේශගුණික විපර්යාසවල බලපෑම් අවම කිරීමට උපකාරී වන, වනාන්තර ආවරණය වැඩි කිරීම සඳහා රජය විසින් වනරෝපණ සහ ප්‍රති වනරෝපණ වැඩසටහන් කිහිපයක් දියත් කර ඇත.

3 අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය: අලුතින් ජනනය වන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය අවම කිරීමටත් ප්‍රතිචක්‍රීකරණය කරන ලද හෝ නැවත භාවිතා කරන අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය වැඩි කිරීම සඳහාත් ශ්‍රී ලංකාව විසින් වඩා හොඳ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පරිචයන් දිරිගැන්වීම සිදු කරයි.

4 හරිත ප්‍රවාහනය: ප්‍රවාහනයෙන් සිදුවන කාබන් විමෝචනය අවම කිරීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාව විසින් විද්‍යුත් වාහන භාවිතය සහ පොදු ප්‍රවාහන පද්ධති වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා දිරිගැන්වීම් සිදු කරයි. *[11]*

5 දේශගුණික ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව: වඩා හොඳ යටිතල පහසුකම් සහ ආපදා අවදානම් අවම කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග හරහා මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම සහ දරුණු කාලගුණික තත්වයන් වැනි දේශගුණික විපර්යාස මගින් ඇතිවන බලපෑම්වලට ප්‍රජාවන්ගේ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි කිරීමට රජය විසින් පියවර ගනිමින් සිටියි. *[12]*

13.5 සිද්ධි අධ්‍යයනය - යහපත් තත්ත්වයේ පවතින ගල්පර මූලාරම්භ වාර්තා කාඩ්පත්

යහපත් තත්ත්වයේ පවතින ගල්පර මූලාරම්භය[50] මෙසෝඇමරිකානු පර පරිසර පද්ධතිය (මෙක්සිකෝව, බෙලීස්, හොන්ඩුරාස් සහ ග්වාතමාලාව ඇතුළත් වේ) කෙරෙහි අවධානය යොමු කර ඇති අතර 2003 දී දියත් කරන ලද්දේ පහත ප්‍රධාන අරමුණු සමඟිනි:

1. මෙසෝඇමරිකානු පර පරිසර පද්ධතියේ අඛණ්ඩතාව ගැන සැලකිලිමත් වන කළමනාකරුවන්, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් සහ අනෙකුත් නායකයින් විසින් සෞඛ්‍ය සම්පන්න ගල්පර දර්ශක යොදා ගැනීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.
2. කොරල් පර පරිසර පද්ධති කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා විශ්වාසදායක විද්‍යාත්මක දත්ත විශ්ලේෂණය සහ අර්ථ නිරූපණය ප්‍රමිතිගත කිරීම.
3. විද්‍යාව සහ සංරක්ෂණ හවුල්කරුවන් අතර තොරතුරු බෙදාගැනීම සහ ජාලකරණය සඳහා විවෘත සංසදයක් ලෙස සේවය කිරීම.

යහපත් තත්ත්වයේ පවතින ගල්පර මූලාරම්භය, මෙසෝඇමරිකානු ගල්පර ප්‍රදේශය පුරා පුළුල් පරාසයක හවුල්කාර සංවිධාන (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන 40 කට වඩා) විසින් රැස් කරන ලද දත්ත සහ සාක්ෂි එකතු කර, මහා පරිමාණයෙන් ගල් පරවල තත්ත්වය සහ එකතු කරනු ලබන පර්යේෂණ සහ දත්ත සාරාංශ කිරීම සඳහා වාර්ෂිකව වාර්තා කාඩ්පත් නිෂ්පාදනය කරයි (රූප සටහන 23).

Healthy Reefs
for healthy people

15 වසරක කණ්ඩායම් වැඩ, පර්යේෂණ සහ සහයෝගීතාවය

1,374 ක් ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණ ඇගයීම් කරන ලදී

7,399 නිතල අනුච්ඡේද (Benthic transects)

77,164 කොරල්

13,166 මත්ස්‍ය අනුච්ඡේද

406,825 මත්ස්‍යයින්

රටවල් **4** මෙසෝඇමරිකානු ගල්පර සංරක්ෂණය කිරීම සඳහා එක්ව කටයුතු කරන ලදි: මෙක්සිකෝව, බෙලිස්, ග්වාතමාලාව සහ හොන්ඩුරාස්

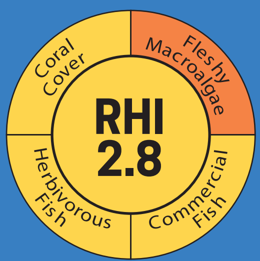

ගල්පර තත්ත්වය: වසර 10 ක් තිස්සේ වැඩිදියුණු වී ඇති අතර පසුව පසුගිය වසර 5 තුළ **2006** දී මෙන් 'දුර්වල' තත්ත්වයට (5 න් **2.3**) පහත වැටී ඇත

කොරල් ආවරණය - 10% සිට 19% දක්වා වැඩි විය

ගෲපර් සහ ස්නැපර් ජෛව ස්කන්ධය: වසර 10 ක් වැඩි වී, පසුව අඩු වී, දැන් රටවල් 4 න් 3 ක අවදානමට පත්ව ඇත

මෙක්සිකෝව, බෙලීස්, ග්වාතමාලාව සහ හොන්ඩුරාස් හි බේ දූපත් වල ගිරා මත්ස්‍යයා සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂා කර ඇත

නම් කරන ලද MPA වල භෞමික මුහුදෙන් 56% ක් ආරක්ෂා කර ඇත, නමුත් සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂා කර ඇත්තේ 2.6% ක් පමණි

රූපය 23 යහපත් තත්ත්වයේ පවතින ගල්පර මූලාරම්භය ආරම්භ වූ දා සිට මෙසෝඇමරිකානු බාධක පරය පුරා රැස් කරන ලද දත්ත සහ නිරීක්ෂණය කරන ලද ප්‍රවණතා පිළිබඳ සාරාංශයක්.

වාර්ෂික වාර්තා කාඩ්පත් පිටුපස ඇති දත්ත, සාක්ෂි සහ පර්යේෂණ සංකීර්ණ විය හැකි නමුත්, වාර්තා කාඩ්පත් තොරතුරු සාරාංශ කිරීම සඳහා සරල ප්‍රස්ථාර, දීප්තිමත් වර්ණ සහ සංකේත භාවිතා කරයි, ඒවා සමුද්‍ර පාර්ශ්වකරුවන් රැසකට සංකීර්ණ පණිවිඩ සන්නිවේදනය කිරීම සඳහා ඵලදායී ක්‍රමයක් බවට පත් කරයි (රූප සටහන 24).

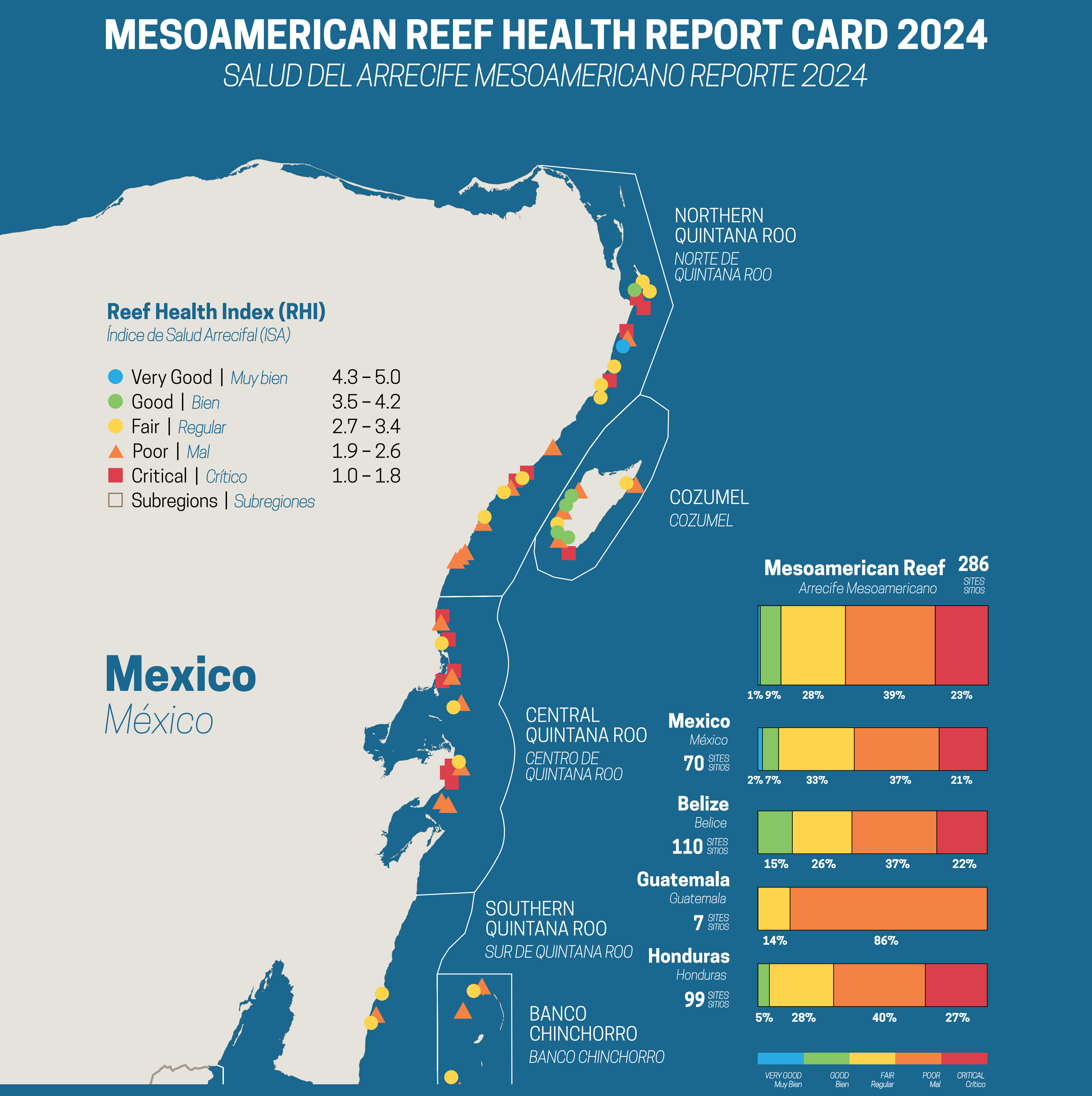

රූප සටහන 24 2022 මෙසෝඇමරිකානු ගල්පර වාර්තා කාඩ්පතේ එක් පිටුවක්.

පරිශිෂ්ටය 1: ශ්‍රී ලංකාවේ MPA පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණය

ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සහ ඒ ආශ්‍රිත ප්‍රදේශය පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණය, ප්‍රකාශයට පත් කළ වර්ෂය සහ සමුද්‍ර පරිසරය පිළිබඳ විස්තරය. විස්ත,ර 2023 "ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ නාමාවලිය" තුළ සාරාංශ කර ඇත.[51]

සමුද්‍ර ජාතික උද්‍යාන

ආදම්ගේ පාලම © Google Maps

01 ආදම්ගේ පාලම සමුද්‍ර ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	18,990
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	18,990
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2015.06.22

- ඉන්දියාව සමඟ දේශසීමා රක්ෂිතය.
- හුණුගල්, නොගැඹුරු සහ වැලි කඳු වලින් සමන්විත වේ.
- සංක්‍රමණික පක්ෂි විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් සංක්‍රමණික මාර්ගයක් සහ අභිජනන භූමියකි.
- නොගැඹුරු ජලයේ මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයක්, මුහුදු තෘණ, ඩොල්ෆින්, මුහුදු ඌරන් සහ කැස්බෑවන් ඇත.

02 හික්කඩුව සමුද්‍ර ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	101.58
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	101.58
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2002.10.08

- කොරල් පර, වෙරළ තීරයන්, තෙත්බිම් සහ පාෂාණමය දූපත් වලින් සමන්විත වේ.
- වැදගත් මුහුදු පක්ෂීන්ගේ නවාතැන් ස්ථාන අඩංගු වේ.
- වාණිජමය වශයෙන් වැදගත් මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයක් සඳහා අභයභූමියකි.

හික්කඩුව © Rakhitha

03 පරෙවි දූපත ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	471.43
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	471.43
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2003.06.04

- කුඩා දූපත් දෙකක්, පාෂාණමය දූපත් කිහිපයක්, කොරල් පර සහ වැලි සහිත වෙරළ තීරයන්ගෙන් සමන්විත වේ.
- පක්ෂි විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් කලාපයකි.

පරෙවි දූපත © DPiceylon

ජාතික උද්‍යාන (සමුද්‍ර සංරචකය සමග)

බුන්දල ජාතික උද්‍යානයේ වෙරළ © Trabantos

04 බුන්දල ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	9137.98
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	1644.83
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	18%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1993.01.04

- වෙරළ සහ වැලි කඳු ප්‍රදේශය, බුන්දල කලපු ප්‍රදේශය සහ අභ්‍යන්තර බිම් ප්‍රදේශය ඇතුළුව ආසන්න අභ්‍යන්තර වෙරළබඩ තැනිතලාව යන ප්‍රධාන සහන කලාප තුනකින් සමන්විත වේ.
- උද්‍යානයේ විවිධ භූමිෂ්ඨ වෘක්ෂලතා වර්ග හතක් සහ තෙත්බිම් වර්ග හයක් (ලුණු වගුරු බිම්, කඩොලාන, කිවුල් ජල කලපු, වැලි සහ පාෂාණමය මුහුදු වෙරළ, ඍතුමය ජල සිදුරු සහ වැව්, ලුණු ලේවා) අඩංගු වේ.
- පක්ෂි සහ සත්ව විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් වාසස්ථානයක් සහ කැස්බෑවන් සඳහා තීරණාත්මක අභිජනන භූමියකි.

05 චුන්ඩිකුලම් ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	19565.33
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	8606.3
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	43%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2015.06.22

- උතුරු ශ්‍රී ලංකාවේ පිහිටා ඇති චුන්ඩිකුලම් කලපුවෙන් සමන්විත වේ.
- කලපුව කඩොලාන වගුරු බිම්, මුහුදු තෘණ, තල් වගාවන් සහ ලඳු කැලෑ වනාන්තර වලින් වටවී ඇත.
- නේවාසික පක්ෂි විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් ආහාර සහ නවාතැන් ස්ථානයකි.

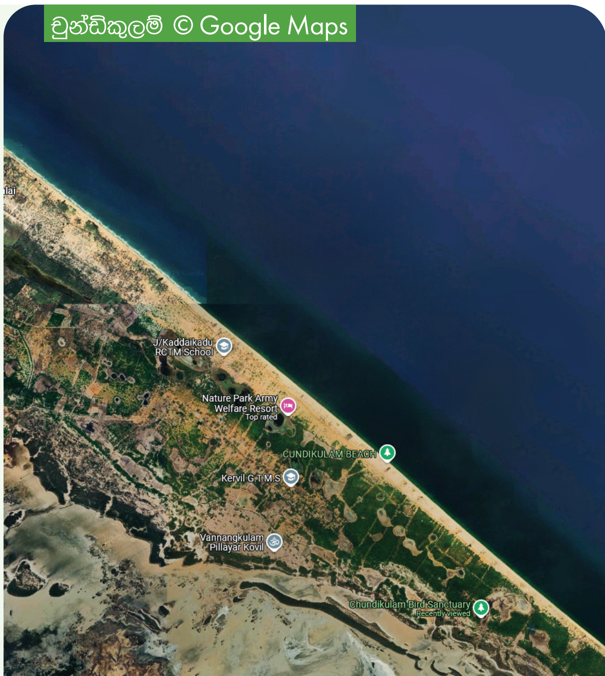
චුන්ඩිකුලම් © Google Maps

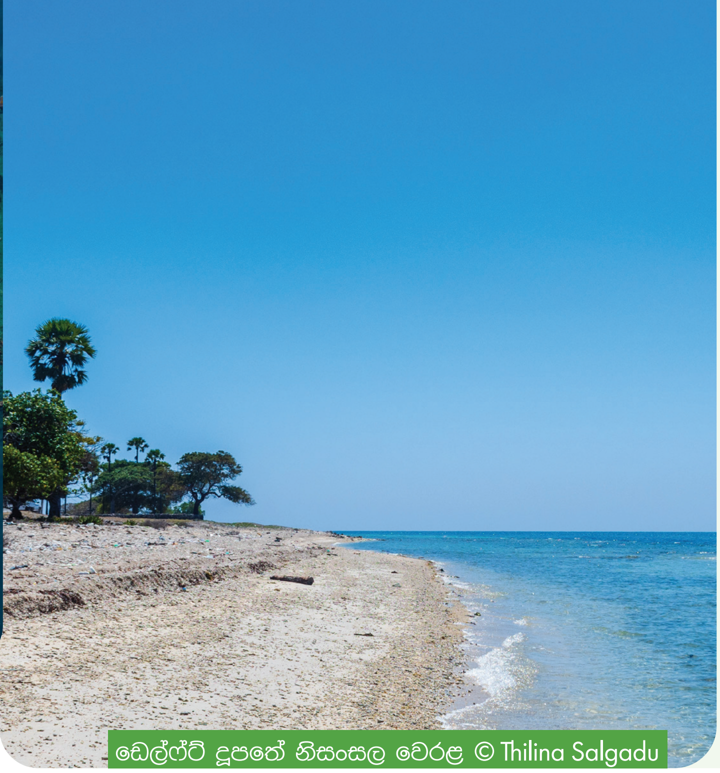

ඩෙල්ෆ්ට් දූපතේ නිසංසල වෙරළ © Thilina Salgadu

06 ඩෙල්ෆ්ට් දූපත ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	1846.28
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	123.88
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	6.71%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2015.06.22

- ඩෙල්ෆ්ට් දූපතේ කොටසක් සහ යාබද මුහුදේ මීටර් 100 ක කුඩා තීරයකින් සමන්විත වේ.
- ප්‍රදේශය තෙත්බිම්, අර්ධ ශුෂ්ක නිවර්තන වෘක්ෂලතා, කොරල් සුන්බුන් සහ වැලි සහිත වෙරළ තීරයන්ගෙන් සමන්විත වේ.
- පක්ෂි විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් සංක්‍රමණික මාර්ගයකි.
- කැලෑ පෝනියන් සිටින ශ්‍රී ලංකාවේ එකම ස්ථානය මෙයයි.

07 කුමන ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	88129.49
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	352.51
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	0.4%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2006.07.05

- ප්‍රධාන වශයෙන් ගිනිකොනදිග වෙරළ තීරයේ පිහිටා ඇති ගොඩබිම් පාදක උද්‍යානයකි.
- මෙම ප්‍රදේශයේ කලපු, මෝය, කඩොලාන, ලුණු වගුරුබිම්, වැලි කඳු, ලඳු කැලෑ සහ වනාන්තර වෘක්ෂලතා කිහිපයක් අඩංගු වේ.
- නේවාසික සහ සංක්‍රමණික ජල පක්ෂීන් සඳහා වඩාත් වැදගත් කැදලි සහ අභිජනන භූමියකි.
- වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති කැස්බෑ විශේෂ කිහිපයක් සඳහා තීරණාත්මක ආහාර සහ විවේක වාසස්ථාන සපයයි.
- මගර් කිඹුලා (ක්‍රොකොඩිලස් පැලුස්ට්‍රිස්), Lesser Adjutant (Leptoptilus Javanicus) සහ වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති Fishing Cat (Prionailurus viverrinus) ඇතුළු තර්ජනයට ලක්ව ඇති විශේෂ කිහිපයකට නිවහන වේ.

කුමන © Jagath Kanahararachchi

උස්සන්ගොඩ © Salitha Hirushan

08 උස්සන්ගොඩ ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	349.08
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	200
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	57%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2010.05.06

- ආරක්ෂිත ගල්පර කලපුවක් සාදන විශාල පාෂාණමය කොරල් පරයකින් සමන්විත වේ.
- මත්ස්‍ය හා අපෘෂ්ඨවංශික විශේෂ රැසකට නවාතැන් සපයයි.

09 යාල ජාතික උද්‍යානය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 241868.47

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 241.86

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 0.1%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1938.02.25

යාල ජාතික උද්‍යානයේ මුහුදු වෙරළ © Esala Kaluperuma

සමුද්‍ර අභයභූමි

10 ගොඩවාය අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 230.99

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 192

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 83%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2006.05.25

- වැලි සහිත වෙරළක් සහ ඒ අසල කොරල් පර වලින් සමන්විත වේ.
- මූලික වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත්තේ වෙරළ තීරය කැදලි සඳහා භාවිතා කරන සහ ඒ අසල ඇති කොරල් පර ආහාර සෙවීම සහ විවේක ගැනීම සඳහා භාවිතා කරන වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති කැස්බෑවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ය.
- ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම ලෙදර්බැක් කැස්බෑ ගහනයේ නිවහන වේ.

11 මහා රාවණා හා කුඩා රාවණා කොටුව අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 67282.3

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 67282.3

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 43%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2019.10.11

- දිගු වැලිගල් සහ හුණුගල් පර දෙකකින් සමන්විත වේ.
- ගල්පර දෙක ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත.
- බොහෝ සාගර ජීවීන් සඳහා තීරණාත්මක වාසස්ථානයකි.

මහා රාවණා කොටුව © Jagath Kanahara-Arachchi

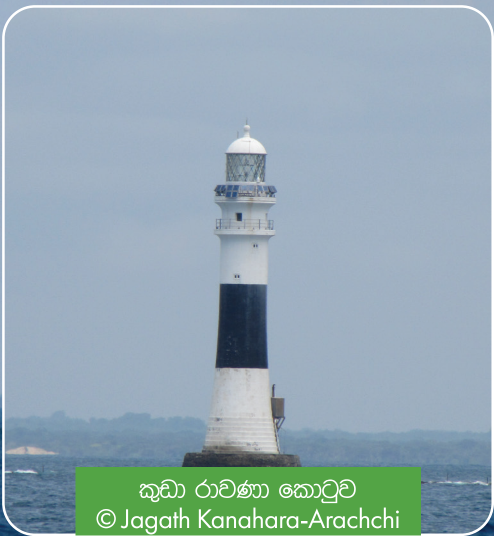
කුඩා රාවණා කොටුව © Jagath Kanahara-Arachchi

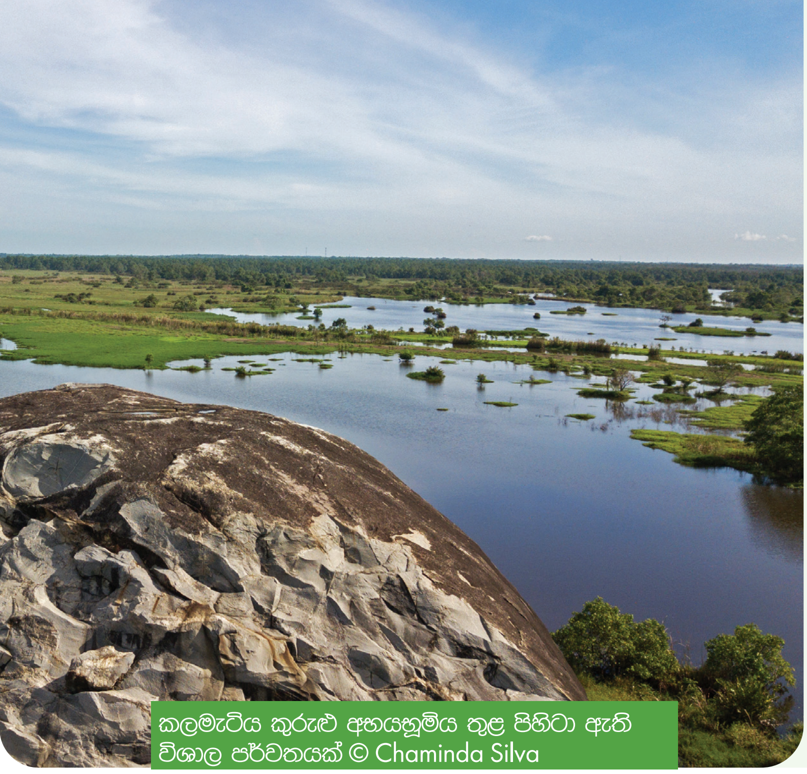

කලමැටිය කුරුළු අභයභූමිය තුළ පිහිටා ඇති විශාල පර්වතයක් © Chaminda Silva

12 කලමැටිය අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	2525.00
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	328.25
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	13%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1984.06.28

- කලමැටිය සහ ලූනම කලපු සහ අවට ප්‍රදේශ කිහිපයක් අඩංගු වේ.
- මෙම ප්‍රදේශයේ කොරල් පර, වැලි සහිත වෙරළ, තෙත්බිම්, කඩොලාන වගුරු බිම් නොගැඹුරු වෙරළබඩ ජලය, ලුණු වගුරු බිම් අඩංගු වේ.
- නේවාසික සහ සංක්‍රමණික ජලජ පක්ෂීන් සහ ඉස්සන් සහ මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයක් සඳහා වැදගත් ස්ථානයකි.

13 කල්පිටිය බාධක පරය අභයභූමිය - වැලි පර

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	30670
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	30670
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1992.04.03

- ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම ගල්පර පද්ධතිවලින් එකක් වන බාධක පරය ලෙස හැඳින්වෙන සංකීර්ණ අක්වෙරළ ගල්පර පරාසයකින් සමන්විත වේ.
- ශ්‍රී ලංකාවේ ඉහළම ජෛව විවිධත්වයක් ඇත්තේ මෙහි ය.
- ගල්පර, නොගැඹුරු ගල්පර සහ වැලිගල් වාසභූමිවලින් සමන්විත වේ.

කල්පිටිය වෙරළ තීරයේ සහ කලපුවේ ගුවන් දසුන © Trabantos

14 කායන්කර්නි අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	953.25
සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර	1952
ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය	99%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2019.04.11

- ගල්පර සංකීර්ණ සහ නොගැඹුරු කොටස් වලින් සමන්විත අක්වෙරළ ගල්පරයකින් සමන්විත වේ.
- මත්ස්‍ය හා අපෘෂ්ඨවංශීන්ගේ ඉහළ විවිධත්වයක් සඳහා තීරණාත්මක වාසභූමි සපයයි.

15 කෝකිලායි අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 1995

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 1995

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1951.05.18

- කෝකිලායි කලපුවෙන් සමන්විත වන අතර එයට විශාල මෝය කලපුවක් සහ අවට ප්‍රදේශය අයත් වේ.
- මෙම ප්‍රදේශයේ මුහුදු තෘණ, බෙල්ලන්, කඩොලාන වගුරු බිම්, ඩෙල්ටා, මඩ තටාක, ලඳු කැලෑ වනාන්තර සහ විවෘත වනාන්තර අඩංගු වේ.
- සංක්‍රමණික සහ නේවාසික ජලජ පක්ෂීන් සඳහා වැදගත් වාසභූමි ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත. විශාල ෆ්ලැමින්ගෝ පක්ෂීන් සිසිර කාලයට විශාල වශයෙන් පැමිණෙන ප්‍රදේශයක් ලෙස ප්‍රසිද්ධ ය.

16 කුඩුම්බිගල පානම අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 6533.91

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 326.6

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 5%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 20.02.2006

- ප්‍රධාන වශයෙන් පුළුල් වෙරළබඩ ආවරණයක් සහිත භූමියක පිහිටා ඇත.
- ප්‍රදේශය තෙත්බිම්, කලපු, මෝය, කඩොලාන, ලුණු වගුරු බිම්, වැලි කඳු, ලඳු කැලෑ සහ වනාන්තර වෘක්ෂලතාදියෙන් සමන්විත වේ.
- කැස්බෑවන් සහ මත්ස්‍ය විශේෂ සඳහා වැදගත් ආහාර සහ විවේක වාසභූමියකි.

17 කුඩා සෝබර් දූපත සහ මහා සෝබර් දූපත අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 6.47

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 6.47

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1963.06.21

- දූපත් දෙකකින් සහ අවට ජලයෙන් සමන්විත වේ.
- ඓතිහාසික හා පුරාවිද්‍යාත්මක හේතූන් මත ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත.
- අභයභූමිය තුළ පිහිටා ඇති කොරල්පර, මත්ස්‍ය හා අපෘෂ්ඨවංශික විශේෂ කිහිපයකට ආරක්ෂාව සපයයි.

18 නිමලාව අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 1066.00

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 36.24

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 3.4%

19 පරෙයිතිවු අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 97.1

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 97.1

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1973.05.18

- කොරල්පර සහ මුහුදු තෘණ තණබිම් සහිත කුඩා දූපතකින් සහ අවට ප්‍රදේශයකින් සමන්විත වේ.

20 රැකව අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 271

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 226

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 83%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2006.05.25

- වැලි සහිත වෙරළකින් සහ යාබද ජලයෙන් සමන්විත වේ.
- කැදලි සඳහා වෙරළ තීරය භාවිතා කරන වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති කැස්බෑවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කර ඇත.

21 රොකී දූපත අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 1.2

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 1.2

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 100%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1940.10.25

- කුඩා වෙරළබඩ දූපතකින් සමන්විත වේ.
- මුහුදු පක්ෂීන් සඳහා වැදගත් ප්‍රදේශයකි

රූමස්සල © Winner Igor

22 රූමස්සල අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 170.7

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 160

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 94%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2003.01.03

- වෙරළට ආසන්න කුඩා කොරල් පරයකින් සහ කඳුකර තුඩුවකින් සමන්විත වේ.
- කඳුකර තුඩුවෙහි ආවේණික, වඳවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති සහ ඖෂධීය වශයෙන් වැදගත් ගස් විශේෂ කිහිපයක් ඇත.
- ගල්පරය, මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයකට වැදගත් වාසභූමි සපයයි.

23 සේරුවිල අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 15539.9

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර 606.05

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය 3.9%

ප්‍රකාශ කළ දිනය 1970.09.10

- උලාක්කාලි කලපුවේ කොටස් වලින් සමන්විත වේ.
- මෙම ප්‍රදේශයේ පුළුල් කඩොලාන සහ නොගැඹුරු ජල වාසභූමි අඩංගු වේ.
- විශාල ජලජ පක්ෂීන් (සංක්‍රමණික සහ නේවාසික), සංක්‍රමණික තාරාවන් සහ වෙරළබඩ පක්ෂීන් සඳහා වැදගත් වාසභූමි සපයයි.

24 වාන්කලයි අභය භූමිය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **4838.95**

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **3014**

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය **62%**

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2008.09.08

- මන්නාරම් දූපත සහ ප්‍රධාන භූමිය අතර ප්‍රදේශයෙන් (ඇතුළත මුහුදු මාර්ගය ඇතුළුව) සමන්විත වේ.
- ප්‍රදේශය වියළි කලාපීය කටු පඳුරු බිම් සහ තණබිම්, සමුද්‍ර තෘණ බිම්, වැලි කඳු, කඩොලාන, ලුණු වගුරු බිම්, තෙත්බිම්, කලපු, උදම් තටාක සහ මුහුදු තෘණ ඇතුළු පරිසර පද්ධති කිහිපයකින් සමන්විත වේ.
- නේවාසික සහ සංක්‍රමණික ජලජ පක්ෂි විශේෂ කිහිපයක්, විවිධ මත්ස්‍ය විශේෂ, කැස්බෑවන් සහ මුහුදු ඌරන් සඳහා වැදගත් වාසභූමියකි.

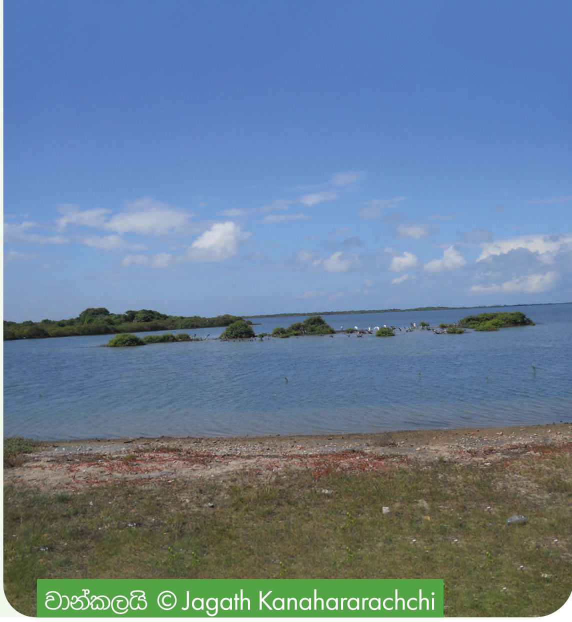

වාන්කලයි © Jagath Kanahararachchi

ස්වභාව රක්ෂිත

25 නගර්කෝවිල් ස්වභාව රක්ෂිතය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **7882**

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **5242**

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය **66%**

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2016.03.01

- යාපනය කලපුව, කලපුවේ කොටසක් සහ මුහුදු වෙරළ තීරයෙන් සමන්විත වේ.

26 නන්දිකඩාල් ස්වභාව රක්ෂිතය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **3602**

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **4141.67**

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය **87%**

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2017.01.24

- නන්දිකඩාල් කලපුවෙන් සමන්විත වේ.
- ආහාර සහ නවාතැන් සඳහා ප්‍රදේශය භාවිතා කරන සංක්‍රමණික සහ නේවාසික පක්ෂීන් සිටීම හේතුවෙන් 2010 දී අභයභූමියක් ලෙස යෝජනා කරන ලදී.

27 නයාරු ස්වභාව රක්ෂිතය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **4464.35**

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **1116.08**

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය **25%**

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2017.01.24

- නයාරු කලපුව සහ අවට ප්‍රදේශයෙන් සමන්විත වේ.
- වැදගත් තෙත්බිම් සහ කඩොලාන වාසස්ථාන සහිත ය.
- ආහාර සහ නවාතැන් සඳහා ප්‍රදේශය භාවිතා කරන සංක්‍රමණික සහ නේවාසික පක්ෂීන් කිහිප දෙනෙකු සඳහා වැදගත් ස්ථානයකි.

28 විඩත්තල්තිව් ස්වභාව රක්ෂිතය

සමස්ත ප්‍රකාශිත ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **29180**

සමුද්‍ර ප්‍රදේශය - හෙක්ටයාර **22412**

ප්‍රකාශිත මුළු ප්‍රදේශයෙන් සමුද්‍ර ප්‍රදේශයේ ප්‍රතිශතය **77%**

ප්‍රකාශ කළ දිනය 2016.03.01

- භූමිෂ්ඨ භූමියක් සහිත විවෘත මුහුදේ විශාල ප්‍රදේශයක් ආවරණය කරයි.
- හුදු තෘණ තණබිම්, කඩොලාන සහ කොරල් පර දූපතෙන් සමන්විත වේ.
- ශ්‍රී ලංකාවේ විශාලතම කඩොලාන පරිසර පද්ධතියට නිවහන වන අතර මුහුදට මුහුණලා කඩොලාන වැඩෙන රටේ එකම ස්ථානයයි.
- කඩොලාන කුඩා මත්ස්‍යයන් සහ කවච මත්ස්‍ය විශේෂ කිහිපයකට නවාතැන් සපයන අතර මුහුදු තෘණ මුහුදු ඌරන් සඳහා තීරණාත්මක වාසස්ථානයකි.

පරිශිෂ්ටය 2
ප්‍රයෝජනවත් සම්පත්

ශ්‍රී ලංකා පාරිසරික නීති සම්පාදනය

- ජාතික පාරිසරික ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම 2022-2030: තිරසාර සංවර්ධනය සඳහා මාවත. පරිසර අමාත්‍යාංශයේ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම මඟින් සියලුම පාරිසරික අංග හරහා ශ්‍රී ලංකාවේ නීති සම්පාදනය සහ කැපවීම් පිළිබඳ ප්‍රයෝජනවත් සාරාංශ සපයයි.

- ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සහ සංරක්ෂණය කිරීම; නීතිය සහ ප්‍රතිපත්ති සමාලෝචනය යනු 2022 දී COLBRI ව්‍යාපෘතිය යටතේ පාරිසරික පදනම (සහතික කළ) සමාගම විසින් සම්පූර්ණ කරන ලද සමාලෝචනයක් වන අතර MPAs ඇතුළුව ශ්‍රී ලංකාවේ සමුද්‍ර ප්‍රතිපත්ති සහ නීති සම්පාදනය පිළිබඳ සවිස්තරාත්මක දළ විශ්ලේෂණයක් සපයයි.

පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය

- MPA ධීවර කළමනාකරණ මෙවලම් කට්ටලය ධීවර කළමනාකරණ තීරණ ගැනීමේදී සම්බන්ධ වී සිටින සහ බලපෑමට ලක් වූවන් සඳහා සම්පතක් සපයයි. MPA කළමනාකරණයේ ක්‍රියාකාරී පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය වර්ධනය කිරීම ඇතුළුව MPA වල කළමනාකරණය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහභාගීත්ව ප්‍රවේශයක් ස්ථාපිත කිරීමේදී සලකා බැලිය යුතු ප්‍රධාන අංග මෙම මෙවලම් කට්ටලය දක්වා ඇත. MPA ධීවර කළමනාකරණ මෙවලම් කට්ටලය එක්සත් රාජධානියේ ජලාශවල යෙදීම සඳහා නිර්මාණය කර ඇති අතර, සාමාන්‍ය මාතෘකා සහ තොරතුරු ජාත්‍යන්තරව මාරු කළ හැකිය.

- Biodiversa+ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්ව අත්පොත නිර්මාණය කර ඇත්තේ පර්යේෂණ කණ්ඩායම්වලට ඔවුන්ගේ කාර්යයේ බලපෑම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා සම්බන්ධ වීමට අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් හඳුනා ගැනීමට සහාය වීම සඳහා ය.

- WWF/NOAA පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහභාගීත්වය MPA සැලසුම් කිරීම සහ සංවර්ධනය කිරීම සඳහා සහභාගීත්ව ප්‍රවේශයන් විස්තර කරයි.

- OSPAR මාර්ගෝපදේශය MPA පිහිටුවීම සහ කළමනාකරණය පිළිබඳ පාර්ශ්වකරුවන් සමඟ සන්නිවේදනය කිරීම සඳහා වන යහපත් පිළිවෙතක් ඉස්මතු කරයි.

- වෙරළබඩ ධීවර හා ජලජීවී වගාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමානාත්මතාවය සහ සමාජ අන්තර්කරණය සඳහා වූ පැසිෆික් අත්පොත, පැසිෆික් දූපත් රටවල සහ ප්‍රදේශවල ධීවර ආයතනවල සේවය කරන කාර්ය මණ්ඩලය සඳහා වෙරළබඩ ධීවර හා ජලජීවී වගාවේ ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය සහ සමාජීය ඇතුළත් කිරීම වැඩිදියුණු කිරීම පිළිබඳ ප්‍රායෝගික මග පෙන්වීමක් ලබා දෙයි.

MPAs සහ PAs

- MPA මාර්ගෝපදේශය, විවිධ වර්ගයේ MPA හඳුනා ගැනීමට සහ මෙම වර්ගයේ MPA ඒවා ලබා ගැනීමට අපේක්ෂා කරන ප්‍රතිඵල සමඟ සම්බන්ධ කිරීමට විද්‍යාව පදනම් කරගත් මෙවලමක් සහ රාමුවකි.

- සමුද්‍ර ආරක්ෂණ පාරිභාෂික ශබ්ද මාලාව යනු විවිධ සමුද්‍ර ආරක්ෂණ අර්ථ දැක්වීම් සහ කාණ්ඩ එකට ගෙන එන සමුද්‍ර ආරක්ෂණ ඇට්ලස් විසින් සත්කාරකත්වය සපයන වෙබ් අඩවියකි.

- ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණ කාණ්ඩ යොදා ගැනීම සඳහා IUCN මාර්ගෝපදේශ

MPA සහ දේශගුණික විපර්යාස

- දේශගුණික විපර්යාසයන්ට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සහ අනුවර්තනය සැලසුම් කිරීමේ මෙවලම, දේශගුණික විපර්යාස සලකා බැලීමේදී MPA ඔවුන්ගේ ක්ෂණික සහ අඛණ්ඩ කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීමට කටයුතු කරන විට සහාය වීම සඳහා නිර්මාණය කර ඇත.
- MPAs, ජෛව විවිධත්වය සහ දේශගුණික විපර්යාස පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර හවුල්කාරිත්වය, දේශගුණික විපර්යාසවලට මුහුණ දීමේදී MPA සහ ජෛව විවිධත්වයේ කාර්යභාරය තේරුම් ගැනීමට තීරණ ගන්නන්ට සහාය වීම සඳහා සාක්ෂි එකතු කරයි.
- දේශගුණික අනුවර්තනය පිළිබඳ දැනුම හුවමාරුව, දේශගුණික අනුවර්තනය පිළිබඳ අවබෝධය සඳහා සම්පත්, නඩු අධ්‍යයන සහ මෙවලම් එකතු කරයි.

MPA පාලනය

- ඵලදායී සහ සාධාරණ සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ සක්‍රීය කිරීම: පාලන ප්‍රවේශයන් ඒකාබද්ධ කිරීම පිළිබඳ මග පෙන්වීම MPA පාලන ප්‍රවේශයන් පිළිබඳ ප්‍රායෝගික මාර්ගෝපදේශයක් සපයයි.

MPA කළමනාකරණය

- ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණය සඳහා මාලදිවයිනේ ජාතික රාමුව 2024-2029 මාලදිවයිනේ කළමනාකරණ රාමුවකට උදාහරණයක්.
- ආරක්ෂිත සහ සංරක්ෂිත ප්‍රදේශ සඳහා මාලදිවයිනේ ජාතික කළමනාකරණ සැලැස්ම පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශය. 2024 සංවර්ධනය කර ඇත්තේ අඩවි කළමනාකරුවන්ට කළමනාකරණ සැලසුම් ලිවීමට සහ සංවර්ධනය කිරීමට උපකාර කිරීම සඳහා ය.
- සමුද්‍ර ක්ෂීරපායින් කළමනාකරණ මෙවලම් කට්ටලය, කළමනාකරුවන්, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් සහ සමුද්‍ර වෘත්තිකයන්ගේ තාක්ෂණික හැකියාවන් වර්ධනය කිරීම සඳහා සකසා ඇත.

කළමනාකරණ සැලසුම් සඳහා උදාහරණ

- ඇසෙන්ෂන් දූපත සමුද්‍ර ආරක්ෂිත ප්‍රදේශ කළමනාකරණ සැලැස්ම 2021-2026
- කොරල් මුහුදු සමුද්‍ර උද්‍යාන කළමනාකරණ සැලැස්ම 2018, ඕස්ට්‍රේලියාව
- කළමනාකරණ සැලැස්ම ග්ලෝවර්ගේ ගල්පර සමුද්‍ර රක්ෂිතය 2019-2023, බෙලීස්
- Papahãnaumokuãkea සමුද්‍ර ජාතික ස්මාරක කළමනාකරණ සැලැස්ම 2008, එක්සත් ජනපදය

MPA ඇගයීම්

- උතුරු දූපත MPA ජාල සම්භාර ගණනය ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර කැපවීම් සපුරාලීම සඳහා තවදුරටත් MPA නම් කිරීම අවශ්‍ය වේද යන්න හඳුනා ගැනීම සඳහා උතුරු දූපතට සහාය වීම සඳහා JNCC විසින් 2018 දී සම්පූර්ණ කරන ලදී.
- ඇස්ෑ (පාලනය සහ සාධාරණත්වය පිළිබඳ ස්ථාන මට්ටමේ තක්සේරුව) ජෛව විවිධත්වය සංරක්ෂණය කිරීම සඳහා වන පියවර, පරිසර පද්ධති සේවා සහ ප්‍රතිලාභ බෙදා ගැනීමේ යෝජනා ක්‍රම වැනි සංරක්ෂණයට සහාය වීම සඳහා වන ඕනෑම ආශ්‍රිත පියවරයන්හි පාලනය සහ සාධාරණත්වය ඇගයීම සහ වැඩිදියුණු කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

1. Ocean Country Partnership PrograMPA. 2023. Sri Lanka Marine Protected Areas Best Practice Workshop Report [online]. Accessed at: https://hub.jncc.gov.uk/assets/6450dd3d-ff5b-4814-9ca8-eea9504a4a28

2. MoMD&E. 2019. Biodiversity Profile of Sri Lanka- Sixth National Report to the Convention on Biological Diversity. Biodiversity Secretariat. Ministry of Mahaweli Development and Environment, Sri Lanka [online] Accessed at: https://lk.chm-cbd.net/sites/lk/files/2022-06/Biodiversity_ProfileSriLanka.pdf and references within.

3. MoE. 2022. National Environmental Action Plan 2022-2030: Pathway to sustainable development [online] Accessed at: https://env.gov.lk/web/images/downloads/policies/NEAP_2022.pdf

4. Slycan Trust. Conservation and restoration of marine and coastal ecosystem for developing livelihoods and empowering communities [online] Accessed at: https://www.slycantrust.org/blog-posts-knowledge/conservation-and-restoration-of-marine-and-coastal-ecosystems-for-developing-livelihoods-and-empowering-communities and references within.

5. MoE. 2022. National Environmental Action Plan 2022-2030: Pathway to sustainable development [online] Accessed at: https://env.gov.lk/web/images/downloads/policies/NEAP_2022.pdf

6. Ministry of Environment. 2022. National Environmental Action Plan 2022-2030: Pathway to sustainable development [online]. Accessed at: https://env.gov.lk/web/images/downloads/policies/NEAP_2022.pdf

7. Liyanage, C., Withanage, L. and Shehani, K. The Protection and Conservation of Marine Environment in Sri Lanka; A Law and Policy Review 2022. Environmental Foundation (Guarantee) Ltd [online] Accessed at: https://efl.lk/wp-content/uploads/2022/11/Final-Gap-Analysis-EU-Project-11.10.2022-1.docx.pdf

8. The Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework [online] Accessed at: https://www.cbd.int/gbf [26/03/2024]

9. IUCN. 2008. Guidelines for Applying Protected Area Management Categories

10. DWC. 2025. Protected areas. [online] Accessed at: https://www.dwc.gov.lk/protected-areas/

11. Hendricks, A. 2023. What does stakeholder mean? Essential definitions and more. [online] Accessed at: https://simplystakeholders.com/what-does-stakeholder-mean/.

12. Giakoumi, S., McGowan, J., Mills, M., Beger, M., Bustamante, R.H., Charles, A., Christie, P., Fox, M., Garcia-Borboroglu, P., Gelcich, S. and Guidetti, P. (2018). Revisiting "success" and "failure" of marine protected areas: a conservation scientist perspective. Frontiers in Marine Science, 5: 223.

13. Barclay K., Mangubhai S., Leduc B., Donato-Hunt C., Makhoul N., Kinch J. and Kalsuak J. (eds). 2021. Pacific handbook for gender equity and social inclusion in coastal fisheries and aquaculture. Second edition. Noumea, New Caledonia: Pacific Community. 202 pp.

14. JNCC. 2016. Assessing the contribution of Welsh MPAs towards an ecologically coherent MPA network in 2016 [online] Accessed at: https://data.jncc.gov.uk/data/7094b9f1-2b09-4eb7-8866-05b3ee9900ab/JNCC-NetworkProgressWelshWaters-Final.pdf

15. The MPA Guide .2025. [online] accessed at https://mpa-guide.protectedplanet.net/ [04/03/2025]

16. Marine Conservation Institute. 2025. Marine Protection Atlas - Marine Protection Glossary. [online] Accessed at https://mpatlas.org/glossary/ [04/03/2025]

17. TNC, WWF, CI and WCS. 2008. Marine protected area networks in the Coral Triangle: development and lessons. TNC, WWF, CI, WCS and the United States Agency for International Development, Cebu City, Philippines. 106 p.

18. Convention on Biological Diversity Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. [online] Accessed at: https://www.cbd.int/gbf

19. Under the Marine and Coastal Access Act 2009.

20. DEFRA.2019. Marine strategy part one: UK updated assessment and Good Environmental Status [online] Accessed at: https://www.gov.uk/government/publications/marine-strategy-part-one-uk-updated-assessment-and-good-environmental-status

21. DEFRA. 2019. Highly Protected Areas Review [online] Accessed at: https://www.gov.uk/government/publications/highly-protected-marine-areas-hpmas-review-2019

22. JNCC. English Highly Protected Marine Areas [Online]. Accessed at: https://jncc.gov.uk/our-work/english-highly-protected-marine-areas/ [26/03/2024].

23. Aligns with the Green List Standard Framework Criterion 2.3, Indicator 2.3.1

24. Aligns with the Green List Standard Framework Criterion 2.3, Indicator 2.3.2

25. Tyler-Walters, H. & Hiscock, K., 2005. Impact of human activities on benthic biotopes and species. Report to Department for Environment, Food and Rural Affairs from the Marine Life Information Network (MarLIN), contract no. CDEP 84/5/244. Marine Biological Association of the UK, Plymouth.

26. MarLIN. Marine Evidence based Sensitivity Assessment (MarESA) summary. 2024 [online] Accessed at: https://www.marlin.ac.uk/sensitivity/sensitivity_rationale [Accessed on 28/03/2024]

27. Tyler-Walters, H., Tillin, H.M., d'Avack, E.A.S., Perry, F., Stamp, T., 2023. Marine Evidence based Sensitivity Assessment (MarESA) Ê Guidance Manual. Marine Life Information Network (MarLIN). Marine Biological Association of the UK, Plymouth, pp. 170. Available from https://www.marlin.ac.uk/publications

28. NatureScot. Feature Activity Sensitivity Tool (FeAST). [online] Accessed at: https://www.nature.scot/professional-advice/protected-areas-and-species/priority-marine-features-scotlands-seas/feature-activity-sensitivity-tool-feast [Accessed on 28/03/2024]

29. Based on the 'Criteria for ranking likelihood and consequence of threats' used in the Great Barrier Reef Marine Park Authority 2019, Appendix 7. In Great Barrier Reef Outlook Report 2019, GBRMPA, Townsville

30. Ministry of Climate Change, Environment and Energy. 2024. Maldives National Framework for Management of Protected & Conserved Areas. [online] Accessed at: https://www.environment.gov.mv/v2/wp-content/files/publications/20241006-pub-maldives-national-framework-for-management-of-protected-conserved-areas.pdf

31. CBD. 2023. Ecosystem Approach. [online] Accessed at: https://www.cbd.int/ecosystem/

32. Department for Environment Food & Rural Affairs. 2023. Environmental principles policy statement. https://www.gov.uk/government/publications/environmental-principles-policy-statement/environmental-principles-policy-statement

33. Jacquemont, et al., .2022. Ocean conservation boosts climate change mitigation and adaptation. One Earth (Vol. 5, Issue 10, pp. 1126Ê1138). Cell Press. [online] Accessed at: https://doi.org/10.1016/j.oneear.2022.09.002

34. Lucrezi, et al.,. 2019. The effects of stakeholder education and capacity building in marine protected areas: A case study from southern Mozambique. Marine Policy, 108, 103645. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.103645

35. Viana, D. et al. 2014. Sustainable-use marine protected areas provide co-benefits to human nutrition [online] Accessed at: https://www.nature.com/articles/s41467-024-49830-9

36. Edgar et al., .2014. Global conservation outcomes depend on marine protected areas with five key features. Nature 506, 216Ê220. https://doi.org/10.1038/nature13022

37. Guidetti, P., & Sala, E. .2007. Community-wide effects of marine reserves in the Mediterranean Sea. Marine Ecology Progress Series, 335, 43-56.

38. Wood, L. J., Fish, L., Laughren, J., & Pauly, D. .2008. Assessing progress towards global marine protection targets: shortfalls in information and action. Oryx, 42(3), 340-351.

39. Thomas L., and Middleton J. .2003. Guidelines for Management Planning of Protected Areas. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK

40. JNCC. 2024. Dogger Bank MPA [online] Accessed at: https://jncc.gov.uk/our-work/dogger-bank-mpa/

41. Oceana, 2020. State of Belize Fisheries Report 2020 [online] Accessed at: https://belize.oceana.org/wp-content/uploads/sites/15/State_of_Belize_Fisheries_Report_2020.pdf

42. The Nature Conservancy. (n.d). Case study: Belize blue bonds for ocean conservation. [online] Accessed at https://www.nature.org/content/dam/tnc/nature/en/documents/TNC-Belize-Debt-Conversion-Case-Study.pdf

43. Wildtracks. .2019. Marine Protected Areas Atlas of Belize [online] Accessed at: http://fragmentsofhope.org/wp-content/uploads/2019/09/Marine-Protected-Areas-Atlas-LD3.pdf

44. Hockings, M., Stolton, S., Leverington, F., Dudley, N. and Courrau, J. (2006). Evaluating Effectiveness: A framework for assessing management effectiveness of protected areas. 2nd edition. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xiv + 105 pp

45. OSPAR. 2021. Report and assessment of the status of the OSPAR network of Marine Protected Areas in 2021. [online] Accessed at: https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/committee-assessments/biodiversity-committee/status-ospar-network-marine-protected-areas/assessment-reports-mpa/mpa-2021/

46. JNCC. Management Effectiveness of Protected and Conserved Areas (MEPCA) Indicator. 2024 [online] Accessed at: https://jncc.gov.uk/our-work/mepca-indicator/

47. Protected Planet. 2025. GD-PAME [online] Accessed at: https://www.protectedplanet.net/en/thematic-areas/protected-areas-management-effectiveness-pame?tab=Results

48. IUCN and World Commission on Protected Areas (WCPA) (2017). IUCN Green List of Protected and Conserved Areas: Standard, Version 1.1. Gland, Switzerland: IUCN.

49. OSPAR. 2023. Quality Status Report 2023. [online] Accessed at: https://oap.ospar.org/en/ospar-assessments/quality-status-reports/qsr-2023/

50. Healthy Reefs for Healthy People. 2025. Report cards. [online] Accessed at: https://www.healthyreefs.org/en/healthy-reefs-data/report-cards

51. A Directory of Marine Protected Areas in Sri Lanka. 2023. Wildlife and Nature Protection Society, Sri Lanka, pp82

සමුද්‍රිත රාජ්‍යයන්ගේ හවුල්කාරීත්ව වැඩසටහන (OCPP) යනු, සමුද්‍ර විද්‍යා විශේෂඥතාව ශක්තිමත් කිරීම, විද්‍යාව පදනම් කරගත් ප්‍රතිපත්ති සහ කළමනාකරණ මෙවලම් සංවර්ධනය කිරීම සහ වෙරළබඩ ප්‍රජාවන් සඳහා අධ්‍යාපනික සම්පත් නිර්මාණය කිරීම ඇතුළු දේ මගින් සමුද්‍ර පරිසරය වඩාත් තිරසාර ලෙස කළමනාකරණය කිරීම සඳහා රටවලට ගැලපෙන සහාය ලබා දෙන ද්විපාර්ශ්වික තාක්ෂණික සහාය සහ ධාරිතා වර්ධන වැඩසටහනකි. OCPP තේමාත්මක ක්ෂේත්‍ර තුනක් යටතේ කටයුතු කරයි: ජෛව විවිධත්වය, සමුද්‍ර දූෂණය සහ තිරසාර මුහුදු ආහාර. එක්සත් රාජධානියේ පරිසරය, ආහාර සහ ග්‍රාමීය කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව (Defra) විසින් පුළුල් Blue Planet Fund (BPF) හරහා අරමුදල් සපයනු ලැබේ.

UK International Development

Partnership | Progress | Prosperity